නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

අඞ්ගුත්තරනිකායො

චතුක්කනිපාතපාළි

1. පඨමපණ්ණාසකං

1. භණ්ඩගාමවග්ගො

1. අනුබුද්ධසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා වජ්ජීසු විහරති භණ්ඩගාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘චතුන්නං, භික්ඛවෙ, ධම්මානං අනනුබොධා අප්පටිවෙධා එවමිදං දීඝමද්ධානං සන්ධාවිතං සංසරිතං මමඤ්චෙව තුම්හාකඤ්ච. කතමෙසං චතුන්නං? අරියස්ස, භික්ඛවෙ, සීලස්ස අනනුබොධා අප්පටිවෙධා එවමිදං දීඝමද්ධානං සන්ධාවිතං සංසරිතං මමඤ්චෙව තුම්හාකඤ්ච. අරියස්ස, භික්ඛවෙ, සමාධිස්ස අනනුබොධා අප්පටිවෙධා එවමිදං දීඝමද්ධානං සන්ධාවිතං සංසරිතං මමඤ්චෙව තුම්හාකඤ්ච. අරියාය, භික්ඛවෙ, පඤ්ඤාය අනනුබොධා අප්පටිවෙධා එවමිදං දීඝමද්ධානං සන්ධාවිතං සංසරිතං මමඤ්චෙව තුම්හාකඤ්ච . අරියාය, භික්ඛවෙ, විමුත්තියා අනනුබොධා අප්පටිවෙධා එවමිදං දීඝමද්ධානං සන්ධාවිතං සංසරිතං මමඤ්චෙව තුම්හාකඤ්ච. තයිදං, භික්ඛවෙ, අරියං සීලං අනුබුද්ධං පටිවිද්ධං, අරියො සමාධි අනුබුද්ධො පටිවිද්ධො, අරියා පඤ්ඤා අනුබුද්ධා පටිවිද්ධා, අරියා විමුත්ති අනුබුද්ධා පටිවිද්ධා, උච්ඡින්නා භවතණ්හා, ඛීණා භවනෙත්ති, නත්ථි දානි පුනබ්භවො’’ති.

ඉදමවොච භගවා. ඉදං වත්වාන සුගතො අථාපරං එතදවොච සත්ථා –

‘‘සීලං සමාධි පඤ්ඤා ච, විමුත්ති ච අනුත්තරා;
අනුබුද්ධා ඉමෙ ධම්මා, ගොතමෙන යසස්සිනා.

‘‘ඉති බුද්ධො අභිඤ්ඤාය, ධම්මමක්ඛාසි භික්ඛුනං;
දුක්ඛස්සන්තකරො සත්ථා, චක්ඛුමා පරිනිබ්බුතො’’ති. පඨමං;

2. පපතිතසුත්තං

2. ‘‘චතූහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි අසමන්නාගතො ‘ඉමස්මා ධම්මවිනයා පපතිතො’ති වුච්චති. කතමෙහි චතූහි? අරියෙන, භික්ඛවෙ, සීලෙන අසමන්නාගතො ‘ඉමස්මා ධම්මවිනයා පපතිතො’ති වුච්චති. අරියෙන, භික්ඛවෙ, සමාධිනා අසමන්නාගතො ‘ඉමස්මා ධම්මවිනයා පපතිතො’ති වුච්චති. අරියාය, භික්ඛවෙ, පඤ්ඤාය අසමන්නාගතො ‘ඉමස්මා ධම්මවිනයා පපතිතො’ති වුච්චති. අරියාය, භික්ඛවෙ, විමුත්තියා අසමන්නාගතො ‘ඉමස්මා ධම්මවිනයා පපතිතො’ති වුච්චති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි අසමන්නාගතො ‘ඉමස්මා ධම්මවිනයා පපතිතො’ති වුච්චති.

‘‘චතූහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො ‘ඉමස්මා ධම්මවිනයා අපපතිතො’ති [අප්පපතිතොති (ක.)] වුච්චති. කතමෙහි චතූහි? අරියෙන, භික්ඛවෙ, සීලෙන සමන්නාගතො ‘ඉමස්මා ධම්මවිනයා අපපතිතො’ති වුච්චති. අරියෙන, භික්ඛවෙ, සමාධිනා සමන්නාගතො ‘ඉමස්මා ධම්මවිනයා අපපතිතො’ති වුච්චති. අරියාය, භික්ඛවෙ, පඤ්ඤාය සමන්නාගතො ‘ඉමස්මා ධම්මවිනයා අපපතිතො’ති වුච්චති. අරියාය, භික්ඛවෙ, විමුත්තියා සමන්නාගතො ‘ඉමස්මා ධම්මවිනයා අපපතිතො’ති වුච්චති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො ‘ඉමස්මා ධම්මවිනයා අපපතිතො’ති වුච්චතී’’ති.

‘‘චුතා පතන්ති පතිතා, ගිද්ධා ච පුනරාගතා;
කතං කිච්චං රතං රම්මං, සුඛෙනාන්වාගතං සුඛ’’න්ත්න්ත්ති. දුතියං;

3. පඨමඛතසුත්තං

3. ‘‘චතූහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො අබ්‍යත්තො [අව්‍යත්තො (සී. පී.)] අසප්පුරිසො ඛතං උපහතං අත්තානං පරිහරති, සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවති. කතමෙහි චතූහි?

අනනුවිච්ච අපරියොගාහෙත්වා අවණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසති, අනනුවිච්ච අපරියොගාහෙත්වා වණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසති, අනනුවිච්ච අපරියොගාහෙත්වා අප්පසාදනීයෙ ඨානෙ පසාදං උපදංසෙති, අනනුවිච්ච අපරියොගාහෙත්වා පසාදනීයෙ ඨානෙ අප්පසාදං උපදංසෙති – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො අබ්‍යත්තො අසප්පුරිසො ඛතං උපහතං අත්තානං පරිහරති, සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවති.

‘‘චතූහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වියත්තො [ව්‍යත්තො (සී. පී.), බ්‍යත්තො (ස්‍යා. කං.)] සප්පුරිසො අක්ඛතං අනුපහතං අත්තානං පරිහරති, අනවජ්ජො ච හොති අනනුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච පුඤ්ඤං පසවති. කතමෙහි චතූහි? අනුවිච්ච පරියොගාහෙත්වා අවණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසති , අනුවිච්ච පරියොගාහෙත්වා වණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසති, අනුවිච්ච පරියොගාහෙත්වා අප්පසාදනීයෙ ඨානෙ අප්පසාදං උපදංසෙති, අනුවිච්ච පරියොගාහෙත්වා පසාදනීයෙ ඨානෙ පසාදං උපදංසෙති – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වියත්තො සප්පුරිසො අක්ඛතං අනුපහතං අත්තානං පරිහරති, අනවජ්ජො ච හොති අනනුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච පුඤ්ඤං පසවතී’’ති.

[සු. නි. 663; සං. නි. 1.180] ‘‘යො නින්දියං පසංසති,
තං වා නින්දති යො පසංසියො;
විචිනාති මුඛෙන සො කලිං,
කලිනා තෙන සුඛං න වින්දති.

[සු. නි. 663; සං. නි. 1.180] ‘‘අප්පමත්තො අයං කලි,
යො අක්ඛෙසු ධනපරාජයො;
සබ්බස්සාපි සහාපි අත්තනා,
අයමෙව මහන්තතරො කලි;
යො සුගතෙසු මනං පදොසයෙ.

‘‘සතං සහස්සානං නිරබ්බුදානං,
ඡත්තිංසතී පඤ්ච ච අබ්බුදානි;
යමරියගරහී [යමරියං ගරහීය (ස්‍යා. කං.)] නිරයං උපෙති,
වාචං මනඤ්ච පණිධාය පාපක’’න්ති. තතියං;

4. දුතියඛතසුත්තං

4. ‘‘චතූසු, භික්ඛවෙ, මිච්ඡා පටිපජ්ජමානො බාලො අබ්‍යත්තො අසප්පුරිසො ඛතං උපහතං අත්තානං පරිහරති සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවති. කතමෙසු චතූසු? මාතරි, භික්ඛවෙ, මිච්ඡා පටිපජ්ජමානො බාලො අබ්‍යත්තො අසප්පුරිසො ඛතං උපහතං අත්තානං පරිහරති, සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවති. පිතරි, භික්ඛවෙ, මිච්ඡා පටිපජ්ජමානො…පෙ…. තථාගතෙ , භික්ඛවෙ, මිච්ඡා පටිපජ්ජමානො…පෙ…. තථාගතසාවකෙ, භික්ඛවෙ, මිච්ඡා පටිපජ්ජමානො බාලො අබ්‍යත්තො අසප්පුරිසො ඛතං උපහතං අත්තානං පරිහරති, සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවති. ඉමෙසු ඛො, භික්ඛවෙ, චතූසු මිච්ඡා පටිපජ්ජමානො බාලො අබ්‍යත්තො අසප්පුරිසො ඛතං උපහතං අත්තානං පරිහරති, සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවති.

‘‘චතූසු, භික්ඛවෙ, සම්මා පටිපජ්ජමානො පණ්ඩිතො වියත්තො සප්පුරිසො අක්ඛතං අනුපහතං අත්තානං පරිහරති, අනවජ්ජො ච හොති අනනුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච පුඤ්ඤං පසවති. කතමෙසු චතූසු? මාතරි, භික්ඛවෙ, සම්මා පටිපජ්ජමානො පණ්ඩිතො වියත්තො සප්පුරිසො අක්ඛතං අනුපහතං අත්තානං පරිහරති, අනවජ්ජො ච හොති අනනුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච පුඤ්ඤං පසවති. පිතරි, භික්ඛවෙ, සම්මා පටිපජ්ජමානො…පෙ…. තථාගතෙ, භික්ඛවෙ, සම්මා පටිපජ්ජමානො…පෙ…. තථාගතසාවකෙ, භික්ඛවෙ, සම්මා පටිපජ්ජමානො පණ්ඩිතො වියත්තො සප්පුරිසො අක්ඛතං අනුපහතං අත්තානං පරිහරති, අනවජ්ජො ච හොති අනනුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච පුඤ්ඤං පසවති. ඉමෙසු ඛො, භික්ඛවෙ, චතූසු සම්මා පටිපජ්ජමානො පණ්ඩිතො වියත්තො සප්පුරිසො අක්ඛතං අනුපහතං අත්තානං පරිහරති, අනවජ්ජො ච හොති අනනුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච පුඤ්ඤං පසවතී’’ති.

‘‘මාතරි පිතරි චාපි, යො මිච්ඡා පටිපජ්ජති;
තථාගතෙ වා සම්බුද්ධෙ, අථ වා තස්ස සාවකෙ;
බහුඤ්ච සො පසවති, අපුඤ්ඤං තාදිසො නරො.

‘‘තාය නං අධම්මචරියාය [තාය අධම්මචරියාය (සී. ස්‍යා. කං. පී.)], මාතාපිතූසු පණ්ඩිතා;
ඉධෙව නං ගරහන්ති, පෙච්චාපායඤ්ච ගච්ඡති.

‘‘මාතරි පිතරි චාපි, යො සම්මා පටිපජ්ජති;
තථාගතෙ වා සම්බුද්ධෙ, අථ වා තස්ස සාවකෙ;
බහුඤ්ච සො පසවති, පුඤ්ඤං එතාදිසො [පුඤ්ඤම්පි තාදිසො (සී. ස්‍යා. කං.)] නරො.

‘‘තාය නං ධම්මචරියාය, මාතාපිතූසු පණ්ඩිතා;
ඉධෙව [ඉධ චෙව (සී.)] නං පසංසන්ති, පෙච්ච සග්ගෙ පමොදතී’’ති [සග්ගෙ ච මොදතීති (සී.)]. චතුත්ථං;

5. අනුසොතසුත්තං

5. ‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? අනුසොතගාමී පුග්ගලො, පටිසොතගාමී පුග්ගලො, ඨිතත්තො පුග්ගලො, තිණ්ණො පාරඞ්ගතො [පාරගතො (සී. ස්‍යා. කං.)] ථලෙ තිට්ඨති බ්‍රාහ්මණො. කතමො ච, භික්ඛවෙ, අනුසොතගාමී පුග්ගලො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො කාමෙ ච පටිසෙවති, පාපඤ්ච කම්මං කරොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අනුසොතගාමී පුග්ගලො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පටිසොතගාමී පුග්ගලො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො කාමෙ ච නප්පටිසෙවති, පාපඤ්ච කම්මං න කරොති, සහාපි දුක්ඛෙන සහාපි දොමනස්සෙන අස්සුමුඛොපි රුදමානො පරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං චරති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පටිසොතගාමී පුග්ගලො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, ඨිතත්තො පුග්ගලො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති, තත්ථ පරිනිබ්බායී, අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, ඨිතත්තො පුග්ගලො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො තිණ්ණො පාරඞ්ගතො ථලෙ තිට්ඨති බ්‍රාහ්මණො? ඉධ , භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො තිණ්ණො පාරඞ්ගතො ථලෙ තිට්ඨති බ්‍රාහ්මණො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති.

‘‘යෙ කෙචි කාමෙසු අසඤ්ඤතා ජනා,
අවීතරාගා ඉධ කාමභොගිනො;
පුනප්පුනං ජාතිජරූපගාමි තෙ [ජාතිජරූපගාහිනො (සී.), ජාතිජරූපගා හි තෙ (ස්‍යා. කං.)],
තණ්හාධිපන්නා අනුසොතගාමිනො.

‘‘තස්මා හි ධීරො ඉධුපට්ඨිතස්සතී,
කාමෙ ච පාපෙ ච අසෙවමානො;
සහාපි දුක්ඛෙන ජහෙය්‍ය කාමෙ,
පටිසොතගාමීති තමාහු පුග්ගලං.

‘‘යො වෙ කිලෙසානි පහාය පඤ්ච,
පරිපුණ්ණසෙඛො අපරිහානධම්මො;
චෙතොවසිප්පත්තො සමාහිතින්ද්‍රියො,
ස වෙ ඨිතත්තොති නරො පවුච්චති.

‘‘පරොපරා යස්ස සමෙච්ච ධම්මා,
විධූපිතා අත්ථගතා න සන්ති;
ස වෙ මුනි [ස වෙදගූ (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] වුසිතබ්‍රහ්මචරියො,
ලොකන්තගූ පාරගතොති වුච්චතී’’ති. පඤ්චමං;

6. අප්පස්සුතසුත්තං

6. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? අප්පස්සුතො සුතෙන අනුපපන්නො, අප්පස්සුතො සුතෙන උපපන්නො, බහුස්සුතො සුතෙන අනුපපන්නො, බහුස්සුතො සුතෙන උපපන්නො. කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අප්පස්සුතො හොති සුතෙන අනුපපන්නො ? ඉධ , භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස අප්පකං සුතං හොති – සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණං ගාථා උදානං ඉතිවුත්තකං ජාතකං අබ්භුතධම්මං වෙදල්ලං. සො තස්ස අප්පකස්ස සුතස්ස න අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤාය [න ධම්මමඤ්ඤාය (පී. ක.)] ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නො හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අප්පස්සුතො හොති සුතෙන අනුපපන්නො.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අප්පස්සුතො හොති සුතෙන උපපන්නො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස අප්පකං සුතං හොති – සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණං ගාථා උදානං ඉතිවුත්තකං ජාතකං අබ්භුතධම්මං වෙදල්ලං. සො තස්ස අප්පකස්ස සුතස්ස අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤාය ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නො හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අප්පස්සුතො හොති සුතෙන උපපන්නො.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො බහුස්සුතො හොති සුතෙන අනුපපන්නො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස බහුකං සුතං හොති – සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණං ගාථා උදානං ඉතිවුත්තකං ජාතකං අබ්භුතධම්මං වෙදල්ලං. සො තස්ස බහුකස්ස සුතස්ස න අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤාය [න ධම්මමඤ්ඤාය (පී.)] ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නො හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො බහුස්සුතො හොති සුතෙන අනුපපන්නො.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො බහුස්සුතො හොති සුතෙන උපපන්නො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස බහුකං සුතං හොති – සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණං ගාථා උදානං ඉතිවුත්තකං ජාතකං අබ්භුතධම්මං වෙදල්ලං. සො තස්ස බහුකස්ස සුතස්ස අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤාය ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නො හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො බහුස්සුතො හොති සුතෙන උපපන්නො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති.

‘‘අප්පස්සුතොපි චෙ හොති, සීලෙසු අසමාහිතො;
උභයෙන නං ගරහන්ති, සීලතො ච සුතෙන ච.

‘‘අප්පස්සුතොපි චෙ හොති, සීලෙසු සුසමාහිතො;
සීලතො නං පසංසන්ති, තස්ස සම්පජ්ජතෙ සුතං.

‘‘බහුස්සුතොපි චෙ හොති, සීලෙසු අසමාහිතො;
සීලතො නං ගරහන්ති, නාස්ස සම්පජ්ජතෙ සුතං.

‘‘බහුස්සුතොපි චෙ හොති, සීලෙසු සුසමාහිතො;
උභයෙන නං පසංසන්ති, සීලතො ච සුතෙන ච.

‘‘බහුස්සුතං ධම්මධරං, සප්පඤ්ඤං බුද්ධසාවකං;
නෙක්ඛං ජම්බොනදස්සෙව, කො තං නින්දිතුමරහති;
දෙවාපි නං පසංසන්ති, බ්‍රහ්මුනාපි පසංසිතො’’ති. ඡට්ඨං;

7. සොභනසුත්තං

7. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, වියත්තා විනීතා විසාරදා බහුස්සුතා ධම්මධරා ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නා සඞ්ඝං සොභෙන්ති. කතමෙ චත්තාරො? භික්ඛු, භික්ඛවෙ, වියත්තො විනීතො විසාරදො බහුස්සුතො ධම්මධරො ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නො සඞ්ඝං සොභෙති. භික්ඛුනී, භික්ඛවෙ, වියත්තා විනීතා විසාරදා බහුස්සුතා ධම්මධරා ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නා සඞ්ඝං සොභෙති. උපාසකො, භික්ඛවෙ, වියත්තො විනීතො විසාරදො බහුස්සුතො ධම්මධරො ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නො සඞ්ඝං සොභෙති. උපාසිකා, භික්ඛවෙ, වියත්තා විනීතා විසාරදා බහුස්සුතා ධම්මධරා ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නා සඞ්ඝං සොභෙති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො වියත්තා විනීතා විසාරදා බහුස්සුතා ධම්මධරා ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නා සඞ්ඝං සොභෙන්ති’’ති.

‘‘යො හොති වියත්තො [ව්‍යත්තො (සී. පී.), බ්‍යත්තො (ස්‍යා. කං.)] ච විසාරදො ච,
බහුස්සුතො ධම්මධරො ච හොති;
ධම්මස්ස හොති අනුධම්මචාරී,
ස තාදිසො වුච්චති සඞ්ඝසොභනො [සංඝසොභණො (ක.)].

‘‘භික්ඛු ච සීලසම්පන්නො, භික්ඛුනී ච බහුස්සුතා;
උපාසකො ච යො සද්ධො, යා ච සද්ධා උපාසිකා;
එතෙ ඛො සඞ්ඝං සොභෙන්ති, එතෙ හි සඞ්ඝසොභනා’’ති. සත්තමං;

8. වෙසාරජ්ජසුත්තං

8. ‘‘චත්තාරිමානි , භික්ඛවෙ, තථාගතස්ස වෙසාරජ්ජානි, යෙහි වෙසාරජ්ජෙහි සමන්නාගතො තථාගතො ආසභං ඨානං පටිජානාති , පරිසාසු සීහනාදං නදති, බ්‍රහ්මචක්කං පවත්තෙති. කතමානි චත්තාරි? ‘සම්මාසම්බුද්ධස්ස තෙ පටිජානතො ඉමෙ ධම්මා අනභිසම්බුද්ධා’ති තත්‍ර වත මං සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා දෙවො වා මාරො වා බ්‍රහ්මා වා කොචි වා ලොකස්මිං සහධම්මෙන පටිචොදෙස්සතීති නිමිත්තමෙතං, භික්ඛවෙ, න සමනුපස්සාමි . එතමහං [එතම්පහං

(සී. ස්‍යා. කං. පී.)], භික්ඛවෙ, නිමිත්තං අසමනුපස්සන්තො ඛෙමප්පත්තො අභයප්පත්තො වෙසාරජ්ජප්පත්තො විහරාමි.

‘‘‘ඛීණාසවස්ස තෙ පටිජානතො ඉමෙ ආසවා අපරික්ඛීණා’ති තත්‍ර වත මං සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා දෙවො වා මාරො වා බ්‍රහ්මා වා කොචි වා ලොකස්මිං සහධම්මෙන පටිචොදෙස්සතීති නිමිත්තමෙතං, භික්ඛවෙ, න සමනුපස්සාමි. එතමහං, භික්ඛවෙ, නිමිත්තං අසමනුපස්සන්තො ඛෙමප්පත්තො අභයප්පත්තො වෙසාරජ්ජප්පත්තො විහරාමි.

‘‘‘යෙ ඛො පන තෙ අන්තරායිකා ධම්මා වුත්තා තෙ පටිසෙවතො නාලං අන්තරායායා’ති තත්‍ර වත මං සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා දෙවො වා මාරො වා බ්‍රහ්මා වා කොචි වා ලොකස්මිං සහධම්මෙන පටිචොදෙස්සතීති නිමිත්තමෙතං, භික්ඛවෙ, න සමනුපස්සාමි. එතමහං, භික්ඛවෙ, නිමිත්තං අසමනුපස්සන්තො ඛෙමප්පත්තො අභයප්පත්තො වෙසාරජ්ජප්පත්තො විහරාමි.

‘‘‘යස්ස ඛො පන තෙ අත්ථාය ධම්මො දෙසිතො සො න නියාති තක්කරස්ස සම්මා දුක්ඛක්ඛයායා’ති තත්‍ර වත මං සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා දෙවො වා මාරො වා බ්‍රහ්මා වා කොචි වා ලොකස්මිං සහධම්මෙන පටිචොදෙස්සතීති නිමිත්තමෙතං, භික්ඛවෙ, න සමනුපස්සාමි. එතමහං, භික්ඛවෙ, නිමිත්තං අසමනුපස්සන්තො ඛෙමප්පත්තො අභයප්පත්තො වෙසාරජ්ජප්පත්තො විහරාමි. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි තථාගතස්ස වෙසාරජ්ජානි, යෙහි වෙසාරජ්ජෙහි සමන්නාගතො තථාගතො ආසභං ඨානං පටිජානාති, පරිසාසු සීහනාදං නදති, බ්‍රහ්මචක්කං පවත්තෙතී’’ති.

‘‘යෙ කෙචිමෙ වාදපථා පුථුස්සිතා,
යං නිස්සිතා සමණබ්‍රාහ්මණා ච;
තථාගතං පත්වා න තෙ භවන්ති,
විසාරදං වාදපථාතිවත්තං [වාදපථාභිවත්තිනං (සී.), වාදපථාති වුත්තං (පී. ක.)].

‘‘යො ධම්මචක්කං අභිභුය්‍ය කෙවලී [කෙවලං (ස්‍යා.), කෙවලො (ක.)],
පවත්තයී සබ්බභූතානුකම්පී;
තං තාදිසං දෙවමනුස්සසෙට්ඨං,
සත්තා නමස්සන්ති භවස්ස පාරගු’’න්ති. අට්ඨමං;

9. තණ්හුප්පාදසුත්තං

9. ‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, තණ්හුප්පාදා යත්ථ භික්ඛුනො තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති. කතමෙ චත්තාරො? චීවරහෙතු වා, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති; පිණ්ඩපාතහෙතු වා, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති; සෙනාසනහෙතු වා, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති; ඉතිභවාභවහෙතු වා, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො තණ්හුප්පාදා යත්ථ භික්ඛුනො තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජතී’’ති.

‘‘තණ්හා දුතියො පුරිසො, දීඝමද්ධාන සංසරං;
ඉත්ථභාවඤ්ඤථාභාවං, සංසාරං නාතිවත්තති.

‘‘එවමාදීනවං ඤත්වා, තණ්හං දුක්ඛස්ස සම්භවං;
වීතතණ්හො අනාදානො, සතො භික්ඛු පරිබ්බජෙ’’ති [ඉතිවු. 15, 105]. නවමං;

10. යොගසුත්තං

10. ‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, යොගා. කතමෙ චත්තාරො? කාමයොගො, භවයොගො, දිට්ඨියොගො, අවිජ්ජායොගො. කතමො ච, භික්ඛවෙ, කාමයොගො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො කාමානං සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච [අත්ථගමඤ්ච (සී. පී.)] අස්සාදඤ්ච ආදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච යථාභූතං නප්පජානාති. තස්ස කාමානං සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච අස්සාදඤ්ච ආදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච යථාභූතං අප්පජානතො [නප්පජානතො (ස්‍යා. කං. ක.)] යො කාමෙසු කාමරාගො කාමනන්දී [කාමනන්දි (සී. ස්‍යා. කං.)] කාමස්නෙහො කාමමුච්ඡා කාමපිපාසා කාමපරිළාහො කාමජ්ඣොසානං කාමතණ්හා සානුසෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කාමයොගො. ඉති කාමයොගො.

‘‘භවයොගො ච කථං හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො භවානං සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච අස්සාදඤ්ච ආදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච යථාභූතං නප්පජානාති. තස්ස භවානං සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච අස්සාදඤ්ච ආදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච යථාභූතං අප්පජානතො යො භවෙසු භවරාගො භවනන්දී භවස්නෙහො භවමුච්ඡා භවපිපාසා භවපරිළාහො භවජ්ඣොසානං භවතණ්හා සානුසෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, භවයොගො. ඉති කාමයොගො භවයොගො.

‘‘දිට්ඨියොගො ච කථං හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො දිට්ඨීනං සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච අස්සාදඤ්ච ආදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච යථාභූතං නප්පජානාති. තස්ස දිට්ඨීනං සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච අස්සාදඤ්ච ආදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච යථාභූතං අප්පජානතො යො දිට්ඨීසු දිට්ඨිරාගො දිට්ඨිනන්දී දිට්ඨිස්නෙහො දිට්ඨිමුච්ඡා දිට්ඨිපිපාසා දිට්ඨිපරිළාහො දිට්ඨිජ්ඣොසානං [දිට්ඨිඅජ්ඣොසානං (සී. පී.)] දිට්ඨිතණ්හා සානුසෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දිට්ඨියොගො. ඉති කාමයොගො භවයොගො දිට්ඨියොගො.

‘‘අවිජ්ජායොගො ච කථං හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො ඡන්නං ඵස්සායතනානං සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච අස්සාදඤ්ච ආදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච යථාභූතං නප්පජානාති. තස්ස ඡන්නං ඵස්සායතනානං සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච අස්සාදඤ්ච ආදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච යථාභූතං අප්පජානතො යා ඡසු ඵස්සායතනෙසු අවිජ්ජා අඤ්ඤාණං සානුසෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අවිජ්ජායොගො. ඉති කාමයොගො භවයොගො දිට්ඨියොගො අවිජ්ජායොගො, සංයුත්තො පාපකෙහි අකුසලෙහි ධම්මෙහි සංකිලෙසිකෙහි පොනොභවිකෙහි [පොනො බ්භවිකෙහි (ස්‍යා. ක.)] සදරෙහි දුක්ඛවිපාකෙහි ආයතිං ජාතිජරාමරණිකෙහි. තස්මා අයොගක්ඛෙමීති වුච්චති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො යොගා.

‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, විසංයොගා. කතමෙ චත්තාරො? කාමයොගවිසංයොගො, භවයොගවිසංයොගො, දිට්ඨියොගවිසංයොගො, අවිජ්ජායොගවිසංයොගො. කතමො ච, භික්ඛවෙ, කාමයොගවිසංයොගො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො කාමානං සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච අස්සාදඤ්ච ආදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච යථාභූතං පජානාති. තස්ස කාමානං සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච අස්සාදඤ්ච ආදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච යථාභූතං පජානතො යො කාමෙසු කාමරාගො කාමනන්දී කාමස්නෙහො කාමමුච්ඡා කාමපිපාසා කාමපරිළාහො කාමජ්ඣොසානං කාමතණ්හා සා නානුසෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කාමයොගවිසංයොගො. ඉති කාමයොගවිසංයොගො.

‘‘භවයොගවිසංයොගො ච කථං හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො භවානං සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච අස්සාදඤ්ච ආදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච යථාභූතං පජානාති. තස්ස භවානං සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච අස්සාදඤ්ච ආදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච යථාභූතං පජානතො යො භවෙසු භවරාගො භවනන්දී භවස්නෙහො භවමුච්ඡා භවපිපාසා භවපරිළාහො භවජ්ඣොසානං භවතණ්හා සා නානුසෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, භවයොගවිසංයොගො. ඉති කාමයොගවිසංයොගො භවයොගවිසංයොගො.

‘‘දිට්ඨියොගවිසංයොගො ච කථං හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො දිට්ඨීනං සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච අස්සාදඤ්ච ආදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච යථාභූතං පජානාති. තස්ස දිට්ඨීනං සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච අස්සාදඤ්ච ආදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච යථාභූතං පජානතො යො දිට්ඨීසු දිට්ඨිරාගො දිට්ඨිනන්දී දිට්ඨිස්නෙහො දිට්ඨිමුච්ඡා දිට්ඨිපිපාසා දිට්ඨිපරිළාහො දිට්ඨිජ්ඣොසානං දිට්ඨිතණ්හා සා නානුසෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දිට්ඨියොගවිසංයොගො. ඉති කාමයොගවිසංයොගො භවයොගවිසංයොගො දිට්ඨියොගවිසංයොගො.

‘‘අවිජ්ජායොගවිසංයොගො ච කථං හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො ඡන්නං ඵස්සායතනානං සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච අස්සාදඤ්ච ආදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච යථාභූතං පජානාති. තස්ස ඡන්නං ඵස්සායතනානං සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච අස්සාදඤ්ච ආදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච යථාභූතං පජානතො යා ඡසු ඵස්සායතනෙසු අවිජ්ජා අඤ්ඤාණං සා නානුසෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අවිජ්ජායොගවිසංයොගො . ඉති කාමයොගවිසංයොගො භවයොගවිසංයොගො දිට්ඨියොගවිසංයොගො අවිජ්ජායොගවිසංයොගො, විසංයුත්තො පාපකෙහි අකුසලෙහි ධම්මෙහි සංකිලෙසිකෙහි පොනොභවිකෙහි සදරෙහි දුක්ඛවිපාකෙහි ආයතිං ජාතිජරාමරණිකෙහි. තස්මා යොගක්ඛෙමීති වුච්චති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො විසංයොගා’’ති.

‘‘කාමයොගෙන සංයුත්තා, භවයොගෙන චූභයං;
දිට්ඨියොගෙන සංයුත්තා, අවිජ්ජාය පුරක්ඛතා.

‘‘සත්තා ගච්ඡන්ති සංසාරං, ජාතිමරණගාමිනො;
යෙ ච කාමෙ පරිඤ්ඤාය, භවයොගඤ්ච සබ්බසො.

‘‘දිට්ඨියොගං සමූහච්ච, අවිජ්ජඤ්ච විරාජයං;
සබ්බයොගවිසංයුත්තා, තෙ වෙ යොගාතිගා මුනී’’ති. දසමං;

භණ්ඩගාමවග්ගො පඨමො.

තස්සුද්දානං –

අනුබුද්ධං පපතිතං ද්වෙ, ඛතා අනුසොතපඤ්චමං;
අප්පස්සුතො ච සොභනං, වෙසාරජ්ජං තණ්හායොගෙන තෙ දසාති.

2. චරවග්ගො

1. චරසුත්තං

11. [ඉතිවු. 110] ‘‘චරතො චෙපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො උප්පජ්ජති කාමවිතක්කො වා බ්‍යාපාදවිතක්කො වා විහිංසාවිතක්කො වා. තං චෙ භික්ඛු අධිවාසෙති, නප්පජහති න විනොදෙති න බ්‍යන්තීකරොති [බ්‍යන්තිකරොති (පී.), බ්‍යන්තිං කරොති (ක.)] න අනභාවං ගමෙති, චරම්පි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවංභූතො ‘අනාතාපී අනොත්තාපී සතතං සමිතං කුසීතො හීනවීරියො’ති වුච්චති.

‘‘ඨිතස්ස චෙපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො උප්පජ්ජති කාමවිතක්කො වා බ්‍යාපාදවිතක්කො වා විහිංසාවිතක්කො වා. තං චෙ භික්ඛු අධිවාසෙති, නප්පජහති න විනොදෙති න බ්‍යන්තීකරොති න අනභාවං ගමෙති, ඨිතොපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවංභූතො ‘අනාතාපී අනොත්තාපී සතතං සමිතං කුසීතො හීනවීරියො’ති වුච්චති.

‘‘නිසින්නස්ස චෙපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො උප්පජ්ජති කාමවිතක්කො වා බ්‍යාපාදවිතක්කො වා විහිංසාවිතක්කො වා. තං චෙ භික්ඛු අධිවාසෙති, නප්පජහති න විනොදෙති න බ්‍යන්තීකරොති න අනභාවං ගමෙති, නිසින්නොපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවංභූතො ‘අනාතාපී අනොත්තාපී සතතං සමිතං කුසීතො හීනවීරියො’ති වුච්චති.

‘‘සයානස්ස චෙපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො ජාගරස්ස උප්පජ්ජති කාමවිතක්කො වා බ්‍යාපාදවිතක්කො වා විහිංසාවිතක්කො වා. තං චෙ භික්ඛු අධිවාසෙති, නප්පජහති න විනොදෙති න බ්‍යන්තීකරොති න අනභාවං ගමෙති, සයානොපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ජාගරො එවංභූතො ‘අනාතාපී අනොත්තාපී සතතං සමිතං කුසීතො හීනවීරියො’ති වුච්චති.

‘‘චරතො චෙපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො උප්පජ්ජති කාමවිතක්කො වා බ්‍යාපාදවිතක්කො වා විහිංසාවිතක්කො වා. තං චෙ භික්ඛු නාධිවාසෙති, පජහති විනොදෙති බ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙති, චරම්පි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවංභූතො ‘ආතාපී ඔත්තාපී සතතං සමිතං ආරද්ධවීරියො පහිතත්තො’ති වුච්චති.

‘‘ඨිතස්ස චෙපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො උප්පජ්ජති කාමවිතක්කො වා බ්‍යාපාදවිතක්කො වා විහිංසාවිතක්කො වා. තං චෙ භික්ඛු නාධිවාසෙති, පජහති විනොදෙති බ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙති, ඨිතොපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවංභූතො ‘ආතාපී ඔත්තාපී සතතං සමිතං ආරද්ධවීරියො පහිතත්තො’ති වුච්චති.

‘‘නිසින්නස්ස චෙපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො උප්පජ්ජති කාමවිතක්කො වා බ්‍යාපාදවිතක්කො වා විහිංසාවිතක්කො වා. තං චෙ භික්ඛු නාධිවාසෙති, පජහති විනොදෙති බ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙති, නිසින්නොපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවංභූතො ‘ආතාපී ඔත්තාපී සතතං සමිතං ආරද්ධවීරියො පහිතත්තො’ති වුච්චති.

‘‘සයානස්ස චෙපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො ජාගරස්ස උප්පජ්ජති කාමවිතක්කො වා බ්‍යාපාදවිතක්කො වා විහිංසාවිතක්කො වා. තං චෙ භික්ඛු නාධිවාසෙති, පජහති විනොදෙති බ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙති, සයානොපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ජාගරො එවංභූතො ‘ආතාපී ඔත්තාපී සතතං සමිතං ආරද්ධවීරියො පහිතත්තො’ති වුච්චතී’’ති.

‘‘චරං වා යදි වා තිට්ඨං, නිසින්නො උද වා සයං;
යො විතක්කං විතක්කෙති, පාපකං ගෙහනිස්සිතං.

‘‘කුම්මග්ගප්පටිපන්නො සො, මොහනෙය්‍යෙසු මුච්ඡිතො;
අභබ්බො තාදිසො භික්ඛු, ඵුට්ඨුං සම්බොධිමුත්තමං.

‘‘යො ච චරං වා තිට්ඨං වා, නිසින්නො උද වා සයං;
විතක්කං සමයිත්වාන, විතක්කූපසමෙ රතො;
භබ්බො සො තාදිසො භික්ඛු, ඵුට්ඨුං සම්බොධිමුත්තම’’න්ති. පඨමං;

2. සීලසුත්තං

12. ‘‘සම්පන්නසීලා, භික්ඛවෙ, විහරථ සම්පන්නපාතිමොක්ඛා, පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතා විහරථ ආචාරගොචරසම්පන්නා අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවිනො. සමාදාය සික්ඛථ සික්ඛාපදෙසු. සම්පන්නසීලානං චො, භික්ඛවෙ, විහරතං සම්පන්නපාතිමොක්ඛානං පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතානං විහරතං ආචාරගොචරසම්පන්නානං අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවීනං සමාදාය සික්ඛතං සික්ඛාපදෙසු කිමස්ස උත්තරි කරණීයං?

‘‘චරතො චෙපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො අභිජ්ඣාබ්‍යාපාදො විගතො හොති, ථිනමිද්ධං… උද්ධච්චකුක්කුච්චං… විචිකිච්ඡා පහීනා හොති, ආරද්ධං හොති වීරියං අසල්ලීනං, උපට්ඨිතා සති අසම්මුට්ඨා, පස්සද්ධො කායො අසාරද්ධො,

සමාහිතං චිත්තං එකග්ගං, චරම්පි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවංභූතො ‘ආතාපී ඔත්තාපී සතතං සමිතං ආරද්ධවීරියො පහිතත්තො’ති වුච්චති.

“ඨිතස්ස චෙපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො අභිජ්ඣාබ්‍යාපාදො විගතො හොති, ථිනමිද්ධං… උද්ධච්චකුක්කුච්චං… විචිකිච්ඡා පහීනා හොති, ආරද්ධං හොති වීරියං අසල්ලීනං, උපට්ඨිතා සති අසම්මුට්ඨා, පස්සද්ධො කායො අසාරද්ධො, සමාහිතං චිත්තං එකග්ගං, ඨිතොපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවංභූතො ‘ආතාපී ඔත්තාපී සතතං සමිතං ආරද්ධවීරියො පහිතත්තො’ති වුච්චති.

“නිසින්නස්ස චෙපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො අභිජ්ඣාබ්‍යාපාදො විගතො හොති, ථිනමිද්ධං… උද්ධච්චකුක්කුච්චං… විචිකිච්ඡා පහීනා හොති, ආරද්ධං හොති වීරියං අසල්ලීනං, උපට්ඨිතා සති අසම්මුට්ඨා, පස්සද්ධො කායො අසාරද්ධො, සමාහිතං චිත්තං එකග්ගං, නිසින්නොපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවංභූතො ‘ආතාපී ඔත්තාපී සතතං සමිතං ආරද්ධවීරියො පහිතත්තො’ති වුච්චති.

“සයානස්ස චෙපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො ජාගරස්ස අභිජ්ඣාබ්‍යාපාදො විගතො හොති, ථිනමිද්ධං… උද්ධච්චකුක්කුච්චං… විචිකිච්ඡා පහීනා හොති, ආරද්ධං හොති වීරියං අසල්ලීනං, උපට්ඨිතා සති අසම්මුට්ඨා, පස්සද්ධො කායො අසාරද්ධො, සමාහිතං චිත්තං එකග්ගං, සයානොපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ජාගරො එවංභූතො ‘ආතාපී ඔත්තාපී සතතං සමිතං ආරද්ධවීරියො පහිතත්තො’ති වුච්චතී’’ති.

“යතං [යථා (ක.) ඉතිවු. 111] චරෙ යතං [යථා (ක.) ඉතිවු. 111] තිට්ඨෙ, යතං [යථා (ක.) ඉතිවු. 111] අච්ඡෙ යතං [යථා (ක.) ඉතිවු. 111] සයෙ;
යතං [යථා (ක.) ඉතිවු. 111] සමිඤ්ජයෙ [සම්මිඤ්ජයෙ (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] භික්ඛු, යතමෙනං [යතමෙව නං (සී.), යතමෙතං (ස්‍යා. කං.), යතමෙව (?)] පසාරයෙ.

“උද්ධං තිරියං අපාචීනං, යාවතා ජගතො ගති;
සමවෙක්ඛිතා ච ධම්මානං, ඛන්ධානං උදයබ්බයං.

“චෙතොසමථසාමීචිං, සික්ඛමානං සදා සතං;
සතතං පහිතත්තොති, ආහු භික්ඛුං තථාවිධ’’න්ති. දුතියං;

3. පධානසුත්තං

13. “චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, සම්මප්පධානානි. කතමානි චත්තාරි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අනුප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදාය ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති; උප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පහානාය ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති; අනුප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං උප්පාදාය ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති; උප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං ඨිතියා අසම්මොසාය භියොභාවාය වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරිපූරියා ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි සම්මප්පධානානී’’ති.

“සම්මප්පධානා මාරධෙය්‍යාභිභූතා,
තෙ අසිතා ජාතිමරණභයස්ස පාරගූ;
තෙ තුසිතා ජෙත්වා මාරං සවාහිනිං [සවාහනං (ස්‍යා. කං. පී. ක.)] තෙ අනෙජා,
සබ්බං නමුචිබලං උපාතිවත්තා තෙ සුඛිතා’’ති. තතියං;

4. සංවරසුත්තං

14. “චත්තාරිමානි , භික්ඛවෙ, පධානානි. කතමානි චත්තාරි? සංවරප්පධානං, පහානප්පධානං, භාවනාප්පධානං, අනුරක්ඛණාප්පධානං. කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, සංවරප්පධානං? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු චක්ඛුනා රූපං දිස්වා න නිමිත්තග්ගාහී හොති නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී. යත්වාධිකරණමෙනං චක්ඛුන්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං , තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජති, රක්ඛති චක්ඛුන්ද්‍රියං, චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජති. සොතෙන සද්දං සුත්වා… ඝානෙන ගන්ධං ඝායිත්වා… ජිව්හාය රසං සායිත්වා… කායෙන ඵොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා… මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය න නිමිත්තග්ගාහී හොති නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී, යත්වාධිකරණමෙනං මනින්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං, තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජති, රක්ඛති මනින්ද්‍රියං, මනින්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සංවරප්පධානං.

“කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, පහානප්පධානං? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු උප්පන්නං කාමවිතක්කං නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති බ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙති; උප්පන්නං බ්‍යාපාදවිතක්කං…පෙ…. උප්පන්නං විහිංසාවිතක්කං…පෙ.

… උප්පන්නුප්පන්නෙ පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති බ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පහානප්පධානං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, භාවනාප්පධානං? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති විවෙකනිස්සිතං විරාගනිස්සිතං නිරොධනිස්සිතං වොස්සග්ගපරිණාමිං, ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… වීරියසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති විවෙකනිස්සිතං විරාගනිස්සිතං නිරොධනිස්සිතං වොස්සග්ගපරිණාමිං. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, භාවනාප්පධානං.

‘‘කතමඤ්ච , භික්ඛවෙ, අනුරක්ඛණාප්පධානං? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු උප්පන්නං භද්දකං සමාධිනිමිත්තං අනුරක්ඛති අට්ඨිකසඤ්ඤං පුළවකසඤ්ඤං විනීලකසඤ්ඤං විච්ඡිද්දකසඤ්ඤං උද්ධුමාතකසඤ්ඤං. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අනුරක්ඛණාප්පධානං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි පධානානී’’ති.

‘‘සංවරො ච පහානඤ්ච, භාවනා අනුරක්ඛණා;
එතෙ පධානා චත්තාරො, දෙසිතාදිච්චබන්ධුනා;
යෙහි භික්ඛු ඉධාතාපී, ඛයං දුක්ඛස්ස පාපුණෙ’’ති. චතුත්ථං;

5. පඤ්ඤත්තිසුත්තං

15. ‘‘චතස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, අග්ගපඤ්ඤත්තියො. කතමා චතස්සො? එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, අත්තභාවීනං යදිදං – රාහු අසුරින්දො. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, කාමභොගීනං යදිදං – රාජා මන්ධාතා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ආධිපතෙය්‍යානං යදිදං – මාරො පාපිමා. සදෙවකෙ, භික්ඛවෙ, ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය තථාගතො අග්ගමක්ඛායති අරහං සම්මාසම්බුද්ධො. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, චතස්සො අග්ගපඤ්ඤත්තියො’’ති.

‘‘රාහුග්ගං අත්තභාවීනං, මන්ධාතා කාමභොගිනං;
මාරො ආධිපතෙය්‍යානං, ඉද්ධියා යසසා ජලං.

‘‘උද්ධං තිරියං අපාචීනං, යාවතා ජගතො ගති;
සදෙවකස්ස ලොකස්ස, බුද්ධො අග්ගො පවුච්චතී’’ති. පඤ්චමං;

6. සොඛුම්මසුත්තං

16. ‘‘චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, සොඛුම්මානි. කතමානි චත්තාරි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු රූපසොඛුම්මෙන සමන්නාගතො හොති පරමෙන; තෙන ච රූපසොඛුම්මෙන අඤ්ඤං රූපසොඛුම්මං උත්තරිතරං වා පණීතතරං වා න සමනුපස්සති; තෙන ච රූපසොඛුම්මෙන අඤ්ඤං රූපසොඛුම්මං උත්තරිතරං වා පණීතතරං වා න පත්ථෙති. වෙදනාසොඛුම්මෙන සමන්නාගතො හොති පරමෙන; තෙන ච වෙදනාසොඛුම්මෙන අඤ්ඤං වෙදනාසොඛුම්මං උත්තරිතරං වා පණීතතරං වා න සමනුපස්සති; තෙන ච වෙදනාසොඛුම්මෙන අඤ්ඤං වෙදනාසොඛුම්මං උත්තරිතරං වා පණීතතරං වා න පත්ථෙති. සඤ්ඤාසොඛුම්මෙන සමන්නාගතො හොති පරමෙන; තෙන ච සඤ්ඤාසොඛුම්මෙන අඤ්ඤං සඤ්ඤාසොඛුම්මං උත්තරිතරං වා පණීතතරං වා න සමනුපස්සති; තෙන ච සඤ්ඤාසොඛුම්මෙන අඤ්ඤං සඤ්ඤාසොඛුම්මං උත්තරිතරං වා පණීතතරං වා න පත්ථෙති. සඞ්ඛාරසොඛුම්මෙන සමන්නාගතො හොති පරමෙන; තෙන ච සඞ්ඛාරසොඛුම්මෙන අඤ්ඤං සඞ්ඛාරසොඛුම්මං උත්තරිතරං වා පණීතතරං වා න සමනුපස්සති; තෙන ච සඞ්ඛාරසොඛුම්මෙන අඤ්ඤං සඞ්ඛාරසොඛුම්මං උත්තරිතරං වා පණීතතරං වා න පත්ථෙති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි සොඛුම්මානී’’ති.

‘‘රූපසොඛුම්මතං ඤත්වා, වෙදනානඤ්ච සම්භවං;
සඤ්ඤා යතො සමුදෙති, අත්ථං ගච්ඡති යත්ථ ච;
සඞ්ඛාරෙ පරතො ඤත්වා, දුක්ඛතො නො ච අත්තතො.

‘‘ස වෙ සම්මද්දසො භික්ඛු, සන්තො සන්තිපදෙ රතො;
ධාරෙති අන්තිමං දෙහං, ජෙත්වා මාරං සවාහිනි’’න්ති. ඡට්ඨං;

7. පඨමඅගතිසුත්තං

17. ‘‘චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, අගතිගමනානි. කතමානි චත්තාරි? ඡන්දාගතිං ගච්ඡති, දොසාගතිං ගච්ඡති, මොහාගතිං ගච්ඡති, භයාගතිං ගච්ඡති – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි අගතිගමනානී’’ති.

“ඡන්දා දොසා භයා මොහා, යො ධම්මං අතිවත්තති;
නිහීයති තස්ස යසො, කාළපක්ඛෙව චන්දිමා”ති. සත්තමං;

8. දුතියඅගතිසුත්තං

18. “චත්තාරිමානි , භික්ඛවෙ, නාගතිගමනානි. කතමානි චත්තාරි? න ඡන්දාගතිං ගච්ඡති, න දොසාගතිං ගච්ඡති, න මොහාගතිං ගච්ඡති, න භයාගතිං ගච්ඡති – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි නාගතිගමනානී”ති.

“ඡන්දා දොසා භයා මොහා, යො ධම්මං නාතිවත්තති;
ආපූරති තස්ස යසො, සුක්කපක්ඛෙව චන්දිමා”ති. අට්ඨමං;

9. තතියඅගතිසුත්තං

19. “චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, අගතිගමනානි. කතමානි චත්තාරි? ඡන්දාගතිං ගච්ඡති , දොසාගතිං ගච්ඡති, මොහාගතිං ගච්ඡති, භයාගතිං ගච්ඡති – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි අගතිගමනානි.

“චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, නාගතිගමනානි. කතමානි චත්තාරි? න ඡන්දාගතිං ගච්ඡති, න දොසාගතිං ගච්ඡති, න මොහාගතිං ගච්ඡති, න භයාගතිං ගච්ඡති – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි නාගතිගමනානී”ති.

“ඡන්දා දොසා භයා මොහා, යො ධම්මං අතිවත්තති;
නිහීයති තස්ස යසො, කාළපක්ඛෙව චන්දිමා.

“ඡන්දා දොසා භයා මොහා, යො ධම්මං නාතිවත්තති;
ආපූරති තස්ස යසො, සුක්කපක්ඛෙව චන්දිමා”ති. නවමං;

10. භත්තුද්දෙසකසුත්තං

20. “චතූහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භත්තුද්දෙසකො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ. කතමෙහි චතූහි? ඡන්දාගතිං ගච්ඡති, දොසාගතිං ගච්ඡති, මොහාගතිං ගච්ඡති, භයාගතිං ගච්ඡති – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භත්තුද්දෙසකො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ.

“චතූහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භත්තුද්දෙසකො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ. කතමෙහි චතූහි? න ඡන්දාගතිං ගච්ඡති, න දොසාගතිං ගච්ඡති, න මොහාගතිං ගච්ඡති, න භයාගතිං ගච්ඡති – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භත්තුද්දෙසකො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ”ති.

“යෙ කෙචි කාමෙසු අසඤ්ඤතා ජනා,
අධම්මිකා හොන්ති අධම්මගාරවා;
ඡන්දා දොසා මොහා ච භයා ගාමිනො [ඡන්දා ච දොසා ච භයා ච ගාමිනො (සී. ස්‍යා. කං. පී)],
පරිසාකසටො [පරිසක්කසාවො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] ච පනෙස වුච්චති.

“එවඤ්හි වුත්තං සමණෙන ජානතා,
තස්මා හි තෙ සප්පුරිසා පසංසියා;
ධම්මෙ ඨිතා යෙ න කරොන්ති පාපකං,
න ඡන්දා න දොසා න මොහා න භයා ච ගාමිනො [න ඡන්දදොසා න භයා ච ගාමිනො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)];
“පරිසාය මණ්ඩො ච පනෙස වුච්චති,
එවඤ්හි වුත්තං සමණෙන ජානතා”ති. දසමං;

චරවග්ගො දුතියො.

තස්සුද්දානං –

චරං සීලං පධානානි, සංවරං පඤ්ඤත්ති පඤ්චමං;
සොඛුම්මං තයො අගතී, භත්තුද්දෙසෙන තෙ දසාති.

3. උරුවෙලවග්ගො

1. පඨමඋරුවෙලසුත්තං

21. එවං මෙ සුතං [සං. නි. 1.173 ආගතං] – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘එකමිදාහං , භික්ඛවෙ, සමයං උරුවෙලායං විහරාමි නජ්ජා නෙරඤ්ජරාය තීරෙ අජපාලනිග්‍රොධෙ පඨමාභිසම්බුද්ධො. තස්ස මය්හං, භික්ඛවෙ, රහොගතස්ස පටිසල්ලීනස්ස එවං චෙතසො පරිවිතක්කො උදපාදි – ‘දුක්ඛං ඛො අගාරවො විහරති අප්පතිස්සො. කිං නු ඛො අහං සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා සක්කත්වා ගරුං කත්වා [ගරුකත්වා (සී. පී.)] උපනිස්සාය විහරෙය්‍ය’’’න්ති?

‘‘තස්ස මය්හං, භික්ඛවෙ, එතදහොසි – අපරිපූරස්ස ඛො අහං සීලක්ඛන්ධස්ස පාරිපූරියා අඤ්ඤං සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා සක්කත්වා ගරුං කත්වා උපනිස්සාය විහරෙය්‍යං. න ඛො පනාහං පස්සාමි සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය අඤ්ඤං සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා අත්තනා සීලසම්පන්නතරං, යමහං සක්කත්වා ගරුං කත්වා උපනිස්සාය විහරෙය්‍යං.

‘‘අපරිපූරස්ස ඛො අහං සමාධික්ඛන්ධස්ස පාරිපූරියා අඤ්ඤං සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා සක්කත්වා ගරුං කත්වා උපනිස්සාය විහරෙය්‍යං. න ඛො පනාහං පස්සාමි සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය අඤ්ඤං සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා අත්තනා සමාධිසම්පන්නතරං, යමහං සක්කත්වා ගරුං කත්වා උපනිස්සාය විහරෙය්‍යං.

‘‘අපරිපූරස්ස ඛො අහං පඤ්ඤාක්ඛන්ධස්ස පාරිපූරියා අඤ්ඤං සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා සක්කත්වා ගරුං කත්වා උපනිස්සාය විහරෙය්‍යං. න ඛො පනාහං පස්සාමි සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය අඤ්ඤං සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා අත්තනා පඤ්ඤාසම්පන්නතරං, යමහං සක්කත්වා ගරුං කත්වා උපනිස්සාය විහරෙය්‍යං.

‘‘අපරිපූරස්ස ඛො අහං විමුත්තික්ඛන්ධස්ස පාරිපූරියා අඤ්ඤං සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා සක්කත්වා ගරුං කත්වා උපනිස්සාය විහරෙය්‍යං. න ඛො පනාහං පස්සාමි සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය අඤ්ඤං සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා අත්තනා විමුත්තිසම්පන්නතරං, යමහං සක්කත්වා ගරුං කත්වා උපනිස්සාය විහරෙය්‍ය’’න්ති.

‘‘තස්ස මය්හං, භික්ඛවෙ, එතදහොසි – ‘යංනූනාහං ය්වායං [යොපායං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] ධම්මො මයා අභිසම්බුද්ධො තමෙව ධම්මං සක්කත්වා ගරුං කත්වා උපනිස්සාය විහරෙය්‍ය’’’න්ති.

‘‘අථ ඛො, භික්ඛවෙ, බ්‍රහ්මා සහම්පති මම චෙතසා චෙතොපරිවිතක්කමඤ්ඤාය – සෙය්‍යථාපි නාම බලවා පුරිසො සමිඤ්ජිතං [සම්මිඤ්ජිතං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] වා බාහං පසාරෙය්‍ය, පසාරිතං වා බාහං සමිඤ්ජෙය්‍ය, එවමෙවං – බ්‍රහ්මලොකෙ අන්තරහිතො මම පුරතො පාතුරහොසි. අථ ඛො, භික්ඛවෙ, බ්‍රහ්මා සහම්පති එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා දක්ඛිණං ජාණුමණ්ඩලං පථවියං නිහන්ත්වා යෙනාහං තෙනඤ්ජලිං පණාමෙත්වා මං එතදවොච – ‘එවමෙතං භගවා, එවමෙතං සුගත! යෙපි තෙ, භන්තෙ, අහෙසුං අතීතමද්ධානං අරහන්තො සම්මාසම්බුද්ධා තෙපි භගවන්තො ධම්මංයෙව සක්කත්වා ගරුං කත්වා උපනිස්සාය විහරිංසු; යෙපි තෙ, භන්තෙ, භවිස්සන්ති අනාගතමද්ධානං අරහන්තො සම්මාසම්බුද්ධා තෙපි භගවන්තො ධම්මංයෙව සක්කත්වා ගරුං කත්වා උපනිස්සාය විහරිස්සන්ති; භගවාපි, භන්තෙ, එතරහි අරහං සම්මාසම්බුද්ධො ධම්මංයෙව සක්කත්වා ගරුං කත්වා උපනිස්සාය විහරතූ’’’ති. ඉදමවොච බ්‍රහ්මා සහම්පති. ඉදං වත්වා අථාපරං එතදවොච –

> ‘‘යෙ ච අතීතා [යෙ චබ්භතීතා (සී. පී. ක.)] සම්බුද්ධා, යෙ ච බුද්ධා අනාගතා;
> යො චෙතරහි සම්බුද්ධො, බහූනං [බහුන්නං (සී. ස්‍යා. කං. පී.) සං. නි. 1.173] සොකනාසනො.
>
> ‘‘සබ්බෙ සද්ධම්මගරුනො, විහංසු [විහරිංසු (ස්‍යා. කං.)] විහරන්ති ච;
> අථොපි විහරිස්සන්ති, එසා බුද්ධාන ධම්මතා.
>
> ‘‘තස්මා හි අත්තකාමෙන [අත්ථකාමෙන (සී. ක.)], මහත්තමභිකඞ්ඛතා;
> සද්ධම්මො ගරුකාතබ්බො, සරං බුද්ධාන සාසන’’න්ති.

‘‘ඉදමවොච, භික්ඛවෙ, බ්‍රහ්මා සහම්පති. ඉදං වත්වා මං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා තත්ථෙවන්තරධායි. අථ ඛ්වාහං, භික්ඛවෙ, බ්‍රහ්මුනො ච අජ්ඣෙසනං විදිත්වා අත්තනො ච පතිරූපං ය්වායං [යොපායං (සබ්බත්ථ)] ධම්මො මයා අභිසම්බුද්ධො තමෙව ධම්මං සක්කත්වා ගරුං කත්වා උපනිස්සාය විහාසිං. යතො ච ඛො, භික්ඛවෙ, සඞ්ඝොපි මහත්තෙන සමන්නාගතො, අථ මෙ සඞ්ඝෙපි ගාරවො’’ති. පඨමං.

2. දුතියඋරුවෙලසුත්තං

22. ‘‘එකමිදාහං , භික්ඛවෙ, සමයං උරුවෙලායං විහරාමි නජ්ජා නෙරඤ්ජරාය තීරෙ අජපාලනිග්‍රොධෙ පඨමාභිසම්බුද්ධො. අථ ඛො, භික්ඛවෙ, සම්බහුලා බ්‍රාහ්මණා ජිණ්ණා වුද්ධා මහල්ලකා අද්ධගතා වයොඅනුප්පත්තා යෙනාහං තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා මයා සද්ධිං සම්මොදිංසු. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො, භික්ඛවෙ, තෙ බ්‍රාහ්මණා මං එතදවොචුං – ‘සුතං නෙතං [මෙතං (සී. ස්‍යා. කං. ක.)], භො ගොතම – න සමණො ගොතමො බ්‍රාහ්මණෙ ජිණ්ණෙ වුද්ධෙ මහල්ලකෙ අද්ධගතෙ වයොඅනුප්පත්තෙ අභිවාදෙති වා පච්චුට්ඨෙති වා ආසනෙන වා නිමන්තෙතීති. තයිදං, භො ගොතම, තථෙව. න හි භවං ගොතමො බ්‍රාහ්මණෙ ජිණ්ණෙ වුද්ධෙ මහල්ලකෙ අද්ධගතෙ වයොඅනුප්පත්තෙ අභිවාදෙති වා පච්චුට්ඨෙති වා ආසනෙන වා නිමන්තෙති. තයිදං, භො ගොතම, න සම්පන්නමෙවා’’’ති.

‘‘තස්ස මය්හං, භික්ඛවෙ, එතදහොසි – ‘නයිමෙ [න වත මෙ (සී. පී.), න වයිමෙ (ස්‍යා. කං.), න වතිමෙ (?)] ආයස්මන්තො ජානන්ති ථෙරං වා ථෙරකරණෙ වා ධම්මෙ’ති. වුද්ධො චෙපි, භික්ඛවෙ, හොති ආසීතිකො වා නාවුතිකො වා වස්සසතිකො වා ජාතියා. සො ච හොති අකාලවාදී අභූතවාදී අනත්ථවාදී අධම්මවාදී අවිනයවාදී, අනිධානවතිං වාචං භාසිතා අකාලෙන අනපදෙසං අපරියන්තවතිං අනත්ථසංහිතං. අථ ඛො සො ‘බාලො ථෙරො’ත්වෙව [තෙව (සී. පී.)] සඞ්ඛං ගච්ඡති.

‘‘දහරො චෙපි, භික්ඛවෙ, හොති යුවා සුසුකාළකෙසො භද්‍රෙන යොබ්බනෙන සමන්නාගතො පඨමෙන වයසා . සො ච හොති කාලවාදී භූතවාදී අත්ථවාදී ධම්මවාදී විනයවාදී නිධානවතිං වාචං භාසිතා කාලෙන සාපදෙසං පරියන්තවතිං අත්ථසංහිතං. අථ ඛො සො ‘පණ්ඩිතො ථෙරො’ත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති.

‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, ථෙරකරණා ධම්මා. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලවා හොති, පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරති ආචාරගොචරසම්පන්නො අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී, සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු, බහුස්සුතො හොති සුතධරො සුතසන්නිචයො, යෙ තෙ ධම්මා ආදිකල්‍යාණා මජ්ඣෙකල්‍යාණා පරියොසානකල්‍යාණා සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං [සාත්ථා සබ්‍යඤ්ජනා (සී. පී.)] කෙවලපරිපුණ්ණං [කෙවලපරිපුණ්ණා (සී.)] පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං අභිවදන්ති, තථාරූපාස්ස ධම්මා බහුස්සුතා හොන්ති ධාතා [ධතා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] වචසා පරිචිතා මනසානුපෙක්ඛිතා, දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා, චතුන්නං ඣානානං ආභිචෙතසිකානං දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරානං නිකාමලාභී හොති අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී, ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො ථෙරකරණා ධම්මා’’ති.

‘‘යො උද්ධතෙන චිත්තෙන, සම්ඵඤ්ච බහු භාසති;
අසමාහිතසඞ්කප්පො, අසද්ධම්මරතො මගො;
ආරා සො ථාවරෙය්‍යම්හා, පාපදිට්ඨි අනාදරො.

‘‘යො ච සීලෙන සම්පන්නො, සුතවා පටිභානවා;
සඤ්ඤතො ධීරො ධම්මෙසු [සඤ්ඤතො ධීරධම්මෙසු (සී.), සංයුත්තො ධීරධම්මෙසු (ස්‍යා. කං.)],
පඤ්ඤායත්ථං විපස්සති.

‘‘පාරගූ සබ්බධම්මානං, අඛිලො පටිභානවා;
පහීනජාතිමරණො, බ්‍රහ්මචරියස්ස කෙවලී.

‘‘තමහං වදාමි ථෙරොති, යස්ස නො සන්ති ආසවා;
ආසවානං ඛයා භික්ඛු, සො ථෙරොති පවුච්චතී’’ති. දුතියං;

3. ලොකසුත්තං

23. ‘‘ලොකො , භික්ඛවෙ, තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධො. ලොකස්මා තථාගතො විසංයුත්තො. ලොකසමුදයො, භික්ඛවෙ, තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධො. ලොකසමුදයො තථාගතස්ස පහීනො. ලොකනිරොධො, භික්ඛවෙ, තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධො. ලොකනිරොධො තථාගතස්ස සච්ඡිකතො. ලොකනිරොධගාමිනී පටිපදා, භික්ඛවෙ, තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධා. ලොකනිරොධගාමිනී පටිපදා තථාගතස්ස භාවිතා.

“යං, භික්ඛවෙ, සදෙවකස්ස ලොකස්ස සමාරකස්ස සබ්‍රහ්මකස්ස සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා, සබ්බං තං තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධං. තස්මා ‘තථාගතො’ති වුච්චති.

“යඤ්ච, භික්ඛවෙ, රත්තිං තථාගතො අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුජ්ඣති යඤ්ච රත්තිං අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායති, යං එතස්මිං අන්තරෙ භාසති ලපති නිද්දිසති සබ්බං තං තථෙව හොති, නො අඤ්ඤථා. තස්මා ‘තථාගතො’ති වුච්චති.

“යථාවාදී, භික්ඛවෙ, තථාගතො තථාකාරී, යථාකාරී තථාවාදී. ඉති යථාවාදී තථාකාරී, යථාකාරී තථාවාදී. තස්මා ‘තථාගතො’ති වුච්චති.

“සදෙවකෙ, භික්ඛවෙ, ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය තථාගතො අභිභූ අනභිභූතො අඤ්ඤදත්ථු දසො වසවත්තී. තස්මා ‘තථාගතො’ති වුච්චති”.

“සබ්බං ලොකං අභිඤ්ඤාය, සබ්බං ලොකෙ යථාතථං;
සබ්බං ලොකං [සබ්බලොක (සී.ස්‍යා. කං. පී.)] විසංයුත්තො, සබ්බලොකෙ අනූපයො.

“ස වෙ සබ්බාභිභූ ධීරො, සබ්බගන්ථප්පමොචනො;
ඵුට්ඨ’ස්ස පරමා සන්ති, නිබ්බානං අකුතොභයං.

“එස ඛීණාසවො බුද්ධො, අනීඝො ඡින්නසංසයො;
සබ්බකම්මක්ඛයං පත්තො, විමුත්තො උපධිසඞ්ඛයෙ.

“එස සො භගවා බුද්ධො, එස සීහො අනුත්තරො;
සදෙවකස්ස ලොකස්ස, බ්‍රහ්මචක්කං පවත්තයී.

“ඉති දෙවා මනුස්සා ච, යෙ බුද්ධං සරණං ගතා;
සඞ්ගම්ම තං නමස්සන්ති, මහන්තං වීතසාරදං.

“දන්තො දමයතං සෙට්ඨො, සන්තො සමයතං ඉසි;
මුත්තො මොචයතං අග්ගො, තිණ්ණො තාරයතං වරො.

“ඉති හෙතං නමස්සන්ති, මහන්තං වීතසාරදං;
සදෙවකස්මිං ලොකස්මිං, නත්ථි තෙ [නත්ථී තෙ (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] පටිපුග්ගලො”ති. තතියං;

4. කාළකාරාමසුත්තං

24. එකං සමයං භගවා සාකෙතෙ විහරති කාළකාරාමෙ [කොළිකාරාමෙ (ක.)]. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – “භික්ඛවො”ති. “භදන්තෙ”ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

“යං , භික්ඛවෙ, සදෙවකස්ස ලොකස්ස සමාරකස්ස සබ්‍රහ්මකස්ස සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා, තමහං ජානාමි.

“යං, භික්ඛවෙ, සදෙවකස්ස ලොකස්ස සමාරකස්ස සබ්‍රහ්මකස්ස සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා, තමහං අබ්භඤ්ඤාසිං. තං තථාගතස්ස විදිතං, තං තථාගතො න උපට්ඨාසි.

“යං , භික්ඛවෙ, සදෙවකස්ස ලොකස්ස සමාරකස්ස සබ්‍රහ්මකස්ස සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා, තමහං න ජානාමීති වදෙය්‍යං, තං මමස්ස මුසා.

“යං, භික්ඛවෙ…පෙ…. තමහං ජානාමි ච න ච ජානාමීති වදෙය්‍යං, තංපස්ස [තං පිස්ස (ස්‍යා. කං.), තං මමස්ස (ක.)] තාදිසමෙව.

“යං, භික්ඛවෙ…පෙ…. තමහං නෙව ජානාමි න න ජානාමීති වදෙය්‍යං, තං මමස්ස කලි.

“ඉති ඛො, භික්ඛවෙ, තථාගතො දට්ඨා දට්ඨබ්බං, දිට්ඨං න මඤ්ඤති, අදිට්ඨං න මඤ්ඤති, දට්ඨබ්බං න මඤ්ඤති, දට්ඨාරං න මඤ්ඤති; සුත්වා සොතබ්බං, සුතං න මඤ්ඤති, අසුතං න මඤ්ඤති, සොතබ්බං න මඤ්ඤති, සොතාරං න

මඤ්ඤති; මුත්වා මොතබ්බං, මුතං න මඤ්ඤති, අමුතං න මඤ්ඤති, මොතබ්බං න මඤ්ඤති, මොතාරං න මඤ්ඤති; විඤ්ඤත්වා විඤ්ඤාතබ්බං, විඤ්ඤාතං න මඤ්ඤති, අවිඤ්ඤාතං න මඤ්ඤති, විඤ්ඤාතබ්බං න මඤ්ඤති, විඤ්ඤාතාරං න මඤ්ඤති. ඉති ඛො, භික්ඛවෙ, තථාගතො දිට්ඨසුතමුතවිඤ්ඤාතබ්බෙසු ධම්මෙසු තාදීයෙව තාදී [තාදිසොව තාදී (සයා. කං.), තාදිසෙ යෙව තාදී (පී.), තාදීයෙව තාදීයෙවෙකො (ක.)]. තම්හා ච පන තාදිම්හා [තාදිතම්හා (සී. පී.)] අඤ්ඤො තාදී උත්තරිතරො වා පණීතතරො වා නත්ථීති වදාමී''ති.

''යං කිඤ්චි දිට්ඨංව සුතං මුතං වා,
අජ්ඣොසිතං සච්චමුතං පරෙසං;
න තෙසු තාදී සයසංවුතෙසු,
සච්චං මුසා වාපි පරං දහෙය්‍ය.

''එතඤ්ච සල්ලං පටිකච්ච [පටිගච්ච (සී. පී.)] දිස්වා,
අජ්ඣොසිතා යත්ථ පජා විසත්තා;
ජානාමි පස්සාමි තථෙව එතං,
අජ්ඣොසිතං නත්ථි තථාගතාන''න්ති. චතුත්ථං;

5. බ්‍රහ්මචරියසුත්තං

25. ''නයිදං , භික්ඛවෙ, බ්‍රහ්මචරියං වුස්සති ජනකුහනත්ථං, න ජනලපනත්ථං, න ලාභසක්කාරසිලොකානිසංසත්ථං, න ඉතිවාදප්පමොක්ඛානිසංසත්ථං, න 'ඉති මං ජනො ජානාතූ'ති. අථ ඛො ඉදං, භික්ඛවෙ, බ්‍රහ්මචරියං වුස්සති සංවරත්ථං පහානත්ථං විරාගත්ථං නිරොධත්ථ''න්ති.

''සංවරත්ථං පහානත්ථං, බ්‍රහ්මචරියං අනීතිහං;
අදෙසයි සො භගවා, නිබ්බානොගධගාමිනං;
එස මග්ගො මහන්තෙහි [මහත්තෙහි (ක.) ඉතිවු. 35], අනුයාතො මහෙසිහි.

''යෙ ච තං පටිපජ්ජන්ති, යථා බුද්ධෙන දෙසිතං;
දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සන්ති, සත්ථුසාසනකාරිනො''ති. පඤ්චමං;

6. කුහසුත්තං

26. [ඉතිවු. 108 ඉතිවුත්තකෙපි] ''යෙ තෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ කුහා ථද්ධා ලපා සිඞ්ගී උන්නළා අසමාහිතා, න මෙ තෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ මාමකා. අපගතා ච තෙ, භික්ඛවෙ , භික්ඛූ ඉමස්මා ධම්මවිනයා, න ච තෙ ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ වුද්ධිං විරුළ්හිං වෙපුල්ලං ආපජ්ජන්ති. යෙ ච ඛො තෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ නික්කුහා නිල්ලපා ධීරා අත්ථද්ධා සුසමාහිතා, තෙ ඛො මෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ මාමකා. අනපගතා ච තෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ ඉමස්මා ධම්මවිනයා. තෙ ච ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ වුද්ධිං විරුළ්හිං වෙපුල්ලං ආපජ්ජන්තී''ති.

[ඉතිවු. 108 ඉතිවුත්තකෙපි] ''කුහා ථද්ධා ලපා සිඞ්ගී, උන්නළා අසමාහිතා;
න තෙ ධම්මෙ විරූහන්ති, සම්මාසම්බුද්ධදෙසිතෙ.

''නික්කුහා නිල්ලපා ධීරා, අත්ථද්ධා සුසමාහිතා;
තෙ වෙ ධම්මෙ විරූහන්ති, සම්මාසම්බුද්ධදෙසිතෙ''ති. ඡට්ඨං;

7. සන්තුට්ඨිසුත්තං

27. ''චත්තාරිමානි , භික්ඛවෙ, අප්පානි ච [චෙව (ක.)] සුලභානි ච, තානි ච අනවජ්ජානි. කතමානි චත්තාරි? පංසුකූලං, භික්ඛවෙ, චීවරානං අප්පඤ්ච සුලභඤ්ච , තඤ්ච අනවජ්ජං. පිණ්ඩියාලොපො, භික්ඛවෙ, භොජනානං අප්පඤ්ච සුලභඤ්ච, තඤ්ච අනවජ්ජං. රුක්ඛමූලං, භික්ඛවෙ, සෙනාසනානං අප්පඤ්ච සුලභඤ්ච, තඤ්ච අනවජ්ජං. පූතිමුත්තං, භික්ඛවෙ, භෙසජ්ජානං අප්පඤ්ච සුලභඤ්ච, තඤ්ච අනවජ්ජං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි අප්පානි ච සුලභානි ච, තානි ච අනවජ්ජානි. යතො ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අප්පෙන ච තුට්ඨො හොති සුලභෙන ච, ඉදමස්සාහං අඤ්ඤතරං සාමඤ්ඤඞ්ගන්ති [සාමඤ්ඤන්ති (ක.)] වදාමී''ති.

''අනවජ්ජෙන තුට්ඨස්ස, අප්පෙන සුලභෙන ච;
න සෙනාසනමාරබ්භ, චීවරං පානභොජනං;
විඝාතො හොති චිත්තස්ස, දිසා නප්පටිහඤ්ඤති.

''යෙ චස්ස ධම්මා අක්ඛාතා, සාමඤ්ඤස්සානුලොමිකා;

අධිග්ගහිතා තුට්ඨස්ස, අප්පමත්තස්ස සික්ඛතො''ති. සත්තමං;

8. අරියවංසසුත්තං

28. ''චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, අරියවංසා අග්ගඤ්ඤා රත්තඤ්ඤා වංසඤ්ඤා පොරාණා අසංකිණ්ණා අසංකිණ්ණපුබ්බා, න සංකීයන්ති න සංකීයිස්සන්ති, අප්පටිකුට්ඨා සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහි. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සන්තුට්ඨො හොති ඉතරීතරෙන චීවරෙන, ඉතරීතරචීවරසන්තුට්ඨියා ච වණ්ණවාදී, න ච චීවරහෙතු අනෙසනං අප්පතිරූපං ආපජ්ජති, අලද්ධා ච චීවරං න පරිතස්සති, ලද්ධා ච චීවරං අගධිතො [අගථිතො (සී. පී.)] අමුච්ඡිතො අනජ්ඣොසන්නො ආදීනවදස්සාවී නිස්සරණපඤ්ඤො පරිභුඤ්ජති; තාය ච පන ඉතරීතරචීවරසන්තුට්ඨියා නෙවත්තානුක්කංසෙති, නො [න (දී. නි. 3.309)] පරං වම්භෙති. යො හි තත්ථ දක්ඛො අනලසො සම්පජානො පතිස්සතො, අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පොරාණෙ අග්ගඤ්ඤෙ අරියවංසෙ ඨිතො.

''පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සන්තුට්ඨො හොති ඉතරීතරෙන පිණ්ඩපාතෙන, ඉතරීතරපිණ්ඩපාතසන්තුට්ඨියා ච වණ්ණවාදී, න ච පිණ්ඩපාතහෙතු අනෙසනං අප්පතිරූපං ආපජ්ජති, අලද්ධා ච පිණ්ඩපාතං න පරිතස්සති, ලද්ධා ච පිණ්ඩපාතං අගධිතො අමුච්ඡිතො අනජ්ඣොසන්නො ආදීනවදස්සාවී නිස්සරණපඤ්ඤො පරිභුඤ්ජති; තාය ච පන ඉතරීතරපිණ්ඩපාතසන්තුට්ඨියා නෙවත්තානුක්කංසෙති , නො පරං වම්භෙති. යො හි තත්ථ දක්ඛො අනලසො සම්පජානො පතිස්සතො, අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පොරාණෙ අග්ගඤ්ඤෙ අරියවංසෙ ඨිතො.

''පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සන්තුට්ඨො හොති ඉතරීතරෙන සෙනාසනෙන, ඉතරීතරසෙනාසනසන්තුට්ඨියා ච වණ්ණවාදී, න ච සෙනාසනහෙතු අනෙසනං අප්පතිරූපං ආපජ්ජති, අලද්ධා ච සෙනාසනං න පරිතස්සති, ලද්ධා ච සෙනාසනං අගධිතො අමුච්ඡිතො අනජ්ඣොසන්නො ආදීනවදස්සාවී නිස්සරණපඤ්ඤො පරිභුඤ්ජති; තාය ච පන ඉතරීතරසෙනාසනසන්තුට්ඨියා නෙවත්තානුක්කංසෙති, නො පරං වම්භෙති. යො හි තත්ථ දක්ඛො අනලසො සම්පජානො පතිස්සතො, අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පොරාණෙ අග්ගඤ්ඤෙ අරියවංසෙ ඨිතො.

''පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු භාවනාරාමො හොති භාවනාරතො, පහානාරාමො හොති පහානරතො; තාය ච පන භාවනාරාමතාය භාවනාරතියා පහානාරාමතාය පහානරතියා නෙවත්තානුක්කංසෙති, නො පරං වම්භෙති. යො හි තත්ථ දක්ඛො අනලසො සම්පජානො පතිස්සතො, අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පොරාණෙ අග්ගඤ්ඤෙ අරියවංසෙ ඨිතො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො අරියවංසා අග්ගඤ්ඤා රත්තඤ්ඤා වංසඤ්ඤා පොරාණා අසංකිණ්ණා අසංකිණ්ණපුබ්බා, න සංකීයන්ති න සංකීයිස්සන්ති, අප්පටිකුට්ඨා සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහි.

''ඉමෙහි ච පන, භික්ඛවෙ, චතූහි අරියවංසෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු පුරත්ථිමාය චෙපි දිසාය විහරති ස්වෙව අරතිං සහති, න තං අරති සහති; පච්ඡිමාය චෙපි දිසාය විහරති ස්වෙව අරතිං සහති, න තං අරති සහති; උත්තරාය චෙපි දිසාය විහරති ස්වෙව අරතිං සහති, න තං අරති සහති; දක්ඛිණාය චෙපි දිසාය විහරති ස්වෙව අරතිං සහති, න තං අරති සහති. තං කිස්ස හෙතු? අරතිරතිසහො හි, භික්ඛවෙ, ධීරො''ති.

> ''නාරති සහති ධීරං [වීරං (සී.)], නාරති ධීරං සහති;
> ධීරොව අරතිං සහති, ධීරො හි අරතිස්සහො.
>
> ''සබ්බකම්මවිහායීනං , පනුණ්ණං [පණුන්නං (?)] කො නිවාරයෙ;
> නෙක්ඛං ජම්බොනදස්සෙව, කො තං නින්දිතුමරහති;
> දෙවාපි නං පසංසන්ති, බ්‍රහ්මුනාපි පසංසිතො''ති. අට්ඨමං;

9. ධම්මපදසුත්තං

29. ''චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, ධම්මපදානි අග්ගඤ්ඤානි රත්තඤ්ඤානි වංසඤ්ඤානි පොරාණානි අසංකිණ්ණානි අසංකිණ්ණපුබ්බානි, න සංකීයන්ති න සංකීයිස්සන්ති, අප්පටිකුට්ඨානි සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහි. කතමානි චත්තාරි? අනභිජ්ඣා, භික්ඛවෙ, ධම්මපදං අග්ගඤ්ඤං රත්තඤ්ඤං වංසඤ්ඤං පොරාණං අසංකිණ්ණං අසංකිණ්ණපුබ්බං, න සංකීයති න සංකීයිස්සති, අප්පටිකුට්ඨං සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහි.

''අබ්‍යාපාදො, භික්ඛවෙ, ධම්මපදං අග්ගඤ්ඤං රත්තඤ්ඤං වංසඤ්ඤං පොරාණං අසංකිණ්ණං අසංකිණ්ණපුබ්බං, න සංකීයති න සංකීයිස්සති, අප්පටිකුට්ඨං සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහි.

''සම්මාසති , භික්ඛවෙ, ධම්මපදං අග්ගඤ්ඤං රත්තඤ්ඤං වංසඤ්ඤං පොරාණං අසංකිණ්ණං අසංකිණ්ණපුබ්බං, න සංකීයති න සංකීයිස්සති, අප්පටිකුට්ඨං සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහි.

''සම්මාසමාධි, භික්ඛවෙ, ධම්මපදං අග්ගඤ්ඤං රත්තඤ්ඤං වංසඤ්ඤං පොරාණං අසංකිණ්ණං අසංකිණ්ණපුබ්බං, න සංකීයති න සංකීයිස්සති, අප්පටිකුට්ඨං සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහි. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ,

චත්තාරි ධම්මපදානි අග්ගඤ්ඤානි රත්තඤ්ඤානි වංසඤ්ඤානි පොරාණානි අසංකිණ්ණානි අසංකිණ්ණපුබ්බානි, න සංකීයන්ති න සංකීයිස්සන්ති, අප්පටිකුට්ඨානි සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහී''ති.

''අනභිජ්ඣාලු විහරෙය්‍ය, අබ්‍යාපන්නෙන චෙතසා;
සතො එකග්ගචිත්තස්ස [එකග්ගචිත්තායං (ක.)], අජ්ඣත්තං සුසමාහිතො''ති. නවමං;

10. පරිබ්බාජකසුත්තං

30. එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති ගිජ්ඣකූටෙ පබ්බතෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලා අභිඤ්ඤාතා අභිඤ්ඤාතා පරිබ්බාජකා සිප්පිනිකාතීරෙ [සප්පිනියා තීරෙ (සී. පී.), සිප්පිනියා තීරෙ (ස්‍යා. කං.), සිප්පිනියා නදියා තීරෙ (ක.)] පරිබ්බාජකාරාමෙ පටිවසන්ති, සෙය්‍යථිදං අන්නභාරො වරධරො සකුලුදායී ච පරිබ්බාජකො අඤ්ඤෙ ච අභිඤ්ඤාතා අභිඤ්ඤාතා පරිබ්බාජකා. අථ ඛො භගවා සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙන සිප්පිනිකාතීරං පරිබ්බාජකාරාමො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. නිසජ්ජ ඛො භගවා තෙ පරිබ්බාජකෙ එතදවොච –

''චත්තාරිමානි, පරිබ්බාජකා, ධම්මපදානි අග්ගඤ්ඤානි රත්තඤ්ඤානි වංසඤ්ඤානි පොරාණානි අසංකිණ්ණානි අසංකිණ්ණපුබ්බානි, න සංකීයන්ති න සංකීයිස්සන්ති, අප්පටිකුට්ඨානි සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහි. කතමානි චත්තාරි? අනභිජ්ඣා, පරිබ්බාජකා, ධම්මපදං අග්ගඤ්ඤං රත්තඤ්ඤං වංසඤ්ඤං පොරාණං අසංකිණ්ණං අසංකිණ්ණපුබ්බං, න සංකීයති න සංකීයිස්සති, අප්පටිකුට්ඨං සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහි. අබ්‍යාපාදො, පරිබ්බාජකා, ධම්මපදං…පෙ.… සම්මාසති, පරිබ්බාජකා, ධම්මපදං…පෙ.… සම්මාසමාධි, පරිබ්බාජකා, ධම්මපදං අග්ගඤ්ඤං රත්තඤ්ඤං වංසඤ්ඤං පොරාණං අසංකිණ්ණං අසංකිණ්ණපුබ්බං, න සංකීයති න සංකීයිස්සති, අප්පටිකුට්ඨං සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහි. ඉමානි ඛො , පරිබ්බාජකා, චත්තාරි ධම්මපදානි අග්ගඤ්ඤානි රත්තඤ්ඤානි වංසඤ්ඤානි පොරාණානි අසංකිණ්ණානි අසංකිණ්ණපුබ්බානි, න සංකීයන්ති න සංකීයිස්සන්ති, අප්පටිකුට්ඨානි සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහි.

''යො ඛො, පරිබ්බාජකා, එවං වදෙය්‍ය – 'අහමෙතං අනභිජ්ඣං ධම්මපදං පච්චක්ඛාය අභිජ්ඣාලුං කාමෙසු තිබ්බසාරාගං සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා පඤ්ඤාපෙස්සාමී'ති, තමහං තත්ථ එවං වදෙය්‍යං – 'එතු වදතු බ්‍යාහරතු පස්සාමිස්සානුභාව'න්ති. සො වත, පරිබ්බාජකා, අනභිජ්ඣං ධම්මපදං පච්චක්ඛාය අභිජ්ඣාලුං කාමෙසු තිබ්බසාරාගං සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා පඤ්ඤාපෙස්සතීති නෙතං ඨානං විජ්ජති.

''යො ඛො, පරිබ්බාජකා, එවං වදෙය්‍ය – 'අහමෙතං අබ්‍යාපාදං ධම්මපදං පච්චක්ඛාය බ්‍යාපන්නචිත්තං පදුට්ඨමනසඞ්කප්පං සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා පඤ්ඤාපෙස්සාමී'ති, තමහං තත්ථ එවං වදෙය්‍යං – 'එතු වදතු බ්‍යාහරතු පස්සාමිස්සානුභාව'න්ති. සො වත, පරිබ්බාජකා, අබ්‍යාපාදං ධම්මපදං පච්චක්ඛාය බ්‍යාපන්නචිත්තං පදුට්ඨමනසඞ්කප්පං සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා පඤ්ඤාපෙස්සතීති නෙතං ඨානං විජ්ජති.

''යො ඛො, පරිබ්බාජකා, එවං වදෙය්‍ය – 'අහමෙතං සම්මාසතිං ධම්මපදං පච්චක්ඛාය මුට්ඨස්සතිං අසම්පජානං සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා පඤ්ඤාපෙස්සාමී'ති, තමහං තත්ථ එවං වදෙය්‍යං – 'එතු වදතු බ්‍යාහරතු පස්සාමිස්සානුභාව'න්ති. සො වත, පරිබ්බාජකා, සම්මාසතිං ධම්මපදං පච්චක්ඛාය මුට්ඨස්සතිං අසම්පජානං සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා පඤ්ඤාපෙස්සතීති නෙතං ඨානං විජ්ජති.

''යො ඛො, පරිබ්බාජකා, එවං වදෙය්‍ය – 'අහමෙතං සම්මාසමාධිං ධම්මපදං පච්චක්ඛාය අසමාහිතං විබ්භන්තචිත්තං සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා පඤ්ඤාපෙස්සාමී'ති, තමහං තත්ථ එවං වදෙය්‍යං – 'එතු වදතු බ්‍යාහරතු පස්සාමිස්සානුභාව'න්ති. සො වත, පරිබ්බාජකා, සම්මාසමාධිං ධම්මපදං පච්චක්ඛාය අසමාහිතං විබ්භන්තචිත්තං සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා පඤ්ඤාපෙස්සතීති නෙතං ඨානං විජ්ජති.

''යො ඛො, පරිබ්බාජකා, ඉමානි චත්තාරි ධම්මපදානි ගරහිතබ්බං පටික්කොසිතබ්බං මඤ්ඤෙය්‍ය, තස්ස දිට්ඨෙව ධම්මෙ චත්තාරො සහධම්මිකා වාදානුපාතා ගාරය්හා ඨානා [වාදානුවාදා ගාරය්හං ඨානං (ම. නි. 3.8)] ආගච්ඡන්ති. කතමෙ චත්තාරො? අනභිජ්ඣං චෙ භවං ධම්මපදං ගරහති පටික්කොසති, යෙ ච හි [යෙ ච (ම. නි. 3.142-143)] අභිජ්ඣාලූ කාමෙසු තිබ්බසාරාගා සමණබ්‍රාහ්මණා තෙ හොතො පුජ්ජා තෙ හොතො පාසංසා. අබ්‍යාපාදං චෙ භවං ධම්මපදං ගරහති පටික්කොසති, යෙ ච හි බ්‍යාපන්නචිත්තා පදුට්ඨමනසඞ්කප්පා සමණබ්‍රාහ්මණා තෙ හොතො පුජ්ජා තෙ හොතො පාසංසා. සම්මාසතිං චෙ භවං ධම්මපදං ගරහති පටික්කොසති, යෙ ච හි මුට්ඨස්සතී අසම්පජානා සමණබ්‍රාහ්මණා තෙ හොතො පුජ්ජා තෙ හොතො පාසංසා. සම්මාසමාධිං චෙ භවං ධම්මපදං ගරහති පටික්කොසති, යෙ ච හි අසමාහිතා විබ්භන්තචිත්තා සමණබ්‍රාහ්මණා තෙ හොතො පුජ්ජා තෙ හොතො පාසංසා.

''යො ඛො, පරිබ්බාජකා, ඉමානි චත්තාරි ධම්මපදානි ගරහිතබ්බං පටික්කොසිතබ්බං මඤ්ඤෙය්‍ය, තස්ස දිට්ඨෙව ධම්මෙ ඉමෙ චත්තාරො සහධම්මිකා වාදානුපාතා ගාරය්හා ඨානා ආගච්ඡන්ති . යෙපි තෙ පරිබ්බාජකා අහෙසුං උක්කලා වස්සභඤ්ඤා [වස්සභිඤ්ඤා (ක.) සං. නි. 3.62 පස්සිතබ්බං] අහෙතුකවාදා අකිරියවාදා නත්ථිකවාදා, තෙපි

ඉමානි චත්තාරි ධම්මපදානි න ගරහිතබ්බං න පටික්කොසිතබ්බං අමඤ්ඤිංසු. තං කිස්ස හෙතු? නින්දාබ්‍යාරොසනඋපාරම්භභයා''ති [උපවාදභයාති (ක.) ම. නි. 3.150; සං. නි. 3.62 පස්සිතබ්බං].

''අබ්‍යාපන්නො සදා සතො, අජ්ඣත්තං සුසමාහිතො;
අභිජ්ඣාවිනයෙ සික්ඛං, අප්පමත්තොති වුච්චතී''ති. දසමං;

උරුවෙලවග්ගො තතියො.

තස්සුද්දානං –

ද්වෙ උරුවෙලා ලොකො කාළකො [කොළිකො (ක.)], බ්‍රහ්මචරියෙන පඤ්චමං;
කුහං සන්තුට්ඨී වංසො ච, ධම්මපදං පරිබ්බාජකෙන චාති.

4. චක්කවග්ගො

1. චක්කසුත්තං

31. ''චත්තාරිමානි , භික්ඛවෙ, චක්කානි, යෙහි සමන්නාගතානං දෙවමනුස්සානං චතුචක්කං වත්තති, යෙහි සමන්නාගතා දෙවමනුස්සා නචිරස්සෙව මහන්තත්තං වෙපුල්ලත්තං පාපුණන්ති භොගෙසු. කතමානි චත්තාරි? පතිරූපදෙසවාසො, සප්පුරිසාවස්සයො [සප්පුරිසූපස්සයො (සී.ස්‍යා. කං. පී.)], අත්තසම්මාපණිධි, පුබ්බෙ ච කතපුඤ්ඤතා – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි චක්කානි, යෙහි සමන්නාගතානං දෙවමනුස්සානං චතුචක්කං වත්තති, යෙහි සමන්නාගතා දෙවමනුස්සා නචිරස්සෙව මහන්තත්තං වෙපුල්ලත්තං පාපුණන්ති භොගෙසූ''ති.

''පතිරූපෙ වසෙ දෙසෙ, අරියමිත්තකරො සියා;
සම්මාපණිධිසම්පන්නො, පුබ්බෙ පුඤ්ඤකතො නරො;
ධඤ්ඤං ධනං යසො කිත්ති, සුඛඤ්චෙතංධිවත්තතී''ති. පඨමං;

2. සඞ්ගහසුත්තං

32. ''චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, සඞ්ගහවත්ථූනි. කතමානි චත්තාරි? දානං, පෙය්‍යවජ්ජං, අත්ථචරියා, සමානත්තතා – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි සඞ්ගහවත්ථූනී''ති.

''දානඤ්ච පෙය්‍යවජ්ජඤ්ච [සඞ්ගහෙ (අට්ඨකථායං පාඨන්තරං) දී. නි. 3.273 පස්සිතබ්බං], අත්ථචරියා ච යා ඉධ;
සමානත්තතා ච ධම්මෙසු, තත්ථ තත්ථ යථාරහං;
එතෙ ඛො සඞ්ගහා ලොකෙ, රථස්සාණීව යායතො.

''එතෙ ච සඞ්ගහා නාස්සු, න මාතා පුත්තකාරණා;
ලභෙථ මානං පූජං වා, පිතා වා පුත්තකාරණා.

''යස්මා ච සඞ්ගහා [සඞ්ගහෙ (අට්ඨකථායං පාඨන්තරං) දී. නි. 3.273 පස්සිතබ්බං] එතෙ, සමවෙක්ඛන්ති පණ්ඩිතා;
තස්මා මහත්තං පප්පොන්ති, පාසංසා ච භවන්ති තෙ''ති. දුතියං;

3. සීහසුත්තං

33. ''සීහො , භික්ඛවෙ, මිගරාජා සායන්හසමයං ආසයා නික්ඛමති. ආසයා නික්ඛමිත්වා විජම්භති. විජම්භිත්වා සමන්තා චතුද්දිසා අනුවිලොකෙති. සමන්තා චතුද්දිසා අනුවිලොකෙත්වා තික්ඛත්තුං සීහනාදං නදති. තික්ඛත්තුං සීහනාදං නදිත්වා ගොචරාය පක්කමති. යෙ ඛො පන තෙ, භික්ඛවෙ, තිරච්ඡානගතා පාණා සීහස්ස මිගරඤ්ඤො නදතො සද්දං සුණන්ති, තෙ යෙභුය්‍යෙන භයං සංවෙගං සන්තාසං ආපජ්ජන්ති. බිලං බිලාසයා පවිසන්ති, දකං දකාසයා [උදකං උදකාසයා (ක.) සං. නි. 3.78; පටි. ම. අට්ඨ. 1.1.37 පස්සිතබ්බං] පවිසන්ති, වනං වනාසයා පවිසන්ති, ආකාසං පක්ඛිනො භජන්ති . යෙපි තෙ, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො නාගා ගාමනිගමරාජධානීසු දළ්හෙහි වරත්තෙහි බන්ධනෙහි බද්ධා, තෙපි තානි බන්ධනානි සඤ්ඡින්දිත්වා සම්පදාලෙත්වා භීතා මුත්තකරීසං චජමානා යෙන වා තෙන වා පලායන්ති. එවං මහිද්ධිකො ඛො, භික්ඛවෙ, සීහො මිගරාජා තිරච්ඡානගතානං පාණානං, එවං මහෙසක්ඛො එවං මහානුභාවො.

''එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, යදා තථාගතො ලොකෙ උප්පජ්ජති අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදූ අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථි සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා, සො ධම්මං දෙසෙති – 'ඉති සක්කායො, ඉති සක්කායසමුදයො, ඉති සක්කායනිරොධො [සක්කායස්ස අත්ථඞ්ගමො (අට්ඨ., සං. නි. 3.78) ''සක්කායනිරොධගාමිනී''ති පච්ඡිමපදං පන පස්සිතබ්බං], ඉති සක්කායනිරොධගාමිනී පටිපදා'ති. යෙපි තෙ, භික්ඛවෙ, දෙවා දීඝායුකා වණ්ණවන්තො සුඛබහුලා උච්චෙසු විමානෙසු චිරට්ඨිතිකා, තෙපි තථාගතස්ස ධම්මදෙසනං සුත්වා යෙභුය්‍යෙන භයං සංවෙගං සන්තාසං ආපජ්ජන්ති – 'අනිච්චා වත කිර, භො, මයං සමානා නිච්චම්හාති අමඤ්ඤිම්හ; අද්ධුවා වත කිර, භො, මයං සමානා ධුවම්හාති අමඤ්ඤිම්හ; අසස්සතා වත කිර, භො, මයං සමානා සස්සතම්හාති අමඤ්ඤිම්හ. මයං කිර, භො, අනිච්චා අද්ධුවා අසස්සතා සක්කායපරියාපන්නා'ති. එවං මහිද්ධිකො ඛො, භික්ඛවෙ, තථාගතො සදෙවකස්ස ලොකස්ස, එවං මහෙසක්ඛො එවං මහානුභාවො''ති.

''යදා බුද්ධො අභිඤ්ඤාය, ධම්මචක්කං පවත්තයි;
සදෙවකස්ස ලොකස්ස, සත්ථා අප්පටිපුග්ගලො.

''සක්කායඤ්ච නිරොධඤ්ච, සක්කායස්ස ච සම්භවං;

අරියඤ්චට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං, දුක්ඛූපසමගාමිනං.

‘‘යෙපි දීඝායුකා දෙවා, වණ්ණවන්තො යසස්සිනො;
භීතා සන්තාසමාපාදුං, සීහස්සෙවි’තරෙමිගා.

‘‘අවීතිවත්තා සක්කායං, අනිච්චා කිර භො මයං;
සුත්වා අරහතො වාක්‍යං, විප්පමුත්තස්ස තාදිනො’’ති [සං. නි. 3.78]. තතියං;

4. අග්ගප්පසාදසුත්තං

34. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, අග්ගප්පසාදා. කතමෙ චත්තාරො? යාවතා, භික්ඛවෙ, සත්තා අපදා වා ද්විපදා [දිපදා (සී. පී.) අ. නි. 5.32; ඉතිවු. 90] වා චතුප්පදා වා බහුප්පදා වා රූපිනො වා අරූපිනො වා සඤ්ඤිනො වා අසඤ්ඤිනො වා නෙවසඤ්ඤිනාසඤ්ඤිනො වා, තථාගතො තෙසං අග්ගමක්ඛායති අරහං සම්මාසම්බුද්ධො. යෙ, භික්ඛවෙ, බුද්ධෙ පසන්නා, අග්ගෙ තෙ පසන්නා. අග්ගෙ ඛො පන පසන්නානං අග්ගො විපාකො හොති.

‘‘යාවතා, භික්ඛවෙ, ධම්මා සඞ්ඛතා, අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො තෙසං අග්ගමක්ඛායති. යෙ, භික්ඛවෙ, අරියෙ අට්ඨඞ්ගිකෙ මග්ගෙ පසන්නා, අග්ගෙ තෙ පසන්නා. අග්ගෙ ඛො පන පසන්නානං අග්ගො විපාකො හොති.

‘‘යාවතා, භික්ඛවෙ, ධම්මා සඞ්ඛතා වා අසඞ්ඛතා වා, විරාගො තෙසං අග්ගමක්ඛායති, යදිදං මදනිම්මදනො පිපාසවිනයො ආලයසමුග්ඝාතො වට්ටුපච්ඡෙදො තණ්හාක්ඛයො විරාගො නිරොධො නිබ්බානං. යෙ, භික්ඛවෙ, විරාගෙ ධම්මෙ පසන්නා, අග්ගෙ තෙ පසන්නා. අග්ගෙ ඛො පන පසන්නානං අග්ගො විපාකො හොති.

‘‘යාවතා , භික්ඛවෙ, සඞ්ඝා වා ගණා වා, තථාගතසාවකසඞ්ඝො තෙසං අග්ගමක්ඛායති, යදිදං චත්තාරි පුරිසයුගානි අට්ඨ පුරිසපුග්ගලා එස භගවතො සාවකසඞ්ඝො ආහුනෙය්‍යො පාහුනෙය්‍යො දක්ඛිණෙය්‍යො අඤ්ජලිකරණීයො අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්ස. යෙ , භික්ඛවෙ, සඞ්ඝෙ පසන්නා , අග්ගෙ තෙ පසන්නා. අග්ගෙ ඛො පන පසන්නානං අග්ගො විපාකො හොති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො අග්ගප්පසාදා’’ති.

‘‘අග්ගතො වෙ පසන්නානං, අග්ගං ධම්මං විජානතං;
අග්ගෙ බුද්ධෙ පසන්නානං, දක්ඛිණෙය්‍යෙ අනුත්තරෙ.

‘‘අග්ගෙ ධම්මෙ පසන්නානං, විරාගූපසමෙ සුඛෙ;
අග්ගෙ සඞ්ඝෙ පසන්නානං, පුඤ්ඤක්ඛෙත්තෙ අනුත්තරෙ.

‘‘අග්ගස්මිං දානං දදතං, අග්ගං පුඤ්ඤං පවඩ්ඪති;
අග්ගං ආයු ච වණ්ණො ච, යසො කිත්ති සුඛං බලං.

‘‘අග්ගස්ස දාතා මෙධාවී, අග්ගධම්මසමාහිතො;
දෙවභූතො මනුස්සො වා, අග්ගප්පත්තො පමොදතී’’ති [ඉතිවු. 90]. චතුත්ථං;

5. වස්සකාරසුත්තං

35. එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති වෙළුවනෙ කලන්දකනිවාපෙ. අථ ඛො වස්සකාරො බ්‍රාහ්මණො මගධමහාමත්තො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො වස්සකාරො බ්‍රාහ්මණො මගධමහාමත්තො භගවන්තං එතදවොච –

‘‘චතූහි ඛො මයං, භො ගොතම, ධම්මෙහි සමන්නාගතං මහාපඤ්ඤං මහාපුරිසං පඤ්ඤාපෙම . කතමෙහි චතූහි? ඉධ, භො ගොතම, බහුස්සුතො හොති තස්ස තස්සෙව සුතජාතස්ස තස්ස තස්සෙව ඛො පන භාසිතස්ස අත්ථං ජානාති – ‘අයං ඉමස්ස භාසිතස්ස අත්ථො, අයං ඉමස්ස භාසිතස්ස අත්ථො’ති. සතිමා ඛො පන හොති චිරකතම්පි චිරභාසිතම්පි සරිතා අනුස්සරිතා යානි ඛො පන තානි ගහට්ඨකානි කිංකරණීයානි, තත්ථ දක්ඛො හොති අනලසො, තත්‍රුපායාය වීමංසාය සමන්නාගතො අලං කාතුං අලං සංවිධාතුං. ඉමෙහි ඛො මයං, භො ගොතම, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතං මහාපඤ්ඤං මහාපුරිසං පඤ්ඤාපෙම. සචෙ මෙ [සචෙ පන මෙ (සී. ක.), සචෙ මෙ පන (පී.)], භො ගොතම, අනුමොදිතබ්බං අනුමොදතු මෙ භවං ගොතමො; සචෙ පන මෙ, භො ගොතම, පටික්කොසිතබ්බං පටික්කොසතු මෙ භවං ගොතමො’’ති.

‘‘නෙව ඛො ත්‍යාහං, බ්‍රාහ්මණ, අනුමොදාමි න පටික්කොසාමි . චතූහි ඛො අහං, බ්‍රාහ්මණ, ධම්මෙහි සමන්නාගතං මහාපඤ්ඤං මහාපුරිසං පඤ්ඤාපෙමි. කතමෙහි චතූහි? ඉධ, බ්‍රාහ්මණ, බහුජනහිතාය පටිපන්නො හොති බහුජනසුඛාය;

බහුස්ස ජනතා අරියෙ ඤායෙ පතිට්ඨාපිතා, යදිදං කල්‍යාණධම්මතා කුසලධම්මතා. සො යං විතක්කං ආකඞ්ඛති විතක්කෙතුං තං විතක්කං විතක්කෙති, යං විතක්කං නාකඞ්ඛති විතක්කෙතුං න තං විතක්කං විතක්කෙති; යං සඞ්කප්පං ආකඞ්ඛති සඞ්කප්පෙතුං තං සඞ්කප්පං සඞ්කප්පෙති, යං සඞ්කප්පං නාකඞ්ඛති සඞ්කප්පෙතුං න තං සඞ්කප්පං සඞ්කප්පෙති. ඉති චෙතොවසිප්පත්තො හොති විතක්කපථෙ. චතුන්නං ඣානානං ආභිචෙතසිකානං දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරානං නිකාමලාභී හොති අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී. ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. නෙව ඛො ත්‍යාහං, බ්‍රාහ්මණ, අනුමොදාමි න පන පටික්කොසාමි. ඉමෙහි ඛො අහං, බ්‍රාහ්මණ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතං මහාපඤ්ඤං මහාපුරිසං පඤ්ඤාපෙමී''ති.

''අච්ඡරියං, භො ගොතම, අබ්භුතං, භො ගොතම! යාව සුභාසිතං චිදං භොතා ගොතමෙන. ඉමෙහි ච මයං, භො ගොතම, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතං භවන්තං ගොතමං ධාරෙම; භවඤ්හි ගොතමො බහුජනහිතාය පටිපන්නො බහුජනසුඛාය; බහු තෙ [බහුස්ස (ස්‍යා. කං. ක.)] ජනතා අරියෙ ඤායෙ පතිට්ඨාපිතා, යදිදං කල්‍යාණධම්මතා කුසලධම්මතා. භවඤ්හි ගොතමො යං විතක්කං ආකඞ්ඛති විතක්කෙතුං තං විතක්කං විතක්කෙති, යං විතක්කං නාකඞ්ඛති විතක්කෙතුං න තං විතක්කං විතක්කෙති, යං සඞ්කප්පං ආකඞ්ඛති සඞ්කප්පෙතුං තං සඞ්කප්පං සඞ්කප්පෙති, යං සඞ්කප්පං නාකඞ්ඛති සඞ්කප්පෙතුං න තං සඞ්කප්පං සඞ්කප්පෙති. භවඤ්හි ගොතමො චෙතොවසිප්පත්තො විතක්කපථෙ. භවඤ්හි ගොතමො චතුන්නං ඣානානං ආභිචෙතසිකානං දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරානං නිකාමලාභී අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී . භවඤ්හි ගොතමො ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරතී''ති.

''අද්ධා ඛො ත්‍යාහං, බ්‍රාහ්මණ, ආසජ්ජ උපනීය වාචා භාසිතා. අපි ච, ත්‍යාහං බ්‍යාකරිස්සාමි – 'අහඤ්හි, බ්‍රාහ්මණ, බහුජනහිතාය පටිපන්නො බහුජනසුඛාය; බහු මෙ [බහුස්ස (ස්‍යා. කං. ක.)] ජනතා අරියෙ ඤායෙ පතිට්ඨාපිතා, යදිදං කල්‍යාණධම්මතා කුසලධම්මතා. අහඤ්හි, බ්‍රාහ්මණ, යං විතක්කං ආකඞ්ඛාමි විතක්කෙතුං තං විතක්කං විතක්කෙමි, යං විතක්කං නාකඞ්ඛාමි විතක්කෙතුං න තං විතක්කං විතක්කෙමි , යං සඞ්කප්පං ආකඞ්ඛාමි සඞ්කප්පෙතුං තං සඞ්කප්පං සඞ්කප්පෙමි, යං සඞ්කප්පං නාකඞ්ඛාමි සඞ්කප්පෙතුං න තං සඞ්කප්පං සඞ්කප්පෙමි. අහඤ්හි, බ්‍රාහ්මණ, චෙතොවසිප්පත්තො විතක්කපථෙ. අහඤ්හි, බ්‍රාහ්මණ, චතුන්නං ඣානානං ආභිචෙතසිකානං දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරානං නිකාමලාභී අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී. අහඤ්හි, බ්‍රාහ්මණ, ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරාමී'''ති.

''යො වෙදි සබ්බසත්තානං, මච්චුපාසප්පමොචනං;
හිතං දෙවමනුස්සානං, ඤායං ධම්මං පකාසයි;
යං වෙ දිස්වා ච සුත්වා ච, පසීදන්ති බහූ ජනා [පසීදති බහුජ්ජනො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)].

''මග්ගාමග්ගස්ස කුසලො, කතකිච්චො අනාසවො;
බුද්ධො අන්තිමසාරීරො [අන්තිමධාරිතො (ක.)], ''(මහාපඤ්ඤො) [( ) ස්‍යා. පොත්ථකෙ නත්ථි]
මහාපුරිසොති වුච්චතී''ති. පඤ්චමං;

6. දොණසුත්තං

36. එකං සමයං භගවා අන්තරා ච උක්කට්ඨං අන්තරා ච සෙතබ්‍යං අද්ධානමග්ගප්පටිපන්නො හොති. දොණොපි සුදං බ්‍රාහ්මණො අන්තරා ච උක්කට්ඨං අන්තරා ච සෙතබ්‍යං අද්ධානමග්ගප්පටිපන්නො හොති. අද්දසා ඛො දොණො බ්‍රාහ්මණො භගවතො පාදෙසු චක්කානි සහස්සාරානි සනෙමිකානි සනාභිකානි සබ්බාකාරපරිපූරානි; දිස්වානස්ස එතදහොසි – ''අච්ඡරියං වත, භො, අබ්භුතං වත, භො! න වතිමානි මනුස්සභූතස්ස පදානි භවිස්සන්තී''ති!! අථ ඛො භගවා මග්ගා ඔක්කම්ම අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ නිසීදි පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා. අථ ඛො දොණො බ්‍රාහ්මණො භගවතො පදානි අනුගච්ඡන්තො අද්දස භගවන්තං අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ නිසින්නං පාසාදිකං පසාදනීයං සන්තින්ද්‍රියං සන්තමානසං උත්තමදමථසමථමනුප්පත්තං දන්තං ගුත්තං සංයතින්ද්‍රියං [යතින්ද්‍රියං (මහාව. 257)] නාගං. දිස්වාන යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං එතදවොච –

''දෙවො නො භවං භවිස්සතී''ති? ''න ඛො අහං, බ්‍රාහ්මණ, දෙවො භවිස්සාමී''ති. ''ගන්ධබ්බො නො භවං භවිස්සතී''ති? ''න ඛො අහං, බ්‍රාහ්මණ, ගන්ධබ්බො භවිස්සාමී''ති. ''යක්ඛො නො භවං භවිස්සතී''ති? ''න ඛො අහං, බ්‍රාහ්මණ, යක්ඛො භවිස්සාමී''ති. ''මනුස්සො නො භවං භවිස්සතී''ති? ''න ඛො අහං, බ්‍රාහ්මණ, මනුස්සො භවිස්සාමී''ති.

'''දෙවො නො භවං භවිස්සතී'ති, ඉති පුට්ඨො සමානො – 'න ඛො අහං, බ්‍රාහ්මණ, දෙවො භවිස්සාමී'ති වදෙසි. 'ගන්ධබ්බො නො භවං භවිස්සතී'ති, ඉති පුට්ඨො සමානො – 'න ඛො අහං, බ්‍රාහ්මණ, ගන්ධබ්බො භවිස්සාමී'ති වදෙසි. 'යක්ඛො නො භවං භවිස්සතී'ති, ඉති පුට්ඨො සමානො – 'න ඛො අහං, බ්‍රාහ්මණ, යක්ඛො භවිස්සාමී'ති වදෙසි.

‘මනුස්සො නො භවං භවිස්සතී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො – ‘න ඛො අහං, බ්‍රාහ්මණ, මනුස්සො භවිස්සාමී’ති වදෙසි. අථ කො චරහි භවං භවිස්සතී’’ති?

‘‘යෙසං ඛො අහං, බ්‍රාහ්මණ, ආසවානං අප්පහීනත්තා දෙවො භවෙය්‍යං, තෙ මෙ ආසවා පහීනා උච්ඡින්නමූලා තාලාවත්ථුකතා අනභාවංකතා ආයතිං අනුප්පාදධම්මා. යෙසං ඛො අහං, බ්‍රාහ්මණ, ආසවානං අප්පහීනත්තා ගන්ධබ්බො භවෙය්‍යං... යක්ඛො භවෙය්‍යං... මනුස්සො භවෙය්‍යං, තෙ මෙ ආසවා පහීනා උච්ඡින්නමූලා තාලාවත්ථුකතා අනභාවංකතා ආයතිං අනුප්පාදධම්මා. සෙය්‍යථාපි, බ්‍රාහ්මණ, උප්පලං වා පදුමං වා පුණ්ඩරීකං වා උදකෙ ජාතං උදකෙ සංවඩ්ඪං උදකා අච්චුග්ගම්ම තිට්ඨති අනුපලිත්තං උදකෙන; එවමෙවං ඛො අහං, බ්‍රාහ්මණ, ලොකෙ ජාතො ලොකෙ සංවඩ්ඪො ලොකං අභිභුය්‍ය විහරාමි අනුපලිත්තො ලොකෙන. බුද්ධොති මං, බ්‍රාහ්මණ, ධාරෙහී’’ති.

‘‘යෙන දෙවූපපත්‍යස්ස, ගන්ධබ්බො වා විහඞ්ගමො;
යක්ඛත්තං යෙන ගච්ඡෙය්‍යං, මනුස්සත්තඤ්ච අබ්බජෙ;
තෙ මය්හං, ආසවා ඛීණා, විද්ධස්තා විනළීකතා.

‘‘පුණ්ඩරීකං යථා වග්ගු, තොයෙන නුපලිප්පති [නුපලිම්පති (ක.)];
නුපලිප්පාමි [නුපලිම්පාමි (ක.)] ලොකෙන, තස්මා බුද්ධොස්මි බ්‍රාහ්මණා’’ති. ඡට්ඨං;

7. අපරිහානියසුත්තං

37. ‘‘චතූහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අභබ්බො පරිහානාය නිබ්බානස්සෙව සන්තිකෙ. කතමෙහි චතූහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලසම්පන්නො හොති, ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරො හොති, භොජනෙ මත්තඤ්ඤූ හොති, ජාගරියං අනුයුත්තො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලසම්පන්නො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලවා හොති පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරති ආචාරගොචරසම්පන්නො අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී, සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලසම්පන්නො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරො හොති ? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු චක්ඛුනා රූපං දිස්වා න නිමිත්තග්ගාහී හොති නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී. යත්වාධිකරණමෙනං චක්ඛුන්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං, තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජති; රක්ඛති චක්ඛුන්ද්‍රියං; චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජති. සොතෙන සද්දං සුත්වා... ඝානෙන ගන්ධං ඝායිත්වා... ජිව්හාය රසං සායිත්වා... කායෙන ඵොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා... මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය න නිමිත්තග්ගාහී හොති නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී. යත්වාධිකරණමෙනං මනින්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං, තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජති; රක්ඛති මනින්ද්‍රියං; මනින්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරො හොති.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, භික්ඛු භොජනෙ මත්තඤ්ඤූ හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පටිසඞ්ඛා යොනිසො ආහාරං ආහාරෙති – ‘නෙව දවාය න මදාය න මණ්ඩනාය න විභූසනාය; යාවදෙව ඉමස්ස කායස්ස ඨිතියා යාපනාය විහිංසූපරතියා බ්‍රහ්මචරියානුග්ගහාය. ඉති පුරාණඤ්ච වෙදනං පටිහඞ්ඛාමි, නවඤ්ච වෙදනං න උප්පාදෙස්සාමි, යාත්‍රා ච මෙ භවිස්සති, අනවජ්ජතා ච ඵාසුවිහාරො චා’ති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු භොජනෙ මත්තඤ්ඤූ හොති.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, භික්ඛු ජාගරියං අනුයුත්තො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු දිවසං චඞ්කමෙන නිසජ්ජාය ආවරණීයෙහි ධම්මෙහි චිත්තං පරිසොධෙති; රත්තියා පඨමං යාමං චඞ්කමෙන නිසජ්ජාය ආවරණීයෙහි ධම්මෙහි චිත්තං පරිසොධෙති; රත්තියා මජ්ඣිමං යාමං දක්ඛිණෙන පස්සෙන සීහසෙය්‍යං කප්පෙති , පාදෙ පාදං අච්චාධාය, සතො සම්පජානො උට්ඨානසඤ්ඤං මනසි කරිත්වා; රත්තියා පච්ඡිමං යාමං පච්චුට්ඨාය චඞ්කමෙන නිසජ්ජාය ආවරණීයෙහි ධම්මෙහි චිත්තං පරිසොධෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ජාගරියං අනුයුත්තො හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අභබ්බො පරිහානාය, නිබ්බානස්සෙව සන්තිකෙති.

‘‘සීලෙ පතිට්ඨිතො භික්ඛු, ඉන්ද්‍රියෙසු ච සංවුතො;
භොජනම්හි ච මත්තඤ්ඤූ, ජාගරියං අනුයුඤ්ජති.

‘‘එවං විහාරී ආතාපී, අහොරත්තමතන්දිතො;
භාවයං කුසලං ධම්මං, යොගක්ඛෙමස්ස පත්තියා.

‘‘අප්පමාදරතො භික්ඛු, පමාදෙ භයදස්සි වා [භයදස්සාවී (ක.) ධ. ප. 32 ධම්මපදෙපි];
අභබ්බො පරිහානාය, නිබ්බානස්සෙව සන්තිකෙ’’ති. සත්තමං;

8. පතිලීනසුත්තං

38. ‘‘පනුණ්ණපච්චෙකසච්චො [පණුන්නපච්චෙකසච්චො (?)], භික්ඛවෙ, භික්ඛු ‘සමවයසට්ඨෙසනො පස්සද්ධකායසඞ්ඛාරො පතිලීනො’ති වුච්චති. කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පනුණ්ණපච්චෙකසච්චො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො යානි තානි පුථුසමණබ්‍රාහ්මණානං පුථුපච්චෙකසච්චානි, සෙය්‍යථිදං – සස්සතො ලොකොති වා, අසස්සතො ලොකොති වා, අන්තවා ලොකොති වා, අනන්තවා ලොකොති වා, තං ජීවං තං සරීරන්ති වා, අඤ්ඤං ජීවං අඤ්ඤං සරීරන්ති වා, හොති තථාගතො පරං මරණාති වා, න හොති තථාගතො පරං මරණාති වා, හොති ච න ච හොති තථාගතො පරං මරණාති වා, නෙව හොති න න හොති තථාගතො පරං මරණාති වා; සබ්බානි තානි නුණ්ණානි හොන්ති පනුණ්ණානි චත්තානි වන්තානි මුත්තානි පහීනානි පටිනිස්සට්ඨානි. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පනුණ්ණපච්චෙකසච්චො හොති.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, භික්ඛු සමවයසට්ඨෙසනො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො කාමෙසනා පහීනා හොති, භවෙසනා පහීනා හොති, බ්‍රහ්මචරියෙසනා පටිප්පස්සද්ධා. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සමවයසට්ඨෙසනො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පස්සද්ධකායසඞ්ඛාරො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සුඛස්ස ච පහානා දුක්ඛස්ස ච පහානා පුබ්බෙව සොමනස්සදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමා අදුක්ඛමසුඛං උපෙක්ඛාසතිපාරිසුද්ධිං චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පස්සද්ධකායසඞ්ඛාරො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පතිලීනො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො අස්මිමානො පහීනො හොති උච්ඡින්නමූලො තාලාවත්ථුකතො අනභාවංකතො ආයතිං අනුප්පාදධම්මො. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පතිලීනො හොති. පනුණ්ණපච්චෙකසච්චො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ‘සමවයසට්ඨෙසනො පස්සද්ධකායසඞ්ඛාරො පතිලීනො’ති වුච්චතී’’ති.

[ඉතිවු. 55 ඉතිවුත්තකෙපි] ‘‘කාමෙසනා භවෙසනා, බ්‍රහ්මචරියෙසනා සහ;
ඉති සච්චපරාමාසො, දිට්ඨිට්ඨානා සමුස්සයා.

[ඉතිවු. 55 ඉතිවුත්තකෙපි] ‘‘සබ්බරාගවිරත්තස්ස, තණ්හක්ඛයවිමුත්තිනො;
එසනා පටිනිස්සට්ඨා, දිට්ඨිට්ඨානා සමූහතා.

‘‘ස වෙ සන්තො සතො භික්ඛු, පස්සද්ධො අපරාජිතො;
මානාභිසමයා බුද්ධො, පතිලීනොති වුච්චතී’’ති. අට්ඨමං;

9. උජ්ජයසුත්තං

39. අථ ඛො උජ්ජයො බ්‍රාහ්මණො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො උජ්ජයො බ්‍රාහ්මණො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘භවම්පි නො ගොතමො යඤ්ඤං වණ්ණෙතී’’ති ? ‘‘න ඛො අහං, බ්‍රාහ්මණ, සබ්බං යඤ්ඤං වණ්ණෙමි; න පනාහං, බ්‍රාහ්මණ, සබ්බං යඤ්ඤං න වණ්ණෙමි. යථාරූපෙ ඛො, බ්‍රාහ්මණ, යඤ්ඤෙ ගාවො හඤ්ඤන්ති, අජෙළකා හඤ්ඤන්ති, කුක්කුටසූකරා හඤ්ඤන්ති, විවිධා පාණා සඞ්ඝාතං ආපජ්ජන්ති; එවරූපං ඛො අහං, බ්‍රාහ්මණ, සාරම්භං යඤ්ඤං න වණ්ණෙමි. තං කිස්ස හෙතු? එවරූපඤ්හි, බ්‍රාහ්මණ, සාරම්භං යඤ්ඤං න උපසඞ්කමන්ති අරහන්තො වා අරහත්තමග්ගං වා සමාපන්නා.

‘‘යථාරූපෙ ච ඛො, බ්‍රාහ්මණ, යඤ්ඤෙ නෙව ගාවො හඤ්ඤන්ති, න අජෙළකා හඤ්ඤන්ති, න කුක්කුටසූකරා හඤ්ඤන්ති, න විවිධා පාණා සඞ්ඝාතං ආපජ්ජන්ති; එවරූපං ඛො අහං, බ්‍රාහ්මණ, නිරාරම්භං යඤ්ඤං වණ්ණෙමි, යදිදං නිච්චදානං අනුකුලයඤ්ඤං. තං කිස්ස හෙතු? එවරූපඤ්හි, බ්‍රාහ්මණ, නිරාරම්භං යඤ්ඤං උපසඞ්කමන්ති අරහන්තො වා අරහත්තමග්ගං වා සමාපන්නා’’ති.

‘‘අස්සමෙධං පුරිසමෙධං, සම්මාපාසං වාජපෙය්‍යං නිරග්ගළං ;
මහායඤ්ඤා මහාරම්භා [සම්මාපාසං වාජපෙය්‍යං; නිරග්ගළං මහාරම්භා (පී.) සං. නි. 1.120], න තෙ හොන්ති මහප්ඵලා.

‘‘අජෙළකා ච ගාවො ච, විවිධා යත්ථ හඤ්ඤරෙ;
න තං සම්මග්ගතා යඤ්ඤං, උපයන්ති මහෙසිනො.

‘‘යෙ ච යඤ්ඤා නිරාරම්භා, යජන්ති අනුකුලං සදා;
අජෙළකා ච ගාවො ච, විවිධා නෙත්ථ හඤ්ඤරෙ [නාජෙළකා ච ගාවො ච, විවිධා යත්ථ හඤ්ඤරෙ (සයා. කං.)];

තඤ්ච සම්මග්ගතා යඤ්ඤං, උපයන්ති මහෙසිනො.

‘‘එතං [එවං (සයා. කං.)] යජෙථ මෙධාවී, එසො යඤ්ඤො මහප්ඵලො;
එතං [එවං (සයා. කං. ක.)] හි යජමානස්ස, සෙය්‍යො හොති න පාපියො;
යඤ්ඤො ච විපුලො හොති, පසීදන්ති ච දෙවතා’’ති. නවමං;

10. උදායිසුත්තං

40. අථ ඛො උදායී [උදායි (සබ්බත්ථ)] බ්‍රාහ්මණො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා …පෙ. … එකමන්තං නිසින්නො ඛො උදායී බ්‍රාහ්මණො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘භවම්පි නො ගොතමො යඤ්ඤං වණ්ණෙතී’’ති? ‘‘න ඛො අහං, බ්‍රාහ්මණ, සබ්බං යඤ්ඤං වණ්ණෙමි; න පනාහං, බ්‍රාහ්මණ, සබ්බං යඤ්ඤං න වණ්ණෙමි. යථාරූපෙ ඛො, බ්‍රාහ්මණ, යඤ්ඤෙ ගාවො හඤ්ඤන්ති, අජෙළකා හඤ්ඤන්ති, කුක්කුටසූකරා හඤ්ඤන්ති, විවිධා පාණා සඞ්ඝාතං ආපජ්ජන්ති; එවරූපං ඛො අහං, බ්‍රාහ්මණ, සාරම්භං යඤ්ඤං න වණ්ණෙමි. තං කිස්ස හෙතු? එවරූපඤ්හි, බ්‍රාහ්මණ, සාරම්භං යඤ්ඤං න උපසඞ්කමන්ති අරහන්තො වා අරහත්තමග්ගං වා සමාපන්නා.

‘‘යථාරූපෙ ච ඛො, බ්‍රාහ්මණ, යඤ්ඤෙ නෙව ගාවො හඤ්ඤන්ති, න අජෙළකා හඤ්ඤන්ති, න කුක්කුටසූකරා හඤ්ඤන්ති, න විවිධා පාණා සඞ්ඝාතං ආපජ්ජන්ති; එවරූපං ඛො අහං, බ්‍රාහ්මණ, නිරාරම්භං යඤ්ඤං වණ්ණෙමි , යදිදං නිච්චදානං අනුකුලයඤ්ඤං. තං කිස්ස හෙතු? එවරූපඤ්හි, බ්‍රාහ්මණ, නිරාරම්භං යඤ්ඤං උපසඞ්කමන්ති අරහන්තො වා අරහත්තමග්ගං වා සමාපන්නා’’ති.

‘‘අභිසඞ්ඛතං නිරාරම්භං, යඤ්ඤං කාලෙන කප්පියං;
තාදිසං උපසංයන්ති, සඤ්ඤතා බ්‍රහ්මචාරයො.

‘‘විවටච්ඡදා [විවත්තච්ඡදා (සී. පී.), විවට්ටච්ඡදා (ක.)] යෙ ලොකෙ, වීතිවත්තා කුලං ගතිං;
යඤ්ඤමෙතං පසංසන්ති, බුද්ධා යඤ්ඤස්ස [පුඤ්ඤස්ස (සයා. කං. පී.)] කොවිදා.

‘‘යඤ්ඤෙ වා යදි වා සද්ධෙ, හබ්‍යං [හව්‍යං (සී. පී.), හුඤ්ඤං (සයා. කං.)] කත්වා යථාරහං;
පසන්නචිත්තො යජති [පසන්නචිත්තා යජන්ති (ක.)], සුඛෙත්තෙ බ්‍රහ්මචාරිසු.

‘‘සුහුතං සුයිට්ඨං සුප්පත්තං [සම්පත්තං (සයා. කං. ක.)], දක්ඛිණෙය්‍යෙසු යං කතං;
යඤ්ඤො ච විපුලො හොති, පසීදන්ති ච දෙවතා.

‘‘එවං [එතං (ක.) අ. නි. 6.37] යජිත්වා මෙධාවී, සද්ධො මුත්තෙන චෙතසා;
අබ්‍යාබජ්ඣං සුඛං ලොකං, පණ්ඩිතො උපපජ්ජතී’’ති. දසමං;

චක්කවග්ගො චතුත්ථො.

තස්සුද්දානං –

චක්කො සඞ්ගහො සීහො, පසාදො වස්සකාරෙන පඤ්චමං;
දොණො අපරිහානියො පතිලීනො, උජ්ජයො උදායිනා තෙ දසාති.

5. රොහිතස්සවග්ගො

1. සමාධිභාවනාසුත්තං

41. ‘‘චතස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, සමාධිභාවනා. කතමා චතස්සො? අත්ථි, භික්ඛවෙ, සමාධිභාවනා භාවිතා බහුලීකතා දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරාය සංවත්තති; අත්ථි, භික්ඛවෙ, සමාධිභාවනා භාවිතා බහුලීකතා ඤාණදස්සනප්පටිලාභාය සංවත්තති; අත්ථි, භික්ඛවෙ, සමාධිභාවනා භාවිතා බහුලීකතා සතිසම්පජඤ්ඤාය සංවත්තති; අත්ථි, භික්ඛවෙ, සමාධිභාවනා භාවිතා බහුලීකතා ආසවානං ඛයාය සංවත්තති.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, සමාධිභාවනා භාවිතා බහුලීකතා දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරාය සංවත්තති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි... චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. අයං, භික්ඛවෙ, සමාධිභාවනා භාවිතා බහුලීකතා දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරාය සංවත්තති.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, සමාධිභාවනා භාවිතා බහුලීකතා ඤාණදස්සනප්පටිලාභාය සංවත්තති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආලොකසඤ්ඤං මනසි කරොති, දිවාසඤ්ඤං අධිට්ඨාති – යථා දිවා තථා රත්තිං, යථා රත්තිං තථා දිවා. ඉති විවටෙන චෙතසා අපරියොනද්ධෙන සප්පභාසං චිත්තං භාවෙති. අයං, භික්ඛවෙ, සමාධිභාවනා භාවිතා බහුලීකතා ඤාණදස්සනප්පටිලාභාය සංවත්තති.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, සමාධිභාවනා භාවිතා බහුලීකතා සතිසම්පජඤ්ඤාය සංවත්තති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො විදිතා වෙදනා උප්පජ්ජන්ති, විදිතා උපට්ඨහන්ති, විදිතා අබ්භත්ථං ගච්ඡන්ති; විදිතා සඤ්ඤා...පෙ.... විදිතා විතක්කා උප්පජ්ජන්ති, විදිතා උපට්ඨහන්ති, විදිතා අබ්භත්ථං ගච්ඡන්ති. අයං, භික්ඛවෙ, සමාධිභාවනා භාවිතා බහුලීකතා සතිසම්පජඤ්ඤාය සංවත්තති.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, සමාධිභාවනා භාවිතා බහුලීකතා ආසවානං ඛයාය සංවත්තති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පඤ්චසු උපාදානක්ඛන්ධෙසු උදයබ්බයානුපස්සී විහරති – ‘ඉති රූපං, ඉති රූපස්ස සමුදයො, ඉති රූපස්ස අත්ථඞ්ගමො [අත්ථගමො (සී. පී.)]; ඉති වෙදනා, ඉති වෙදනාය සමුදයො, ඉති වෙදනාය අත්ථඞ්ගමො; ඉති සඤ්ඤා, ඉති සඤ්ඤාය සමුදයො, ඉති සඤ්ඤාය අත්ථඞ්ගමො; ඉති සඞ්ඛාරා, ඉති සඞ්ඛාරානං සමුදයො, ඉති සඞ්ඛාරානං අත්ථඞ්ගමො; ඉති විඤ්ඤාණං, ඉති විඤ්ඤාණස්ස සමුදයො, ඉති විඤ්ඤාණස්ස අත්ථඞ්ගමො’ති. අයං, භික්ඛවෙ, සමාධිභාවනා භාවිතා බහුලීකතා ආසවානං ඛයාය සංවත්තති. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, චතස්සො සමාධිභාවනා. ඉදඤ්ච පන මෙතං, භික්ඛවෙ, සන්ධාය භාසිතං පාරායනෙ පුණ්ණකපඤ්හෙ –

‘‘සඞ්ඛාය ලොකස්මිං පරොපරානි,
යස්සිඤ්ජිතං නත්ථි කුහිඤ්චි ලොකෙ;
සන්තො විධූමො අනීඝො නිරාසො,
අතාරි සො ජාතිජරන්ති බ්‍රූමී’’ති [සු. නි. 1054; චූළනි. පුණ්ණකමාණවපුච්ඡා 73]. පඨමං;

2. පඤ්හබ්‍යාකරණසුත්තං

42. ‘‘චත්තාරිමානි , භික්ඛවෙ, පඤ්හබ්‍යාකරණානි [පඤ්හාබ්‍යාකරණානි (ක.)]. කතමානි චත්තාරි? අත්ථි, භික්ඛවෙ, පඤ්හො එකංසබ්‍යාකරණීයො; අත්ථි, භික්ඛවෙ, පඤ්හො විභජ්ජබ්‍යාකරණීයො; අත්ථි, භික්ඛවෙ, පඤ්හො පටිපුච්ඡාබ්‍යාකරණීයො; අත්ථි, භික්ඛවෙ, පඤ්හො ඨපනීයො. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි පඤ්හබ්‍යාකරණානී’’ති.

‘‘එකංසවචනං එකං, විභජ්ජවචනාපරං;
තතියං පටිපුච්ඡෙය්‍ය, චතුත්ථං පන ඨාපයෙ.

‘‘යො ච තෙසං [නෙසං (සී. ස්‍යා. කං.)] තත්ථ තත්ථ, ජානාති අනුධම්මතං;
චතුපඤ්හස්ස කුසලො, ආහු භික්ඛුං තථාවිධං.

‘‘දුරාසදො දුප්පසහො, ගම්භීරො දුප්පධංසියො;
අථො අත්ථෙ අනත්ථෙ ච, උභයස්ස හොති කොවිදො [උභයත්ථස්ස කොවිදො (ස්‍යා. කං.)].

‘‘අනත්ථං පරිවජ්ජෙති, අත්ථං ගණ්හාති පණ්ඩිතො;
අත්ථාභිසමයා ධීරො, පණ්ඩිතොති පවුච්චතී’’ති. දුතියං;

3. පඨමකොධගරුසුත්තං

43. ''චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? කොධගරු න සද්ධම්මගරු, මක්ඛගරු න සද්ධම්මගරු, ලාභගරු න සද්ධම්මගරු, සක්කාරගරු න සද්ධම්මගරු. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං.

''චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? සද්ධම්මගරු න කොධගරු, සද්ධම්මගරු න මක්ඛගරු, සද්ධම්මගරු න ලාභගරු , සද්ධම්මගරු න සක්කාරගරු. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි''න්ති.

''කොධමක්ඛගරූ භික්ඛූ, ලාභසක්කාරගාරවා;
න තෙ ධම්මෙ විරූහන්ති, සම්මාසම්බුද්ධදෙසිතෙ.

''යෙ ච සද්ධම්මගරුනො, විහංසු විහරන්ති ච;
තෙ වෙ ධම්මෙ විරූහන්ති, සම්මාසම්බුද්ධදෙසිතෙ''ති. තතියං;

4. දුතියකොධගරුසුත්තං

44. ''චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, අසද්ධම්මා. කතමෙ චත්තාරො? කොධගරුතා න සද්ධම්මගරුතා, මක්ඛගරුතා න සද්ධම්මගරුතා, ලාභගරුතා න සද්ධම්මගරුතා, සක්කාරගරුතා න සද්ධම්මගරුතා. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො අසද්ධම්මා.

''චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, සද්ධම්මා. කතමෙ චත්තාරො? සද්ධම්මගරුතා න කොධගරුතා, සද්ධම්මගරුතා න මක්ඛගරුතා, සද්ධම්මගරුතා න ලාභගරුතා, සද්ධම්මගරුතා න සක්කාරගරුතා. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො සද්ධම්මා''ති.

''කොධමක්ඛගරූ භික්ඛූ, ලාභසක්කාරගාරවො;
සුඛෙත්තෙ පූතිබීජංව, සද්ධම්මෙ න විරූහති.

''යෙ ච සද්ධම්මගරුනො, විහංසු විහරන්ති ච;
තෙ වෙ ධම්මෙ විරූහන්ති, ස්නෙහාන්වයමිවොසධා''ති [ස්නෙහමන්වායමිවොසධාති (සී. ස්‍යා. කං. පී.)].
චතුත්ථං;

5. රොහිතස්සසුත්තං

45. එකං සමයං භගවා [සං. නි. 1.107] සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. අථ ඛො රොහිතස්සො දෙවපුත්තො අභික්කන්තාය රත්තියා අභික්කන්තවණ්ණො කෙවලකප්පං ජෙතවනං ඔභාසෙත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතො ඛො රොහිතස්සො දෙවපුත්තො භගවන්තං එතදවොච –

''යත්ථ නු ඛො, භන්තෙ, න ජායති න ජීයති න මීයති න චවති න උපපජ්ජති, සක්කා නු ඛො සො, භන්තෙ, ගමනෙන ලොකස්ස අන්තො ඤාතුං වා දට්ඨුං වා පාපුණිතුං වා''ති? ''යත්ථ ඛො, ආවුසො, න ජායති න ජීයති න මීයති න චවති න උපපජ්ජති, නාහං තං ගමනෙන ලොකස්ස අන්තං ඤාතෙය්‍යං දට්ඨෙය්‍යං පත්තෙය්‍යන්ති වදාමී''ති.

''අච්ඡරියං , භන්තෙ, අබ්භුතං, භන්තෙ! යාව සුභාසිතමිදං, භන්තෙ, භගවතා – 'යත්ථ ඛො, ආවුසො, න ජායති න ජීයති න මීයති න චවති න උපපජ්ජති, නාහං තං ගමනෙන ලොකස්ස අන්තං ඤාතෙය්‍යං දට්ඨෙය්‍යං පත්තෙය්‍යන්ති වදාමී'''ති.

''භූතපුබ්බාහං, භන්තෙ, රොහිතස්සො නාම ඉසි අහොසිං භොජපුත්තො ඉද්ධිමා වෙහාසඞ්ගමො. තස්ස මය්හං, භන්තෙ, එවරූපො ජවො අහොසි, සෙය්‍යථාපි නාම දළ්හධම්මා [දළ්හධම්මො, අ. නි. 9.38; ම. නි. 1.161 (සබ්බත්ථ) ටීකා ච මොග්ගල්ලානබ්‍යාකරණං ච ඔලොකෙතබ්බං] ධනුග්ගහො සික්ඛිතො කතහත්ථො කතූපාසනො ලහුකෙන අසනෙන අප්පකසිරෙන තිරියං තාලච්ඡායං අතිපාතෙය්‍ය. තස්ස මය්හං, භන්තෙ, එවරූපො පදවීතිහාරො අහොසි, සෙය්‍යථාපි නාම පුරත්ථිමා සමුද්දා පච්ඡිමො සමුද්දො. තස්ස මය්හං, භන්තෙ, එවරූපෙන ජවෙන සමන්නාගතස්ස එවරූපෙන ච පදවීතිහාරෙන එවරූපං ඉච්ඡාගතං උප්පජ්ජි – 'අහං ගමනෙන ලොකස්ස අන්තං පාපුණිස්සාමී'ති. සො ඛො අහං, භන්තෙ, අඤ්ඤත්‍රෙව අසිතපීතඛායිතසායිතා අඤ්ඤත්‍ර උච්චාරපස්සාවකම්මා අඤ්ඤත්‍ර නිද්දාකිලමථපටිවිනොදනා වස්සසතායුකො වස්සසතජීවී වස්සසතං ගන්ත්වා අප්පත්වාව ලොකස්ස අන්තං අන්තරායෙව කාලඞ්කතො.

‘‘අච්ඡරියං, භන්තෙ, අබ්භුතං, භන්තෙ! යාව සුභාසිතමිදං, භන්තෙ, භගවතා – ‘යත්ථ ඛො, ආවුසො, න ජායති න ජීයති න මීයති න චවති න උපපජ්ජති, නාහං තං ගමනෙන ලොකස්ස අන්තං ඤාතෙය්‍යං දට්ඨෙය්‍යං පත්තෙය්‍යන්ති වදාමී’’’ති.

‘‘‘යත්ථ ඛො, ආවුසො, න ජායති න ජීයති න මීයති න චවති න උපපජ්ජති, නාහං තං ගමනෙන ලොකස්ස අන්තං ඤාතෙය්‍යං දට්ඨෙය්‍යං පත්තෙය්‍ය’න්ති වදාමි. න චාහං, ආවුසො, අප්පත්වාව ලොකස්ස අන්තං දුක්ඛස්ස අන්තකිරියං වදාමි. අපි චාහං, ආවුසො, ඉමස්මිංයෙව බ්‍යාමමත්තෙ කළෙවරෙ [කළෙබරෙ (සී. පී.)] සසඤ්ඤිම්හි සමනකෙ ලොකඤ්ච පඤ්ඤාපෙමි ලොකසමුදයඤ්ච ලොකනිරොධඤ්ච ලොකනිරොධගාමිනිඤ්ච පටිපද’’න්ති.

‘‘ගමනෙන න පත්තබ්බො, ලොකස්සන්තො කුදාචනං;
න ච අප්පත්වා ලොකන්තං, දුක්ඛා අත්ථි පමොචනං.

‘‘තස්මා හවෙ ලොකවිදූ සුමෙධො,
ලොකන්තගූ වුසිතබ්‍රහ්මචරියො;
ලොකස්ස අන්තං සමිතාවි ඤත්වා,
නාසීසති [නාසිංසති (සී.)] ලොකමිමං පරඤ්චා’’ති. පඤ්චමං;

6. දුතියරොහිතස්සසුත්තං

46. අථ ඛො භගවා තස්සා රත්තියා අච්චයෙන භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘ඉමං, භික්ඛවෙ, රත්තිං රොහිතස්සො දෙවපුත්තො අභික්කන්තාය රත්තියා අභික්කන්තවණ්ණො කෙවලකප්පං ජෙතවනං ඔභාසෙත්වා යෙනාහං තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා මං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතො ඛො , භික්ඛවෙ, රොහිතස්සො දෙවපුත්තො මං එතදවොච – ‘යත්ථ නු ඛො, භන්තෙ [සං. නි. 1.107], න ජායති න ජීයති න මීයති න චවති න උපපජ්ජති, සක්කා නු ඛො සො, භන්තෙ, ගමනෙන ලොකස්ස අන්තො ඤාතුං වා දට්ඨුං වා පාපුණිතුං වා’ති? එවං වුත්තෙ අහං, භික්ඛවෙ, රොහිතස්සං දෙවපුත්තං එතදවොචං – ‘යත්ථ ඛො, ආවුසො, න ජායති න ජීයති න මීයති න චවති න උපපජ්ජති, නාහං තං ගමනෙන ලොකස්ස අන්තං ඤාතෙය්‍යං දට්ඨෙය්‍යං පත්තෙය්‍යන්ති වදාමී’ති. එවං වුත්තෙ, භික්ඛවෙ, රොහිතස්සො දෙවපුත්තො මං එතදවොච – ‘අච්ඡරියං, භන්තෙ, අබ්භුතං, භන්තෙ! යාව සුභාසිතමිදං, භන්තෙ, භගවතා – යත්ථ ඛො, ආවුසො, න ජායති න ජීයති න මීයති න චවති න උපපජ්ජති, නාහං තං ගමනෙන ලොකස්ස අන්තං ඤාතෙය්‍යං දට්ඨෙය්‍යං පත්තෙය්‍යන්ති වදාමි’’’.

‘‘භූතපුබ්බාහං, භන්තෙ, රොහිතස්සො නාම ඉසි අහොසිං භොජපුත්තො ඉද්ධිමා වෙහාසඞ්ගමො. තස්ස මය්හං, භන්තෙ, එවරූපො ජවො අහොසි, සෙය්‍යථාපි නාම දළ්හධම්මා ධනුග්ගහො සික්ඛිතො කතහත්ථො කතූපාසනො ලහුකෙන අසනෙන අප්පකසිරෙන තිරියං තාලච්ඡායං අතිපාතෙය්‍ය . තස්ස මය්හං, භන්තෙ, එවරූපො පදවීතිහාරො අහොසි, සෙය්‍යථාපි නාම පුරත්ථිමා සමුද්දා පච්ඡිමො සමුද්දො. තස්ස මය්හං, භන්තෙ, එවරූපෙන ජවෙන සමන්නාගතස්ස එවරූපෙන ච පදවීතිහාරෙන එවරූපං ඉච්ඡාගතං උප්පජ්ජි – අහං ගමනෙන ලොකස්ස අන්තං පාපුණිස්සාමී’’ති. සො ඛො අහං, භන්තෙ, අඤ්ඤත්‍රෙව අසිතපීතඛායිතසායිතා අඤ්ඤත්‍ර උච්චාරපස්සාවකම්මා අඤ්ඤත්‍ර නිද්දාකිලමථපටිවිනොදනා වස්සසතායුකො වස්සසතජීවී වස්සසතං ගන්ත්වා අප්පත්වාව ලොකස්ස අන්තං අන්තරායෙව කාලඞ්කතො.

‘‘අච්ඡරියං, භන්තෙ, අබ්භුතං, භන්තෙ! යාව සුභාසිතමිදං, භන්තෙ, භගවතා – ‘යත්ථ ඛො, ආවුසො, න ජායති න ජීයති න මීයති න චවති න උපපජ්ජති, නාහං තං ගමනෙන ලොකස්ස අන්තං ඤාතෙය්‍යං දට්ඨෙය්‍යං පත්තෙය්‍යන්ති වදාමී’’’ති. එවං වුත්තෙ අහං, භික්ඛවෙ, රොහිතස්සං දෙවපුත්තං එතදවොචං –

‘‘‘යත්ථ ඛො, ආවුසො, න ජායති න ජීයති න මීයති න චවති න උපපජ්ජති, නාහං, තං ගමනෙන ලොකස්ස අන්තං ඤාතෙය්‍යං දට්ඨෙය්‍යං පත්තෙය්‍යන්ති වදාමී’ති. න චාහං, ආවුසො, අප්පත්වාව ලොකස්ස අන්තං දුක්ඛස්සන්තකිරියං වදාමි. අපි චාහං, ආවුසො, ඉමස්මිංයෙව බ්‍යාමමත්තෙ කළෙවරෙ සසඤ්ඤිම්හි සමනකෙ ලොකඤ්ච පඤ්ඤාපෙමි ලොකසමුදයඤ්ච ලොකනිරොධඤ්ච ලොකනිරොධගාමිනිඤ්ච පටිපද’’න්ති.

‘‘ගමනෙන න පත්තබ්බො, ලොකස්සන්තො කුදාචනං;
න ච අප්පත්වා ලොකන්තං, දුක්ඛා අත්ථි පමොචනං.

‘‘තස්මා හවෙ ලොකවිදූ සුමෙධො,
ලොකන්තගූ වුසිතබ්‍රහ්මචරියො;
ලොකස්ස අන්තං සමිතාවි ඤත්වා,
නාසීසති ලොකමිමං පරඤ්චා’’ති. ඡට්ඨං;

7. සුවිදූරසුත්තං

47. ‘‘චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, සුවිදූරවිදූරානි. කතමානි චත්තාරි? නභඤ්ච , භික්ඛවෙ, පථවී ච; ඉදං පඨමං සුවිදූරවිදූරෙ. ඔරිමඤ්ච, භික්ඛවෙ, තීරං සමුද්දස්ස පාරිමඤ්ච; ඉදං දුතියං සුවිදූරවිදූරෙ. යතො ච, භික්ඛවෙ, වෙරොචනො අබ්භුදෙති යත්ථ ච අත්ථමෙති [අත්ථඞ්ගමෙති (ස්‍යා.), වෙති (ක.)]; ඉදං තතියං සුවිදූරවිදූරෙ. සතඤ්ච, භික්ඛවෙ, ධම්මො අසතඤ්ච ධම්මො; ඉදං චතුත්ථං සුවිදූරවිදූරෙ. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි සුවිදූරවිදූරානී’’ති.

[ජා. 2.21.414, 448] ‘‘නභඤ්ච දූරෙ පථවී ච දූරෙ,
පාරං සමුද්දස්ස තදාහු දූරෙ;
යතො ච වෙරොචනො අබ්භුදෙති,
පභඞ්කරො යත්ථ ච අත්ථමෙති;
තතො හවෙ දූරතරං වදන්ති,
සතඤ්ච ධම්මං අසතඤ්ච ධම්මං.

‘‘අබ්‍යායිකො හොති සතං සමාගමො,
යාවාපි [යාවම්පි (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] තිට්ඨෙය්‍ය තථෙව හොති;
ඛිප්පඤ්හි වෙති අසතං සමාගමො,
තස්මා සතං ධම්මො අසබ්භි ආරකා’’ති. සත්තමං;

8. විසාඛසුත්තං

48. එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා විසාඛො පඤ්චාලපුත්තො [පඤ්චාලිපුත්තො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] උපට්ඨානසාලායං භික්ඛූ ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙති සමාදපෙති සමුත්තෙජෙති සම්පහංසෙති, පොරියා වාචාය විස්සට්ඨාය අනෙලගලාය අත්ථස්ස විඤ්ඤාපනියා පරියාපන්නාය අනිස්සිතාය. අථ ඛො භගවා සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙන උපට්ඨානසාලා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. නිසජ්ජ ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි –

‘‘කො නු ඛො, භික්ඛවෙ, උපට්ඨානසාලායං භික්ඛූ ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙති සමාදපෙති සමුත්තෙජෙති සම්පහංසෙති පොරියා වාචාය විස්සට්ඨාය අනෙලගලාය අත්ථස්ස විඤ්ඤාපනියා පරියාපන්නාය අනිස්සිතායා’’ති ? ‘‘ආයස්මා, භන්තෙ, විසාඛො පඤ්චාලපුත්තො උපට්ඨානසාලායං භික්ඛූ ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙති සමාදපෙති සමුත්තෙජෙති සම්පහංසෙති පොරියා වාචාය විස්සට්ඨාය අනෙලගලාය අත්ථස්ස විඤ්ඤාපනියා පරියාපන්නාය අනිස්සිතායා’’ති.

අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං විසාඛං පඤ්චාලපුත්තං එතදවොච – ‘‘සාධු සාධු, විසාඛ! සාධු ඛො ත්වං, විසාඛ, භික්ඛූ ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙසි සමාදපෙසි සමුත්තෙජෙසි සම්පහංසෙසි පොරියා වාචාය විස්සට්ඨාය අනෙලගලාය අත්ථස්ස විඤ්ඤාපනියා පරියාපන්නාය අනිස්සිතායාති.

‘‘නාභාසමානං ජානන්ති, මිස්සං බාලෙහි පණ්ඩිතං;
භාසමානඤ්ච ජානන්ති, දෙසෙන්තං අමතං පදං.

‘‘භාසයෙ ජොතයෙ ධම්මං, පග්ගණ්හෙ ඉසිනං ධජං;
සුභාසිතධජා ඉසයො, ධම්මො හි ඉසිනං ධජො’’ති. අට්ඨමං;

9. විපල්ලාසසුත්තං

49. ‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, සඤ්ඤාවිපල්ලාසා චිත්තවිපල්ලාසා දිට්ඨිවිපල්ලාසා . කතමෙ චත්තාරො? අනිච්චෙ, භික්ඛවෙ, නිච්චන්ති සඤ්ඤාවිපල්ලාසො චිත්තවිපල්ලාසො දිට්ඨිවිපල්ලාසො; දුක්ඛෙ, භික්ඛවෙ, සුඛන්ති සඤ්ඤාවිපල්ලාසො චිත්තවිපල්ලාසො දිට්ඨිවිපල්ලාසො; අනත්තනි, භික්ඛවෙ, අත්තාති සඤ්ඤාවිපල්ලාසො චිත්තවිපල්ලාසො දිට්ඨිවිපල්ලාසො; අසුභෙ, භික්ඛවෙ, සුභන්ති සඤ්ඤාවිපල්ලාසො චිත්තවිපල්ලාසො දිට්ඨිවිපල්ලාසො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො සඤ්ඤාවිපල්ලාසා චිත්තවිපල්ලාසා දිට්ඨිවිපල්ලාසා.

‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, නසඤ්ඤාවිපල්ලාසා නචිත්තවිපල්ලාසා නදිට්ඨිවිපල්ලාසා. කතමෙ චත්තාරො? අනිච්චෙ, භික්ඛවෙ, අනිච්චන්ති නසඤ්ඤාවිපල්ලාසො නචිත්තවිපල්ලාසො නදිට්ඨිවිපල්ලාසො; දුක්ඛෙ, භික්ඛවෙ, දුක්ඛන්ති නසඤ්ඤාවිපල්ලාසො නචිත්තවිපල්ලාසො නදිට්ඨිවිපල්ලාසො; අනත්තනි, භික්ඛවෙ, අනත්තාති නසඤ්ඤාවිපල්ලාසො නචිත්තවිපල්ලාසො නදිට්ඨිවිපල්ලාසො; අසුභෙ, භික්ඛවෙ, අසුභන්ති නසඤ්ඤාවිපල්ලාසො නචිත්තවිපල්ලාසො නදිට්ඨිවිපල්ලාසො . ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො නසඤ්ඤාවිපල්ලාසා නචිත්තවිපල්ලාසා නදිට්ඨිවිපල්ලාසා’’ති.

‘‘අනිච්චෙ නිච්චසඤ්ඤිනො, දුක්ඛෙ ච සුඛසඤ්ඤිනො;

අනත්තනි ච අත්තාති, අසුභෙ සුභසඤ්ඤිනො;
මිච්ඡාදිට්ඨිහතා සත්තා, ඛිත්තචිත්තා විසඤ්ඤිනො.

‘‘තෙ යොගයුත්තා මාරස්ස, අයොගක්ඛෙමිනො ජනා;
සත්තා ගච්ඡන්ති සංසාරං, ජාතිමරණගාමිනො.

‘‘යදා ච බුද්ධා ලොකස්මිං, උප්පජ්ජන්ති පභඞ්කරා;
තෙ ඉමං ධම්මං [තෙමං ධම්මං (සී.ස්‍යා. කං.)] පකාසෙන්ති, දුක්ඛූපසමගාමිනං.

‘‘තෙසං සුත්වාන සප්පඤ්ඤා, සචිත්තං පච්චලද්ධා තෙ;
අනිච්චං අනිච්චතො දක්ඛුං, දුක්ඛමද්දක්ඛු දුක්ඛතො.

‘‘අනත්තනි අනත්තාති, අසුභං අසුභතද්දසුං;
සම්මාදිට්ඨිසමාදානා, සබ්බං දුක්ඛං උපච්චගු’’න්ති [පටි. ම. 1.236]. නවමං;

10. උපක්කිලෙසසුත්තං

50. ‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ [චූළව. 447], චන්දිමසූරියානං උපක්කිලෙසා, යෙහි උපක්කිලෙසෙහි උපක්කිලිට්ඨා චන්දිමසූරියා න තපන්ති න භාසන්ති න විරොචන්ති. කතමෙ චත්තාරො? අබ්භා, භික්ඛවෙ, චන්දිමසූරියානං උපක්කිලෙසා, යෙන උපක්කිලෙසෙන උපක්කිලිට්ඨා චන්දිමසූරියා න තපන්ති න භාසන්ති න විරොචන්ති.

‘‘මහිකා, භික්ඛවෙ, චන්දිමසූරියානං උපක්කිලෙසා, යෙන උපක්කිලෙසෙන උපක්කිලිට්ඨා චන්දිමසූරියා න තපන්ති න භාසන්ති න විරොචන්ති.

‘‘ධූමො රජො, භික්ඛවෙ, චන්දිමසූරියානං උපක්කිලෙසො, යෙන උපක්කිලෙසෙන උපක්කිලිට්ඨා චන්දිමසූරියා න තපන්ති න භාසන්ති න විරොචන්ති.

‘‘රාහු , භික්ඛවෙ, අසුරින්දො චන්දිමසූරියානං උපක්කිලෙසො, යෙන උපක්කිලෙසෙන උපක්කිලිට්ඨා චන්දිමසූරියා න තපන්ති න භාසන්ති න විරොචන්ති. ඉමෙ ඛො , භික්ඛවෙ, චත්තාරො චන්දිමසූරියානං උපක්කිලෙසා, යෙහි උපක්කිලෙසෙහි උපක්කිලිට්ඨා චන්දිමසූරියා න තපන්ති න භාසන්ති න විරොචන්ති.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරොමෙ සමණබ්‍රාහ්මණානං උපක්කිලෙසා, යෙහි උපක්කිලෙසෙහි උපක්කිලිට්ඨා එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා න තපන්ති න භාසන්ති න විරොචන්ති. කතමෙ චත්තාරො? සන්ති, භික්ඛවෙ , එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා සුරං පිවන්ති මෙරයං, සුරාමෙරයපානා අප්පටිවිරතා. අයං, භික්ඛවෙ, පඨමො සමණබ්‍රාහ්මණානං උපක්කිලෙසො, යෙන උපක්කිලෙසෙන උපක්කිලිට්ඨා එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා න තපන්ති න භාසන්ති න විරොචන්ති.

‘‘සන්ති, භික්ඛවෙ, එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවන්ති, මෙථුනස්මා ධම්මා අප්පටිවිරතා. අයං, භික්ඛවෙ, දුතියො සමණබ්‍රාහ්මණානං උපක්කිලෙසො, යෙන උපක්කිලෙසෙන උපක්කිලිට්ඨා එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා න තපන්ති න භාසන්ති න විරොචන්ති.

‘‘සන්ති, භික්ඛවෙ, එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා ජාතරූපරජතං සාදියන්ති, ජාතරූපරජතපටිග්ගහණා අප්පටිවිරතා. අයං, භික්ඛවෙ, තතියො සමණබ්‍රාහ්මණානං උපක්කිලෙසො, යෙන උපක්කිලෙසෙන උපක්කිලිට්ඨා එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා න තපන්ති න භාසන්ති න විරොචන්ති.

‘‘සන්ති, භික්ඛවෙ, එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා මිච්ඡාජීවෙන ජීවන්ති, මිච්ඡාජීවා අප්පටිවිරතා. අයං, භික්ඛවෙ, චතුත්ථො සමණබ්‍රාහ්මණානං උපක්කිලෙසො, යෙන උපක්කිලෙසෙන උපක්කිලිට්ඨා එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා න තපන්ති න භාසන්ති න විරොචන්ති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො සමණබ්‍රාහ්මණානං උපක්කිලෙසා , යෙහි උපක්කිලෙසෙහි උපක්කිලිට්ඨා එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා න තපන්ති න භාසන්ති න විරොචන්ති’’ති.

‘‘රාගදොසපරික්කිට්ඨා, එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා;
අවිජ්ජානිවුතා පොසා, පියරූපාභිනන්දිනො.

‘‘සුරං පිවන්ති මෙරයං, පටිසෙවන්ති මෙථුනං;
රජතං ජාතරූපඤ්ච, සාදියන්ති අවිද්දසූ;
මිච්ඡාජීවෙන ජීවන්ති, එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා.

‘‘එතෙ උපක්කිලෙසා වුත්තා, බුද්ධෙනාදිච්චබන්ධුනා;
යෙහි උපක්කිලෙසෙහි [උපක්කිලිට්ඨා (සී. පී.)], එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා;
න තපන්ති න භාසන්ති, අසුද්ධා සරජා මගා.

‘‘අන්ධකාරෙන ඔනද්ධා, තණ්හාදාසා සනෙත්තිකා;
වඩ්ඪෙන්ති කටසිං ඝොරං, ආදියන්ති පුනබ්භව’’න්ති. දසමං;

රොහිතස්සවග්ගො පඤ්චමො.

තස්සුද්දානං –

සමාධිපඤ්හා ද්වෙ කොධා, රොහිතස්සාපරෙ දුවෙ;
සුවිදූරවිසාඛවිපල්ලාසා, උපක්කිලෙසෙන තෙ දසාති.

පඨමපණ්ණාසකං සමත්තං.

2. දුතියපණ්ණාසකං

(6) 1. පුඤ්ඤාභිසන්දවග්ගො

1. පඨමපුඤ්ඤාභිසන්දසුත්තං

51. සාවත්ථිනිදානං . චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, පුඤ්ඤාභිසන්දා කුසලාභිසන්දා සුඛස්සාහාරා සොවග්ගිකා සුඛවිපාකා සග්ගසංවත්තනිකා ඉට්ඨාය කන්තාය මනාපාය හිතාය සුඛාය සංවත්තන්ති. කතමෙ චත්තාරො? යස්ස, භික්ඛවෙ, භික්ඛු චීවරං පරිභුඤ්ජමානො අප්පමාණං චෙතොසමාධිං උපසම්පජ්ජ විහරති, අප්පමාණො තස්ස පුඤ්ඤාභිසන්දො කුසලාභිසන්දො සුඛස්සාහාරො සොවග්ගිකො සුඛවිපාකො සග්ගසංවත්තනිකො ඉට්ඨාය කන්තාය මනාපාය හිතාය සුඛාය සංවත්තති.

''යස්ස, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජමානො අප්පමාණං චෙතොසමාධිං උපසම්පජ්ජ විහරති, අප්පමාණො තස්ස පුඤ්ඤාභිසන්දො කුසලාභිසන්දො සුඛස්සාහාරො සොවග්ගිකො සුඛවිපාකො සග්ගසංවත්තනිකො ඉට්ඨාය කන්තාය මනාපාය හිතාය සුඛාය සංවත්තති.

''යස්ස , භික්ඛවෙ, භික්ඛු සෙනාසනං පරිභුඤ්ජමානො අප්පමාණං චෙතොසමාධිං උපසම්පජ්ජ විහරති, අප්පමාණො තස්ස පුඤ්ඤාභිසන්දො කුසලාභිසන්දො සුඛස්සාහාරො සොවග්ගිකො සුඛවිපාකො සග්ගසංවත්තනිකො ඉට්ඨාය කන්තාය මනාපාය හිතාය සුඛාය සංවත්තති.

''යස්ස, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරං පරිභුඤ්ජමානො අප්පමාණං චෙතොසමාධිං උපසම්පජ්ජ විහරති, අප්පමාණො තස්ස පුඤ්ඤාභිසන්දො කුසලාභිසන්දො සුඛස්සාහාරො සොවග්ගිකො සුඛවිපාකො සග්ගසංවත්තනිකො ඉට්ඨාය කන්තාය මනාපාය හිතාය සුඛාය සංවත්තති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුඤ්ඤාභිසන්දා කුසලාභිසන්දා සුඛස්සාහාරා සොවග්ගිකා සුඛවිපාකා සග්ගසංවත්තනිකා ඉට්ඨාය කන්තාය මනාපාය හිතාය සුඛාය සංවත්තන්ති.

''ඉමෙහි ච පන, භික්ඛවෙ, චතූහි පුඤ්ඤාභිසන්දෙහි කුසලාභිසන්දෙහි සමන්නාගතස්ස අරියසාවකස්ස න සුකරං පුඤ්ඤස්ස පමාණං ගහෙතුං [ගණෙතුං (ක.)] – 'එත්තකො පුඤ්ඤාභිසන්දො කුසලාභිසන්දො සුඛස්සාහාරො සොවග්ගිකො සුඛවිපාකො සග්ගසංවත්තනිකො ඉට්ඨාය කන්තාය මනාපාය හිතාය සුඛාය සංවත්තතී'ති. අථ ඛො අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යො [අසඞ්ඛෙය්‍යො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] අප්පමෙය්‍යො මහාපුඤ්ඤක්ඛන්ධොත්වෙව සඞ්ඛ්‍යං [සඞ්ඛං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] ගච්ඡති.

''සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, මහාසමුද්දෙ න සුකරං උදකස්ස පමාණං ගහෙතුං – 'එත්තකානි උදකාළ්හකානීති වා, එත්තකානි උදකාළ්හකසතානීති වා, එත්තකානි උදකාළ්හකසහස්සානීති වා, එත්තකානි උදකාළ්හකසතසහස්සානීති වා', අථ ඛො අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යො අප්පමෙය්‍යො මහාඋදකක්ඛන්ධොත්වෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඉමෙහි චතූහි පුඤ්ඤාභිසන්දෙහි කුසලාභිසන්දෙහි සමන්නාගතස්ස අරියසාවකස්ස න සුකරං පුඤ්ඤස්ස පමාණං ගහෙතුං – 'එත්තකො පුඤ්ඤාභිසන්දො කුසලාභිසන්දො සුඛස්සාහාරො සොවග්ගිකො සුඛවිපාකො සග්ගසංවත්තනිකො ඉට්ඨාය කන්තාය මනාපාය හිතාය සුඛාය සංවත්තතී'ති. අථ ඛො අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යො අප්පමෙය්‍යො මහාපුඤ්ඤක්ඛන්ධොත්වෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡතී''ති.

''මහොදධිං අපරිමිතං මහාසරං,
බහුභෙරවං රතනවරානමාලයං [රතනගණානමාලයං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)];
නජ්ජො යථා නරගණසඞ්ඝසෙවිතා [මච්ඡගණසංඝසෙවිතා (ස්‍යා. කං.)],
පුථූ සවන්ති උපයන්ති සාගරං.

''එවං නරං අන්නදපානවත්ථදං [අන්නපානවත්ථං (ක.)],
සෙය්‍යානිසජ්ජත්ථරණස්ස දායකං;
පුඤ්ඤස්ස ධාරා උපයන්ති පණ්ඩිතං,
නජ්ජො යථා වාරිවහාව සාගර''න්ති. පඨමං;

2. දුතියපුඤ්ඤාභිසන්දසුත්තං

52. ''චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, පුඤ්ඤාභිසන්දා කුසලාභිසන්දා සුඛස්සාහාරා සොවග්ගිකා සුඛවිපාකා සග්ගසංවත්තනිකා ඉට්ඨාය කන්තාය මනාපාය හිතාය සුඛාය සංවත්තන්ති. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො බුද්ධෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතො හොති – 'ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදූ අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථි සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා'ති. අයං, භික්ඛවෙ, පඨමො පුඤ්ඤාභිසන්දො කුසලාභිසන්දො සුඛස්සාහාරො සොවග්ගිකො සුඛවිපාකො සග්ගසංවත්තනිකො ඉට්ඨාය කන්තාය මනාපාය හිතාය සුඛාය සංවත්තති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො ධම්මෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතො හොති – ‘ස්වාක්ඛාතො භගවතා ධම්මො සන්දිට්ඨිකො අකාලිකො එහිපස්සිකො ඔපනෙය්‍යිකො පච්චත්තං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤූහී’ති. අයං, භික්ඛවෙ, දුතියො පුඤ්ඤාභිසන්දො කුසලාභිසන්දො සුඛස්සාහාරො සොවග්ගිකො සුඛවිපාකො සග්ගසංවත්තනිකො ඉට්ඨාය කන්තාය මනාපාය හිතාය සුඛාය සංවත්තති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො සඞ්ඝෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතො හොති – ‘සුප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො, උජුප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො, ඤායප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො, සාමීචිප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො, යදිදං චත්තාරි පුරිසයුගානි අට්ඨ පුරිසපුග්ගලා, එස භගවතො සාවකසඞ්ඝො ආහුනෙය්‍යො පාහුනෙය්‍යො දක්ඛිණෙය්‍යො අඤ්ජලිකරණීයො අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා’ති. අයං, භික්ඛවෙ, තතියො පුඤ්ඤාභිසන්දො කුසලාභිසන්දො සුඛස්සාහාරො සොවග්ගිකො සුඛවිපාකො සග්ගසංවත්තනිකො ඉට්ඨාය කන්තාය මනාපාය හිතාය සුඛාය සංවත්තති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො අරියකන්තෙහි සීලෙහි සමන්නාගතො හොති අඛණ්ඩෙහි අච්ඡිද්දෙහි අසබලෙහි අකම්මාසෙහි භුජිස්සෙහි විඤ්ඤුප්පසත්ථෙහි අපරාමට්ඨෙහි සමාධිසංවත්තනිකෙහි. අයං, භික්ඛවෙ, චතුත්ථො පුඤ්ඤාභිසන්දො කුසලාභිසන්දො සුඛස්සාහාරො සොවග්ගිකො සුඛවිපාකො සග්ගසංවත්තනිකො ඉට්ඨාය කන්තාය මනාපාය හිතාය සුඛාය සංවත්තති . ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුඤ්ඤාභිසන්දා කුසලාභිසන්දා සුඛස්සාහාරා සොවග්ගිකා සුඛවිපාකා සග්ගසංවත්තනිකා ඉට්ඨාය කන්තාය මනාපාය හිතාය සුඛාය සංවත්තන්තී’’ති.

[අ. නි. 5.47] ‘‘යස්ස සද්ධා තථාගතෙ, අචලා සුප්පතිට්ඨිතා;
සීලඤ්ච යස්ස කල්‍යාණං, අරියකන්තං පසංසිතං.

‘‘සඞ්ඝෙ පසාදො යස්සත්ථි, උජුභූතඤ්ච දස්සනං;
අදලිද්දොති තං ආහු, අමොඝං තස්ස ජීවිතං.

‘‘තස්මා සද්ධඤ්ච සීලඤ්ච, පසාදං ධම්මදස්සනං;
අනුයුඤ්ජෙථ මෙධාවී, සරං බුද්ධාන සාසන’’න්ති. දුතියං;

3. පඨමසංවාසසුත්තං

53. එකං සමයං භගවා අන්තරා ච මධුරං අන්තරා ච වෙරඤ්ජං අද්ධානමග්ගප්පටිපන්නො හොති. සම්බහුලාපි ඛො ගහපතී ච ගහපතානියො ච අන්තරා ච මධුරං අන්තරා ච වෙරඤ්ජං අද්ධානමග්ගප්පටිපන්නා හොන්ති. අථ ඛො භගවා මග්ගා ඔක්කම්ම අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ ( ) [(පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ) (පී. ක.)] නිසීදි. අද්දසංසු ඛො ගහපතී ච ගහපතානියො ච භගවන්තං අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ නිසින්නං. දිස්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නෙ ඛො තෙ ගහපතී ච ගහපතානියො ච භගවා එතදවොච –

‘‘චත්තාරොමෙ, ගහපතයො, සංවාසා. කතමෙ චත්තාරො? ඡවො ඡවාය සද්ධිං සංවසති, ඡවො දෙවියා සද්ධිං සංවසති, දෙවො ඡවාය සද්ධිං සංවසති, දෙවො දෙවියා සද්ධිං සංවසති.

‘‘කථඤ්ච, ගහපතයො, ඡවො ඡවාය සද්ධිං සංවසති? ඉධ , ගහපතයො, සාමිකො හොති පාණාතිපාතී අදින්නාදායී කාමෙසුමිච්ඡාචාරී මුසාවාදී සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨායී දුස්සීලො පාපධම්මො මච්ඡෙරමලපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති අක්කොසකපරිභාසකො සමණබ්‍රාහ්මණානං ; භරියාපිස්ස හොති පාණාතිපාතිනී අදින්නාදායිනී කාමෙසුමිච්ඡාචාරිනී මුසාවාදිනී සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨායිනී දුස්සීලා පාපධම්මා මච්ඡෙරමලපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති අක්කොසිකපරිභාසිකා සමණබ්‍රාහ්මණානං. එවං ඛො, ගහපතයො, ඡවො ඡවාය සද්ධිං සංවසති.

‘‘කථඤ්ච , ගහපතයො, ඡවො දෙවියා සද්ධිං සංවසති? ඉධ, ගහපතයො, සාමිකො හොති පාණාතිපාතී අදින්නාදායී කාමෙසුමිච්ඡාචාරී මුසාවාදී සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨායී දුස්සීලො පාපධම්මො මච්ඡෙරමලපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති අක්කොසකපරිභාසකො සමණබ්‍රාහ්මණානං; භරියා ඛ්වස්ස හොති පාණාතිපාතා පටිවිරතා අදින්නාදානා පටිවිරතා කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතා මුසාවාදා පටිවිරතා සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතා සීලවතී කල්‍යාණධම්මා විගතමලමච්ඡෙරෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති අනක්කොසිකපරිභාසිකා සමණබ්‍රාහ්මණානං. එවං ඛො, ගහපතයො, ඡවො දෙවියා සද්ධිං සංවසති.

‘‘කථඤ්ච, ගහපතයො, දෙවො ඡවාය සද්ධිං සංවසති? ඉධ, ගහපතයො, සාමිකො හොති පාණාතිපාතා පටිවිරතො අදින්නාදානා පටිවිරතො කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො මුසාවාදා පටිවිරතො සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතො සීලවා කල්‍යාණධම්මො විගතමලමච්ඡෙරෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති අනක්කොසකපරිභාසකො සමණබ්‍රාහ්මණානං; භරියා ඛ්වස්ස හොති පාණාතිපාතිනී…පෙ…. සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨායිනී දුස්සීලා පාපධම්මා

මච්ඡෙරමලපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති අක්කොසිකපරිභාසිකා සමණබ්‍රාහ්මණානං. එවං ඛො, ගහපතයො, දෙවො ඡවාය සද්ධිං සංවසති.

‘‘කථඤ්ච, ගහපතයො, දෙවො දෙවියා සද්ධිං සංවසති? ඉධ, ගහපතයො, සාමිකො හොති පාණාතිපාතා පටිවිරතො…පෙ…. සීලවා කල්‍යාණධම්මො විගතමලමච්ඡෙරෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති අනක්කොසකපරිභාසකො සමණබ්‍රාහ්මණානං; භරියාපිස්ස හොති පාණාතිපාතා පටිවිරතා…පෙ…. සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතා සීලවතී කල්‍යාණධම්මා විගතමලමච්ඡෙරෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති අනක්කොසිකපරිභාසිකා සමණබ්‍රාහ්මණානං. එවං ඛො, ගහපතයො, දෙවො දෙවියා සද්ධිං සංවසති. ඉමෙ ඛො, ගහපතයො, චත්තාරො සංවාසා’’ති.

‘‘උභො ච හොන්ති දුස්සීලා, කදරියා පරිභාසකා;
තෙ හොන්ති ජානිපතයො, ඡවා සංවාසමාගතා.

‘‘සාමිකො හොති දුස්සීලො, කදරියො පරිභාසකො;
භරියා සීලවතී හොති, වදඤ්ඤූ වීතමච්ඡරා;
සාපි දෙවී සංවසති, ඡවෙන පතිනා සහ.

‘‘සාමිකො සීලවා හොති, වදඤ්ඤූ වීතමච්ඡරො;
භරියා හොති දුස්සීලා, කදරියා පරිභාසිකා;
සාපි ඡවා සංවසති, දෙවෙන පතිනා සහ.

‘‘උභො සද්ධා වදඤ්ඤූ ච, සඤ්ඤතා ධම්මජීවිනො;
තෙ හොන්ති ජානිපතයො, අඤ්ඤමඤ්ඤං පියංවදා.

‘‘අත්ථාසං පචුරා හොන්ති, ඵාසුකං [ඵාසත්තං (සී.), වාසත්ථං (පී.)] උපජායති;
අමිත්තා දුම්මනා හොන්ති, උභින්නං සමසීලිනං.

‘‘ඉධ ධම්මං චරිත්වාන, සමසීලබ්බතා උභො;
නන්දිනො දෙවලොකස්මිං, මොදන්ති කාමකාමිනො’’ති. තතියං;

4. දුතියසංවාසසුත්තං

54. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, සංවාසා. කතමෙ චත්තාරො? ඡවො ඡවාය සද්ධිං සංවසති, ඡවො දෙවියා සද්ධිං සංවසති, දෙවො ඡවාය සද්ධිං සංවසති, දෙවො දෙවියා සද්ධිං සංවසති.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, ඡවො ඡවාය සද්ධිං සංවසති. ඉධ, භික්ඛවෙ, සාමිකො හොති පාණාතිපාතී අදින්නාදායී කාමෙසුමිච්ඡාචාරී මුසාවාදී පිසුණවාචො ඵරුසවාචො සම්ඵප්පලාපී අභිජ්ඣාලු බ්‍යාපන්නචිත්තො මිච්ඡාදිට්ඨිකො දුස්සීලො පාපධම්මො මච්ඡෙරමලපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති අක්කොසකපරිභාසකො සමණබ්‍රාහ්මණානං; භරියාපිස්ස හොති පාණාතිපාතිනී අදින්නාදායිනී කාමෙසුමිච්ඡාචාරිනී මුසාවාදිනී පිසුණවාචා ඵරුසවාචා සම්ඵප්පලාපිනී අභිජ්ඣාලුනී බ්‍යාපන්නචිත්තා මිච්ඡාදිට්ඨිකා දුස්සීලා පාපධම්මා මච්ඡෙරමලපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති අක්කොසිකපරිභාසිකා සමණබ්‍රාහ්මණානං. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඡවො ඡවාය සද්ධිං සංවසති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, ඡවො දෙවියා සද්ධිං සංවසති? ඉධ, භික්ඛවෙ, සාමිකො හොති පාණාතිපාතී…පෙ…. මිච්ඡාදිට්ඨිකො දුස්සීලො පාපධම්මො මච්ඡෙරමලපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති අක්කොසකපරිභාසකො සමණබ්‍රාහ්මණානං; භරියා ඛ්වස්ස හොති පාණාතිපාතා පටිවිරතා අදින්නාදානා පටිවිරතා කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතා මුසාවාදා පටිවිරතා පිසුණාය වාචාය පටිවිරතා ඵරුසාය වාචාය පටිවිරතා සම්ඵප්පලාපා පටිවිරතා අනභිජ්ඣාලුනී අබ්‍යාපන්නචිත්තා සම්මාදිට්ඨිකා සීලවතී කල්‍යාණධම්මා විගතමලමච්ඡෙරෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති අනක්කොසිකපරිභාසිකා සමණබ්‍රාහ්මණානං. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඡවො දෙවියා සද්ධිං සංවසති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, දෙවො ඡවාය සද්ධිං සංවසති? ඉධ, භික්ඛවෙ, සාමිකො හොති පාණාතිපාතා පටිවිරතො අදින්නාදානා පටිවිරතො කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො මුසාවාදා පටිවිරතො පිසුණාය වාචාය පටිවිරතො ඵරුසාය වාචාය පටිවිරතො සම්ඵප්පලාපා පටිවිරතො අනභිජ්ඣාලු අබ්‍යාපන්නචිත්තො සම්මාදිට්ඨිකො සීලවා කල්‍යාණධම්මො විගතමලමච්ඡෙරෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති අනක්කොසකපරිභාසකො සමණබ්‍රාහ්මණානං; භරියා ඛ්වස්ස හොති පාණාතිපාතිනී…පෙ…. මිච්ඡාදිට්ඨිකා දුස්සීලා පාපධම්මා මච්ඡෙරමලපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති අක්කොසිකපරිභාසිකා සමණබ්‍රාහ්මණානං. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, දෙවො ඡවාය සද්ධිං සංවසති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, දෙවො දෙවියා සද්ධිං සංවසති? ඉධ, භික්ඛවෙ, සාමිකො හොති පාණාතිපාතා පටිවිරතො… පෙ…. සම්මාදිට්ඨිකො සීලවා කල්‍යාණධම්මො විගතමලමච්ඡෙරෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති අනක්කොසකපරිභාසකො සමණබ්‍රාහ්මණානං; භරියාපිස්ස හොති පාණාතිපාතා පටිවිරතා…පෙ…. සම්මාදිට්ඨිකා සීලවතී කල්‍යාණධම්මා විගතමලමච්ඡෙරෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති අනක්කොසිකපරිභාසිකා සමණබ්‍රාහ්මණානං. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, දෙවො දෙවියා සද්ධිං සංවසති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො සංවාසා’’ති.

‘‘උභො ච හොන්ති දුස්සීලා, කදරියා පරිභාසකා;
තෙ හොන්ති ජානිපතයො, ඡවා සංවාසමාගතා.

‘‘සාමිකො හොති දුස්සීලො, කදරියො පරිභාසකො;
භරියා සීලවතී හොති, වදඤ්ඤූ වීතමච්ඡරා;
සාපි දෙවී සංවසති, ඡවෙන පතිනා සහ.

‘‘සාමිකො සීලවා හොති, වදඤ්ඤූ වීතමච්ඡරො;
භරියා හොති දුස්සීලා, කදරියා පරිභාසිකා;
සාපි ඡවා සංවසති, දෙවෙන පතිනා සහ.

‘‘උභො සද්ධා වදඤ්ඤූ ච, සඤ්ඤතා ධම්මජීවිනො;
තෙ හොන්ති ජානිපතයො, අඤ්ඤමඤ්ඤං පියංවදා.

‘‘අත්ථාසං පචුරා හොන්ති, ඵාසුකං උපජායති;
අමිත්තා දුම්මනා හොන්ති, උභින්නං සමසීලිනං.

‘‘ඉධ ධම්මං චරිත්වාන, සමසීලබ්බතා උභො;
නන්දිනො දෙවලොකස්මිං, මොදන්ති කාමකාමිනො’’ති. චතුත්ථං;

5. පඨමසමජීවීසුත්තං

55. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා භග්ගෙසු විහරති සුසුමාරගිරෙ [සුංසුමාරගිරෙ (සී.ස්‍යා. කං. පී.)] භෙසකළාවනෙ [භෙසකලාවනෙ (සී. පී. ක.)] මිගදායෙ. අථ ඛො භගවා පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය යෙන නකුලපිතුනො ගහපතිස්ස නිවෙසනං තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. අථ ඛො නකුලපිතා ච ගහපති නකුලමාතා ච ගහපතානී යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නො ඛො නකුලපිතා ගහපති භගවන්තං එතදවොච –

‘‘යතො මෙ, භන්තෙ, නකුලමාතා ගහපතානී දහරස්සෙව දහරා ආනීතා, නාභිජානාමි නකුලමාතරං ගහපතානිං මනසාපි අතිචරිතා, කුතො පන කායෙන! ඉච්ඡෙය්‍යාම මයං, භන්තෙ, දිට්ඨෙ චෙව ධම්මෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං පස්සිතුං අභිසම්පරායඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං පස්සිතු’’න්ති. නකුලමාතාපි ඛො ගහපතානී භගවන්තං එතදවොච – ‘‘යතොහං, භන්තෙ, නකුලපිතුනො ගහපතිස්ස දහරස්සෙව දහරා ආනීතා, නාභිජානාමි නකුලපිතරං ගහපතිං මනසාපි අතිචරිතා, කුතො පන කායෙන! ඉච්ඡෙය්‍යාම මයං, භන්තෙ , දිට්ඨෙ චෙව ධම්මෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං පස්සිතුං අභිසම්පරායඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං පස්සිතු’’න්ති.

‘‘ආකඞ්ඛෙය්‍යුං චෙ, ගහපතයො, උභො ජානිපතයො දිට්ඨෙ චෙව ධම්මෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං පස්සිතුං අභිසම්පරායඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං පස්සිතුං උභොව [උභො ච (සී. පී.)] අස්සු සමසද්ධා සමසීලා සමචාගා සමපඤ්ඤා, තෙ දිට්ඨෙ චෙව ධම්මෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං පස්සන්ති අභිසම්පරායඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං පස්සන්තී’’ති [පස්සිස්සන්තීති (ක.)].

‘‘උභො සද්ධා වදඤ්ඤූ ච, සඤ්ඤතා ධම්මජීවිනො;
තෙ හොන්ති ජානිපතයො, අඤ්ඤමඤ්ඤං පියංවදා.

‘‘අත්ථාසං පචුරා හොන්ති, ඵාසුකං උපජායති;
අමිත්තා දුම්මනා හොන්ති, උභින්නං සමසීලිනං.

‘‘ඉධ ධම්මං චරිත්වාන, සමසීලබ්බතා උභො;
නන්දිනො දෙවලොකස්මිං, මොදන්ති කාමකාමිනො’’ති. පඤ්චමං;

6. දුතියසමජීවීසුත්තං

56. ''ආකඞ්ඛෙය්‍යුං චෙ, භික්ඛවෙ, උභො ජානිපතයො දිට්ඨෙ චෙව ධම්මෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං පස්සිතුං අභිසම්පරායඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං පස්සිතුං උභොව අස්සු සමසද්ධා සමසීලා සමචාගා සමපඤ්ඤා, තෙ දිට්ඨෙ චෙව ධම්මෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං පස්සන්ති අභිසම්පරායඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං පස්සන්තී''ති.

''උභො සද්ධා වදඤ්ඤූ ච, සඤ්ඤතා ධම්මජීවිනො;
තෙ හොන්ති ජානිපතයො, අඤ්ඤමඤ්ඤං පියංවදා.

''අත්ථාසං පචුරා හොන්ති, ඵාසුකං උපජායති;
අමිත්තා දුම්මනා හොන්ති, උභින්නං සමසීලිනං.

''ඉධ ධම්මං චරිත්වාන, සමසීලබ්බතා උභො;
නන්දිනො දෙවලොකස්මිං, මොදන්ති කාමකාමිනො''ති. ඡට්ඨං;

7. සුප්පවාසාසුත්තං

57. එකං සමයං භගවා කොලියෙසු විහරති පජ්ජනිකං [සජ්ජනෙලං (සී. පී.), පජ්ජනෙලං (ස්‍යා. කං.)] නාම කොලියානං නිගමො. අථ ඛො භගවා පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය යෙන සුප්පවාසාය කොලියධීතුයා නිවෙසනං තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. අථ ඛො සුප්පවාසා කොලියධීතා භගවන්තං පණීතෙන ඛාදනීයෙන භොජනීයෙන සහත්ථා සන්තප්පෙසි සම්පවාරෙසි. අථ ඛො සුප්පවාසා කොලියධීතා භගවන්තං භුත්තාවිං ඔනීතපත්තපාණිං එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො සුප්පවාසං කොලියධීතරං භගවා එතදවොච –

''භොජනං , සුප්පවාසෙ, දෙන්තී අරියසාවිකා පටිග්ගාහකානං චත්තාරි ඨානානි දෙති. කතමානි චත්තාරි? ආයුං දෙති, වණ්ණං දෙති, සුඛං දෙති, බලං දෙති. ආයුං ඛො පන දත්වා ආයුස්ස භාගිනී හොති දිබ්බස්ස වා මානුසස්ස වා. වණ්ණං දත්වා වණ්ණස්ස භාගිනී හොති දිබ්බස්ස වා මානුසස්ස වා. සුඛං දත්වා සුඛස්ස භාගිනී හොති දිබ්බස්ස වා මානුසස්ස වා. බලං දත්වා බලස්ස භාගිනී හොති දිබ්බස්ස වා මානුසස්ස වා. භොජනං, සුප්පවාසෙ, දෙන්තී අරියසාවිකා පටිග්ගාහකානං ඉමානි චත්තාරි ඨානානි දෙතී''ති.

''සුසඞ්ඛතං භොජනං යා දදාති,
සුචිං පණීතං [සුපණීතං (ක.)] රසසා උපෙතං;
සා දක්ඛිණා උජ්ජුගතෙසු දින්නා,
චරණූපපන්නෙසු මහග්ගතෙසු;
පුඤ්ඤෙන පුඤ්ඤං සංසන්දමානා,
මහප්ඵලා ලොකවිදූන වණ්ණිතා.

''එතාදිසං යඤ්ඤමනුස්සරන්තා,
යෙ වෙදජාතා විචරන්ති ලොකෙ;
විනෙය්‍ය මච්ඡෙරමලං සමූලං,
අනින්දිතා සග්ගමුපෙන්ති ඨාන''න්ති. සත්තමං;

8. සුදත්තසුත්තං

58. අථ ඛො අනාථපිණ්ඩිකො ගහපති යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො අනාථපිණ්ඩිකං ගහපතිං භගවා එතදවොච –

''භොජනං , ගහපති, දදමානො අරියසාවකො පටිග්ගාහකානං චත්තාරි ඨානානි දෙති. කතමානි චත්තාරි? ආයුං දෙති, වණ්ණං දෙති, සුඛං දෙති, බලං දෙති. ආයුං ඛො පන දත්වා ආයුස්ස භාගී හොති දිබ්බස්ස වා මානුසස්ස වා. වණ්ණං දත්වා... සුඛං දත්වා... බලං දත්වා බලස්ස භාගී හොති දිබ්බස්ස වා මානුසස්ස වා. භොජනං, ගහපති, දදමානො අරියසාවකො පටිග්ගාහකානං ඉමානි චත්තාරි ඨානානි දෙතී''ති.

[මහාව. 282] ''යො සඤ්ඤතානං පරදත්තභොජිනං,
කාලෙන සක්කච්ච දදාති භොජනං;
චත්තාරි ඨානානි අනුප්පවෙච්ඡති,
ආයුඤ්ච වණ්ණඤ්ච සුඛං බලඤ්ච.

''සො ආයුදායී වණ්ණදායී [සො ආයුදායී බලදායී (සී. පී.), ආයුදායී බලදායී (ස්‍යා. කං.)], සුඛං බලං දදො [සුඛං වණ්ණං දදො (සී. ස්‍යා. කං. පී.), සුඛබලදදො (ක.)] නරො;

දීඝායු යසවා හොති, යත්ථ යත්ථූපපජ්ජතී''ති. අට්ඨමං;

9. භොජනසුත්තං

59. ''භොජනං , භික්ඛවෙ, දදමානො දායකො පටිග්ගාහකානං චත්තාරි ඨානානි දෙති. කතමානි චත්තාරි? ආයුං දෙති, වණ්ණං දෙති, සුඛං දෙති, බලං දෙති. ආයුං ඛො පන දත්වා ආයුස්ස භාගී හොති දිබ්බස්ස වා මානුසස්ස වා. වණ්ණං දත්වා… සුඛං දත්වා… බලං දත්වා බලස්ස භාගී හොති දිබ්බස්ස වා මානුසස්ස වා. භොජනං, භික්ඛවෙ, දදමානො දායකො පටිග්ගාහකානං ඉමානි චත්තාරි ඨානානි දෙතී''ති.

[මහාව. 282] ''යො සඤ්ඤතානං පරදත්තභොජිනං,
කාලෙන සක්කච්ච දදාති භොජනං;
චත්තාරි ඨානානි අනුප්පවෙච්ඡති,
ආයුඤ්ච වණ්ණඤ්ච සුඛං බලඤ්ච.

''සො ආයුදායී වණ්ණදායී, සුඛං බලං දදො නරො;
දීඝායු යසවා හොති, යත්ථ යත්ථූපපජ්ජතී''ති. නවමං;

10. ගිහිසාමීචිසුත්තං

60. අථ ඛො අනාථපිණ්ඩිකො ගහපති යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො අනාථපිණ්ඩිකං ගහපතිං භගවා එතදවොච –

''චතූහි ඛො, ගහපති, ධම්මෙහි සමන්නාගතො අරියසාවකො ගිහිසාමීචිපටිපදං පටිපන්නො හොති යසොපටිලාභිනිං සග්ගසංවත්තනිකං. කතමෙහි චතූහි? ඉධ, ගහපති, අරියසාවකො භික්ඛුසඞ්ඝං පච්චුපට්ඨිතො හොති චීවරෙන, භික්ඛුසඞ්ඝං පච්චුපට්ඨිතො හොති පිණ්ඩපාතෙන, භික්ඛුසඞ්ඝං පච්චුපට්ඨිතො හොති සෙනාසනෙන , භික්ඛුසඞ්ඝං පච්චුපට්ඨිතො හොති ගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරෙන. ඉමෙහි ඛො, ගහපති, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො අරියසාවකො ගිහිසාමීචිපටිපදං පටිපන්නො හොති යසොපටිලාභිනිං සග්ගසංවත්තනික''න්ති.

''ගිහිසාමීචිපටිපදං, පටිපජ්ජන්ති පණ්ඩිතා;
සම්මග්ගතෙ සීලවන්තෙ, චීවරෙන උපට්ඨිතා.

පිණ්ඩපාතසයනෙන, ගිලානප්පච්චයෙන ච;
තෙසං දිවා ච රත්තො ච, සදා පුඤ්ඤං පවඩ්ඪති;
සග්ගඤ්ච කමතිට්ඨානං [සග්ගඤ්ච සප්පතිට්ඨානං (ක.)], කම්මං කත්වාන භද්දක''න්ති. දසමං;

පුඤ්ඤාභිසන්දවග්ගො පඨමො.

තස්සුද්දානං –

ද්වෙ පුඤ්ඤාභිසන්දා ද්වෙ ච, සංවාසා සමජීවිනො;
සුප්පවාසා සුදත්තො ච, භොජනං ගිහිසාමිචීති.

(7) 2. පත්තකම්මවග්ගො

1. පත්තකම්මසුත්තං

61. අථ ඛො අනාථපිණ්ඩිකො ගහපති යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො අනාථපිණ්ඩිකං ගහපතිං භගවා එතදවොච –

‘‘චත්තාරොමෙ , ගහපති, ධම්මා ඉට්ඨා කන්තා මනාපා දුල්ලභා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? භොගා මෙ උප්පජ්ජන්තු සහධම්මෙනාති, අයං පඨමො ධම්මො ඉට්ඨො කන්තො මනාපො දුල්ලභො ලොකස්මිං.

‘‘භොගෙ ලද්ධා සහධම්මෙන යසො මෙ ආගච්ඡතු සහ ඤාතීහි සහ උපජ්ඣායෙහීති, අයං දුතියො ධම්මො ඉට්ඨො කන්තො මනාපො දුල්ලභො ලොකස්මිං.

‘‘භොගෙ ලද්ධා සහධම්මෙන යසං ලද්ධා සහ ඤාතීහි සහ උපජ්ඣායෙහි චිරං ජීවාමි දීඝමායුං පාලෙමීති, අයං තතියො ධම්මො ඉට්ඨො කන්තො මනාපො දුල්ලභො ලොකස්මිං.

‘‘භොගෙ ලද්ධා සහධම්මෙන යසං ලද්ධා සහ ඤාතීහි සහ උපජ්ඣායෙහි චිරං ජීවිත්වා දීඝමායුං පාලෙත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජාමීති, අයං චතුත්ථො ධම්මො ඉට්ඨො කන්තො මනාපො දුල්ලභො ලොකස්මිං. ඉමෙ ඛො, ගහපති, චත්තාරො ධම්මා ඉට්ඨා කන්තා මනාපා දුල්ලභා ලොකස්මිං.

‘‘ඉමෙසං ඛො, ගහපති, චතුන්නං ධම්මානං ඉට්ඨානං කන්තානං මනාපානං දුල්ලභානං ලොකස්මිං චත්තාරො ධම්මා පටිලාභාය සංවත්තන්ති. කතමෙ චත්තාරො? සද්ධාසම්පදා, සීලසම්පදා, චාගසම්පදා, පඤ්ඤාසම්පදා.

‘‘කතමා ච, ගහපති, සද්ධාසම්පදා? ඉධ, ගහපති, අරියසාවකො සද්ධො හොති, සද්දහති තථාගතස්ස බොධිං – ‘ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදූ අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථි, සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා’ති. අයං වුච්චති, ගහපති, සද්ධාසම්පදා.

‘‘කතමා ච, ගහපති, සීලසම්පදා? ඉධ, ගහපති, අරියසාවකො පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති…පෙ.… සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතො හොති. අයං වුච්චති, ගහපති, සීලසම්පදා.

‘‘කතමා ච, ගහපති, චාගසම්පදා? ඉධ, ගහපති, අරියසාවකො විගතමලමච්ඡෙරෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති මුත්තචාගො පයතපාණි වොසග්ගරතො යාචයොගො දානසංවිභාගරතො. අයං වුච්චති, ගහපති, චාගසම්පදා.

‘‘කතමා ච, ගහපති, පඤ්ඤාසම්පදා? අභිජ්ඣාවිසමලොභාභිභූතෙන , ගහපති, චෙතසා විහරන්තො අකිච්චං කරොති, කිච්චං අපරාධෙති. අකිච්චං කරොන්තො කිච්චං අපරාධෙන්තො යසා ච සුඛා ච ධංසති. බ්‍යාපාදාභිභූතෙන, ගහපති, චෙතසා විහරන්තො අකිච්චං කරොති, කිච්චං අපරාධෙති. අකිච්චං කරොන්තො කිච්චං අපරාධෙන්තො යසා ච සුඛා ච ධංසති. ථිනමිද්ධාභිභූතෙන, ගහපති, චෙතසා විහරන්තො අකිච්චං කරොති කිච්චං අපරාධෙති. අකිච්චං කරොන්තො කිච්චං අපරාධෙන්තො යසා ච සුඛා ච ධංසති. උද්ධච්චකුක්කුච්චාභිභූතෙන, ගහපති, චෙතසා විහරන්තො අකිච්චං කරොති, කිච්චං අපරාධෙති. අකිච්චං කරොන්තො කිච්චං අපරාධෙන්තො යසා ච සුඛා ච ධංසති. විචිකිච්ඡාභිභූතෙන, ගහපති, චෙතසා විහරන්තො අකිච්චං කරොති, කිච්චං අපරාධෙති. අකිච්චං කරොන්තො කිච්චං අපරාධෙන්තො යසා ච සුඛා ච ධංසති.

‘‘ස ඛො සො, ගහපති, අරියසාවකො අභිජ්ඣාවිසමලොභො චිත්තස්ස උපක්කිලෙසොති, ඉති විදිත්වා අභිජ්ඣාවිසමලොභං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසං පජහති. බ්‍යාපාදො චිත්තස්ස උපක්කිලෙසොති, ඉති විදිත්වා බ්‍යාපාදං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසං පජහති. ථිනමිද්ධං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසොති, ඉති විදිත්වා ථිනමිද්ධං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසං පජහති. උද්ධච්චකුක්කුච්චං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසොති, ඉති විදිත්වා උද්ධච්චකුක්කුච්චං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසං පජහති. විචිකිච්ඡා චිත්තස්ස උපක්කිලෙසොති, ඉති විදිත්වා විචිකිච්ඡං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසං පජහති.

‘‘යතො ච ඛො, ගහපති, අරියසාවකස්ස අභිජ්ඣාවිසමලොභො චිත්තස්ස උපක්කිලෙසොති, ඉති විදිත්වා අභිජ්ඣාවිසමලොභො චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො පහීනො හොති. බ්‍යාපාදො චිත්තස්ස උපක්කිලෙසොති, ඉති විදිත්වා බ්‍යාපාදො චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො පහීනො හොති. ථිනමිද්ධං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසොති, ඉති විදිත්වා ථිනමිද්ධං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො පහීනො හොති. උද්ධච්චකුක්කුච්චං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසොති, ඉති විදිත්වා උද්ධච්චකුක්කුච්චං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො පහීනො හොති. විචිකිච්ඡා චිත්තස්ස උපක්කිලෙසොති, ඉති විදිත්වා විචිකිච්ඡා චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො පහීනො හොති. අයං වුච්චති, ගහපති, අරියසාවකො මහාපඤ්ඤො පුථුපඤ්ඤො ආපාතදසො [ආපාථදසො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] පඤ්ඤාසම්පන්නො [භාසපඤ්ඤො (ක.)]. අයං වුච්චති, ගහපති ,

පඤ්ඤාසම්පදා. ඉමෙසං ඛො, ගහපති, චතුන්නං ධම්මානං ඉට්ඨානං කන්තානං මනාපානං දුල්ලභානං ලොකස්මිං ඉමෙ චත්තාරො ධම්මා පටිලාභාය සංවත්තන්ති.

‘‘ස ඛො සො, ගහපති, අරියසාවකො උට්ඨානවීරියාධිගතෙහි භොගෙහි බාහාබලපරිචිතෙහි සෙදාවක්ඛිත්තෙහි ධම්මිකෙහි ධම්මලද්ධෙහි චත්තාරි පත්තකම්මානි කත්තා හොති. කතමානි චත්තාරි? ඉධ ගහපති, අරියසාවකො උට්ඨානවීරියාධිගතෙහි භොගෙහි බාහාබලපරිචිතෙහි සෙදාවක්ඛිත්තෙහි ධම්මිකෙහි ධම්මලද්ධෙහි අත්තානං සුඛෙති පීණෙති සම්මා සුඛං පරිහරති. මාතාපිතරො සුඛෙති පීණෙති සම්මා සුඛං පරිහරති. පුත්තදාරදාසකම්මකරපොරිසෙ සුඛෙති පීණෙති සම්මා සුඛං පරිහරති. මිත්තාමච්චෙ සුඛෙති පීණෙති සම්මා සුඛං පරිහරති. ඉදමස්ස පඨමං ඨානගතං හොති පත්තගතං ආයතනසො පරිභුත්තං.

‘‘පුන චපරං, ගහපති, අරියසාවකො උට්ඨානවීරියාධිගතෙහි භොගෙහි බාහාබලපරිචිතෙහි සෙදාවක්ඛිත්තෙහි ධම්මිකෙහි ධම්මලද්ධෙහි යා තා හොන්ති ආපදා අග්ගිතො වා උදකතො වා රාජතො වා චොරතො වා අප්පියතො වා දායාදතො [අ. නි. 5.41], තථාරූපාසු ආපදාසු පරියොධාය සංවත්තති. සොත්ථිං අත්තානං කරොති. ඉදමස්ස දුතියං ඨානගතං හොති පත්තගතං ආයතනසො පරිභුත්තං.

‘‘පුන චපරං, ගහපති, අරියසාවකො උට්ඨානවීරියාධිගතෙහි භොගෙහි බාහාබලපරිචිතෙහි සෙදාවක්ඛිත්තෙහි ධම්මිකෙහි ධම්මලද්ධෙහි පඤ්චබලිං කත්තා හොති – ඤාතිබලිං, අතිථිබලිං, පුබ්බපෙතබලිං, රාජබලිං, දෙවතාබලිං. ඉදමස්ස තතියං ඨානගතං හොති පත්තගතං ආයතනසො පරිභුත්තං.

‘‘පුන චපරං, ගහපති, අරියසාවකො උට්ඨානවීරියාධිගතෙහි භොගෙහි බාහාබලපරිචිතෙහි සෙදාවක්ඛිත්තෙහි ධම්මිකෙහි ධම්මලද්ධෙහි යෙ තෙ සමණබ්‍රාහ්මණා මදප්පමාදා පටිවිරතා ඛන්තිසොරච්චෙ නිවිට්ඨා එකමත්තානං දමෙන්ති, එකමත්තානං සමෙන්ති, එකමත්තානං පරිනිබ්බාපෙන්ති, තථාරූපෙසු සමණබ්‍රාහ්මණෙසු උද්ධග්ගිකං දක්ඛිණං පතිට්ඨාපෙති සොවග්ගිකං සුඛවිපාකං සග්ගසංවත්තනිකං . ඉදමස්ස චතුත්ථං ඨානගතං හොති පත්තගතං ආයතනසො පරිභුත්තං.

‘‘ස ඛො සො, ගහපති, අරියසාවකො උට්ඨානවීරියාධිගතෙහි භොගෙහි බාහාබලපරිචිතෙහි සෙදාවක්ඛිත්තෙහි ධම්මිකෙහි ධම්මලද්ධෙහි ඉමානි චත්තාරි පත්තකම්මානි කත්තා හොති. යස්ස කස්සචි, ගහපති, අඤ්ඤත්‍ර ඉමෙහි චතූහි පත්තකම්මෙහි භොගා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, ඉමෙ වුච්චන්ති, ගහපති, භොගා අට්ඨානගතා අපත්තගතා අනායතනසො පරිභුත්තා. යස්ස කස්සචි, ගහපති, ඉමෙහි චතූහි පත්තකම්මෙහි භොගා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, ඉමෙ වුච්චන්ති, ගහපති, භොගා ඨානගතා පත්තගතා ආයතනසො පරිභුත්තා’’ති.

‘‘භුත්තා භොගා භතා භච්චා [ගතා භූතා (ක.) භටා භච්චා (සයා. කං.)], විතිණ්ණා ආපදාසු මෙ;
උද්ධග්ගා දක්ඛිණා දින්නා, අථො පඤ්චබලී කතා;
උපට්ඨිතා සීලවන්තො, සඤ්ඤතා බ්‍රහ්මචාරයො.

‘‘යදත්ථං භොගං ඉච්ඡෙය්‍ය, පණ්ඩිතො ඝරමාවසං;
සො මෙ අත්ථො අනුප්පත්තො, කතං අනනුතාපියං.

‘‘එතං [එවං (ක.)] අනුස්සරං මච්චො, අරියධම්මෙ ඨිතො නරො;
ඉධෙව නං පසංසන්ති, පෙච්ච සග්ගෙ පමොදතී’’ති. පඨමං;

2. ආනණ්‍යසුත්තං

62. අථ ඛො අනාථපිණ්ඩිකො ගහපති යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො අනාථපිණ්ඩිකං ගහපතිං භගවා එතදවොච –

‘‘චත්තාරිමානි, ගහපති, සුඛානි අධිගමනීයානි ගිහිනා කාමභොගිනා කාලෙන කාලං සමයෙන සමයං උපාදාය. කතමානි චත්තාරි? අත්ථිසුඛං, භොගසුඛං, ආනණ්‍යසුඛං [අණණසුඛං (සී. සයා. කං. පී.)], අනවජ්ජසුඛං.

‘‘කතමඤ්ච, ගහපති, අත්ථිසුඛං? ඉධ, ගහපති, කුලපුත්තස්ස භොගා හොන්ති උට්ඨානවීරියාධිගතා බාහාබලපරිචිතා සෙදාවක්ඛිත්තා ධම්මිකා ධම්මලද්ධා . සො ‘භොගා මෙ අත්ථි උට්ඨානවීරියාධිගතා බාහාබලපරිචිතා සෙදාවක්ඛිත්තා ධම්මිකා ධම්මලද්ධා’ති අධිගච්ඡති සුඛං, අධිගච්ඡති සොමනස්සං. ඉදං වුච්චති, ගහපති, අත්ථිසුඛං.

‘‘කතමඤ්ච, ගහපති, භොගසුඛං? ඉධ, ගහපති, කුලපුත්තො උට්ඨානවීරියාධිගතෙහි භොගෙහි බාහාබලපරිචිතෙහි සෙදාවක්ඛිත්තෙහි ධම්මිකෙහි ධම්මලද්ධෙහි පරිභුඤ්ජති පුඤ්ඤානි ච කරොති. සො ‘උට්ඨානවීරියාධිගතෙහි භොගෙහි බාහාබලපරිචිතෙහි සෙදාවක්ඛිත්තෙහි ධම්මිකෙහි ධම්මලද්ධෙහි පරිභුඤ්ජාමි පුඤ්ඤානි ච කරොමී’ති අධිගච්ඡති සුඛං, අධිගච්ඡති සොමනස්සං. ඉදං වුච්චති, ගහපති, භොගසුඛං .

‘‘කතමඤ්ච, ගහපති, ආනණ්‍යසුඛං? ඉධ, ගහපති, කුලපුත්තො න කස්සචි කිඤ්චි ධාරෙති අප්පං වා බහුං වා. සො ‘න කස්සචි කිඤ්චි ධාරෙමි [කිඤ්චි වා දෙති (ක.)] අප්පං වා බහුං වා’ති අධිගච්ඡති සුඛං, අධිගච්ඡති සොමනස්සං. ඉදං වුච්චති, ගහපති, ආනණ්‍යසුඛං.

‘‘කතමඤ්ච, ගහපති, අනවජ්ජසුඛං? ඉධ, ගහපති, අරියසාවකො අනවජ්ජෙන කායකම්මෙන සමන්නාගතො හොති, අනවජ්ජෙන වචීකම්මෙන සමන්නාගතො හොති, අනවජ්ජෙන මනොකම්මෙන සමන්නාගතො හොති. සො ‘අනවජ්ජෙනම්හි කායකම්මෙන සමන්නාගතො, අනවජ්ජෙන වචීකම්මෙන සමන්නාගතො, අනවජ්ජෙන මනොකම්මෙන සමන්නාගතො’ති අධිගච්ඡති සුඛං, අධිගච්ඡති සොමනස්සං. ඉදං වුච්චති, ගහපති, අනවජ්ජසුඛං. ඉමානි ඛො, ගහපති, චත්තාරි සුඛානි අධිගමනීයානි ගිහිනා කාමභොගිනා කාලෙන කාලං සමයෙන සමයං උපාදායා’’ති.

‘‘ආනණ්‍යසුඛං ඤත්වාන, අථො අත්ථිසුඛං පරං;
භුඤ්ජං භොගසුඛං මච්චො, තතො පඤ්ඤා විපස්සති.

‘‘විපස්සමානො ජානාති, උභො භොගෙ සුමෙධසො;
අනවජ්ජසුඛස්සෙතං, කලං නාග්ඝති සොළසි’’න්ති. දුතියං;

3. බ්‍රහ්මසුත්තං

63. ‘‘සබ්‍රහ්මකානි, භික්ඛවෙ [ඉතිවු. 106], තානි කුලානි යෙසං පුත්තානං මාතාපිතරො අජ්ඣාගාරෙ පූජිතා හොන්ති. සපුබ්බාචරියකානි, භික්ඛවෙ, තානි කුලානි , යෙසං පුත්තානං මාතාපිතරො අජ්ඣාගාරෙ පූජිතා හොන්ති. සපුබ්බදෙවතානි [සපුබ්බදෙවානි (සයා. කං.)], භික්ඛවෙ, තානි කුලානි යෙසං පුත්තානං මාතාපිතරො අජ්ඣාගාරෙ පූජිතා හොන්ති. සාහුනෙය්‍යකානි, භික්ඛවෙ, තානි කුලානි යෙසං පුත්තානං මාතාපිතරො අජ්ඣාගාරෙ පූජිතා හොන්ති.

‘‘බ්‍රහ්මාති, භික්ඛවෙ, මාතාපිතූනං [මාතාපිතුන්නං (සී. පී.)] එතං අධිවචනං. පුබ්බාචරියාති, භික්ඛවෙ, මාතාපිතූනං එතං අධිවචනං. පුබ්බදෙවතාති [පුබ්බදෙවාති (සී. සයා. කං.)], භික්ඛවෙ, මාතාපිතූනං එතං අධිවචනං. ආහුනෙය්‍යාති, භික්ඛවෙ, මාතාපිතූනං එතං අධිවචනං. තං කිස්ස හෙතු? බහුකාරා, භික්ඛවෙ, මාතාපිතරො, පුත්තානං ආපාදකා පොසකා ඉමස්ස ලොකස්ස දස්සෙතාරො’’ති.

‘‘බ්‍රහ්මාති මාතාපිතරො, පුබ්බාචරියාති වුච්චරෙ;
ආහුනෙය්‍යා ච පුත්තානං, පජාය අනුකම්පකා.

‘‘තස්මා හි නෙ නමස්සෙය්‍ය, සක්කරෙය්‍ය ච පණ්ඩිතො;
අන්නෙන අථ පානෙන, වත්ථෙන සයනෙන ච;
උච්ඡාදනෙන න්හාපනෙන, පාදානං ධොවනෙන ච.

‘‘තාය නං පාරිචරියාය, මාතාපිතූසු පණ්ඩිතා;
ඉධෙව නං පසංසන්ති, පෙච්ච සග්ගෙ පමොදතී’’ති. තතියං;

4. නිරයසුත්තං

64. ‘‘චතූහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ. කතමෙහි චතූහි? පාණාතිපාතී හොති, අදින්නාදායී හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරී හොති, මුසාවාදී හොති – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ’’ති.

‘‘පාණාතිපාතො අදින්නාදානං, මුසාවාදො ච වුච්චති;
පරදාරගමනඤ්චාපි, නප්පසංසන්ති පණ්ඩිතා’’ති. චතුත්ථං;

5. රූපසුත්තං

65. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? රූපප්පමාණො රූපප්පසන්නො, ඝොසප්පමාණො ඝොසප්පසන්නො , ලූඛප්පමාණො ලූඛප්පසන්නො, ධම්මප්පමාණො ධම්මප්පසන්නො – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති.

‘‘යෙ ච රූපෙ පමාණිංසු [යෙ ච රූපෙන පාමිංසු (සී. සයා. කං. පී.)], යෙ ච ඝොසෙන අන්වගූ;
ඡන්දරාගවසූපෙතා, නාභිජානන්ති තෙ ජනා [න තෙ ජානන්ති තං ජනා (සී. සයා. කං. පී.)].

‘‘අජ්ඣත්තඤ්ච න ජානාති, බහිද්ධා ච න පස්සති;
සමන්තාවරණො බාලො, ස වෙ සොසෙන වුය්හති.

‘‘අජ්ඣත්තඤ්ච න ජානාති, බහිද්ධා ච විපස්සති;
බහිද්ධා ඵලදස්සාවී, සොපි සොසෙන වුය්හති.

‘‘අජ්ඣත්තඤ්ච පජානාති, බහිද්ධා ච විපස්සති;
විනීවරණදස්සාවී, න සො සොසෙන වුය්හතී’’ති. පඤ්චමං;

6. සරාගසුත්තං

66. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? සරාගො, සදොසො, සමොහො, සමානො – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති.

‘‘සාරත්තා රජනීයෙසු, පියරූපාභිනන්දිනො;
මොහෙන ආවුතා [අධමා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] සත්තා, බද්ධා [බන්ධා (ක.)] වඩ්ඪෙන්ති බන්ධනං.

‘‘රාගජං දොසජඤ්චාපි, මොහජං චාපවිද්දසූ;
කරොන්තාකුසලං කම්මං [ධම්මං (ක.)], සවිඝාතං දුඛුද්‍රයං.

‘‘අවිජ්ජානිවුතා පොසා, අන්ධභූතා අචක්ඛුකා;
යථා ධම්මා තථා සන්තා, න තස්සෙවන්ති [නස්සෙවන්ති (සී.)] මඤ්ඤරෙ’’ති. ඡට්ඨං;

7. අහිරාජසුත්තං

67. එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන සාවත්ථියං අඤ්ඤතරො භික්ඛු අහිනා දට්ඨො කාලඞ්කතො හොති. අථ ඛො සම්බහුලා භික්ඛූ යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්තං එතදවොචුං – ‘‘ඉධ , භන්තෙ, සාවත්ථියං අඤ්ඤතරො භික්ඛු අහිනා දට්ඨො කාලඞ්කතො’’ති.

‘‘න හි නූන [න හ නූන (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු චත්තාරි අහිරාජකුලානි මෙත්තෙන චිත්තෙන ඵරි. සචෙ හි සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු චත්තාරි අහිරාජකුලානි මෙත්තෙන චිත්තෙන ඵරෙය්‍ය, න හි සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අහිනා දට්ඨො කාලඞ්කරෙය්‍ය.

‘‘කතමානි චත්තාරි? විරූපක්ඛං අහිරාජකුලං, එරාපථං අහිරාජකුලං, ඡබ්‍යාපුත්තං අහිරාජකුලං, කණ්හාගොතමකං අහිරාජකුලං. න හි නූන සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඉමානි චත්තාරි අහිරාජකුලානි මෙත්තෙන චිත්තෙන ඵරි. සචෙ හි සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඉමානි චත්තාරි අහිරාජකුලානි මෙත්තෙන චිත්තෙන ඵරෙය්‍ය, න හි සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අහිනා දට්ඨො කාලඞ්කරෙය්‍ය.

‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඉමානි චත්තාරි අහිරාජකුලානි මෙත්තෙන චිත්තෙන ඵරිතුං අත්තගුත්තියා අත්තරක්ඛාය අත්තපරිත්තාය’’ති.

[චූළව. 251; ජා. 1.2.105 පස්සිතබ්බං] ‘‘විරූපක්ඛෙහි මෙ මෙත්තං, මෙත්තං එරාපථෙහි මෙ;
ඡබ්‍යාපුත්තෙහි මෙ මෙත්තං, මෙත්තං කණ්හාගොතමකෙහි ච.

‘‘අපාදකෙහි මෙ මෙත්තං, මෙත්තං ද්විපාදකෙහි [දිපාදකෙහි (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] මෙ;
චතුප්පදෙහි මෙ මෙත්තං, මෙත්තං බහුප්පදෙහි මෙ.

‘‘මා මං අපාදකො හිංසි, මා මං හිංසි ද්විපාදකො [දිපාදකො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)];
මා මං චතුප්පදො හිංසි, මා මං හිංසි බහුප්පදො.

‘‘සබ්බෙ සත්තා සබ්බෙ පාණා, සබ්බෙ භූතා ච කෙවලා;
සබ්බෙ භද්‍රානි පස්සන්තු, මා කඤ්චි [කිඤ්චි (ස්‍යා. කං. ක.)] පාපමාගමා.

‘‘අප්පමාණො බුද්ධො, අප්පමාණො ධම්මො;
අප්පමාණො සඞ්ඝො, පමාණවන්තානි සරීසපානි [සිරිංසපානි (සී. ස්‍යා. කං. පී.)].

“අහිවිච්ඡිකා සතපදී, උණ්ණනාභී සරබූ මූසිකා;
කතා මෙ රක්ඛා කතා මෙ පරිත්තා [කතං මෙ පරිත්තං (?)], පටික්කමන්තු භූතානි;
සොහං නමො භගවතො, නමො සත්තන්නං සම්මාසම්බුද්ධාන”න්ති. සත්තමං;

8. දෙවදත්තසුත්තං

68. එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති ගිජ්ඣකූටෙ පබ්බතෙ අචිරපක්කන්තෙ දෙවදත්තෙ. තත්‍ර ඛො භගවා දෙවදත්තං ආරබ්භ භික්ඛූ ආමන්තෙසි – “අත්තවධාය, භික්ඛවෙ [චූළව. 252; සං. නි. 2.184], දෙවදත්තස්ස ලාභසක්කාරසිලොකො උදපාදි. පරාභවාය, භික්ඛවෙ, දෙවදත්තස්ස ලාභසක්කාරසිලොකො උදපාදි.

“සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, කදලී අත්තවධාය ඵලං දෙති, පරාභවාය ඵලං දෙති; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, අත්තවධාය දෙවදත්තස්ස ලාභසක්කාරසිලොකො උදපාදි, පරාභවාය දෙවදත්තස්ස ලාභසක්කාරසිලොකො උදපාදි.

“සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, වෙළු අත්තවධාය ඵලං දෙති, පරාභවාය ඵලං දෙති; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, අත්තවධාය දෙවදත්තස්ස ලාභසක්කාරසිලොකො උදපාදි, පරාභවාය දෙවදත්තස්ස ලාභසක්කාරසිලොකො උදපාදි.

“සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, නළො අත්තවධාය ඵලං දෙති, පරාභවාය ඵලං දෙති; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, අත්තවධාය දෙවදත්තස්ස ලාභසක්කාරසිලොකො උදපාදි, පරාභවාය දෙවදත්තස්ස ලාභසක්කාරසිලොකො උදපාදි.

“සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, අස්සතරී අත්තවධාය ගබ්භං ගණ්හාති, පරාභවාය ගබ්භං ගණ්හාති; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, අත්තවධාය දෙවදත්තස්ස ලාභසක්කාරසිලොකො උදපාදි, පරාභවාය දෙවදත්තස්ස ලාභසක්කාරසිලොකො උදපාදී”ති.

“ඵලං වෙ කදලිං හන්ති, ඵලං වෙළුං ඵලං නළං;
සක්කාරො කාපුරිසං හන්ති, ගබ්භො අස්සතරිං යථා”ති [චූළව. 335; සං. නි. 1.183; 2.184; නෙත්ති. 90]. අට්ඨමං;

9. පධානසුත්තං

69. “චත්තාරිමානි , භික්ඛවෙ, පධානානි. කතමානි චත්තාරි? සංවරප්පධානං, පහානප්පධානං, භාවනාප්පධානං, අනුරක්ඛණාප්පධානං. කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, සංවරප්පධානං? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අනුප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදාය ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සංවරප්පධානං.

“කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, පහානප්පධානං? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු උප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පහානාය ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පහානප්පධානං.

“කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, භාවනාප්පධානං? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අනුප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං උප්පාදාය ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, භාවනාප්පධානං.

“කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, අනුරක්ඛණාප්පධානං? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු උප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං ඨිතියා අසම්මොසාය භිය්‍යොභාවාය වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරිපූරියා ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අනුරක්ඛණාප්පධානං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි පධානානී”ති.

“සංවරො ච පහානඤ්ච, භාවනා අනුරක්ඛණා;
එතෙ පධානා චත්තාරො, දෙසිතාදිච්චබන්ධුනා;
යො හි [යෙහි (?)] භික්ඛු ඉධාතාපී, ඛයං දුක්ඛස්ස පාපුණෙ”ති. නවමං;

10. අධම්මිකසුත්තං

70. “යස්මිං , භික්ඛවෙ, සමයෙ රාජානො අධම්මිකා හොන්ති, රාජයුත්තාපි තස්මිං සමයෙ අධම්මිකා හොන්ති. රාජයුත්තෙසු අධම්මිකෙසු බ්‍රාහ්මණගහපතිකාපි තස්මිං සමයෙ අධම්මිකා හොන්ති. බ්‍රාහ්මණගහපතිකෙසු අධම්මිකෙසු නෙගමජානපදාපි තස්මිං සමයෙ අධම්මිකා හොන්ති. නෙගමජානපදෙසු අධම්මිකෙසු විසමං චන්දිමසූරියා පරිවත්තන්ති . විසමං චන්දිමසූරියෙසු පරිවත්තන්තෙසු විසමං නක්ඛත්තානි තාරකරූපානි පරිවත්තන්ති. විසමං නක්ඛත්තෙසු තාරකරූපෙසු පරිවත්තන්තෙසු විසමං රත්තින්දිවා [රත්තිදිවා (ක.)] පරිවත්තන්ති. විසමං රත්තින්දිවෙසු පරිවත්තන්තෙසු විසමං මාසද්ධමාසා පරිවත්තන්ති. විසමං මාසද්ධමාසෙසු පරිවත්තන්තෙසු විසමං උතුසංවච්ඡරා පරිවත්තන්ති. විසමං උතුසංවච්ඡරෙසු පරිවත්තන්තෙසු විසමං වාතා වායන්ති විසමා අපඤ්ජසා . විසමං වාතෙසු

වායන්තෙසු විසමෙසු අපඤ්ජසෙසු දෙවතා පරිකුපිතා භවන්ති. දෙවතාසු පරිකුපිතාසු දෙවො න සම්මා ධාරං අනුප්පවෙච්ඡති. දෙවෙ න සම්මා ධාරං අනුප්පවෙච්ඡන්තෙ විසමපාකානි [විසමපාකීනි (සී.ස්‍යා. කං.), විසමං පාකානි (ක.)] සස්සානි භවන්ති. විසමපාකානි, භික්ඛවෙ, සස්සානි මනුස්සා පරිභුඤ්ජන්තා අප්පායුකා හොන්ති දුබ්බණ්ණා ච බව්හාබාධා [බහ්වාබාධා (ක.)] ච.

‘‘යස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ රාජානො ධම්මිකා හොන්ති, රාජයුත්තාපි තස්මිං සමයෙ ධම්මිකා හොන්ති. රාජයුත්තෙසු ධම්මිකෙසු බ්‍රාහ්මණගහපතිකාපි තස්මිං සමයෙ ධම්මිකා හොන්ති. බ්‍රාහ්මණගහපතිකෙසු ධම්මිකෙසු නෙගමජානපදාපි තස්මිං සමයෙ ධම්මිකා හොන්ති. නෙගමජානපදෙසු ධම්මිකෙසු සමං චන්දිමසූරියා පරිවත්තන්ති. සමං චන්දිමසූරියෙසු පරිවත්තන්තෙසු සමං නක්ඛත්තානි තාරකරූපානි පරිවත්තන්ති. සමං නක්ඛත්තෙසු තාරකරූපෙසු පරිවත්තන්තෙසු සමං රත්තින්දිවා පරිවත්තන්ති. සමං රත්තින්දිවෙසු පරිවත්තන්තෙසු සමං මාසඩ්ඪමාසා පරිවත්තන්ති. සමං මාසඩ්ඪමාසෙසු පරිවත්තන්තෙසු සමං උතුසංවච්ඡරා පරිවත්තන්ති. සමං උතුසංවච්ඡරෙසු පරිවත්තන්තෙසු සමං වාතා වායන්ති සමා පඤ්ජසා. සමං වාතෙසු වායන්තෙසු සමෙසු පඤ්ජසෙසු දෙවතා අපරිකුපිතා භවන්ති. දෙවතාසු අපරිකුපිතාසු දෙවො සම්මා ධාරං අනුප්පවෙච්ඡති. දෙවෙ සම්මා ධාරං අනුප්පවෙච්ඡන්තෙ සමපාකානි සස්සානි භවන්ති. සමපාකානි, භික්ඛවෙ, සස්සානි මනුස්සා පරිභුඤ්ජන්තා දීඝායුකා ච හොන්ති වණ්ණවන්තො ච බලවන්තො ච අප්පාබාධා චා’’ති.

‘‘ගුන්නං චෙ තරමානානං, ජිම්හං ගච්ඡති පුඞ්ගවො;
සබ්බා තා ජිම්හං ගච්ඡන්ති, නෙත්තෙ ජිම්හං ගතෙ සති.

‘‘එවමෙවං මනුස්සෙසු, යො හොති සෙට්ඨසම්මතො;
සො චෙ අධම්මං චරති, පගෙව ඉතරා පජා;
සබ්බං රට්ඨං දුක්ඛං සෙති, රාජා චෙ හොති අධම්මිකො.

‘‘ගුන්නං චෙ තරමානානං, උජුං ගච්ඡති පුඞ්ගවො;
සබ්බා තා උජුං ගච්ඡන්ති, නෙත්තෙ උජුං ගතෙ සති.

‘‘එවමෙවං මනුස්සෙසු, යො හොති සෙට්ඨසම්මතො;
සො සචෙ [සො චෙව (සී. පී.), සො චෙ (ස්‍යා.)] ධම්මං චරති, පගෙව ඉතරා පජා;
සබ්බං රට්ඨං සුඛං සෙති, රාජා චෙ හොති ධම්මිකො’’ති. දසමං;

පත්තකම්මවග්ගො දුතියො.

තස්සුද්දානං –

පත්තකම්මං ආනණ්‍යකො [අනණකො (සී. පී.), අනණ්‍යකො (ක.)], සබ්‍රහ්මනිරයා රූපෙන පඤ්චමං;
සරාගඅහිරාජා දෙවදත්තො, පධානං අධම්මිකෙන චාති.

(8) 3. අපණ්ණකවග්ගො

1. පධානසුත්තං

71. ‘‘චතූහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අපණ්ණකප්පටිපදං පටිපන්නො හොති, යොනි චස්ස ආරද්ධා හොති ආසවානං ඛයාය. කතමෙහි චතූහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලවා හොති, බහුස්සුතො හොති, ආරද්ධවීරියො හොති, පඤ්ඤවා හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අපණ්ණකප්පටිපදං පටිපන්නො හොති, යොනි චස්ස ආරද්ධා හොති ආසවානං ඛයායා’’ති. පඨමං.

2. සම්මාදිට්ඨිසුත්තං

72. ‘‘චතූහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අපණ්ණකප්පටිපදං පටිපන්නො හොති, යොනි චස්ස ආරද්ධා හොති ආසවානං ඛයාය. කතමෙහි චතූහි? නෙක්ඛම්මවිතක්කෙන, අබ්‍යාපාදවිතක්කෙන, අවිහිංසාවිතක්කෙන, සම්මාදිට්ඨියා – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අපණ්ණකප්පටිපදං පටිපන්නො හොති, යොනි චස්ස ආරද්ධා හොති ආසවානං ඛයායා’’ති. දුතියං.

3. සප්පුරිසසුත්තං

73. ‘‘චතූහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො අසප්පුරිසො වෙදිතබ්බො. කතමෙහි චතූහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො යො හොති පරස්ස අවණ්ණො තං අපුට්ඨොපි පාතු කරොති, කො පන වාදො පුට්ඨස්ස! පුට්ඨො ඛො පන පඤ්හාභිනීතො අහාපෙත්වා අලම්බිත්වා පරිපූරං විත්ථාරෙන පරස්ස අවණ්ණං භාසිතා හොති. වෙදිතබ්බමෙතං, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අයං භවන්ති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො යො හොති පරස්ස වණ්ණො තං පුට්ඨොපි න පාතු කරොති, කො පන වාදො අපුට්ඨස්ස! පුට්ඨො ඛො පන පඤ්හාභිනීතො හාපෙත්වා ලම්බිත්වා අපරිපූරං අවිත්ථාරෙන පරස්ස වණ්ණං භාසිතා හොති. වෙදිතබ්බමෙතං, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අයං භවන්ති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො යො හොති අත්තනො අවණ්ණො තං පුට්ඨොපි න පාතු කරොති, කො පන වාදො අපුට්ඨස්ස! පුට්ඨො ඛො පන පඤ්හාභිනීතො හාපෙත්වා ලම්බිත්වා අපරිපූරං අවිත්ථාරෙන අත්තනො අවණ්ණං භාසිතා හොති. වෙදිතබ්බමෙතං, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අයං භවන්ති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො යො හොති අත්තනො වණ්ණො තං අපුට්ඨොපි පාතු කරොති, කො පන වාදො පුට්ඨස්ස! පුට්ඨො ඛො පන පඤ්හාභිනීතො අහාපෙත්වා අලම්බිත්වා පරිපූරං විත්ථාරෙන අත්තනො වණ්ණං භාසිතා හොති. වෙදිතබ්බමෙතං, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අයං භවන්ති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො අසප්පුරිසො වෙදිතබ්බො.

‘‘චතූහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො සප්පුරිසො වෙදිතබ්බො. කතමෙහි චතූහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො යො හොති පරස්ස අවණ්ණො තං පුට්ඨොපි න පාතු කරොති, කො පන වාදො අපුට්ඨස්ස! පුට්ඨො ඛො පන පඤ්හාභිනීතො හාපෙත්වා ලම්බිත්වා අපරිපූරං අවිත්ථාරෙන පරස්ස අවණ්ණං භාසිතා හොති. වෙදිතබ්බමෙතං, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො අයං භවන්ති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො යො හොති පරස්ස වණ්ණො තං අපුට්ඨොපි පාතු කරොති, කො පන වාදො පුට්ඨස්ස! පුට්ඨො ඛො පන පඤ්හාභිනීතො අහාපෙත්වා අලම්බිත්වා පරිපූරං විත්ථාරෙන පරස්ස වණ්ණං භාසිතා හොති. වෙදිතබ්බමෙතං, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො අයං භවන්ති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො යො හොති අත්තනො අවණ්ණො තං අපුට්ඨොපි පාතු කරොති, කො පන වාදො පුට්ඨස්ස! පුට්ඨො ඛො පන පඤ්හාභිනීතො අහාපෙත්වා අලම්බිත්වා පරිපූරං විත්ථාරෙන අත්තනො අවණ්ණං භාසිතා හොති. වෙදිතබ්බමෙතං, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො අයං භවන්ති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො යො හොති අත්තනො වණ්ණො තං පුට්ඨොපි න පාතු කරොති, කො පන වාදො අපුට්ඨස්ස! පුට්ඨො ඛො පන පඤ්හාභිනීතො හාපෙත්වා ලම්බිත්වා අපරිපූරං අවිත්ථාරෙන අත්තනො වණ්ණං භාසිතා හොති. වෙදිතබ්බමෙතං , භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො අයං භවන්ති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො සප්පුරිසො වෙදිතබ්බො.

‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, වධුකා යඤ්ඤදෙව රත්තිං වා දිවං වා ආනීතා හොති, තාවදෙවස්සා තිබ්බං හිරොත්තප්පං පච්චුපට්ඨිතං හොති සස්සුයාපි සසුරෙපි සාමිකෙපි අන්තමසො දාසකම්මකරපොරිසෙසු. සා අපරෙන සමයෙන

සංවාසමන්වාය විස්සාසමන්වාය සස්සුම්පි සසුරම්පි සාමිකම්පි එවමාහ – ‘අපෙථ, කිං පන තුම්හෙ ජානාථා’ති! එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො භික්ඛු යඤ්ඤදෙව රත්තිං වා දිවං වා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො හොති, තාවදෙවස්ස තිබ්බං හිරොත්තප්පං පච්චුපට්ඨිතං හොති භික්ඛූසු භික්ඛුනීසු උපාසකෙසු උපාසිකාසු අන්තමසො ආරාමිකසමණුද්දෙසෙසු. සො අපරෙන සමයෙන සංවාසමන්වාය විස්සාසමන්වාය ආචරියම්පි උපජ්ඣායම්පි එවමාහ – ‘අපෙථ, කිං පන තුම්හෙ ජානාථා’ති! තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘අධුනාගතවධුකාසමෙන චෙතසා විහරිස්සාමා’ති. එවඤ්හි වො, භික්ඛවෙ, සික්ඛිතබ්බ’’න්ති. තතියං.

4. පඨමඅග්ගසුත්තං

74. ‘‘චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, අග්ගානි. කතමානි චත්තාරි? සීලග්ගං, සමාධිග්ගං [සමාධග්ගං (සී.ස්‍යා. කං)], පඤ්ඤාග්ගං, විමුත්තග්ගං – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි අග්ගානී’’ති. චතුත්ථං.

5. දුතියඅග්ගසුත්තං

75. ‘‘චත්තාරිමානි , භික්ඛවෙ, අග්ගානි. කතමානි චත්තාරි? රූපග්ගං, වෙදනාග්ගං, සඤ්ඤාග්ගං, භවග්ගං – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි අග්ගානී’’ති. පඤ්චමං.

6. කුසිනාරසුත්තං

76. එකං සමයං භගවා කුසිනාරායං විහරති උපවත්තනෙ මල්ලානං සාලවනෙ අන්තරෙන යමකසාලානං පරිනිබ්බානසමයෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘සියා ඛො පන, භික්ඛවෙ [දී. නි. 2.217], එකභික්ඛුස්සපි කඞ්ඛා වා විමති වා බුද්ධෙ වා ධම්මෙ වා සඞ්ඝෙ වා මග්ගෙ වා පටිපදාය වා, පුච්ඡථ, භික්ඛවෙ, මා පච්ඡා විප්පටිසාරිනො අහුවත්ථ – ‘සම්මුඛීභූතො නො සත්ථා අහොසි, නාසක්ඛිම්හ භගවන්තං සම්මුඛා පටිපුච්ඡිතු’’’න්ති. එවං වුත්තෙ තෙ භික්ඛූ තුණ්හී අහෙසුං. දුතියම්පි ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘සියා ඛො පන, භික්ඛවෙ, එකභික්ඛුස්සපි කඞ්ඛා වා විමති වා බුද්ධෙ වා ධම්මෙ වා සඞ්ඝෙ වා මග්ගෙ වා පටිපදාය වා, පුච්ඡථ, භික්ඛවෙ, මා පච්ඡා විප්පටිසාරිනො අහුවත්ථ – ‘සම්මුඛීභූතො නො සත්ථා අහොසි, නාසක්ඛිම්හ භගවන්තං සම්මුඛා පටිපුච්ඡිතු’’’න්ති. දුතියම්පි ඛො තෙ භික්ඛූ තුණ්හී අහෙසුං. තතියම්පි ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘සියා ඛො පන, භික්ඛවෙ, එකභික්ඛුස්සපි කඞ්ඛා වා විමති වා බුද්ධෙ වා ධම්මෙ වා සඞ්ඝෙ වා මග්ගෙ වා පටිපදාය වා, පුච්ඡථ, භික්ඛවෙ, මා පච්ඡා විප්පටිසාරිනො අහුවත්ථ – ‘සම්මුඛීභූතො නො සත්ථා අහොසි, නාසක්ඛිම්හ භගවන්තං සම්මුඛා පටිපුච්ඡිතු’’’න්ති. තතියම්පි ඛො තෙ භික්ඛූ තුණ්හී අහෙසුං.

අථ ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘සියා ඛො පන, භික්ඛවෙ, සත්ථුගාරවෙනපි න පුච්ඡෙය්‍යාථ, සහායකොපි, භික්ඛවෙ, සහායකස්ස ආරොචෙතූ’’ති. එවං වුත්තෙ තෙ භික්ඛූ තුණ්හී අහෙසුං. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘අච්ඡරියං, භන්තෙ, අබ්භුතං, භන්තෙ! එවං පසන්නො අහං, භන්තෙ! නත්ථි ඉමස්මිං භික්ඛුසඞ්ඝෙ එකභික්ඛුස්සපි කඞ්ඛා වා විමති වා බුද්ධෙ වා ධම්මෙ වා සඞ්ඝෙ වා මග්ගෙ වා පටිපදාය වා’’ති.

‘‘පසාදා ඛො ත්වං, ආනන්ද, වදෙසි. ඤාණමෙව හෙත්ථ, ආනන්ද, තථාගතස්ස – ‘නත්ථි ඉමස්මිං භික්ඛුසඞ්ඝෙ එකභික්ඛුස්සපි කඞ්ඛා වා විමති වා බුද්ධෙ වා ධම්මෙ වා සඞ්ඝෙ වා මග්ගෙ වා පටිපදාය වා’. ඉමෙසඤ්හි, ආනන්ද, පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං යො පච්ඡිමකො භික්ඛු සො සොතාපන්නො අවිනිපාතධම්මො නියතො සම්බොධිපරායණො’’ති. ඡට්ඨං.

7. අචින්තෙය්‍යසුත්තං

77. ‘‘චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, අචින්තෙය්‍යානි, න චින්තෙතබ්බානි; යානි චින්තෙන්තො උම්මාදස්ස විඝාතස්ස භාගී අස්ස. කතමානි චත්තාරි? බුද්ධානං, භික්ඛවෙ, බුද්ධවිසයො අචින්තෙය්‍යො, න චින්තෙතබ්බො; යං චින්තෙන්තො උම්මාදස්ස විඝාතස්ස භාගී අස්ස. ඣායිස්ස, භික්ඛවෙ, ඣානවිසයො අචින්තෙය්‍යො, න චින්තෙතබ්බො; යං චින්තෙන්තො උම්මාදස්ස විඝාතස්ස භාගී අස්ස. කම්මවිපාකො, භික්ඛවෙ, අචින්තෙය්‍යො, න චින්තෙතබ්බො; යං චින්තෙන්තො උම්මාදස්ස විඝාතස්ස භාගී අස්ස. ලොකචින්තා, භික්ඛවෙ, අචින්තෙය්‍යා, න චින්තෙතබ්බා; යං චින්තෙන්තො උම්මාදස්ස විඝාතස්ස භාගී අස්ස. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි අචින්තෙය්‍යානි, න චින්තෙතබ්බානි; යානි චින්තෙන්තො උම්මාදස්ස විඝාතස්ස භාගී අස්සා’’ති. සත්තමං.

8. දක්ඛිණසුත්තං

78. ‘‘චතස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, දක්ඛිණා විසුද්ධියො. කතමා චතස්සො? අත්ථි, භික්ඛවෙ, දක්ඛිණා දායකතො විසුජ්ඣති, නො පටිග්ගාහකතො; අත්ථි, භික්ඛවෙ, දක්ඛිණා පටිග්ගාහකතො විසුජ්ඣති, නො දායකතො; අත්ථි,

භික්ඛවෙ, දක්ඛිණා නෙව දායකතො විසුජ්ඣති, නො පටිග්ගාහකතො; අත්ථි, භික්ඛවෙ, දක්ඛිණා දායකතො චෙව විසුජ්ඣති පටිග්ගාහකතො ච.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, දක්ඛිණා දායකතො විසුජ්ඣති, නො පටිග්ගාහකතො? ඉධ, භික්ඛවෙ, දායකො හොති සීලවා කල්‍යාණධම්මො; පටිග්ගාහකා හොන්ති දුස්සීලා පාපධම්මා [පටිග්ගාහකො හොති දුස්සීලො පාපධම්මො (ස්‍යා. කං. ක.) ම. නි. 3.381 ඔලොකෙතබ්බං]. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, දක්ඛිණා දායකතො විසුජ්ඣති, නො පටිග්ගාහකතො.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, දක්ඛිණා පටිග්ගාහකතො විසුජ්ඣති, නො දායකතො? ඉධ, භික්ඛවෙ , දායකො හොති දුස්සීලො පාපධම්මො; පටිග්ගාහකා හොන්ති සීලවන්තො කල්‍යාණධම්මා. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, දක්ඛිණා පටිග්ගාහකතො විසුජ්ඣති, නො දායකතො.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, දක්ඛිණා නෙව දායකතො විසුජ්ඣති, නො පටිග්ගාහකතො? ඉධ, භික්ඛවෙ, දායකො හොති දුස්සීලො පාපධම්මො; පටිග්ගාහකාපි හොන්ති දුස්සීලා පාපධම්මා. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, දක්ඛිණා නෙව දායකතො විසුජ්ඣති, නො පටිග්ගාහකතො.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, දක්ඛිණා දායකතො චෙව විසුජ්ඣති පටිග්ගාහකතො ච? ඉධ, භික්ඛවෙ, දායකො හොති සීලවා කල්‍යාණධම්මො; පටිග්ගාහකාපි හොන්ති සීලවන්තො කල්‍යාණධම්මා. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, දක්ඛිණා දායකතො චෙව විසුජ්ඣති පටිග්ගාහකතො ච. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, චතස්සො දක්ඛිණා විසුද්ධියො’’ති. අට්ඨමං.

9. වණිජ්ජසුත්තං

79. අථ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘කො නු ඛො, භන්තෙ, හෙතු කො පච්චයො, යෙන මිධෙකච්චස්ස තාදිසාව වණිජ්ජා පයුත්තා ඡෙදගාමිනී හොති? කො පන, භන්තෙ, හෙතු කො පච්චයො, යෙන මිධෙකච්චස්ස තාදිසාව වණිජ්ජා පයුත්තා න යථාධිප්පායා [යථාධිප්පායං (සී.)] හොති? කො නු ඛො, භන්තෙ හෙතු කො පච්චයො, යෙන මිධෙකච්චස්ස තාදිසාව වණිජ්ජා පයුත්තා යථාධිප්පායා [යථාධිප්පායං (සී.)] හොති? කො පන, භන්තෙ, හෙතු කො පච්චයො, යෙන මිධෙකච්චස්ස තාදිසාව වණිජ්ජා පයුත්තා පරාධිප්පායා හොතී’’ති?

‘‘ඉධ, සාරිපුත්ත, එකච්චො සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා උපසඞ්කමිත්වා පවාරෙති – ‘වදතු, භන්තෙ, පච්චයෙනා’ති. සො යෙන පවාරෙති තං න දෙති. සො චෙ තතො චුතො ඉත්ථත්තං ආගච්ඡති, සො යඤ්ඤදෙව වණිජ්ජං පයොජෙති, සාස්ස හොති ඡෙදගාමිනී.

‘‘ඉධ පන, සාරිපුත්ත, එකච්චො සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා උපසඞ්කමිත්වා පවාරෙති – ‘වදතු , භන්තෙ, පච්චයෙනා’ති. සො යෙන පවාරෙති තං න යථාධිප්පායං දෙති. සො චෙ තතො චුතො ඉත්ථත්තං ආගච්ඡති, සො යඤ්ඤදෙව වණිජ්ජං පයොජෙති, සාස්ස න හොති යථාධිප්පායා [යථාධිප්පායං (සී. ක.)].

‘‘ඉධ පන, සාරිපුත්ත, එකච්චො සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා උපසඞ්කමිත්වා පවාරෙති – ‘වදතු, භන්තෙ, පච්චයෙනා’ති. සො යෙන පවාරෙති තං යථාධිප්පායං දෙති. සො චෙ තතො චුතො ඉත්ථත්තං ආගච්ඡති, සො යඤ්ඤදෙව වණිජ්ජං පයොජෙති, සාස්ස හොති යථාධිප්පායා [යථාධිප්පායං (සී. ක.)].

‘‘ඉධ, සාරිපුත්ත, එකච්චො සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා උපසඞ්කමිත්වා පවාරෙති – ‘වදතු, භන්තෙ, පච්චයෙනා’ති. සො යෙන පවාරෙති තං පරාධිප්පායං දෙති. සො චෙ තතො චුතො ඉත්ථත්තං ආගච්ඡති, සො යඤ්ඤදෙව වණිජ්ජං පයොජෙති, සාස්ස හොති පරාධිප්පායා [පරාධිප්පායං (ක.)].

‘‘අයං ඛො, සාරිපුත්ත, හෙතු අයං පච්චයො, යෙන මිධෙකච්චස්ස තාදිසාව වණිජ්ජා පයුත්තා ඡෙදගාමිනී හොති. අයං පන, සාරිපුත්ත, හෙතු අයං පච්චයො, යෙන මිධෙකච්චස්ස තාදිසාව වණිජ්ජා පයුත්තා න යථාධිප්පායා හොති. අයං ඛො පන, සාරිපුත්ත, හෙතු අයං පච්චයො, යෙන මිධෙකච්චස්ස තාදිසාව වණිජ්ජා පයුත්තා යථාධිප්පායා හොති. අයං පන, සාරිපුත්ත, හෙතු අයං පච්චයො, යෙන මිධෙකච්චස්ස තාදිසාව වණිජ්ජා පයුත්තා පරාධිප්පායා හොතී’’ති. නවමං.

10. කම්බොජසුත්තං

80. එකං සමයං භගවා කොසම්බියං විහරති ඝොසිතාරාමෙ. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච –

‘‘කො නු බො, භන්තෙ, හෙතු කො පච්චයො, යෙන මාතුගාමො නෙව සභායං නිසීදති, න කම්මන්තං පයොජෙති, න කම්බොජං ගච්ඡතී’’ති? ‘‘කොධනො, ආනන්ද, මාතුගාමො; ඉස්සුකී, ආනන්ද, මාතුගාමො; මච්ඡරී , ආනන්ද, මාතුගාමො; දුප්පඤ්ඤො, ආනන්ද, මාතුගාමො – අයං බො , ආනන්ද, හෙතු අයං පච්චයො, යෙන මාතුගාමො නෙව සභායං නිසීදති, න කම්මන්තං පයොජෙති, න කම්බොජං ගච්ඡතී’’ති. දසමං.

අපණ්ණකවග්ගො තතියො.

තස්සුද්දානං –

පධානං දිට්ඨිසප්පුරිස, වධුකා ද්වෙ ච හොන්ති අග්ගානි;
කුසිනාරඅචින්තෙය්‍යා, දක්ඛිණා ච වණිජ්ජා කම්බොජන්ති.

(9) 4. මචලවග්ගො

1. පාණාතිපාතසුත්තං

81. ‘‘චතූහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ. කතමෙහි චතූහි? පාණාතිපාතී හොති, අදින්නාදායී හොති , කාමෙසුමිච්ඡාචාරී හොති, මුසාවාදී හොති – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ.

‘‘චතූහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ. කතමෙහි චතූහි? පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති, මුසාවාදා පටිවිරතො හොති – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ’’ති. පඨමං.

2. මුසාවාදසුත්තං

82. ‘‘චතූහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ. කතමෙහි චතූහි? මුසාවාදී හොති, පිසුණවාචො හොති, ඵරුසවාචො හොති, සම්ඵප්පලාපී හොති – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ.

‘‘චතූහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ. කතමෙහි චතූහි? මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, පිසුණාය වාචාය පටිවිරතො හොති, ඵරුසාය වාචාය පටිවිරතො හොති, සම්ඵප්පලාපා පටිවිරතො හොති – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ’’ති. දුතියං.

3. අවණ්ණාරහසුත්තං

83. ‘‘චතූහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ. කතමෙහි චතූහි? අනනුවිච්ච අපරියොගාහෙත්වා අවණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසති, අනනුවිච්ච අපරියොගාහෙත්වා වණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසති, අනනුවිච්ච අපරියොගාහෙත්වා අප්පසාදනීයෙ ඨානෙ පසාදං උපදංසෙති, අනනුවිච්ච අපරියොගාහෙත්වා පසාදනීයෙ ඨානෙ අප්පසාදං උපදංසෙති – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ.

‘‘චතූහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ. කතමෙහි චතූහි? අනුවිච්ච පරියොගාහෙත්වා අවණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසති, අනුවිච්ච පරියොගාහෙත්වා වණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසති, අනුවිච්ච පරියොගාහෙත්වා අප්පසාදනීයෙ ඨානෙ අප්පසාදං උපදංසෙති අනුවිච්ච පරියොගාහෙත්වා පසාදනීයෙ ඨානෙ පසාදං උපදංසෙති – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ’’ති. තතියං.

4. කොධගරුසුත්තං

84. ‘‘චතූහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ. කතමෙහි චතූහි? කොධගරු හොති න සද්ධම්මගරු, මක්ඛගරු හොති න සද්ධම්මගරු, ලාභගරු හොති න සද්ධම්මගරු, සක්කාරගරු හොති න සද්ධම්මගරු – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ.

‘‘චතූහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ. කතමෙහි චතූහි? සද්ධම්මගරු හොති න කොධගරු, සද්ධම්මගරු හොති න මක්ඛගරු, සද්ධම්මගරු හොති න ලාභගරු, සද්ධම්මගරු හොති න සක්කාරගරු – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ’’ති. චතුත්ථං.

5. තමොතමසුත්තං

85. ‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? තමො තමපරායණො [... පරායනො (සයා. කං. පී.) පු. ප. 168; සං. නි. 1.132], තමො ජොතිපරායණො, ජොති තමපරායණො , ජොති ජොතිපරායණො.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො තමො හොති තමපරායණො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො නීචෙ කුලෙ පච්චාජාතො හොති – චණ්ඩාලකුලෙ වා වෙනකුලෙ වා නෙසාදකුලෙ වා රථකාරකුලෙ වා පුක්කුසකුලෙ වා දලිද්දෙ අප්පන්නපානභොජනෙ කසිරවුත්තිකෙ, යත්ථ කසිරෙන ඝාසච්ඡාදො ලබ්භති. සො ච හොති දුබ්බණ්ණො දුද්දසිකො

ඔකොටිමකො බව්හාබාධො කාණො වා කුණී වා ඛඤ්ජො වා පක්ඛහතො වා, න ලාභී අන්නස්ස පානස්ස වත්ථස්ස යානස්ස මාලාගන්ධවිලෙපනස්ස සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යස්ස. සො කායෙන දුච්චරිතං චරති, වාචාය දුච්චරිතං චරති, මනසා දුච්චරිතං චරති. සො කායෙන දුච්චරිතං චරිත්වා, වාචාය දුච්චරිතං චරිත්වා, මනසා දුච්චරිතං චරිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො තමො හොති තමපරායණො.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො තමො හොති ජොතිපරායණො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො නීචෙ කුලෙ පච්චාජාතො හොති – චණ්ඩාලකුලෙ වා වෙනකුලෙ වා නෙසාදකුලෙ වා රථකාරකුලෙ වා පුක්කුසකුලෙ වා දලිද්දෙ අප්පන්නපානභොජනෙ කසිරවුත්තිකෙ, යත්ථ කසිරෙන ඝාසච්ඡාදො ලබ්භති; සො ච හොති දුබ්බණ්ණො දුද්දසිකො ඔකොටිමකො බව්හාබාධො කාණො වා කුණී වා ඛඤ්ජො වා පක්ඛහතො වා න ලාභී අන්නස්ස පානස්ස වත්ථස්ස යානස්ස මාලාගන්ධවිලෙපනස්ස සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යස්ස. සො කායෙන සුචරිතං චරති, වාචාය සුචරිතං චරති, මනසා සුචරිතං චරති. සො කායෙන සුචරිතං චරිත්වා, වාචාය සුචරිතං චරිත්වා, මනසා සුචරිතං චරිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො තමො හොති ජොතිපරායණො.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ජොති හොති තමපරායණො? ඉධ , භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො උච්චෙ කුලෙ පච්චාජාතො හොති – ඛත්තියමහාසාලකුලෙ වා බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ වා ගහපතිමහාසාලකුලෙ වා අඩ්ඪෙ මහද්ධනෙ මහාභොගෙ පහූතජාතරූපරජතෙ පහූතවිත්තූපකරණෙ පහූතධනධඤ්ඤෙ; සො ච හොති අභිරූපො දස්සනීයො පාසාදිකො පරමාය වණ්ණපොක්ඛරතාය සමන්නාගතො, ලාභී අන්නස්ස පානස්ස වත්ථස්ස යානස්ස මාලාගන්ධවිලෙපනස්ස සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යස්ස. සො කායෙන දුච්චරිතං චරති, වාචාය දුච්චරිතං චරති, මනසා දුච්චරිතං චරති. සො කායෙන දුච්චරිතං චරිත්වා, වාචාය දුච්චරිතං චරිත්වා, මනසා දුච්චරිතං චරිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ජොති හොති තමපරායණො.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ජොති හොති ජොතිපරායණො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො උච්චෙ කුලෙ පච්චාජාතො හොති – ඛත්තියමහාසාලකුලෙ වා බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ වා ගහපතිමහාසාලකුලෙ වා අඩ්ඪෙ මහද්ධනෙ මහාභොගෙ පහූතජාතරූපරජතෙ පහූතවිත්තූපකරණෙ පහූතධනධඤ්ඤෙ; සො ච හොති අභිරූපො දස්සනීයො පාසාදිකො පරමාය වණ්ණපොක්ඛරතාය සමන්නාගතො, ලාභී අන්නස්ස පානස්ස වත්ථස්ස යානස්ස මාලාගන්ධවිලෙපනස්ස සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යස්ස. සො කායෙන සුචරිතං චරති , වාචාය සුචරිතං චරති, මනසා සුචරිතං චරති. සො කායෙන සුචරිතං චරිත්වා, වාචාය සුචරිතං චරිත්වා, මනසා සුචරිතං චරිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ජොති හොති ජොතිපරායණො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. පඤ්චමං.

6. ඔණතොණතසුත්තං

86. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ඔණතොණතො, ඔණතුණ්ණතො, උණ්ණතොණතො, උණ්ණතුණ්ණතො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති [පු. ප. 169]. ඡට්ඨං.

7. පුත්තසුත්තං

87. ‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? සමණමචලො, සමණපුණ්ඩරීකො, සමණපදුමො, සමණෙසු සමණසුඛුමාලො.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණමචලො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සෙඛො හොති පාටිපදො [පටිපදො (ස්‍යා. කං. පී.) ම. නි. 2 සෙඛසුත්තවණ්ණනා ඔලොකෙතබ්බා]; අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං පත්ථයමානො විහරති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ , රඤ්ඤො ඛත්තියස්ස මුද්ධාවසිත්තස්ස ජෙට්ඨො පුත්තො ආභිසෙකො අනභිසිත්තො මචලප්පත්තො; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සෙඛො හොති පාටිපදො, අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං පත්ථයමානො විහරති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණමචලො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණපුණ්ඩරීකො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති, නො ච ඛො අට්ඨ විමොක්ඛෙ කායෙන ඵුසිත්වා විහරති [ඵස්සිත්වා (සී. පී.)]. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණපුණ්ඩරීකො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණපදුමො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති, අට්ඨ ච විමොක්ඛෙ කායෙන ඵුසිත්වා විහරති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණපදුමො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණෙසු සමණසුඛුමාලො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු යාචිතොව බහුලං චීවරං පරිභුඤ්ජති, අප්පං අයාචිතො; යාචිතොව බහුලං පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජති, අප්පං අයාචිතො; යාචිතොව බහුලං සෙනාසනං පරිභුඤ්ජති, අප්පං අයාචිතො; යාචිතොව බහුලං ගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරං පරිභුඤ්ජති, අප්පං අයාචිතො. යෙහි ඛො පන සබ්‍රහ්මචාරීහි සද්ධිං විහරති, ත්‍යාස්ස [ත්‍යාස්ස (සී.) අ. නි. 5.104] මනාපෙනෙව බහුලං කායකම්මෙන සමුදාචරන්ති, අප්පං අමනාපෙන; මනාපෙනෙව බහුලං වචීකම්මෙන සමුදාචරන්ති, අප්පං අමනාපෙන; මනාපෙනෙව බහුලං මනොකම්මෙන සමුදාචරන්ති, අප්පං අමනාපෙන; මනාපංයෙව බහුලං උපහාරං උපහරන්ති, අප්පං අමනාපං. යානි ඛො පන තානි වෙදයිතානි පිත්තසමුට්ඨානානි වා සෙම්හසමුට්ඨානානි වා වාතසමුට්ඨානානි වා සන්නිපාතිකානි වා උතුපරිණාමජානි වා විසමපරිහාරජානි වා ඔපක්කමිකානි වා කම්මවිපාකජානි වා, තානි පනස්ස න බහුදෙව උප්පජ්ජන්ති. අප්පාබාධො හොති. චතුන්නං ඣානානං ආභිචෙතසිකානං දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරානං නිකාමලාභී හොති අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී, ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණෙසු සමණසුඛුමාලො හොති.

‘‘යඤ්හි තං, භික්ඛවෙ, සම්මා වදමානො වදෙය්‍ය සමණෙසු සමණසුඛුමාලොති, මමෙව තං, භික්ඛවෙ, සම්මා වදමානො වදෙය්‍ය සමණෙසු සමණසුඛුමාලොති. අහඤ්හි, භික්ඛවෙ, යාචිතොව බහුලං චීවරං පරිභුඤ්ජාමි, අප්පං අයාචිතො; යාචිතොව බහුලං පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජාමි, අප්පං අයාචිතො; යාචිතොව බහුලං සෙනාසනං පරිභුඤ්ජාමි, අප්පං අයාචිතො; යාචිතොව බහුලං ගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරං පරිභුඤ්ජාමි, අප්පං අයාචිතො. යෙහි ඛො පන භික්ඛූහි සද්ධිං විහරාමි තෙ මෙ මනාපෙනෙව බහුලං කායකම්මෙන සමුදාචරන්ති, අප්පං අමනාපෙන; මනාපෙනෙව බහුලං වචීකම්මෙන සමුදාචරන්ති, අප්පං අමනාපෙන; මනාපෙනෙව බහුලං මනොකම්මෙන සමුදාචරන්ති, අප්පං අමනාපෙන; මනාපංයෙව බහුලං උපහාරං උපහරන්ති, අප්පං අමනාපං. යානි ඛො පන තානි වෙදයිතානි පිත්තසමුට්ඨානානි වා සෙම්හසමුට්ඨානානි වා වාතසමුට්ඨානානි වා සන්නිපාතිකානි වා උතුපරිණාමජානි වා විසමපරිහාරජානි වා ඔපක්කමිකානි වා කම්මවිපාකජානි වා, තානි මෙ න බහුදෙව උප්පජ්ජන්ති. අප්පාබාධොහමස්මි. චතුන්නං ඛො පනස්මි ඣානානං ආභිචෙතසිකානං දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරානං නිකාමලාභී අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී, ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරාමි.

‘‘යඤ්හි තං, භික්ඛවෙ, සම්මා වදමානො වදෙය්‍ය සමණෙසු සමණසුඛුමාලොති, මමෙව තං, භික්ඛවෙ, සම්මා වදමානො වදෙය්‍ය සමණෙසු සමණසුඛුමාලොති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. සත්තමං.

8. සංයොජනසුත්තං

88. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? සමණමචලො, සමණපුණ්ඩරීකො, සමණපදුමො, සමණෙසු සමණසුඛුමාලො.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො [පු. ප. 190 (ථොකං විසදිසං)] සමණමචලො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා සොතාපන්නො හොති අවිනිපාතධම්මො නියතො සම්බොධිපරායණො. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණමචලො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණපුණ්ඩරීකො හොති? ඉධ භික්ඛවෙ, භික්ඛු තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා, රාගදොසමොහානං තනුත්තා සකදාගාමී හොති, සකිදෙව ඉමං ලොකං ආගන්ත්වා දුක්ඛස්සන්තං කරොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණපුණ්ඩරීකො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණපදුමො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණපදුමො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණෙසු සමණසුඛුමාලො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණෙසු සමණසුඛුමාලො හොති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. අට්ඨමං.

9. සම්මාදිට්ඨිසුත්තං

89. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? සමණමචලො, සමණපුණ්ඩරීකො, සමණපදුමො, සමණෙසු සමණසුඛුමාලො.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණමචලො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සම්මාදිට්ඨිකො හොති, සම්මාසඞ්කප්පො හොති, සම්මාවාචො හොති, සම්මාකම්මන්තො හොති, සම්මාආජීවො හොති, සම්මාවායාමො හොති, සම්මාසති [සම්මාසතී (සී. ක.)] හොති, සම්මාසමාධි [සම්මාසමාධී (සී. ක.)] හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණමචලො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණපුණ්ඩරීකො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සම්මාදිට්ඨිකො හොති, සම්මාසඞ්කප්පො හොති, සම්මාවාචො හොති, සම්මාකම්මන්තො හොති, සම්මාආජීවො හොති, සම්මාවායාමො හොති, සම්මාසති හොති, සම්මාසමාධි හොති, සම්මාඤාණී හොති, සම්මාවිමුත්ති [සම්මාවිමුත්තී (සී. ක.)] හොති, නො ච ඛො අට්ඨ විමොක්ඛෙ කායෙන ඵුසිත්වා විහරති . එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණපුණ්ඩරීකො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණපදුමො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සම්මාදිට්ඨිකො හොති…පෙ…. සම්මාවිමුත්ති හොති, අට්ඨ ච විමොක්ඛෙ කායෙන ඵුසිත්වා විහරති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණපදුමො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණෙසු සමණසුඛුමාලො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු යාචිතොව බහුලං චීවරං පරිභුඤ්ජති, අප්පං අයාචිතො…පෙ…. යඤ්හි තං, භික්ඛවෙ, සම්මා වදමානො වදෙය්‍ය සමණෙසු සමණසුඛුමාලොති, මමෙව තං, භික්ඛවෙ , සම්මා වදමානො වදෙය්‍ය සමණෙසු සමණසුඛුමාලොති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. නවමං.

10. ඛන්ධසුත්තං

90. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? සමණමචලො, සමණපුණ්ඩරීකො, සමණපදුමො, සමණෙසු සමණසුඛුමාලො.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණමචලො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සෙඛො හොති අප්පත්තමානසො, අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං පත්ථයමානො විහරති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණමචලො හොති.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණපුණ්ඩරීකො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පඤ්චසු උපාදානක්ඛන්ධෙසු උදයබ්බයානුපස්සී විහරති – ‘ඉති රූපං, ඉති රූපස්ස සමුදයො, ඉති රූපස්ස අත්ථඞ්ගමො; ඉති වෙදනා…පෙ…. ඉති සඤ්ඤා…පෙ…. ඉති සඞ්ඛාරා…පෙ…. ඉති විඤ්ඤාණං, ඉති විඤ්ඤාණස්ස සමුදයො, ඉති විඤ්ඤාණස්ස අත්ථඞ්ගමො’ති ; නො ච ඛො අට්ඨ විමොක්ඛෙ කායෙන ඵුසිත්වා විහරති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණපුණ්ඩරීකො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණපදුමො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පඤ්චසු උපාදානක්ඛන්ධෙසු උදයබ්බයානුපස්සී විහරති – ‘ඉති රූපං, ඉති රූපස්ස සමුදයො, ඉති රූපස්ස අත්ථඞ්ගමො; ඉති වෙදනා…පෙ…. ඉති සඤ්ඤා…පෙ…. ඉති සඞ්ඛාරා…පෙ…. ඉති විඤ්ඤාණං, ඉති විඤ්ඤාණස්ස සමුදයො, ඉති විඤ්ඤාණස්ස අත්ථඞ්ගමො’ති ; අට්ඨ ච විමොක්ඛෙ කායෙන ඵුසිත්වා විහරති . එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණපදුමො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සමණෙසු සමණසුඛුමාලො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු යාචිතොව බහුලං චීවරං පරිභුඤ්ජති, අප්පං අයාචිතො…පෙ…. මමෙව තං, භික්ඛවෙ, සම්මා වදමානො වදෙය්‍ය සමණෙසු සමණසුඛුමාලොති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. දසමං.

මචලවග්ගො චතුත්ථො.

තස්සුද්දානං –

පාණාතිපාතො ච මුසා, අවණ්ණකොධතමොණතා;
පුත්තො සංයොජනඤ්චෙව, දිට්ඨී ඛන්ධෙන තෙ දසාති.

(10) 5. අසුරවග්ගො

1. අසුරසුත්තං

91. ‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? අසුරො අසුරපරිවාරො, අසුරො දෙවපරිවාරො, දෙවො අසුරපරිවාරො, දෙවො දෙවපරිවාරො.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අසුරො හොති අසුරපරිවාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො දුස්සීලො හොති පාපධම්මො, පරිසාපිස්ස හොති දුස්සීලා පාපධම්මා. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අසුරො හොති අසුරපරිවාරො.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අසුරො හොති දෙවපරිවාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො දුස්සීලො හොති පාපධම්මො, පරිසා ච ඛ්වස්ස හොති සීලවතී කල්‍යාණධම්මා. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අසුරො හොති දෙවපරිවාරො.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො දෙවො හොති අසුරපරිවාරො? ඉධ , භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො සීලවා හොති කල්‍යාණධම්මො, පරිසා ච ඛ්වස්ස හොති දුස්සීලා පාපධම්මා. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො දෙවො හොති අසුරපරිවාරො.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො දෙවො හොති දෙවපරිවාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො සීලවා හොති කල්‍යාණධම්මො, පරිසාපිස්ස හොති සීලවතී කල්‍යාණධම්මා. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො දෙවො හොති, දෙවපරිවාරො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. පඨමං.

2. පඨමසමාධිසුත්තං

92. ‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ලාභී හොති අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස, න ලාභී අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ලාභී හොති අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය, න ලාභී අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො න චෙව ලාභී හොති අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස න ච ලාභී අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ලාභී චෙව හොති අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස ලාභී ච අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. දුතියං.

3. දුතියසමාධිසුත්තං

93. ‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ලාභී හොති අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස, න ලාභී අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ලාභී හොති අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය, න ලාභී අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො න චෙව ලාභී හොති අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස න ච ලාභී අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ලාභී චෙව හොති අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස ලාභී ච අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය.

‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, ය්වායං පුග්ගලො ලාභී හොති අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස න ලාභී අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය, තෙන, භික්ඛවෙ, පුග්ගලෙන අජ්ඣත්තං චෙතොසමථෙ පතිට්ඨාය අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය යොගො කරණීයො. සො අපරෙන සමයෙන ලාභී චෙව හොති අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස ලාභී ච අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය.

‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, ය්වායං පුග්ගලො ලාභී අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය න ලාභී අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස, තෙන, භික්ඛවෙ, පුග්ගලෙන අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය පතිට්ඨාය අජ්ඣත්තං චෙතොසමථෙ යොගො කරණීයො. සො අපරෙන සමයෙන ලාභී චෙව හොති අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය ලාභී ච අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස.

‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, ය්වායං පුග්ගලො න චෙව ලාභී අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස න ච ලාභී අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය, තෙන, භික්ඛවෙ, පුග්ගලෙන තෙසංයෙව කුසලානං ධම්මානං පටිලාභාය අධිමත්තො ඡන්දො ච වායාමො ච උස්සාහො ච උස්සොළ්හී ච අප්පටිවානී ච සති ච සම්පජඤ්ඤඤ්ච කරණීයං. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, ආදිත්තචෙලො වා ආදිත්තසීසො වා තස්සෙව [තස්ස තස්සෙව (සී. ස්‍යා. කං.)] චෙලස්ස වා සීසස්ස වා නිබ්බාපනාය අධිමත්තං ඡන්දඤ්ච වායාමඤ්ච උස්සාහඤ්ච උස්සොළ්හිඤ්ච අප්පටිවානිඤ්ච සතිඤ්ච සම්පජඤ්ඤඤ්ච කරෙය්‍ය; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, තෙන පුග්ගලෙන තෙසංයෙව කුසලානං ධම්මානං පටිලාභාය අධිමත්තො ඡන්දො

ච වායාමො ච උස්සාහො ච උස්සොළ්හී ච අප්පටිවානී ච සති ච සම්පජඤ්ඤඤ්ච කරණීයං. සො අපරෙන සමයෙන ලාභී චෙව හොති අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස ලාභී ච අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය.

''තත්‍ර, භික්ඛවෙ, ය්වායං පුග්ගලො ලාභී චෙව හොති අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස ලාභී ච අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය, තෙන, භික්ඛවෙ, පුග්ගලෙන තෙසුයෙව කුසලෙසු ධම්මෙසු පතිට්ඨාය උත්තරි [උත්තරිං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] ආසවානං ඛයාය යොගො කරණීයො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි''න්ති. තතියං.

4. තතියසමාධිසුත්තං

94. ''චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ලාභී හොති අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස, න ලාභී අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ලාභී හොති අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය, න ලාභී අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො න චෙව ලාභී හොති අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස න ච ලාභී අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ලාභී චෙව හොති අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස ලාභී ච අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය.

''තත්‍ර , භික්ඛවෙ, ය්වායං පුග්ගලො ලාභී අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස න ලාභී අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය, තෙන, භික්ඛවෙ, පුග්ගලෙන ය්වායං පුග්ගලො ලාභී අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය සො උපසඞ්කමිත්වා එවමස්ස වචනීයො – 'කථං නු ඛො, ආවුසො, සඞ්ඛාරා දට්ඨබ්බා? කථං සඞ්ඛාරා සම්මසිතබ්බා? කථං සඞ්ඛාරා විපස්සිතබ්බා' [පස්සිතබ්බා (ක.)] ති? තස්ස සො යථාදිට්ඨං යථාවිදිතං බ්‍යාකරොති – 'එවං ඛො, ආවුසො, සඞ්ඛාරා දට්ඨබ්බා, එවං සඞ්ඛාරා සම්මසිතබ්බා, එවං සඞ්ඛාරා විපස්සිතබ්බා'ති. සො අපරෙන සමයෙන ලාභී චෙව හොති අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස ලාභී ච අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය.

''තත්‍ර, භික්ඛවෙ, ය්වායං පුග්ගලො ලාභී අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය න ලාභී අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස, තෙන, භික්ඛවෙ, පුග්ගලෙන ය්වායං පුග්ගලො ලාභී අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස සො උපසඞ්කමිත්වා එවමස්ස වචනීයො – 'කථං නු ඛො, ආවුසො, චිත්තං සණ්ඨපෙතබ්බං? කථං චිත්තං සන්නිසාදෙතබ්බං ? කථං චිත්තං එකොදි කාතබ්බං? කථං චිත්තං සමාදහාතබ්බ'න්ති? තස්ස සො යථාදිට්ඨං යථාවිදිතං බ්‍යාකරොති – 'එවං ඛො, ආවුසො, චිත්තං සණ්ඨපෙතබ්බං, එවං චිත්තං සන්නිසාදෙතබ්බං, එවං චිත්තං එකොදි කාතබ්බං [එකොදි කත්තබ්බං (පී.)], එවං චිත්තං සමාදහාතබ්බ'න්ති. සො අපරෙන සමයෙ ලාභී චෙව හොති අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය ලාභී ච අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස.

''තත්‍ර, භික්ඛවෙ, ය්වායං පුග්ගලො න චෙව ලාභී අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස න ච ලාභී අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය, තෙන, භික්ඛවෙ, පුග්ගලෙන ය්වායං පුග්ගලො ලාභී චෙව අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස ලාභී ච අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය සො උපසඞ්කමිත්වා එවමස්ස වචනීයො – 'කථං නු ඛො, ආවුසො, චිත්තං සණ්ඨපෙතබ්බං? කථං චිත්තං සන්නිසාදෙතබ්බං? කථං චිත්තං එකොදි කාතබ්බං? කථං චිත්තං සමාදහාතබ්බං? කථං සඞ්ඛාරා දට්ඨබ්බා? කථං සඞ්ඛාරා සම්මසිතබ්බා? කථං සඞ්ඛාරා විපස්සිතබ්බා'ති? තස්ස සො යථාදිට්ඨං යථාවිදිතං බ්‍යාකරොති – 'එවං ඛො, ආවුසො, චිත්තං සණ්ඨපෙතබ්බං, එවං චිත්තං සන්නිසාදෙතබ්බං, එවං චිත්තං එකොදි කාතබ්බං, එවං චිත්තං සමාදහාතබ්බං, එවං සඞ්ඛාරා දට්ඨබ්බා, එවං සඞ්ඛාරා සම්මසිතබ්බා, එවං සඞ්ඛාරා විපස්සිතබ්බා'ති. සො අපරෙන සමයෙන ලාභී චෙව හොති අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස ලාභී ච අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය.

''තත්‍ර, භික්ඛවෙ, ය්වායං පුග්ගලො ලාභී චෙව හොති අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස ලාභී අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය , තෙන, භික්ඛවෙ, පුග්ගලෙන තෙසු චෙව කුසලෙසු ධම්මෙසු පතිට්ඨාය උත්තරි ආසවානං ඛයාය යොගො කරණීයො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි''න්ති. චතුත්ථං.

5. ඡවාලාතසුත්තං

95. ''චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? නෙවත්තහිතාය පටිපන්නො නො පරහිතාය, පරහිතාය පටිපන්නො නො අත්තහිතාය, අත්තහිතාය පටිපන්නො නො පරහිතාය, අත්තහිතාය චෙව [අත්තහිතාය ච (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] පටිපන්නො පරහිතාය ච.

''සෙය්‍යථාපි , භික්ඛවෙ, ඡවාලාතං උභතො පදිත්තං [ආදිත්තං (ක.)], මජ්ඣෙ ගූථගතං, නෙව ගාමෙ කට්ඨත්ථං ඵරති න අරඤ්ඤෙ ( ) [(කට්ඨත්ථං ඵරති) කත්ථචි]; තථූපමාහං , භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි ය්වායං පුග්ගලො නෙවත්තහිතාය පටිපන්නො නො පරහිතාය.

‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, ය්වායං පුග්ගලො පරහිතාය පටිපන්නො නො අත්තහිතාය, අයං ඉමෙසං ද්වින්නං පුග්ගලානං අභික්කන්තතරො ච පණීතතරො ච. තත්‍ර, භික්ඛවෙ, ය්වායං පුග්ගලො අත්තහිතාය පටිපන්නො නො පරහිතාය, අයං ඉමෙසං තිණ්ණං පුග්ගලානං අභික්කන්තතරො ච පණීතතරො ච. තත්‍ර, භික්ඛවෙ, ය්වායං පුග්ගලො අත්තහිතාය චෙව පටිපන්නො පරහිතාය ච, අයං ඉමෙසං චතුන්නං පුග්ගලානං අග්ගො ච සෙට්ඨො ච පාමොක්ඛො [මොක්ඛො (පී.) සං. නි. 3.662-663; අ. නි. 5.181] ච උත්තමො ච පවරො ච.

‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, ගවා ඛීරං, ඛීරම්හා දධි, දධිම්හා නවනීතං, නවනීතම්හා සප්පි, සප්පිම්හා සප්පිමණ්ඩො, සප්පිමණ්ඩො [සප්පිම්හා සප්පිමණ්ඩො (ක.)] තත්ථ [තත්‍ර (සං. නි. 3.662-662)] අග්ගමක්ඛායති; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ය්වායං පුග්ගලො අත්තහිතාය චෙව පටිපන්නො පරහිතාය ච, අයං ඉමෙසං චතුන්නං පුග්ගලානං අග්ගො ච සෙට්ඨො ච පාමොක්ඛො ච උත්තමො ච පවරො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. පඤ්චමං.

6. රාගවිනයසුත්තං

96. ‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? අත්තහිතාය පටිපන්නො නො පරහිතාය, පරහිතාය පටිපන්නො නො අත්තහිතාය, නෙවත්තහිතාය පටිපන්නො නො පරහිතාය, අත්තහිතාය චෙව පටිපන්නො පරහිතාය ච.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අත්තහිතාය පටිපන්නො හොති නො පරහිතාය? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො අත්තනා රාගවිනයාය පටිපන්නො හොති, නො පරං රාගවිනයාය සමාදපෙති; අත්තනා දොසවිනයාය පටිපන්නො හොති, නො පරං දොසවිනයාය සමාදපෙති; අත්තනා මොහවිනයාය පටිපන්නො හොති, නො පරං මොහවිනයාය සමාදපෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අත්තහිතාය පටිපන්නො හොති, නො පරහිතාය.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පරහිතාය පටිපන්නො හොති, නො අත්තහිතාය? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො අත්තනා න රාගවිනයාය පටිපන්නො හොති, පරං රාගවිනයාය සමාදපෙති; අත්තනා න දොසවිනයාය පටිපන්නො හොති, පරං දොසවිනයාය සමාදපෙති; අත්තනා න මොහවිනයාය පටිපන්නො හොති, පරං මොහවිනයාය සමාදපෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පරහිතාය පටිපන්නො හොති, නො අත්තහිතාය.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නෙවත්තහිතාය පටිපන්නො හොති, නො පරහිතාය? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො අත්තනා න රාගවිනයාය පටිපන්නො හොති, නො පරං රාගවිනයාය සමාදපෙති; අත්තනා න දොසවිනයාය පටිපන්නො හොති, නො පරං දොසවිනයාය සමාදපෙති; අත්තනා න මොහවිනයාය පටිපන්නො හොති, නො පරං මොහවිනයාය සමාදපෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නෙවත්තහිතාය පටිපන්නො හොති, නො පරහිතාය.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අත්තහිතාය චෙව පටිපන්නො හොති පරහිතාය ච? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො අත්තනා ච රාගවිනයාය පටිපන්නො හොති, පරඤ්ච රාගවිනයාය සමාදපෙති; අත්තනා ච දොසවිනයාය පටිපන්නො හොති, පරඤ්ච දොසවිනයාය සමාදපෙති; අත්තනා ච මොහවිනයාය පටිපන්නො හොති, පරඤ්ච මොහවිනයාය සමාදපෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ , පුග්ගලො අත්තහිතාය චෙව පටිපන්නො හොති පරහිතාය ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. ඡට්ඨං.

7. ඛිප්පනිසන්තිසුත්තං

97. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? අත්තහිතාය පටිපන්නො නො පරහිතාය, පරහිතාය පටිපන්නො නො අත්තහිතාය, නෙවත්තහිතාය පටිපන්නො නො පරහිතාය, අත්තහිතාය චෙව පටිපන්නො පරහිතාය ච.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අත්තහිතාය පටිපන්නො හොති, නො පරහිතාය? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ඛිප්පනිසන්තී ච හොති කුසලෙසු ධම්මෙසු, සුතානඤ්ච ධම්මානං ධාරකජාතිකො [ධාරණජාතිකො (ක.)] හොති, ධාතානඤ්ච [ධතානඤ්ච (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] ධම්මානං අත්ථූපපරික්ඛී හොති අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤාය, ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නො හොති; නො ච කල්‍යාණවාචො හොති කල්‍යාණවාක්කරණො පොරියා වාචාය සමන්නාගතො විස්සට්ඨාය අනෙලගලාය අත්ථස්ස විඤ්ඤාපනියා, නො ච සන්දස්සකො හොති සමාදපකො [සමාදාපකො (?)] සමුත්තෙජකො සම්පහංසකො සබ්‍රහ්මචාරීනං. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අත්තහිතාය පටිපන්නො හොති, නො පරහිතාය.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පරහිතාය පටිපන්නො හොති, නො අත්තහිතාය? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො න හෙව ඛො ඛිප්පනිසන්තී හොති කුසලෙසු ධම්මෙසු, නො ච සුතානං ධම්මානං ධාරකජාතිකො හොති, නො ච ධාතානං ධම්මානං අත්ථූපපරික්ඛී හොති, නො ච අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤාය ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නො හොති; කල්‍යාණවාචො ච හොති කල්‍යාණවාක්කරණො පොරියා වාචාය සමන්නාගතො විස්සට්ඨාය අනෙලගලාය

අත්ථස්ස විඤ්ඤාපනියා, සන්දස්සකො ච හොති සමාදපකො සමුත්තෙජකො සම්පහංසකො සබ්‍රහ්මචාරීනං. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පරහිතාය පටිපන්නො හොති, නො අත්තහිතාය.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නෙවත්තහිතාය පටිපන්නො හොති, නො පරහිතාය? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො න හෙව ඛො ඛිප්පනිසන්ති හොති කුසලෙසු ධම්මෙසු, නො ච සුතානං ධම්මානං ධාරකජාතිකො හොති, නො ච ධාතානං ධම්මානං අත්ථූපපරික්ඛී හොති, නො ච අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤාය ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නො හොති; නො ච කල්‍යාණවාචො හොති කල්‍යාණවාක්කරණො පොරියා වාචාය සමන්නාගතො විස්සට්ඨාය අනෙලගලාය අත්ථස්ස විඤ්ඤාපනියා, නො ච සන්දස්සකො හොති සමාදපකො සමුත්තෙජකො සම්පහංසකො සබ්‍රහ්මචාරීනං. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නෙවත්තහිතාය පටිපන්නො හොති, නො පරහිතාය.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අත්තහිතාය චෙව පටිපන්නො හොති පරහිතාය ච? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ඛිප්පනිසන්ති ච හොති කුසලෙසු ධම්මෙසු, සුතානඤ්ච ධම්මානං ධාරකජාතිකො හොති, ධාතානඤ්ච ධම්මානං අත්ථූපපරික්ඛී හොති අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤාය, ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නො හොති; කල්‍යාණවාචො ච හොති කල්‍යාණවාක්කරණො පොරියා වාචාය සමන්නාගතො විස්සට්ඨාය අනෙලගලාය අත්ථස්ස විඤ්ඤාපනියා, සන්දස්සකො ච හොති සමාදපකො සමුත්තෙජකො සම්පහංසකො සබ්‍රහ්මචාරීනං. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අත්තහිතාය චෙව පටිපන්නො හොති පරහිතාය ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. සත්තමං.

8. අත්තහිතසුත්තං

98. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? අත්තහිතාය පටිපන්නො නො පරහිතාය, පරහිතාය පටිපන්නො නො අත්තහිතාය, නෙවත්තහිතාය පටිපන්නො නො පරහිතාය, අත්තහිතාය චෙව පටිපන්නො පරහිතාය ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. අට්ඨමං.

9. සික්ඛාපදසුත්තං

99. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? අත්තහිතාය පටිපන්නො නො පරහිතාය, පරහිතාය පටිපන්නො නො අත්තහිතාය, නෙවත්තහිතාය පටිපන්නො නො පරහිතාය, අත්තහිතාය චෙව පටිපන්නො පරහිතාය ච.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අත්තහිතාය පටිපන්නො හොති, නො පරහිතාය? ඉධ, භික්ඛවෙ , එකච්චො පුග්ගලො අත්තනා පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, නො පරං පාණාතිපාතා වෙරමණියා සමාදපෙති; අත්තනා අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, නො පරං අදින්නාදානා වෙරමණියා සමාදපෙති; අත්තනා කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති, නො පරං කාමෙසුමිච්ඡාචාරා වෙරමණියා සමාදපෙති ; අත්තනා මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, නො පරං මුසාවාදා වෙරමණියා සමාදපෙති; අත්තනා සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතො හොති, නො පරං සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා වෙරමණියා සමාදපෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ , පුග්ගලො අත්තහිතාය පටිපන්නො හොති, නො පරහිතාය.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පරහිතාය පටිපන්නො හොති, නො අත්තහිතාය? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො අත්තනා පාණාතිපාතා අප්පටිවිරතො හොති, පරං පාණාතිපාතා වෙරමණියා සමාදපෙති; අත්තනා අදින්නාදානා අප්පටිවිරතො හොති, පරං අදින්නාදානා වෙරමණියා සමාදපෙති; අත්තනා කාමෙසුමිච්ඡාචාරා අප්පටිවිරතො හොති, පරං කාමෙසුමිච්ඡාචාරා වෙරමණියා සමාදපෙති; අත්තනා මුසාවාදා අප්පටිවිරතො හොති, පරං මුසාවාදා වෙරමණියා සමාදපෙති; අත්තනා සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා අප්පටිවිරතො හොති, පරං සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා වෙරමණියා සමාදපෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පරහිතාය පටිපන්නො හොති, නො අත්තහිතාය.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නෙවත්තහිතාය පටිපන්නො හොති නො පරහිතාය? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො අත්තනා පාණාතිපාතා අප්පටිවිරතො හොති, නො පරං පාණාතිපාතා වෙරමණියා සමාදපෙති…පෙ…. අත්තනා සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා අප්පටිවිරතො හොති, නො පරං සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා වෙරමණියා සමාදපෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නෙවත්තහිතාය පටිපන්නො හොති, නො පරහිතාය.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අත්තහිතාය චෙව පටිපන්නො හොති පරහිතාය ච? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො අත්තනා ච පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච පාණාතිපාතා වෙරමණියා සමාදපෙති…පෙ…. අත්තනා ච සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා වෙරමණියා සමාදපෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අත්තහිතාය චෙව පටිපන්නො හොති පරහිතාය ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. නවමං.

10. පොතලියසුත්තං

100. අථ ඛො පොතලියො පරිබ්බාජකො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො පොතලියං පරිබ්බාජකං භගවා එතදවොච –

‘‘චත්තාරොමෙ, පොතලිය, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, පොතලිය, එකච්චො පුග්ගලො [පු. ප. 165] අවණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන, නො ච ඛො වණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන. ඉධ පන, පොතලිය, එකච්චො පුග්ගලො වණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන, නො ච ඛො අවණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන. ඉධ පන, පොතලිය, එකච්චො පුග්ගලො නෙව අවණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන, නො ච වණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන. ඉධ පන, පොතලිය, එකච්චො පුග්ගලො අවණ්ණාරහස්ස ච අවණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන, වණ්ණාරහස්ස ච වණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන. ඉමෙ ඛො, පොතලිය, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. ඉමෙසං ඛො, පොතලිය, චතුන්නං පුග්ගලානං කතමො තෙ පුග්ගලො ඛමති අභික්කන්තතරො ච පණීතතරො චා’’ති?

‘‘චත්තාරොමෙ, භො ගොතම, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භො ගොතම, එකච්චො පුග්ගලො අවණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන, නො ච ඛො වණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන. ඉධ පන, භො ගොතම, එකච්චො පුග්ගලො වණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන, නො ච ඛො අවණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන. ඉධ පන, භො ගොතම, එකච්චො පුග්ගලො නෙව අවණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන, නො ච වණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන. ඉධ පන, භො ගොතම, එකච්චො පුග්ගලො අවණ්ණාරහස්ස ච අවණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන, වණ්ණාරහස්ස ච වණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන. ඉමෙ ඛො, භො ගොතම, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. ඉමෙසං, භො ගොතම, චතුන්නං පුග්ගලානං య්වායං පුග්ගලො නෙව අවණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන, නො ච වණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන; අයං මෙ පුග්ගලො ඛමති ඉමෙසං චතුන්නං පුග්ගලානං අභික්කන්තතරො ච පණීතතරො ච. තං කිස්ස හෙතු? අභික්කන්තා [අභික්කන්තතරා (ක.)] හෙසා, භො ගොතම, යදිදං උපෙක්ඛා’’ති.

‘‘චත්තාරොමෙ, පොතලිය, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො…පෙ.… ඉමෙ ඛො, පොතලිය, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. ඉමෙසං ඛො, පොතලිය, චතුන්නං පුග්ගලානං ය්වායං පුග්ගලො අවණ්ණාරහස්ස ච අවණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන, වණ්ණාරහස්ස ච වණ්ණං භාසිතා හොති භූතං තච්ඡං කාලෙන; අයං ඉමෙසං චතුන්නං පුග්ගලානං අභික්කන්තතරො ච පණීතතරො ච. තං කිස්ස හෙතු? අභික්කන්තා හෙසා, පොතලිය, යදිදං තත්ථ තත්ථ කාලඤ්ඤුතා’’ති.

‘‘චත්තාරොමෙ, භො ගොතම, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො…පෙ.… ඉමෙ ඛො, භො ගොතම, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. ඉමෙසං, භො ගොතම, චතුන්නං පුග්ගලානං ය්වායං පුග්ගලො අවණ්ණාරහස්ස ච අවණ්ණං භාසිතා භූතං තච්ඡං කාලෙන, වණ්ණාරහස්ස ච වණ්ණං භාසිතා භූතං තච්ඡං කාලෙන; අයං මෙ පුග්ගලො ඛමති ඉමෙසං චතුන්නං පුග්ගලානං අභික්කන්තතරො ච පණීතතරො ච. තං කිස්ස හෙතු? අභික්කන්තා හෙසා, භො ගොතම, යදිදං තත්ථ තත්ථ කාලඤ්ඤුතා.

‘‘අභික්කන්තං, භො ගොතම, අභික්කන්තං, භො ගොතම! සෙය්‍යථාපි, භො ගොතම, නික්කුජ්ජිතං වා උක්කුජ්ජෙය්‍ය, පටිච්ඡන්නං වා විවරෙය්‍ය, මූළ්හස්ස වා මග්ගං ආචික්ඛෙය්‍ය, අන්ධකාරෙ වා තෙලපජ්ජොතං ධාරෙය්‍ය – චක්ඛුමන්තො රූපානි දක්ඛන්තීති, එවමෙවං භොතා ගොතමෙන අනෙකපරියායෙන ධම්මො පකාසිතො . එසාහං භවන්තං ගොතමං සරණං ගච්ඡාමි ධම්මඤ්ච භික්ඛුසඞ්ඝඤ්ච. උපාසකං මං භවං ගොතමො ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත’’න්ති. දසමං.

අසුරවග්ගො පඤ්චමො.

තස්සුද්දානං –

අසුරො තයො සමාධී, ඡවාලාතෙන පඤ්චමං;
රාගො නිසන්ති අත්තහිතං, සික්ඛා පොතලියෙන වාති.

දුතියපණ්ණාසකං සමත්තං.

3. තතියපණ්ණාසකං

(11) 1. වලාහකවග්ගො

1. පඨමවලාහකසුත්තං

101. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, වලාහකා. කතමෙ චත්තාරො? ගජ්ජිතා නො වස්සිතා, වස්සිතා නො ගජ්ජිතා, නෙව ගජ්ජිතා නො වස්සිතා, ගජ්ජිතා ච වස්සිතා ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො වලාහකා. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො වලාහකූපමා [පු. ප. 157] පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ගජ්ජිතා නො වස්සිතා, වස්සිතා නො ගජ්ජිතා, නෙව ගජ්ජිතා නො වස්සිතා, ගජ්ජිතා ච වස්සිතා ච.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ගජ්ජිතා හොති නො වස්සිතා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො භාසිතා හොති, නො කත්තා. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ගජ්ජිතා හොති, නො වස්සිතා. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, වලාහකො ගජ්ජිතා, නො වස්සිතා; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො වස්සිතා හොති, නො ගජ්ජිතා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො කත්තා හොති, නො භාසිතා. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො වස්සිතා හොති, නො ගජ්ජිතා. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, වලාහකො වස්සිතා, නො ගජ්ජිතා; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ , ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නෙව ගජ්ජිතා හොති, නො වස්සිතා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො නෙව භාසිතා හොති, නො කත්තා. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නෙව ගජ්ජිතා හොති, නො වස්සිතා. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, වලාහකො නෙව ගජ්ජිතා [නෙව ගජ්ජිතා හොති (ක.)], නො වස්සිතා; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ගජ්ජිතා ච හොති වස්සිතා ච? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො භාසිතා ච හොති කත්තා ච. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ගජ්ජිතා ච හොති වස්සිතා ච. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, වලාහකො ගජ්ජිතා ච [ගජ්ජිතා ච හොති (ක.)] වස්සිතා ච; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො වලාහකූපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. පඨමං.

2. දුතියවලාහකසුත්තං

102. ‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, වලාහකා. කතමෙ චත්තාරො? ගජ්ජිතා නො වස්සිතා, වස්සිතා නො ගජ්ජිතා, නෙව ගජ්ජිතා නො වස්සිතා ගජ්ජිතා ච වස්සිතා ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො වලාහකා. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො වලාහකූපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ගජ්ජිතා නො වස්සිතා, වස්සිතා නො ගජ්ජිතා, නෙව ගජ්ජිතා නො වස්සිතා, ගජ්ජිතා ච වස්සිතා ච.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ගජ්ජිතා හොති, නො වස්සිතා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ධම්මං පරියාපුණාති – සුත්තං, ගෙය්‍යං, වෙය්‍යාකරණං, ගාථං, උදානං, ඉතිවුත්තකං, ජාතකං, අබ්භුතධම්මං, වෙදල්ලං. සො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං නප්පජානාති, ‘අයං දුක්ඛසමුදයො’ති යථාභූතං නප්පජානාති, ‘අයං දුක්ඛනිරොධො’ති යථාභූතං නප්පජානාති, ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං නප්පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ගජ්ජිතා හොති, නො වස්සිතා. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, වලාහකො ගජ්ජිතා, නො වස්සිතා; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො වස්සිතා හොති, නො ගජ්ජිතා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ධම්මං න පරියාපුණාති – සුත්තං, ගෙය්‍යං, වෙය්‍යාකරණං, ගාථං, උදානං, ඉතිවුත්තකං, ජාතකං, අබ්භුතධම්මං, වෙදල්ලං. සො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො වස්සිතා හොති, නො ගජ්ජිතා. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, වලාහකො වස්සිතා, නො ගජ්ජිතා; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නෙව ගජ්ජිතා හොති, නො වස්සිතා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො නෙව ධම්මං පරියාපුණාති – සුත්තං, ගෙය්‍යං, වෙය්‍යාකරණං, ගාථං, උදානං, ඉතිවුත්තකං, ජාතකං, අබ්භුතධම්මං, වෙදල්ලං. සො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං නප්පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං නප්පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නෙව ගජ්ජිතා හොති, නො වස්සිතා. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, වලාහකො නෙව ගජ්ජිතා, නො වස්සිතා; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ගජ්ජිතා ච හොති වස්සිතා ච ? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ධම්මං පරියාපුණාති – සුත්තං, ගෙය්‍යං, වෙය්‍යාකරණං, ගාථං, උදානං, ඉතිවුත්තකං, ජාතකං, අබ්භුතධම්මං, වෙදල්ලං. සො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ගජ්ජිතා ච හොති වස්සිතා ච. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, වලාහකො ගජ්ජිතා ච වස්සිතා ච; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො වලාහකූපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. දුතියං.

3. කුම්භසුත්තං

103. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, කුම්භා. කතමෙ චත්තාරො? තුච්ඡො පිහිතො, පූරො විවටො, තුච්ඡො විවටො, පූරො පිහිතො – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො කුම්භා. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ , චත්තාරො කුම්භූපමා [පු. ප. 160] පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? තුච්ඡො පිහිතො, පූරො විවටො, තුච්ඡො විවටො, පූරො පිහිතො.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො තුච්ඡො හොති පිහිතො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස පාසාදිකං හොති අභික්කන්තං පටික්කන්තං ආලොකිතං විලොකිතං සමිඤ්ජිතං පසාරිතං සඞ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණං. සො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං නප්පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං නප්පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො තුච්ඡො හොති පිහිතො . සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, කුම්භො තුච්ඡො පිහිතො; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පූරො හොති විවටො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස න පාසාදිකං හොති අභික්කන්තං පටික්කන්තං ආලොකිතං විලොකිතං සමිඤ්ජිතං පසාරිතං සඞ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණං. සො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පූරො හොති විවටො. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, කුම්භො පූරො විවටො; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො තුච්ඡො හොති විවටො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස න පාසාදිකං හොති අභික්කන්තං පටික්කන්තං ආලොකිතං විලොකිතං සමිඤ්ජිතං පසාරිතං සඞ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණං. සො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං නප්පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං නප්පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො තුච්ඡො හොති විවටො. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, කුම්භො තුච්ඡො විවටො; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පූරො හොති පිහිතො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස පාසාදිකං හොති අභික්කන්තං පටික්කන්තං ආලොකිතං විලොකිතං සමිඤ්ජිතං පසාරිතං සඞ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණං. සො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ත්න්ත්ති යථාභූතං පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පූරො හොති පිහිතො. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, කුම්භො පූරො පිහිතො; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො කුම්භූපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. තතියං.

4. උදකරහදසුත්තං

104. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, උදකරහදා. කතමෙ චත්තාරො? උත්තානො ගම්භීරොභාසො, ගම්භීරො උත්තානොභාසො, උත්තානො උත්තානොභාසො, ගම්භීරො ගම්භීරොභාසො – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො උදකරහදා. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො උදකරහදූපමා [පු. ප. 161] පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? උත්තානො ගම්භීරොභාසො , ගම්භීරො උත්තානොභාසො, උත්තානො උත්තානොභාසො, ගම්භීරො ගම්භීරොභාසො.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො උත්තානො හොති ගම්භීරොභාසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස පාසාදිකං හොති අභික්කන්තං පටික්කන්තං ආලොකිතං විලොකිතං සමිඤ්ජිතං පසාරිතං සඞ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණං. සො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං නප්පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං නප්පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො උත්තානො හොති ගම්භීරොභාසො. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, උදකරහදො උත්තානො ගම්භීරොභාසො; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ගම්භීරො හොති උත්තානොභාසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස න පාසාදිකං හොති අභික්කන්තං පටික්කන්තං ආලොකිතං විලොකිතං සමිඤ්ජිතං පසාරිතං සඞ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණං. සො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. එවං ඛො,

භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ගම්භීරො හොති උත්තානොභාසො. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, උදකරහදො ගම්භීරො උත්තානොභාසො; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, පුග්ගලො උත්තානො හොති උත්තානොභාසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස න පාසාදිකං හොති අභික්කන්තං පටික්කන්තං ආලොකිතං විලොකිතං සමිඤ්ජිතං පසාරිතං සඞ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණං. සො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං නප්පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං නප්පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො උත්තානො හොති උත්තානොභාසො. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, උදකරහදො උත්තානො උත්තානොභාසො; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ගම්භීරො හොති ගම්භීරොභාසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස පාසාදිකං හොති අභික්කන්තං පටික්කන්තං ආලොකිතං විලොකිතං සමිඤ්ජිතං පසාරිතං සඞ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණං. සො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ගම්භීරො හොති ගම්භීරොභාසො. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, උදකරහදො ගම්භීරො ගම්භීරොභාසො; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි. ඉමෙ ඛො , භික්ඛවෙ, චත්තාරො උදකරහදූපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. චතුත්ථං.

5. අම්බසුත්තං

105. ‘‘චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, අම්බානි. කතමානි චත්තාරි? ආමං පක්කවණ්ණි [පක්කවණ්ණී (පූ. ප. 159)], පක්කං ආමවණ්ණි [ආමවණ්ණී (සී. ස්‍යා. කං. පී.)], ආමං ආමවණ්ණි, පක්කං පක්කවණ්ණි – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි අම්බානි. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො අම්බූපමා [පක්කවණ්ණී (පූ. ප. 159)] පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ආමො පක්කවණ්ණී, පක්කො ආමවණ්ණී, ආමො ආමවණ්ණී, පක්කො පක්කවණ්ණී.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ආමො හොති පක්කවණ්ණී? ඉධ , භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස පාසාදිකං හොති අභික්කන්තං පටික්කන්තං ආලොකිතං විලොකිතං සමිඤ්ජිතං පසාරිතං සඞ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණං. සො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං නප්පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං නප්පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ආමො හොති පක්කවණ්ණී. සෙය්‍යථාපි තං, භික්ඛවෙ, අම්බං ආමං පක්කවණ්ණි; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පක්කො හොති ආමවණ්ණී? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස න පාසාදිකං හොති අභික්කන්තං පටික්කන්තං ආලොකිතං විලොකිතං සමිඤ්ජිතං පසාරිතං සඞ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණං. සො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පක්කො හොති ආමවණ්ණී. සෙය්‍යථාපි තං, භික්ඛවෙ, අම්බං පක්කං ආමවණ්ණි; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ආමො හොති ආමවණ්ණී? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස න පාසාදිකං හොති අභික්කන්තං පටික්කන්තං ආලොකිතං විලොකිතං සමිඤ්ජිතං පසාරිතං සඞ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණං. සො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං නප්පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං නප්පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ආමො හොති ආමවණ්ණී . සෙය්‍යථාපි තං, භික්ඛවෙ, අම්බං ආමං ආමවණ්ණි; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පක්කො හොති පක්කවණ්ණී? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස පාසාදිකං හොති අභික්කන්තං පටික්කන්තං ආලොකිතං විලොකිතං සමිඤ්ජිතං පසාරිතං සඞ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණං. සො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පක්කො හොති පක්කවණ්ණී. සෙය්‍යථාපි තං, භික්ඛවෙ, අම්බං පක්කං පක්කවණ්ණි; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො අම්බූපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. පඤ්චමං.

6. දුතියඅම්බසුත්තං

(ඡට්ඨං උත්තානත්ථමෙවාති අට්ඨකථායං දස්සිතං, පාළිපොත්ථකෙසු පන කත්ථචිපි න දිස්සති.) [( ) ‘‘ඡට්ඨං උත්තානත්ථමෙවා’’ති අට්ඨකථායං දස්සිතං, පාළිපොත්ථකෙසු පන කත්ථචිපි න දිස්සති. ‘‘… ආමං පක්කොභාසං, පක්කං ආමොභාස’’න්තිආදිනා පාඨො භවෙය්‍ය]

7. මූසිකසුත්තං

107. ‘‘චතස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, මූසිකා. කතමා චතස්සො? ගාධං කත්තා නො වසිතා, වසිතා නො ගාධං කත්තා, නෙව ගාධං කත්තා නො වසිතා, ගාධං කත්තා ච වසිතා ච – ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, චතස්සො මූසිකා. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො මූසිකූපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ගාධං කත්තා නො වසිතා, වසිතා නො ගාධං කත්තා, නෙව ගාධං කත්තා නො වසිතා, ගාධං කත්තා ච වසිතා ච.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ගාධං කත්තා හොති නො වසිතා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ධම්මං පරියාපුණාති – සුත්තං, ගෙය්‍යං, වෙය්‍යාකරණං, ගාථං, උදානං, ඉතිවුත්තකං, ජාතකං, අබ්භුතධම්මං, වෙදල්ලං. සො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං නප්පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං නප්පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ගාධං කත්තා හොති, නො වසිතා. සෙය්‍යථාපි සා , භික්ඛවෙ, මූසිකා ගාධං කත්තා, නො වසිතා; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො වසිතා හොති, නො ගාධං කත්තා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ධම්මං න පරියාපුණාති – සුත්තං, ගෙය්‍යං, වෙය්‍යාකරණං, ගාථං , උදානං, ඉතිවුත්තකං, ජාතකං, අබ්භුතධම්මං, වෙදල්ලං. සො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො වසිතා හොති, නො ගාධං කත්තා. සෙය්‍යථාපි සා, භික්ඛවෙ, මූසිකා වසිතා හොති, නො ගාධං කත්තා; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං, පුග්ගලං වදාමි.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නෙව ගාධං කත්තා හොති නො වසිතා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ධම්මං න පරියාපුණාති – සුත්තං, ගෙය්‍යං, වෙය්‍යාකරණං, ගාථං, උදානං, ඉතිවුත්තකං, ජාතකං, අබ්භුතධම්මං, වෙදල්ලං. සො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං නප්පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං නප්පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ , පුග්ගලො නෙව ගාධං කත්තා හොති, නො වසිතා. සෙය්‍යථාපි සා, භික්ඛවෙ, මූසිකා නෙව ගාධං කත්තා හොති, නො වසිතා; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ගාධං කත්තා ච හොති වසිතා ච? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ධම්මං පරියාපුණාති – සුත්තං, ගෙය්‍යං, වෙය්‍යාකරණං, ගාථං, උදානං, ඉතිවුත්තකං, ජාතකං, අබ්භුතධම්මං, වෙදල්ලං. සො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ගාධං කත්තා ච හොති වසිතා ච. සෙය්‍යථාපි සා, භික්ඛවෙ, මූසිකා ගාධං කත්තා ච හොති වසිතා ච; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො මූසිකූපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. සත්තමං.

8. බලීබද්දසුත්තං

108. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, බලීබද්දා [බලිවද්දා (සී.ස්‍යා. කං. පී.), බලිබද්ධා (ක.) පු. ප. 162]. කතමෙ චත්තාරො? සගවචණ්ඩො නො පරගවචණ්ඩො, පරගවචණ්ඩො නො සගවචණ්ඩො, සගවචණ්ඩො ච පරගවචණ්ඩො ච, නෙව සගවචණ්ඩො නො පරගවචණ්ඩො – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො බලීබද්දා. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො බලීබද්දූපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? සගවචණ්ඩො නො පරගවචණ්ඩො, පරගවචණ්ඩො නො සගවචණ්ඩො, සගවචණ්ඩො ච පරගවචණ්ඩො ච, නෙව සගවචණ්ඩො නො පරගවචණ්ඩො.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සගවචණ්ඩො හොති, නො පරගවචණ්ඩො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො සකපරිසං උබ්බෙජෙතා හොති, නො පරපරිසං. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සගවචණ්ඩො හොති, නො පරගවචණ්ඩො. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, බලීබද්දො සගවචණ්ඩො, නො පරගවචණ්ඩො; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පරගවචණ්ඩො හොති, නො සගවචණ්ඩො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො පරපරිසං උබ්බෙජෙතා හොති, නො සකපරිසං. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පරගවචණ්ඩො හොති, නො සගවචණ්ඩො. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, බලීබද්දො පරගවචණ්ඩො, නො සගවචණ්ඩො; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සගවචණ්ඩො ච හොති පරගවචණ්ඩො ච? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො සකපරිසං උබ්බෙජෙතා හොති පරපරිසඤ්ච. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සගවචණ්ඩො ච හොති පරගවචණ්ඩො ච. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, බලීබද්දො සගවචණ්ඩො ච පරගවචණ්ඩො ච; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නෙව සගවචණ්ඩො හොති නො පරගවචණ්ඩො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො නෙව සකපරිසං උබ්බෙජෙතා හොති, නො පරපරිසඤ්ච. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නෙව සගවචණ්ඩො හොති, නො පරගවචණ්ඩො. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, බලීබද්දො නෙව සගවචණ්ඩො, නො පරගවචණ්ඩො;

තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො බලීබද්දූපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි''න්ති. අට්ඨමං.

9. රුක්ඛසුත්තං

109. ''චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, රුක්ඛා. කතමෙ චත්තාරො? ඵෙග්ගු ඵෙග්ගුපරිවාරො, ඵෙග්ගු සාරපරිවාරො, සාරො ඵෙග්ගුපරිවාරො, සාරො සාරපරිවාරො – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො රුක්ඛා. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො රුක්ඛූපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ඵෙග්ගු ඵෙග්ගුපරිවාරො, ඵෙග්ගු සාරපරිවාරො, සාරො ඵෙග්ගුපරිවාරො, සාරො සාරපරිවාරො.

''කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ඵෙග්ගු හොති ඵෙග්ගුපරිවාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො දුස්සීලො හොති පාපධම්මො; පරිසාපිස්ස හොති දුස්සීලා පාපධම්මා. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ඵෙග්ගු හොති ඵෙග්ගුපරිවාරො. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, රුක්ඛො ඵෙග්ගු ඵෙග්ගුපරිවාරො; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

''කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ඵෙග්ගු හොති සාරපරිවාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො දුස්සීලො හොති පාපධම්මො; පරිසා ච ඛ්වස්ස හොති සීලවතී කල්‍යාණධම්මා. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ඵෙග්ගු හොති සාරපරිවාරො. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, රුක්ඛො ඵෙග්ගු සාරපරිවාරො; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සාරො හොති ඵෙග්ගුපරිවාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො සීලවා හොති කල්‍යාණධම්මො; පරිසා ච ඛ්වස්ස හොති දුස්සීලා පාපධම්මා. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සාරො හොති ඵෙග්ගුපරිවාරො. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, රුක්ඛො සාරො ඵෙග්ගුපරිවාරො; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සාරො හොති සාරපරිවාරො? ඉධ භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො සීලවා හොති කල්‍යාණධම්මො; පරිසාපිස්ස හොති සීලවතී කල්‍යාණධම්මා. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සාරො හොති සාරපරිවාරො. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, රුක්ඛො සාරො සාරපරිවාරො; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො රුක්ඛූපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි''න්ති [පු. ප. 170]. නවමං.

10. ආසීවිසසුත්තං

110. ''චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, ආසීවිසා [ආසිවිසා (ක.) පු. ප. 163]. කතමෙ චත්තාරො? ආගතවිසො න ඝොරවිසො, ඝොරවිසො න ආගතවිසො, ආගතවිසො ච ඝොරවිසො ච, නෙවාගතවිසො න ඝොරවිසො – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො ආසීවිසා. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො ආසීවිසූපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ආගතවිසො න ඝොරවිසො, ඝොරවිසො න ආගතවිසො , ආගතවිසො ච ඝොරවිසො ච, නෙවාගතවිසො න ඝොරවිසො.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ආගතවිසො හොති, න ඝොරවිසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො අභිණ්හං කුජ්ඣති. සො ච ඛ්වස්ස කොධො [කොපො (ක.) පු. ප. 163] න දීඝරත්තං අනුසෙති. එවං ඛො , භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ආගතවිසො හොති, න ඝොරවිසො. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, ආසීවිසො ආගතවිසො, න ඝොරවිසො; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ඝොරවිසො හොති, න ආගතවිසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො න හෙව ඛො අභිණ්හං කුජ්ඣති. සො ච ඛ්වස්ස කොධො දීඝරත්තං අනුසෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ඝොරවිසො හොති, න ආගතවිසො. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, ආසීවිසො ඝොරවිසො, න ආගතවිසො; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ආගතවිසො ච හොති ඝොරවිසො ච? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො අභිණ්හං කුජ්ඣති. සො ච ඛ්වස්ස කොධො දීඝරත්තං අනුසෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ආගතවිසො ච හොති ඝොරවිසො ච. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, ආසීවිසො ආගතවිසො ච ඝොරවිසො ච; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නෙවාගතවිසො හොති න ඝොරවිසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො න හෙව ඛො අභිණ්හං කුජ්ඣති. සො ච ඛ්වස්ස කොධො න දීඝරත්තං අනුසෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නෙවාගතවිසො හොති, න ඝොරවිසො. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, ආසීවිසො නෙවාගතවිසො න ඝොරවිසො; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො ආසීවිසූපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි''න්ති. දසමං.

වලාහකවග්ගො පඨමො.

තස්සුද්දානං –

> ද්වෙ වලාහා කුම්භ-උදක, රහදා ද්වෙ හොන්ති අම්බානි;
> මූසිකා බලීබද්දා රුක්ඛා, ආසීවිසෙන තෙ දසාති.

(12) 2. කෙසිවග්ගො

1. කෙසිසුත්තං

111. අථ ඛො කෙසි අස්සදම්මසාරථී යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො කෙසිං අස්සදම්මසාරථිං භගවා එතදවොච – ‘‘ත්වං ඛොසි, කෙසි, පඤ්ඤාතො අස්සදම්මසාරථීති [සඤ්ඤාතො අස්සදම්මසාරථී (සී. ස්‍යා. කං. පී.)]. කථං පන ත්වං, කෙසි, අස්සදම්මං විනෙසී’’ති? ‘‘අහං ඛො, භන්තෙ, අස්සදම්මං සණ්හෙනපි විනෙමි, ඵරුසෙනපි විනෙමි , සණ්හඵරුසෙනපි විනෙමී’’ති. ‘‘සචෙ තෙ, කෙසි, අස්සදම්මො සණ්හෙන විනයං න උපෙති, ඵරුසෙන විනයං න උපෙති, සණ්හඵරුසෙන විනයං න උපෙති, කින්ති නං කරොසී’’ති? ‘‘සචෙ මෙ, භන්තෙ, අස්සදම්මො සණ්හෙන විනයං න උපෙති, ඵරුසෙන විනයං න උපෙති, සණ්හඵරුසෙන විනයං න උපෙති; හනාමි නං, භන්තෙ. තං කිස්ස හෙතු? මා මෙ ආචරියකුලස්ස අවණ්ණො අහොසී’’ති.

‘‘භගවා පන, භන්තෙ, අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථී. කථං පන, භන්තෙ, භගවා පුරිසදම්මං විනෙතී’’ති? ‘‘අහං ඛො, කෙසි, පුරිසදම්මං සණ්හෙනපි විනෙමි, ඵරුසෙනපි විනෙමි, සණ්හඵරුසෙනපි විනෙමි. තත්‍රිදං, කෙසි, සණ්හස්මිං – ඉති කායසුචරිතං ඉති කායසුචරිතස්ස විපාකො, ඉති වචීසුචරිතං ඉති වචීසුචරිතස්ස විපාකො, ඉති මනොසුචරිතං ඉති මනොසුචරිතස්ස විපාකො, ඉති දෙවා, ඉති මනුස්සාති. තත්‍රිදං, කෙසි, ඵරුසස්මිං – ඉති කායදුච්චරිතං ඉති කායදුච්චරිතස්ස විපාකො, ඉති වචීදුච්චරිතං ඉති වචීදුච්චරිතස්ස විපාකො, ඉති මනොදුච්චරිතං ඉති මනොදුච්චරිතස්ස විපාකො, ඉති නිරයො, ඉති තිරච්ඡානයොනි, ඉති පෙත්තිවිසයො’’ති.

‘‘තත්‍රිදං, කෙසි, සණ්හඵරුසස්මිං – ඉති කායසුචරිතං ඉති කායසුචරිතස්ස විපාකො, ඉති කායදුච්චරිතං ඉති කායදුච්චරිතස්ස විපාකො, ඉති වචීසුචරිතං ඉති වචීසුචරිතස්ස විපාකො, ඉති වචීදුච්චරිතං ඉති වචීදුච්චරිතස්ස විපාකො, ඉති මනොසුචරිතං ඉති මනොසුචරිතස්ස විපාකො, ඉති මනොදුච්චරිතං ඉති මනොදුච්චරිතස්ස විපාකො, ඉති දෙවා, ඉති මනුස්සා, ඉති නිරයො, ඉති තිරච්ඡානයොනි, ඉති පෙත්තිවිසයො’’ති.

‘‘සචෙ තෙ, භන්තෙ, පුරිසදම්මො සණ්හෙන විනයං න උපෙති, ඵරුසෙන විනයං න උපෙති, සණ්හඵරුසෙන විනයං න උපෙති, කින්ති නං භගවා කරොතී’’ති? ‘‘සචෙ මෙ, කෙසි, පුරිසදම්මො සණ්හෙන විනයං න උපෙති, ඵරුසෙන විනයං න උපෙති, සණ්හඵරුසෙන විනයං න උපෙති, හනාමි නං, කෙසී’’ති. ‘‘න ඛො, භන්තෙ, භගවතො පාණාතිපාතො කප්පති. අථ ච පන භගවා එවමාහ – ‘හනාමි, නං කෙසී’’’ති! ‘‘සච්චං, කෙසි! න තථාගතස්ස පාණාතිපාතො කප්පති. අපි ච යො පුරිසදම්මො සණ්හෙන විනයං න උපෙති, ඵරුසෙන විනයං න උපෙති, සණ්හඵරුසෙන විනයං න උපෙති, න තං තථාගතො වත්තබ්බං අනුසාසිතබ්බං මඤ්ඤති, නාපි විඤ්ඤූ සබ්‍රහ්මචාරී වත්තබ්බං අනුසාසිතබ්බං මඤ්ඤන්ති. වධො හෙසො, කෙසි, අරියස්ස විනයෙ – යං න තථාගතො වත්තබ්බං අනුසාසිතබ්බං මඤ්ඤති, නාපි විඤ්ඤූ සබ්‍රහ්මචාරී වත්තබ්බං අනුසාසිතබ්බං මඤ්ඤන්තී’’ති.

‘‘සො හි නූන, භන්තෙ, සුහතො හොති – යං න තථාගතො වත්තබ්බං අනුසාසිතබ්බං මඤ්ඤති, නාපි විඤ්ඤූ සබ්‍රහ්මචාරී වත්තබ්බං අනුසාසිතබ්බං මඤ්ඤන්තීති. අභික්කන්තං, භන්තෙ, අභික්කන්තං, භන්තෙ…පෙ…. උපාසකං මං, භන්තෙ, භගවා ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත’’න්ති. පඨමං.

2. ජවසුත්තං

112. ‘‘චතූහි , භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො රඤ්ඤො භද්‍රො අස්සාජානීයො රාජාරහො හොති රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්තෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති. කතමෙහි චතූහි? අජ්ජවෙන, ජවෙන, ඛන්තියා, සොරච්චෙන – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො රඤ්ඤො භද්‍රො අස්සාජානීයො රාජාරහො හොති, රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්තෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති…පෙ…. අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්ස. කතමෙහි චතූහි? අජ්ජවෙන, ජවෙන, ඛන්තියා, සොරච්චෙන – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති…පෙ…. අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා’’ති. දුතියං.

3. පතොදසුත්තං

113. ‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, භද්‍රා අස්සාජානීයා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො භද්‍රො අස්සාජානීයො පතොදච්ඡායං දිස්වා සංවිජ්ජති සංවෙගං ආපජ්ජති – ‘කිං නු ඛො මං අජ්ජ අස්සදම්මසාරථී කාරණං කාරෙස්සති, කිමස්සාහං [කථමස්සාහං (ක.)] පටිකරොමී’ති! එවරූපොපි, භික්ඛවෙ,

ඉධෙකච්චො භද්‍රො අස්සාජානීයො හොති. අයං, භික්ඛවෙ, පඨමො භද්‍රො අස්සාජානීයො සන්තො සංවිජ්ජමානො ලොකස්මිං.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො භද්‍රො අස්සාජානීයො න හෙව ඛො පතොදච්ඡායං දිස්වා සංවිජ්ජති සංවෙගං ආපජ්ජති, අපි ච ඛො ලොමවෙධවිද්ධො සංවිජ්ජති සංවෙගං ආපජ්ජති – ‘කිං නු ඛො මං අජ්ජ අස්සදම්මසාරථී කාරණං කාරෙස්සති, කිමස්සාහං පටිකරොමී’ති! එවරූපොපි, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො භද්‍රො අස්සාජානීයො හොති. අයං, භික්ඛවෙ, දුතියො භද්‍රො අස්සාජානීයො සන්තො සංවිජ්ජමානො ලොකස්මිං.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො භද්‍රො අස්සාජානීයො න හෙව ඛො පතොදච්ඡායං දිස්වා සංවිජ්ජති සංවෙගං ආපජ්ජති නාපි ලොමවෙධවිද්ධො සංවිජ්ජති සංවෙගං ආපජ්ජති, අපි ච ඛො චම්මවෙධවිද්ධො සංවිජ්ජති සංවෙගං ආපජ්ජති – ‘කිං නු ඛො මං අජ්ජ අස්සදම්මසාරථී කාරණං කාරෙස්සති, කිමස්සාහං පටිකරොමී’ති! එවරූපොපි, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො භද්‍රො අස්සාජානීයො හොති. අයං, භික්ඛවෙ, තතියො භද්‍රො අස්සාජානීයො සන්තො සංවිජ්ජමානො ලොකස්මිං.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො භද්‍රො අස්සාජානීයො න හෙව ඛො පතොදච්ඡායං දිස්වා සංවිජ්ජති සංවෙගං ආපජ්ජති නාපි ලොමවෙධවිද්ධො සංවිජ්ජති සංවෙගං ආපජ්ජති නාපි චම්මවෙධවිද්ධො සංවිජ්ජති සංවෙගං ආපජ්ජති, අපි ච ඛො අට්ඨිවෙධවිද්ධො සංවිජ්ජති සංවෙගං ආපජ්ජති – ‘කිං නු ඛො මං අජ්ජ අස්සදම්මසාරථී කාරණං කාරෙස්සති, කිමස්සාහං පටිකරොමී’ති ! එවරූපොපි, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො භද්‍රො අස්සාජානීයො හොති. අයං, භික්ඛවෙ, චතුත්ථො භද්‍රො අස්සාජානීයො සන්තො සංවිජ්ජමානො ලොකස්මිං. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො භද්‍රා අස්සාජානීයා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරොමෙ භද්‍රා පුරිසාජානීයා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො භද්‍රො පුරිසාජානීයො සුණාති – ‘අමුකස්මිං නාම ගාමෙ වා නිගමෙ වා ඉත්ථී වා පුරිසො වා දුක්ඛිතො වා කාලඞ්කතො [කාලකතො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] වා’ති. සො තෙන සංවිජ්ජති, සංවෙගං ආපජ්ජති. සංවිග්ගො යොනිසො පදහති. පහිතත්තො කායෙන චෙව පරමසච්චං [පරමත්ථසච්චං (ක.) ම. නි. 2.183 පස්සිතබ්බං] සච්ඡිකරොති, පඤ්ඤාය ච අතිවිජ්ඣ පස්සති. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, භද්‍රො අස්සාජානීයො පතොදච්ඡායං දිස්වා සංවිජ්ජති සංවෙගං ආපජ්ජති; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං භද්‍රං පුරිසාජානීයං වදාමි. එවරූපොපි, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො භද්‍රො පුරිසාජානීයො හොති. අයං, භික්ඛවෙ, පඨමො භද්‍රො පුරිසාජානීයො සන්තො සංවිජ්ජමානො ලොකස්මිං.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො භද්‍රො පුරිසාජානීයො න හෙව ඛො සුණාති – ‘අමුකස්මිං නාම ගාමෙ වා නිගමෙ වා ඉත්ථී වා පුරිසො වා දුක්ඛිතො වා කාලඞ්කතො වා’ති, අපි ච ඛො සාමං පස්සති ඉත්ථිං වා පුරිසං වා දුක්ඛිතං වා කාලඞ්කතං වා. සො තෙන සංවිජ්ජති, සංවෙගං ආපජ්ජති. සංවිග්ගො යොනිසො පදහති. පහිතත්තො කායෙන චෙව පරමසච්චං සච්ඡිකරොති, පඤ්ඤාය ච අතිවිජ්ඣ පස්සති. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, භද්‍රො අස්සාජානීයො ලොමවෙධවිද්ධො සංවිජ්ජති සංවෙගං ආපජ්ජති; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං භද්‍රං පුරිසාජානීයං වදාමි. එවරූපොපි, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො භද්‍රො පුරිසාජානීයො හොති. අයං, භික්ඛවෙ, දුතියො භද්‍රො පුරිසාජානීයො සන්තො සංවිජ්ජමානො ලොකස්මිං.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො භද්‍රො පුරිසාජානීයො න හෙව ඛො සුණාති – ‘අමුකස්මිං නාම ගාමෙ වා නිගමෙ වා ඉත්ථී වා පුරිසො වා දුක්ඛිතො වා කාලඞ්කතො වා’ති, නාපි සාමං පස්සති ඉත්ථිං වා පුරිසං වා දුක්ඛිතං වා කාලඞ්කතං වා, අපි ච ඛ්වස්ස ඤාති වා සාලොහිතො වා දුක්ඛිතො වා හොති කාලඞ්කතො වා. සො තෙන සංවිජ්ජති, සංවෙගං ආපජ්ජති. සංවිග්ගො යොනිසො පදහති. පහිතත්තො කායෙන චෙව පරමසච්චං සච්ඡිකරොති, පඤ්ඤාය ච අතිවිජ්ඣ පස්සති. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, භද්‍රො අස්සාජානීයො චම්මවෙධවිද්ධො සංවිජ්ජති සංවෙගං ආපජ්ජති; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං භද්‍රං පුරිසාජානීයං වදාමි. එවරූපොපි, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො භද්‍රො පුරිසාජානීයො හොති. අයං, භික්ඛවෙ, තතියො භද්‍රො පුරිසාජානීයො සන්තො සංවිජ්ජමානො ලොකස්මිං.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො භද්‍රො පුරිසාජානීයො න හෙව ඛො සුණාති – ‘අමුකස්මිං නාම ගාමෙ වා නිගමෙ වා ඉත්ථී වා පුරිසො වා දුක්ඛිතො වා කාලඞ්කතො වා’ති, නාපි සාමං පස්සති ඉත්ථිං වා පුරිසං වා දුක්ඛිතං වා කාලඞ්කතං වා, නාපිස්ස ඤාති වා සාලොහිතො වා දුක්ඛිතො වා හොති කාලඞ්කතො වා, අපි ච ඛො සාමඤ්ඤෙව ඵුට්ඨො හොති සාරීරිකාහි වෙදනාහි දුක්ඛාහි තිබ්බාහි [තිප්පාහි (සී. පී.)] ඛරාහි කටුකාහි අසාතාහි අමනාපාහි පාණහරාහි. සො තෙන සංවිජ්ජති, සංවෙගං ආපජ්ජති. සංවිග්ගො යොනිසො පදහති. පහිතත්තො කායෙන චෙව පරමසච්චං සච්ඡිකරොති, පඤ්ඤාය ච අතිවිජ්ඣ පස්සති. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, භද්‍රො අස්සාජානීයො අට්ඨිවෙධවිද්ධො සංවිජ්ජති සංවෙගං ආපජ්ජති; තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං භද්‍රං පුරිසාජානීයං වදාමි. එවරූපොපි, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො භද්‍රො පුරිසාජානීයො හොති. අයං, භික්ඛවෙ, චතුත්ථො භද්‍රො පුරිසාජානීයො සන්තො සංවිජ්ජමානො ලොකස්මිං. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො භද්‍රා පුරිසාජානීයා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. තතියං.

4. නාගසුත්තං

114. ''චතූහි, භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො රඤ්ඤො නාගො රාජාරහො හොති රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්තෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති. කතමෙහි චතූහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො නාගො සොතා ච හොති, හන්තා ච, ඛන්තා ච, ගන්තා ච.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො නාගො සොතා හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො නාගො යමෙනං හත්ථිදම්මසාරථි කාරණං කාරෙති – යදි වා කතපුබ්බං යදි වා අකතපුබ්බං – තං අට්ඨිං කත්වා [අට්ඨිකත්වා (සී. ස්‍යා. කං. පී.) අ. නි. 5.140] මනසි කත්වා සබ්බචෙතසා [සබ්බං චෙතසො (සබ්බත්ථ)] සමන්නාහරිත්වා ඔහිතසොතො සුණාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො නාගො සොතා හොති.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො නාගො හන්තා හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො නාගො සඞ්ගාමගතො හත්ථිම්පි හනති, හත්ථාරුහම්පි හනති, අස්සම්පි හනති, අස්සාරුහම්පි හනති , රථම්පි හනති, රථිකම්පි හනති, පත්තිකම්පි හනති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො නාගො හන්තා හොති.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො නාගො ඛන්තා හොති? ඉධ භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො නාගො සඞ්ගාමගතො ඛමො හොති සත්තිප්පහාරානං අසිප්පහාරානං උසුප්පහාරානං ඵරසුප්පහාරානං [''ඵරසුප්පහාරාන''න්ති ඉදං පදං ස්‍යාමපොත්ථකෙ නත්ථි. ම. නි. 3.217 පස්සිතබ්බං] භෙරිපණවසඞ්ඛතිණවනින්නාදසද්දානං. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො නාගො ඛන්තා හොති.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො නාගො ගන්තා හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො නාගො යමෙනං හත්ථිදම්මසාරථි දිසං පෙසෙති – යදි වා ගතපුබ්බං යදි වා අගතපුබ්බං – තං ඛිප්පමෙව ගන්තා හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො නාගො ගන්තා හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො රඤ්ඤො නාගො රාජාරහො හොති රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්තෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති.

''එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති ...පෙ.... අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්ස. කතමෙහි චතූහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සොතා ච හොති, හන්තා ච, ඛන්තා ච, ගන්තා ච.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සොතා හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු තථාගතප්පවෙදිතෙ ධම්මවිනයෙ දෙසියමානෙ අට්ඨිං කත්වා මනසි කත්වා සබ්බචෙතසා සමන්නාහරිත්වා ඔහිතසොතො ධම්මං සුණාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සොතා හොති.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු හන්තා හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු උප්පන්නං කාමවිතක්කං නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති (හනති) [( ) නත්ථි සී. ස්‍යා. පී. පොත්ථකෙසු. අ. නි. 4.164 පටිපදාවග්ගෙ චතුත්ථසුත්තෙ පන ''සමෙති''ති පදං සබ්බත්ථපි දිස්සති] බ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙති, උප්පන්නං බ්‍යාපාදවිතක්කං...පෙ.... උප්පන්නං විහිංසාවිතක්කං...පෙ.... උප්පන්නුප්පන්නෙ පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති හනති බ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු හන්තා හොති.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඛන්තා හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඛමො හොති සීතස්ස උණ්හස්ස ජිඝච්ඡාය පිපාසාය, ඩංසමකසවාතාතපසරීසපසම්ඵස්සානං දුරුත්තානං දුරාගතානං වචනපථානං උප්පන්නානං සාරීරිකානං වෙදනානං දුක්ඛානං තිබ්බානං ඛරානං කටුකානං අසාතානං අමනාපානං පාණහරානං අධිවාසකජාතිකො හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඛන්තා හොති.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ගන්තා හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු යායං දිසා අගතපුබ්බා ඉමිනා දීඝෙන අද්ධුනා යදිදං සබ්බසඞ්ඛාරසමථො සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගො තණ්හාක්ඛයො විරාගො නිරොධො නිබ්බානං, තං ඛිප්පඤ්ඤෙව ගන්තා හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ගන්තා හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති...පෙ.... අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා''ති. චතුත්ථං.

5. ඨානසුත්තං

115. ''චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, ඨානානි. කතමානි චත්තාරි? අත්ථි, භික්ඛවෙ, ඨානං අමනාපං කාතුං; තඤ්ච කයිරමානං අනත්ථාය සංවත්තති. අත්ථි, භික්ඛවෙ, ඨානං අමනාපං කාතුං; තඤ්ච කයිරමානං අත්ථාය සංවත්තති. අත්ථි, භික්ඛවෙ, ඨානං මනාපං කාතුං; තඤ්ච කයිරමානං අනත්ථාය සංවත්තති. අත්ථි, භික්ඛවෙ, ඨානං මනාපං කාතුං; තඤ්ච කයිරමානං අත්ථාය සංවත්තති.

''තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යමිදං [යදිදං (ස්‍යා. කං. ක.)] ඨානං අමනාපං කාතුං; තඤ්ච කයිරමානං අනත්ථාය සංවත්තති – ඉදං, භික්ඛවෙ, ඨානං උභයෙනෙව න කත්තබ්බං මඤ්ඤති [පඤ්ඤායති (?)]. යම්පිදං [යදිදං (ක.)] ඨානං අමනාපං කාතුං; ඉමිනාපි නං [තං (සී. පී.) ස්‍යාමපොත්ථකෙ නත්ථි] න කත්තබ්බං මඤ්ඤති. යම්පිදං ඨානං කයිරමානං

අනත්ථාය සංවත්තති; ඉමිනාපි නං [තං (පී.) සී. ස්‍යා. පොත්ථකෙසු නත්ථි] න කත්තබ්බං මඤ්ඤති. ඉදං, භික්ඛවෙ, ඨානං උභයෙනෙව න කත්තබ්බං මඤ්ඤති.

‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යමිදං ඨානං අමනාපං කාතුං; තඤ්ච කයිරමානං අත්ථාය සංවත්තති – ඉමස්මිං, භික්ඛවෙ, ඨානෙ බාලො ච පණ්ඩිතො ච වෙදිතබ්බො පුරිසථාමෙ පුරිසවීරියෙ පුරිසපරක්කමෙ. න, භික්ඛවෙ, බාලො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘කිඤ්චාපි ඛො ඉදං ඨානං අමනාපං කාතුං; අථ චරහිදං ඨානං කයිරමානං අත්ථාය සංවත්තතී’ති. සො තං ඨානං න කරොති. තස්ස තං ඨානං අකයිරමානං අනත්ථාය සංවත්තති. පණ්ඩිතො ච ඛො, භික්ඛවෙ, ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘කිඤ්චාපි ඛො ඉදං ඨානං අමනාපං කාතුං; අථ චරහිදං ඨානං කයිරමානං අත්ථාය සංවත්තතී’ති. සො තං ඨානං කරොති. තස්ස තං ඨානං කයිරමානං අත්ථාය සංවත්තති.

‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යමිදං [යදිදං (ස්‍යා. කං.)] ඨානං මනාපං කාතුං; තඤ්ච කයිරමානං අනත්ථාය සංවත්තති – ඉමස්මිම්පි, භික්ඛවෙ, ඨානෙ බාලො ච පණ්ඩිතො ච වෙදිතබ්බො පුරිසථාමෙ පුරිසවීරියෙ පුරිසපරක්කමෙ. න, භික්ඛවෙ, බාලො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘කිඤ්චාපි ඛො ඉදං ඨානං මනාපං කාතුං; අථ චරහිදං ඨානං කයිරමානං අනත්ථාය සංවත්තතී’ති. සො තං ඨානං කරොති. තස්ස තං ඨානං කයිරමානං අනත්ථාය සංවත්තති. පණ්ඩිතො ච ඛො, භික්ඛවෙ, ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘කිඤ්චාපි ඛො ඉදං ඨානං මනාපං කාතුං; අථ චරහිදං ඨානං කයිරමානං අනත්ථාය සංවත්තතී’ති. සො තං ඨානං න කරොති. තස්ස තං ඨානං අකයිරමානං අත්ථාය සංවත්තති.

‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යමිදං ඨානං මනාපං කාතුං, තඤ්ච කයිරමානං අත්ථාය සංවත්තති – ඉදං, භික්ඛවෙ, ඨානං උභයෙනෙව කත්තබ්බං මඤ්ඤති. යම්පිදං ඨානං මනාපං කාතුං, ඉමිනාපි නං කත්තබ්බං මඤ්ඤති; යම්පිදං ඨානං කයිරමානං අත්ථාය සංවත්තති, ඉමිනාපි නං කත්තබ්බං මඤ්ඤති. ඉදං, භික්ඛවෙ, ඨානං උභයෙනෙව කත්තබ්බං මඤ්ඤති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි ඨානානී’’ති. පඤ්චමං.

6. අප්පමාදසුත්තං

116. ‘‘චතූහි, භික්ඛවෙ, ඨානෙහි අප්පමාදො කරණීයො. කතමෙහි චතූහි? කායදුච්චරිතං, භික්ඛවෙ, පජහථ, කායසුචරිතං භාවෙථ; තත්ථ ච මා පමාදත්ථ. වචීදුච්චරිතං, භික්ඛවෙ, පජහථ, වචීසුචරිතං භාවෙථ; තත්ථ ච මා පමාදත්ථ. මනොදුච්චරිතං, භික්ඛවෙ, පජහථ, මනොසුචරිතං භාවෙථ; තත්ථ ච මා පමාදත්ථ. මිච්ඡාදිට්ඨිං, භික්ඛවෙ, පජහථ, සම්මාදිට්ඨිං භාවෙථ ; තත්ථ ච මා පමාදත්ථ.

‘‘යතො ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො කායදුච්චරිතං පහීනං හොති කායසුචරිතං භාවිතං, වචීදුච්චරිතං පහීනං හොති වචීසුචරිතං භාවිතං, මනොදුච්චරිතං පහීනං හොති මනොසුචරිතං භාවිතං, මිච්ඡාදිට්ඨි පහීනා හොති සම්මාදිට්ඨි භාවිතා, සො න භායති සම්පරායිකස්ස මරණස්සා’’ති. ඡට්ඨං.

7. ආරක්ඛසුත්තං

117. ‘‘චතූසු, භික්ඛවෙ, ඨානෙසු අත්තරූපෙන අප්පමාදො සති චෙතසො ආරක්ඛො කරණීයො. කතමෙසු චතූසු? ‘මා මෙ රජනීයෙසු ධම්මෙසු චිත්තං රජ්ජී’ති අත්තරූපෙන අප්පමාදො සති චෙතසො ආරක්ඛො කරණීයො; ‘මා මෙ දොසනීයෙසු ධම්මෙසු චිත්තං දුස්සී’ති අත්තරූපෙන අප්පමාදො සති චෙතසො ආරක්ඛො කරණීයො; ‘මා මෙ මොහනීයෙසු ධම්මෙසු චිත්තං මුය්හී’ති අත්තරූපෙන අප්පමාදො සති චෙතසො ආරක්ඛො කරණීයො; ‘මා මෙ මදනීයෙසු ධම්මෙසු චිත්තං මජ්ජී’ති අත්තරූපෙන අප්පමාදො සති චෙතසො ආරක්ඛො කරණීයො.

‘‘යතො ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො රජනීයෙසු ධම්මෙසු චිත්තං න රජ්ජති වීතරාගත්තා, දොසනීයෙසු ධම්මෙසු චිත්තං න දුස්සති වීතදොසත්තා, මොහනීයෙසු ධම්මෙසු චිත්තං න මුය්හති වීතමොහත්තා, මදනීයෙසු ධම්මෙසු චිත්තං න මජ්ජති වීතමදත්තා, සො න ඡම්භති න කම්පති න වෙධති න සන්තාසං ආපජ්ජති, න ච පන සමණවචනහෙතුපි ගච්ඡතී’’ති. සත්තමං.

8. සංවෙජනීයසුත්තං

118. ‘‘චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, සද්ධස්ස කුලපුත්තස්ස දස්සනීයානි සංවෙජනීයානි ඨානානි. කතමානි චත්තාරි? ‘ඉධ තථාගතො ජාතො’ති, භික්ඛවෙ, සද්ධස්ස කුලපුත්තස්ස දස්සනීයං සංවෙජනීයං ඨානං. ‘ඉධ තථාගතො අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුද්ධො’ති, භික්ඛවෙ, සද්ධස්ස කුලපුත්තස්ස දස්සනීයං සංවෙජනීයං ඨානං. ‘ඉධ තථාගතො අනුත්තරං ධම්මචක්කං පවත්තෙසී’ති, භික්ඛවෙ, සද්ධස්ස කුලපුත්තස්ස දස්සනීයං සංවෙජනීයං ඨානං. ‘ඉධ තථාගතො අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බුතො’ති , භික්ඛවෙ, සද්ධස්ස කුලපුත්තස්ස දස්සනීයං සංවෙජනීයං ඨානං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි සද්ධස්ස කුලපුත්තස්ස දස්සනීයානි සංවෙජනීයානි ඨානානී’’ති. අට්ඨමං.

9. පඨමභයසුත්තං

119. ‘‘චත්තාරිමානි , භික්ඛවෙ, භයානි. කතමානි චත්තාරි? ජාතිභයං, ජරාභයං, බ්‍යාධිභයං, මරණභයං – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි භයානී’’ති. නවමං.

10. දුතියභයසුත්තං

120. ‘‘චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, භයානි. කතමානි චත්තාරි? අග්ගිභයං, උදකභයං, රාජභයං, චොරභයං – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි භයානී’’ති. දසමං.

කෙසිවග්ගො දුතියො.

තස්සුද්දානං –

කෙසි ජවො පතොදො ච, නාගො ඨානෙන පඤ්චමං;
අප්පමාදො ච ආරක්ඛො, සංවෙජනීයඤ්ච ද්වෙ භයාති.

(13) 3. භයවග්ගො

1. අත්තානුවාදසුත්තං

121. ‘‘චත්තාරිමානි , භික්ඛවෙ, භයානි. කතමානි චත්තාරි? අත්තානුවාදභයං, පරානුවාදභයං, දණ්ඩභයං, දුග්ගතිභයං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, අත්තානුවාදභයං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘අහඤ්චෙව [අහඤ්චෙ (?)] ඛො පන කායෙන දුච්චරිතං චරෙය්‍යං, වාචාය දුච්චරිතං චරෙය්‍යං, මනසා දුච්චරිතං චරෙය්‍යං, කිඤ්ච තං යං මං [කිඤ්ච තං මං (සී.), කිඤ්ච මං (ස්‍යා. කං.), කිඤ්ච තං කම්මං (පී. ක.)] අත්තා සීලතො න උපවදෙය්‍යා’ති! සො අත්තානුවාදභයස්ස භීතො කායදුච්චරිතං පහාය කායසුචරිතං භාවෙති, වචීදුච්චරිතං පහාය වචීසුචරිතං භාවෙති, මනොදුච්චරිතං පහාය මනොසුචරිතං භාවෙති, සුද්ධං අත්තානං පරිහරති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අත්තානුවාදභයං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, පරානුවාදභයං? ඉධ , භික්ඛවෙ, එකච්චො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘අහඤ්චෙව ඛො පන කායෙන දුච්චරිතං චරෙය්‍යං, වාචාය දුච්චරිතං චරෙය්‍යං, මනසා දුච්චරිතං චරෙය්‍යං, කිඤ්ච තං යං මං පරෙ සීලතො න උපවදෙය්‍යු’න්ති! සො පරානුවාදභයස්ස භීතො කායදුච්චරිතං පහාය කායසුචරිතං භාවෙති, වචීදුච්චරිතං පහාය වචීසුචරිතං භාවෙති, මනොදුච්චරිතං පහාය මනොසුචරිතං භාවෙති, සුද්ධං අත්තානං පරිහරති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පරානුවාදභයං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, දණ්ඩභයං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පස්සති චොරං ආගුචාරිං, රාජානො ගහෙත්වා විවිධා කම්මකාරණා කාරෙන්තෙ, කසාහිපි තාළෙන්තෙ, වෙත්තෙහිපි තාළෙන්තෙ, අද්ධදණ්ඩකෙහිපි තාළෙන්තෙ, හත්ථම්පි ඡින්දන්තෙ, පාදම්පි ඡින්දන්තෙ, හත්ථපාදම්පි ඡින්දන්තෙ, කණ්ණම්පි ඡින්දන්තෙ, නාසම්පි ඡින්දන්තෙ, කණ්ණනාසම්පි ඡින්දන්තෙ, බිලඞ්ගථාලිකම්පි කරොන්තෙ, සඞ්ඛමුණ්ඩිකම්පි කරොන්තෙ, රාහුමුඛම්පි කරොන්තෙ, ජොතිමාලිකම්පි කරොන්තෙ, හත්ථපජ්ජොතිකම්පි කරොන්තෙ, එරකවත්තිකම්පි කරොන්තෙ, චීරකවාසිකම්පි කරොන්තෙ, එණෙය්‍යකම්පි කරොන්තෙ, බළිසමංසිකම්පි කරොන්තෙ, කහාපණකම්පි කරොන්තෙ, ඛාරාපතච්ඡිකම්පි කරොන්තෙ, පලිඝපරිවත්තිකම්පි කරොන්තෙ, පලාලපීඨකම්පි කරොන්තෙ, තත්තෙනපි තෙලෙන ඔසිඤ්චන්තෙ, සුනඛෙහිපි ඛාදාපෙන්තෙ, ජීවන්තම්පි සූලෙ උත්තාසෙන්තෙ, අසිනාපි සීසං ඡින්දන්තෙ.

‘‘තස්ස එවං හොති – ‘යථාරූපානං ඛො පාපකානං කම්මානං හෙතු චොරං ආගුචාරිං රාජානො ගහෙත්වා විවිධා කම්මකාරණා කාරෙන්ති, කසාහිපි තාළෙන්ති…පෙ.… අසිනාපි සීසං ඡින්දන්ති, අහඤ්චෙව ඛො පන එවරූපං පාපකම්මං කරෙය්‍යං, මම්පි රාජානො ගහෙත්වා එවරූපා විවිධා කම්මකාරණා කාරෙය්‍යුං, කසාහිපි තාළෙය්‍යුං, වෙත්තෙහිපි තාළෙය්‍යුං, අද්ධදණ්ඩකෙහිපි තාළෙය්‍යුං, හත්ථම්පි ඡින්දෙය්‍යුං, පාදම්පි ඡින්දෙය්‍යුං, හත්ථපාදම්පි ඡින්දෙය්‍යුං, කණ්ණම්පි ඡින්දෙය්‍යුං, නාසම්පි ඡින්දෙය්‍යුං, කණ්ණනාසම්පි ඡින්දෙය්‍යුං, බිලඞ්ගථාලිකම්පි කරෙය්‍යුං, සඞ්ඛමුණ්ඩිකම්පි කරෙය්‍යුං; රාහුමුඛම්පි කරෙය්‍යුං, ජොතිමාලිකම්පි කරෙය්‍යුං, හත්ථපජ්ජොතිකම්පි කරෙය්‍යුං, එරකවත්තිකම්පි කරෙය්‍යුං, චීරකවාසිකම්පි කරෙය්‍යුං, එණෙය්‍යකම්පි කරෙය්‍යුං, බළිසමංසිකම්පි කරෙය්‍යුං, කහාපණකම්පි කරෙය්‍යුං, ඛාරාපතච්ඡිකම්පි කරෙය්‍යුං, පලිඝපරිවත්තිකම්පි කරෙය්‍යුං, පලාලපීඨකම්පි කරෙය්‍යුං, තත්තෙනපි තෙලෙන ඔසිඤ්චෙය්‍යුං, සුනඛෙහිපි ඛාදාපෙය්‍යුං, ජීවන්තම්පි සූලෙ උත්තාසෙය්‍යුං, අසිනාපි සීසං ඡින්දෙය්‍යු’න්ති. සො දණ්ඩභයස්ස භීතො න පරෙසං පාභතං විලුම්පන්තො චරති. කායදුච්චරිතං පහාය…පෙ.… සුද්ධං අත්තානං පරිහරති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දණ්ඩභයං.

‘‘කතමඤ්ච , භික්ඛවෙ, දුග්ගතිභයං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘කායදුච්චරිතස්ස ඛො පාපකො විපාකො අභිසම්පරායං, වචීදුච්චරිතස්ස පාපකො විපාකො අභිසම්පරායං, මනොදුච්චරිතස්ස පාපකො විපාකො අභිසම්පරායං. අහඤ්චෙව ඛො පන කායෙන දුච්චරිතං චරෙය්‍යං, වාචාය දුච්චරිතං චරෙය්‍යං, මනසා දුච්චරිතං චරෙය්‍යං, කිඤ්ච තං යාහං න කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජෙය්‍යා’න්ති! සො දුග්ගතිභයස්ස භීතො කායදුච්චරිතං පහාය කායසුචරිතං භාවෙති, වචීදුච්චරිතං පහාය වචීසුචරිතං භාවෙති, මනොදුච්චරිතං පහාය මනොසුචරිතං භාවෙති, සුද්ධං අත්තානං පරිහරති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දුග්ගතිභයං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි භයානී’’ති. පඨමං.

2. ඌමිභයසුත්තං

122. ‘‘චත්තාරිමානි , භික්ඛවෙ, භයානි උදකොරොහන්තස්ස [උදකොරොහන්තෙ (ම. නි. 2.161)] පාටිකඞ්ඛිතබ්බානි . කතමානි චත්තාරි? ඌමිභයං, කුම්භීලභයං, ආවට්ටභයං, සුසුකාභයං – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි භයානි උදකොරොහන්තස්ස පාටිකඞ්ඛිතබ්බානි. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි භයානි ඉධෙකච්චස්ස කුලපුත්තස්ස ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ අගාරස්මා [සද්ධා අගාරස්මා (සී. ස්‍යා. කං.)] අනගාරියං පබ්බජිතස්ස [පබ්බජතො (සී.)] පාටිකඞ්ඛිතබ්බානි. කතමානි චත්තාරි? ඌමිභයං, කුම්භීලභයං, ආවට්ටභයං, සුසුකාභයං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, ඌමිභයං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො කුලපුත්තො සද්ධා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො හොති – ‘ඔතිණ්ණොම්හි ජාතියා ජරාය මරණෙන සොකෙහි පරිදෙවෙහි දුක්ඛෙහි දොමනස්සෙහි උපායාසෙහි, දුක්ඛොතිණ්ණො දුක්ඛපරෙතො; අප්පෙව නාම ඉමස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස අන්තකිරියා පඤ්ඤායෙථා’ති! තමෙනං තථා පබ්බජිතං සමානං සබ්‍රහ්මචාරිනො ඔවදන්ති අනුසාසන්ති – ‘එවං තෙ අභික්කමිතබ්බං, එවං තෙ පටික්කමිතබ්බං, එවං තෙ ආලොකෙතබ්බං , එවං තෙ විලොකෙතබ්බං, එවං තෙ සමිඤ්ජිතබ්බං, එවං තෙ පසාරිතබ්බං, එවං තෙ සඞ්ඝාටිපත්තචීවරං ධාරෙතබ්බ’න්ති. තස්ස එවං හොති – ‘මයං ඛො පුබ්බෙ අගාරියභූතා සමානා අඤ්ඤෙ ඔවදාමපි අනුසාසාමපි. ඉමෙ පනම්හාකං පුත්තමත්තා මඤ්ඤෙ නත්තමත්තා මඤ්ඤෙ ඔවදිතබ්බං අනුසාසිතබ්බං මඤ්ඤන්තී’ති. සො කුපිතො අනත්තමනො සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඌමිභයස්ස භීතො සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තො. ඌමිභයන්ති ඛො, භික්ඛවෙ, කොධූපායාසස්සෙතං අධිවචනං. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, ඌමිභයං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, කුම්භීලභයං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො කුලපුත්තො සද්ධා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො හොති – ‘ඔතිණ්ණොම්හි ජාතියා ජරාය මරණෙන සොකෙහි පරිදෙවෙහි දුක්ඛෙහි දොමනස්සෙහි උපායාසෙහි, දුක්ඛොතිණ්ණො දුක්ඛපරෙතො; අප්පෙව නාම ඉමස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස අන්තකිරියා පඤ්ඤායෙථා’ති! තමෙනං තථා පබ්බජිතං සමානං සබ්‍රහ්මචාරිනො ඔවදන්ති අනුසාසන්ති – ‘ඉදං තෙ ඛාදිතබ්බං, ඉදං තෙ න ඛාදිතබ්බං, ඉදං තෙ භුඤ්ජිතබ්බං, ඉදං තෙ න භුඤ්ජිතබ්බං, ඉදං තෙ සායිතබ්බං, ඉදං තෙ න සායිතබ්බං, ඉදං තෙ පාතබ්බං , ඉදං තෙ න පාතබ්බං, කප්පියං තෙ ඛාදිතබ්බං, අකප්පියං තෙ න ඛාදිතබ්බං, කප්පියං තෙ භුඤ්ජිතබ්බං, අකප්පියං තෙ න භුඤ්ජිතබ්බං, කප්පියං තෙ සායිතබ්බං, අකප්පියං තෙ න සායිතබ්බං, කප්පියං තෙ පාතබ්බං, අකප්පියං තෙ න පාතබ්බං, කාලෙ තෙ ඛාදිතබ්බං, විකාලෙ තෙ න ඛාදිතබ්බං, කාලෙ තෙ භුඤ්ජිතබ්බං, විකාලෙ තෙ න භුඤ්ජිතබ්බං, කාලෙ තෙ සායිතබ්බං, විකාලෙ තෙ න සායිතබ්බං, කාලෙ තෙ පාතබ්බං, විකාලෙ තෙ න පාතබ්බ’න්ති. තස්ස එවං හොති – ‘මයං ඛො පුබ්බෙ අගාරියභූතා සමානා යං ඉච්ඡාම තං ඛාදාම, යං න ඉච්ඡාම න තං ඛාදාම; යං ඉච්ඡාම තං භුඤ්ජාම, යං න ඉච්ඡාම න තං භුඤ්ජාම; යං ඉච්ඡාම තං සායාම, යං න ඉච්ඡාම න තං සායාම; යං ඉච්ඡාම තං පිවාම, යං න ඉච්ඡාම න තං පිවාම; කප්පියම්පි ඛාදාම අකප්පියම්පි ඛාදාම කප්පියම්පි භුඤ්ජාම අකප්පියම්පි භුඤ්ජාම කප්පියම්පි සායාම අකප්පියම්පි සායාම කප්පියම්පි පිවාම අකප්පියම්පි පිවාම, කාලෙපි ඛාදාම විකාලෙපි ඛාදාම කාලෙපි භුඤ්ජාම විකාලෙපි භුඤ්ජාම කාලෙපි සායාම විකාලෙපි සායාම කාලෙපි පිවාම විකාලෙපි පිවාම; යම්පි නො සද්ධා ගහපතිකා දිවා විකාලෙ පණීතං ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා දෙන්ති, තත්‍රපිමෙ [තත්ථපිමෙ (ම. නි. 2.163)] මුඛාවරණං මඤ්ඤෙ කරොන්තී’ති. සො කුපිතො අනත්තමනො සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කුම්භීලභයස්ස භීතො සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තො. කුම්භීලභයන්ති ඛො, භික්ඛවෙ, ඔදරිකත්තස්සෙතං අධිවචනං. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කුම්භීලභයං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, ආවට්ටභයං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො කුලපුත්තො සද්ධා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො හොති – ‘ඔතිණ්ණොම්හි ජාතියා ජරාය මරණෙන සොකෙහි පරිදෙවෙහි, දුක්ඛෙහි දොමනස්සෙහි උපායාසෙහි දුක්ඛොතිණ්ණො දුක්ඛපරෙතො; අප්පෙව නාම ඉමස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස අන්තකිරියා පඤ්ඤායෙථා’ති! සො එවං පබ්බජිතො සමානො පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය ගාමං වා නිගමං වා පිණ්ඩාය පවිසති අරක්ඛිතෙනෙව කායෙන අරක්ඛිතාය වාචාය අරක්ඛිතෙන චිත්තෙන අනුපට්ඨිතාය සතියා අසංවුතෙහි ඉන්ද්‍රියෙහි. සො තත්ථ පස්සති ගහපතිං වා ගහපතිපුත්තං වා පඤ්චහි කාමගුණෙහි සමප්පිතං සමඞ්ගීභූතං පරිචාරයමානං. තස්ස එවං හොති – ‘මයං ඛො පුබ්බෙ අගාරියභූතා සමානා පඤ්චහි කාමගුණෙහි සමප්පිතා සමඞ්ගීභූතා පරිචාරිම්හා; සංවිජ්ජන්ති ඛො පන මෙ කුලෙ භොගා. සක්කා භොගෙ ච භුඤ්ජිතුං පුඤ්ඤානි ච කාතුං. යංනූනාහං සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තිත්වා භොගෙ ච භුඤ්ජෙය්‍යං පුඤ්ඤානි ච කරෙය්‍ය’න්ති ! සො සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තති . අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආවට්ටභයස්ස භීතො සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තො. ආවට්ටභයන්ති ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නෙතං කාමගුණානං අධිවචනං. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, ආවට්ටභයං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, සුසුකාභයං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො කුලපුත්තො සද්ධා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො හොති – ‘ඔතිණ්ණොම්හි ජාතියා ජරාය මරණෙන සොකෙහි පරිදෙවෙහි දුක්ඛෙහි දොමනස්සෙහි උපායාසෙහි, දුක්ඛොතිණ්ණො දුක්ඛපරෙතො; අප්පෙව නාම ඉමස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස අන්තකිරියා පඤ්ඤායෙථා’ති! සො එවං පබ්බජිතො සමානො පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය ගාමං වා නිගමං වා පිණ්ඩාය පවිසති අරක්ඛිතෙනෙව කායෙන අරක්ඛිතාය වාචාය අරක්ඛිතෙන චිත්තෙන අනුපට්ඨිතාය සතියා අසංවුතෙහි ඉන්ද්‍රියෙහි. සො තත්ථ පස්සති මාතුගාමං දුන්නිවත්ථං වා දුප්පාරුතං වා. තස්ස මාතුගාමං දිස්වා දුන්නිවත්ථං වා දුප්පාරුතං වා රාගො චිත්තං අනුද්ධංසෙති. සො රාගානුද්ධංසිතෙන චිත්තෙන සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සුසුකාභයස්ස භීතො සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තො. සුසුකාභයන්ති ඛො, භික්ඛවෙ, මාතුගාමස්සෙතං අධිවචනං. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සුසුකාභයං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි භයානි ඉධෙකච්චස්ස කුලපුත්තස්ස ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතස්ස පාටිකඞ්ඛිතබ්බානී’’ති. දුතියං.

3. පඨමනානාකරණසුත්තං

123. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? [කථා. 671 ආදයො] ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං

විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො තදස්සාදෙති, තං නිකාමෙති, තෙන ච විත්තිං ආපජ්ජති. තත්ථ ඨිතො තදධිමුත්තො තබ්බහුලවිහාරී අපරිහීනො කාලං කුරුමානො බ්‍රහ්මකායිකානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති. බ්‍රහ්මකායිකානං, භික්ඛවෙ, දෙවානං කප්පො ආයුප්පමාණං. තත්ථ පුථුජ්ජනො යාවතායුකං ඨත්වා යාවතකං තෙසං දෙවානං ආයුප්පමාණං තං සබ්බං බෙපෙත්වා නිරයම්පි ගච්ඡති තිරච්ඡානයොනිම්පි ගච්ඡති පෙත්තිවිසයම්පි ගච්ඡති. භගවතො පන සාවකො තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා යාවතකං තෙසං දෙවානං ආයුප්පමාණං තං සබ්බං බෙපෙත්වා තස්මිංයෙව භවෙ පරිනිබ්බායති. අයං ඛො, භික්ඛවෙ, විසෙසො අයං අධිප්පයාසො ඉදං නානාකරණං සුතවතො අරියසාවකස්ස අස්සුතවතා පුථුජ්ජනෙන, යදිදං ගතියා උපපත්තියා සති [යදිදං චුතියා උපපත්තියා චාති (ක.) අ. නි. 3.117 පස්සිතබ්බං].

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො විතක්කවිචාරානං වූපසමා අජ්ඣත්තං සම්පසාදනං චෙතසො එකොදිභාවං අවිතක්කං අවිචාරං සමාධිජං පීතිසුඛං දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො තදස්සාදෙති, තං නිකාමෙති, තෙන ච විත්තිං ආපජ්ජති. තත්ථ ඨිතො තදධිමුත්තො තබ්බහුලවිහාරී අපරිහීනො කාලං කුරුමානො ආභස්සරානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති. ආභස්සරානං, භික්ඛවෙ, දෙවානං ද්වෙ කප්පා ආයුප්පමාණං. තත්ථ පුථුජ්ජනො යාවතායුකං ඨත්වා යාවතකං තෙසං දෙවානං ආයුප්පමාණං තං සබ්බං බෙපෙත්වා නිරයම්පි ගච්ඡති තිරච්ඡානයොනිම්පි ගච්ඡති පෙත්තිවිසයම්පි ගච්ඡති. භගවතො පන සාවකො තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා යාවතකං තෙසං දෙවානං ආයුප්පමාණං තං සබ්බං බෙපෙත්වා තස්මිංයෙව භවෙ පරිනිබ්බායති. අයං ඛො, භික්ඛවෙ, විසෙසො අයං අධිප්පයාසො ඉදං නානාකරණං සුතවතො අරියසාවකස්ස අස්සුතවතා පුථුජ්ජනෙන, යදිදං ගතියා උපපත්තියා සති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පීතියා ච විරාගා උපෙක්ඛකො ච විහරති සතො ච සම්පජානො සුඛඤ්ච කායෙන පටිසංවෙදෙති යං තං අරියා ආචික්ඛන්ති – ‘උපෙක්ඛකො සතිමා සුඛවිහාරී’ති තතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො තදස්සාදෙති, තං නිකාමෙති, තෙන ච විත්තිං ආපජ්ජති. තත්ථ ඨිතො තදධිමුත්තො තබ්බහුලවිහාරී අපරිහීනො, කාලං කුරුමානො සුභකිණ්හානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති. සුභකිණ්හානං, භික්ඛවෙ, දෙවානං චත්තාරො කප්පා ආයුප්පමාණං. තත්ථ පුථුජ්ජනො යාවතායුකං ඨත්වා යාවතකං තෙසං දෙවානං ආයුප්පමාණං තං සබ්බං බෙපෙත්වා නිරයම්පි ගච්ඡති තිරච්ඡානයොනිම්පි ගච්ඡති පෙත්තිවිසයම්පි ගච්ඡති. භගවතො පන සාවකො තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා යාවතකං තෙසං දෙවානං ආයුප්පමාණං තං සබ්බං බෙපෙත්වා තස්මිංයෙව භවෙ පරිනිබ්බායති. අයං ඛො, භික්ඛවෙ, විසෙසො අයං අධිප්පයාසො ඉදං නානාකරණං සුතවතො අරියසාවකස්ස අස්සුතවතා පුථුජ්ජනෙන, යදිදං ගතියා උපපත්තියා සති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සුඛස්ස ච පහානා දුක්ඛස්ස ච පහානා පුබ්බෙව සොමනස්සදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමා අදුක්ඛමසුඛං උපෙක්ඛාසතිපාරිසුද්ධිං චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො තදස්සාදෙති, තං නිකාමෙති, තෙන ච විත්තිං ආපජ්ජති. තත්ථ ඨිතො තදධිමුත්තො තබ්බහුලවිහාරී අපරිහීනො කාලං කුරුමානො වෙහප්ඵලානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති. වෙහප්ඵලානං, භික්ඛවෙ, දෙවානං පඤ්ච කප්පසතානි ආයුප්පමාණං. තත්ථ පුථුජ්ජනො යාවතායුකං ඨත්වා යාවතකං තෙසං දෙවානං ආයුප්පමාණං තං සබ්බං බෙපෙත්වා නිරයම්පි ගච්ඡති තිරච්ඡානයොනිම්පි ගච්ඡති පෙත්තිවිසයම්පි ගච්ඡති. භගවතො පන සාවකො තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා යාවතකං තෙසං දෙවානං ආයුප්පමාණං තං සබ්බං බෙපෙත්වා තස්මිංයෙව භවෙ පරිනිබ්බායති. අයං ඛො, භික්ඛවෙ, විසෙසො අයං අධිප්පයාසො ඉදං නානාකරණං සුතවතො අරියසාවකස්ස අස්සුතවතා පුථුජ්ජනෙන, යදිදං ගතියා උපපත්තියා සති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. තතියං.

4. දුතියනානාකරණසුත්තං

124. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො යදෙව තත්ථ හොති රූපගතං වෙදනාගතං සඤ්ඤාගතං සඞ්ඛාරගතං විඤ්ඤාණගතං, තෙ ධම්මෙ අනිච්චතො දුක්ඛතො රොගතො ගණ්ඩතො සල්ලතො අඝතො ආබාධතො පරතො පලොකතො සුඤ්ඤතො අනත්තතො සමනුපස්සති. සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුද්ධාවාසානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති. අයං, භික්ඛවෙ, උපපත්ති අසාධාරණා පුථුජ්ජනෙහි.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො විතක්කවිචාරානං වූපසමා…පෙ…. දුතියං ඣානං…පෙ…. තතියං ඣානං…පෙ…. චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො යදෙව තත්ථ හොති රූපගතං වෙදනාගතං සඤ්ඤාගතං සඞ්ඛාරගතං විඤ්ඤාණගතං, තෙ ධම්මෙ අනිච්චතො දුක්ඛතො රොගතො ගණ්ඩතො සල්ලතො අඝතො ආබාධතො පරතො පලොකතො සුඤ්ඤතො අනත්තතො සමනුපස්සති. සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුද්ධාවාසානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති. අයං, භික්ඛවෙ, උපපත්ති අසාධාරණා පුථුජ්ජනෙහි. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. චතුත්ථං.

5. පඨමමෙත්තාසුත්තං

125. ''චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො මෙත්තාසහගතෙන චෙතසා එකං දිසං ඵරිත්වා විහරති, තථා දුතියං තථා තතියං තථා චතුත්ථං. ඉති උද්ධමධො තිරියං සබ්බධි සබ්බත්තතාය සබ්බාවන්තං ලොකං මෙත්තාසහගතෙන චෙතසා විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ජෙන ඵරිත්වා විහරති. සො තදස්සාදෙති, තං නිකාමෙති, තෙන ච විත්තිං ආපජ්ජති. තත්ථ ඨිතො තදධිමුත්තො තබ්බහුලවිහාරී අපරිහීනො කාලං කුරුමානො බ්‍රහ්මකායිකානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති. බ්‍රහ්මකායිකානං, භික්ඛවෙ, දෙවානං කප්පො ආයුප්පමාණං. තත්ථ පුථුජ්ජනො යාවතායුකං ඨත්වා යාවතකං තෙසං දෙවානං ආයුප්පමාණං තං සබ්බං ඛෙපෙත්වා නිරයම්පි ගච්ඡති තිරච්ඡානයොනිම්පි ගච්ඡති පෙත්තිවිසයම්පි ගච්ඡති. භගවතො පන සාවකො තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා යාවතකං තෙසං දෙවානං ආයුප්පමාණං තං සබ්බං ඛෙපෙත්වා තස්මිංයෙව භවෙ පරිනිබ්බායති. අයං ඛො , භික්ඛවෙ, විසෙසො අයං අධිප්පයාසො ඉදං නානාකරණං සුතවතො අරියසාවකස්ස අස්සුතවතා පුථුජ්ජනෙන, යදිදං ගතියා උපපත්තියා සති.

''පුන චපරං, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො කරුණාසහගතෙන චෙතසා...පෙ.... මුදිතාසහගතෙන චෙතසා...පෙ.... උපෙක්ඛාසහගතෙන චෙතසා එකං දිසං ඵරිත්වා විහරති, තථා දුතියං තථා තතියං තථා චතුත්ථං. ඉති උද්ධමධො තිරියං සබ්බධි සබ්බත්තතාය සබ්බාවන්තං ලොකං උපෙක්ඛාසහගතෙන චෙතසා විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ජෙන ඵරිත්වා විහරති. සො තදස්සාදෙති, තං නිකාමෙති, තෙන ච විත්තිං ආපජ්ජති. තත්ථ ඨිතො තදධිමුත්තො තබ්බහුලවිහාරී අපරිහීනො කාලං කුරුමානො ආභස්සරානං [ස්‍යාමපොත්ථකෙ පන කරුණාදයො තයො විහාරා ආභස්සරාදීහි තීහි විසුං විසුං යොජෙත්වා පරිපුණ්ණමෙව දස්සිතං] දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති. ආභස්සරානං, භික්ඛවෙ, දෙවානං ද්වෙ කප්පා ආයුප්පමාණං...පෙ.... සුභකිණ්හානං [ස්‍යාමපොත්ථකෙ පන කරුණාදයො තයො විහාරා ආභස්සරාදීහි තීහි විසුං විසුං යොජෙත්වා පරිපුණ්ණමෙව දස්සිතං] දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති. සුභකිණ්හානං, භික්ඛවෙ, දෙවානං චත්තාරො කප්පා ආයුප්පමාණං...පෙ.... වෙහප්ඵලානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති. වෙහප්ඵලානං, භික්ඛවෙ, දෙවානං පඤ්ච කප්පසතානි ආයුප්පමාණං. තත්ථ පුථුජ්ජනො යාවතායුකං ඨත්වා යාවතකං තෙසං දෙවානං ආයුප්පමාණං තං සබ්බං ඛෙපෙත්වා නිරයම්පි ගච්ඡති තිරච්ඡානයොනිම්පි ගච්ඡති පෙත්තිවිසයම්පි ගච්ඡති. භගවතො පන සාවකො තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා යාවතකං තෙසං දෙවානං ආයුප්පමාණං තං සබ්බං ඛෙපෙත්වා තස්මිංයෙව භවෙ පරිනිබ්බායති. අයං ඛො, භික්ඛවෙ, විසෙසො අයං අධිප්පයාසො ඉදං නානාකරණං සුතවතො අරියසාවකස්ස අස්සුතවතා පුථුජ්ජනෙන, යදිදං ගතියා උපපත්තියා සති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි''න්ති. පඤ්චමං.

6. දුතියමෙත්තාසුත්තං

126. ''චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො මෙත්තාසහගතෙන චෙතසා එකං දිසං ඵරිත්වා විහරති, තථා දුතියං තථා තතියං තථා චතුත්ථං. ඉති උද්ධමධො තිරියං සබ්බධි සබ්බත්තතාය සබ්බාවන්තං ලොකං මෙත්තාසහගතෙන චෙතසා විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ජෙන ඵරිත්වා විහරති. සො යදෙව තත්ථ හොති රූපගතං වෙදනාගතං සඤ්ඤාගතං සඞ්ඛාරගතං විඤ්ඤාණගතං තෙ ධම්මෙ අනිච්චතො දුක්ඛතො රොගතො ගණ්ඩතො සල්ලතො අඝතො ආබාධතො පරතො පලොකතො සුඤ්ඤතො අනත්තතො සමනුපස්සති. සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුද්ධාවාසානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති. අයං, භික්ඛවෙ, උපපත්ති අසාධාරණා පුථුජ්ජනෙහි.

''පුන චපරං, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො කරුණා...පෙ.... මුදිතා...පෙ.... උපෙක්ඛාසහගතෙන චෙතසා එකං දිසං ඵරිත්වා විහරති, තථා දුතියං තථා තතියං තථා චතුත්ථං. ඉති උද්ධමධො තිරියං සබ්බධි සබ්බත්තතාය සබ්බාවන්තං ලොකං උපෙක්ඛාසහගතෙන චෙතසා විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ජෙන ඵරිත්වා විහරති . සො යදෙව තත්ථ හොති රූපගතං වෙදනාගතං සඤ්ඤාගතං සඞ්ඛාරගතං විඤ්ඤාණගතං තෙ ධම්මෙ අනිච්චතො දුක්ඛතො රොගතො ගණ්ඩතො සල්ලතො අඝතො ආබාධතො පරතො පලොකතො සුඤ්ඤතො අනත්තතො සමනුපස්සති. සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුද්ධාවාසානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති. අයං, භික්ඛවෙ, උපපත්ති අසාධාරණා පුථුජ්ජනෙහි. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි''න්ති. ඡට්ඨං.

7. පඨමතථාගතඅච්ඡරියසුත්තං

127. ''තථාගතස්ස , භික්ඛවෙ, අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස පාතුභාවා චත්තාරො අච්ඡරියා අබ්භුතා ධම්මා [අබ්භුතධම්මා (ස්‍යා. කං. ක.)] පාතුභවන්ති. කතමෙ චත්තාරො? යදා, භික්ඛවෙ, බොධිසත්තො තුසිතා කායා චවිත්වා සතො සම්පජානො මාතුකුච්ඡිං ඔක්කමති, අථ සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය අප්පමාණො උළාරො ඔභාසො පාතුභවති අතික්කම්මෙව දෙවානං දෙවානුභාවං. යාපි තා ලොකන්තරිකා අඝා අසංවුතා අන්ධකාරා අන්ධකාරතිමිසා යත්ථපිමෙසං [යත්ථිමෙසං (සී. ස්‍යා. කං.)] චන්දිමසූරියානං එවංමහිද්ධිකානං එවංමහානුභාවානං ආභා නානුභොන්ති, තත්ථපි අප්පමාණො උළාරො ඔභාසො පාතුභවති අතික්කම්මෙව දෙවානං දෙවානුභාවං. යෙපි තත්ථ සත්තා උපපන්නා තෙපි තෙනොභාසෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං සඤ්ජානන්ති – 'අඤ්ඤෙපි කිර, භො, සන්ති සත්තා ඉධූපපන්නා'ති. තථාගතස්ස , භික්ඛවෙ, අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස පාතුභාවා අයං පඨමො අච්ඡරියො අබ්භුතො ධම්මො [අබ්භුතධම්මො (ස්‍යා. කං. ක.)] පාතුභවති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, යදා බොධිසත්තො සතො සම්පජානො මාතුකුච්ඡිම්හා නික්ඛමති, අථ සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය අප්පමාණො උළාරො ඔභාසො පාතුභවති අතික්කම්මෙව දෙවානං දෙවානුභාවං. යාපි තා ලොකන්තරිකා අඝා අසංවුතා අන්ධකාරා අන්ධකාරතිමිසා යත්ථපිමෙසං චන්දිමසූරියානං එවංමහිද්ධිකානං එවංමහානුභාවානං ආභා නානුභොන්ති, තත්ථපි අප්පමාණො උළාරො ඔභාසො පාතුභවති අතික්කම්මෙව දෙවානං දෙවානුභාවං. යෙපි තත්ථ සත්තා උපපන්නා තෙපි තෙනොභාසෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං සඤ්ජානන්ති – ‘අඤ්ඤෙපි කිර, භො, සන්ති සත්තා ඉධූපපන්නා’ති. තථාගතස්ස, භික්ඛවෙ, අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස පාතුභාවා අයං දුතියො අච්ඡරියො අබ්භුතො ධම්මො පාතුභවති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, යදා තථාගතො අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුජ්ඣති, අථ සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය අප්පමාණො උළාරො ඔභාසො පාතුභවති අතික්කම්මෙව දෙවානං දෙවානුභාවං. යාපි තා ලොකන්තරිකා අඝා අසංවුතා අන්ධකාරා අන්ධකාරතිමිසා යත්ථපිමෙසං චන්දිමසූරියානං එවංමහිද්ධිකානං එවංමහානුභාවානං ආභා නානුභොන්ති, තත්ථපි අප්පමාණො උළාරො ඔභාසො පාතුභවති අතික්කම්මෙව දෙවානං දෙවානුභාවං. යෙපි තත්ථ සත්තා උපපන්නා තෙපි තෙනොභාසෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං සඤ්ජානන්ති – ‘අඤ්ඤෙපි කිර, භො, සන්ති සත්තා ඉධූපපන්නා’ති. තථාගතස්ස, භික්ඛවෙ, අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස පාතුභාවා අයං තතියො අච්ඡරියො අබ්භුතො ධම්මො පාතුභවති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, යදා තථාගතො අනුත්තරං ධම්මචක්කං පවත්තෙති, අථ සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය අප්පමාණො උළාරො ඔභාසො පාතුභවති අතික්කම්මෙව දෙවානං දෙවානුභාවං. යාපි තා ලොකන්තරිකා අඝා අසංවුතා අන්ධකාරා අන්ධකාරතිමිසා යත්ථපිමෙසං චන්දිමසූරියානං එවංමහිද්ධිකානං එවංමහානුභාවානං ආභා නානුභොන්ති, තත්ථපි අප්පමාණො උළාරො ඔභාසො පාතුභවති අතික්කම්මෙව දෙවානං දෙවානුභාවං. යෙපි තත්ථ සත්තා උපපන්නා තෙපි තෙනොභාසෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං සඤ්ජානන්ති – ‘අඤ්ඤෙපි කිර, භො, සන්ති සත්තා ඉධූපපන්නා’ති. තථාගතස්ස, භික්ඛවෙ, අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස පාතුභාවා අයං චතුත්ථො අච්ඡරියො අබ්භුතො ධම්මො පාතුභවති. තථාගතස්ස, භික්ඛවෙ, අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස පාතුභාවා ඉමෙ චත්තාරො අච්ඡරියා අබ්භුතා ධම්මා පාතුභවන්ති’’ති. සත්තමං.

8. දුතියතථාගතඅච්ඡරියසුත්තං

128. ‘‘තථාගතස්ස, භික්ඛවෙ, අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස පාතුභාවා චත්තාරො අච්ඡරියා අබ්භුතා ධම්මා පාතුභවන්ති. කතමෙ චත්තාරො? ආලයාරාමා [ආලයරාමා (අඤ්ඤසුත්තෙසු)], භික්ඛවෙ, පජා ආලයරතා ආලයසම්මුදිතා; සා තථාගතෙන අනාලයෙ ධම්මෙ දෙසියමානෙ සුස්සූසති සොතං ඔදහති අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨපෙති . තථාගතස්ස, භික්ඛවෙ, අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස පාතුභාවා අයං පඨමො අච්ඡරියො අබ්භුතො ධම්මො පාතුභවති.

‘‘මානාරාමා , භික්ඛවෙ, පජා මානරතා මානසම්මුදිතා. සා තථාගතෙන මානවිනයෙ ධම්මෙ දෙසියමානෙ සුස්සූසති සොතං ඔදහති අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨපෙති. තථාගතස්ස, භික්ඛවෙ, අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස පාතුභාවා අයං දුතියො අච්ඡරියො අබ්භුතො ධම්මො පාතුභවති.

‘‘අනුපසමාරාමා, භික්ඛවෙ, පජා අනුපසමරතා අනුපසමසම්මුදිතා. සා තථාගතෙන ඔපසමිකෙ ධම්මෙ දෙසියමානෙ සුස්සූසති සොතං ඔදහති අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨපෙති. තථාගතස්ස , භික්ඛවෙ, අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස පාතුභාවා අයං තතියො අච්ඡරියො අබ්භුතො ධම්මො පාතුභවති.

‘‘අවිජ්ජාගතා, භික්ඛවෙ, පජා අණ්ඩභූතා පරියොනද්ධා. සා තථාගතෙන අවිජ්ජාවිනයෙ ධම්මෙ දෙසියමානෙ සුස්සූසති සොතං ඔදහති අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨපෙති. තථාගතස්ස, භික්ඛවෙ, අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස පාතුභාවා අයං චතුත්ථො අච්ඡරියො අබ්භුතො ධම්මො පාතුභවති. තථාගතස්ස, භික්ඛවෙ, අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස පාතුභාවා ඉමෙ චත්තාරො අච්ඡරියා අබ්භුතා ධම්මා පාතුභවන්ති’’ති. අට්ඨමං.

9. ආනන්දඅච්ඡරියසුත්තං

129. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, අච්ඡරියා අබ්භුතා ධම්මා ආනන්දෙ. කතමෙ චත්තාරො? සචෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුපරිසා ආනන්දං දස්සනාය උපසඞ්කමති, දස්සනෙනපි සා අත්තමනා හොති. තත්‍ර චෙ ආනන්දො ධම්මං භාසති, භාසිතෙනපි සා අත්තමනා හොති. අතිත්තාව, භික්ඛවෙ, භික්ඛුපරිසා හොති, අථ ආනන්දො තුණ්හී භවති.

‘‘සචෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනිපරිසා ආනන්දං දස්සනාය උපසඞ්කමති, දස්සනෙනපි සා අත්තමනා හොති. තත්ථ චෙ ආනන්දො ධම්මං භාසති, භාසිතෙනපි සා අත්තමනා හොති. අතිත්තාව, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනිපරිසා හොති, අථ ආනන්දො තුණ්හී භවති.

‘‘සචෙ, භික්ඛවෙ, උපාසකපරිසා ආනන්දං දස්සනාය උපසඞ්කමති, දස්සනෙනපි සා අත්තමනා හොති. තත්‍ර චෙ ආනන්දො ධම්මං භාසති, භාසිතෙනපි සා අත්තමනා හොති. අතිත්තාව, භික්ඛවෙ, උපාසකපරිසා හොති, අථ ආනන්දො

තුණ්හී හවති.

‘‘සචෙ, භික්ඛවෙ, උපාසිකාපරිසා ආනන්දං දස්සනාය උපසඞ්කමති, දස්සනෙනපි සා අත්තමනා හොති. තත්‍ර චෙ ආනන්දො ධම්මං භාසති, භාසිතෙනපි සා අත්තමනා හොති. අතිත්තාව, භික්ඛවෙ, උපාසිකාපරිසා හොති, අථ ආනන්දො තුණ්හී හවති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො අච්ඡරියා අබ්භුතා ධම්මා ආනන්දෙ’’ති. නවමං.

10. චක්කවත්තිඅච්ඡරියසුත්තං

130. ‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, අච්ඡරියා අබ්භුතා ධම්මා රඤ්ඤෙ චක්කවත්තිම්හි. කතමෙ චත්තාරො? සචෙ, භික්ඛවෙ, ඛත්තියපරිසා රාජානං චක්කවත්තිං දස්සනාය උපසඞ්කමති, දස්සනෙනපි සා අත්තමනා හොති. තත්‍ර චෙ රාජා චක්කවත්තී භාසති, භාසිතෙනපි සා අත්තමනා හොති. අතිත්තාව, භික්ඛවෙ, ඛත්තියපරිසා හොති, අථ රාජා චක්කවත්තී තුණ්හී හවති.

‘‘සචෙ, භික්ඛවෙ, බ්‍රාහ්මණපරිසා රාජානං චක්කවත්තිං දස්සනාය උපසඞ්කමති, දස්සනෙනපි සා අත්තමනා හොති. තත්‍ර චෙ රාජා චක්කවත්තී භාසති, භාසිතෙනපි සා අත්තමනා හොති. අතිත්තාව, භික්ඛවෙ, බ්‍රාහ්මණපරිසා හොති, අථ රාජා චක්කවත්තී තුණ්හී හවති.

‘‘සචෙ, භික්ඛවෙ, ගහපතිපරිසා රාජානං චක්කවත්තිං දස්සනාය උපසඞ්කමති, දස්සනෙනපි සා අත්තමනා හොති. තත්‍ර චෙ රාජා චක්කවත්තී භාසති, භාසිතෙනපි සා අත්තමනා හොති. අතිත්තාව, භික්ඛවෙ, ගහපතිපරිසා හොති, අථ රාජා චක්කවත්තී තුණ්හී හවති.

‘‘සචෙ, භික්ඛවෙ, සමණපරිසා රාජානං චක්කවත්තිං දස්සනාය උපසඞ්කමති, දස්සනෙනපි සා අත්තමනා හොති. තත්‍ර චෙ රාජා චක්කවත්තී භාසති, භාසිතෙනපි සා අත්තමනා හොති. අතිත්තාව, භික්ඛවෙ, සමණපරිසා හොති, අථ රාජා චක්කවත්තී තුණ්හී හවති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො අච්ඡරියා අබ්භුතා ධම්මා රඤ්ඤෙ චක්කවත්තිම්හි.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො [චත්තාරොමෙ (ක.)] අච්ඡරියා අබ්භුතා ධම්මා ආනන්දෙ. කතමෙ චත්තාරො? සචෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුපරිසා ආනන්දං දස්සනාය උපසඞ්කමති, දස්සනෙනපි සා අත්තමනා හොති. තත්‍ර චෙ ආනන්දො ධම්මං භාසති, භාසිතෙනපි සා අත්තමනා හොති. අතිත්තාව, භික්ඛවෙ, භික්ඛුපරිසා හොති, අථ ආනන්දො තුණ්හී හවති.

‘‘සචෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනිපරිසා…පෙ.… සචෙ, භික්ඛවෙ, උපාසකපරිසා…පෙ.… සචෙ , භික්ඛවෙ, උපාසිකාපරිසා ආනන්දං දස්සනාය උපසඞ්කමති, දස්සනෙනපි සා අත්තමනා හොති. තත්‍ර චෙ ආනන්දො ධම්මං භාසති, භාසිතෙනපි සා අත්තමනා හොති. අතිත්තාව, භික්ඛවෙ, උපාසිකාපරිසා හොති, අථ ආනන්දො තුණ්හී හවති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො අච්ඡරියා අබ්භුතා ධම්මා ආනන්දෙ’’ති. දසමං.

භයවග්ගො තතියො.

තස්සුද්දානං –

අත්තානුවාදඋම්මි ච, ද්වෙ ච නානා ද්වෙ ච හොන්ති;
මෙත්තා ද්වෙ ච අච්ඡරියා, අපරා ච තථා දුවෙති.

(14) 4. පුග්ගලවග්ගො

1. සංයොජනසුත්තං

131. “චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස ඔරම්භාගියානි සංයොජනානි අප්පහීනානි හොන්ති, උපපත්තිපටිලාභියානි සංයොජනානි අප්පහීනානි හොන්ති, භවපටිලාභියානි සංයොජනානි අප්පහීනානි හොන්ති.

“ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස ඔරම්භාගියානි සංයොජනානි පහීනානි හොන්ති, උපපත්තිපටිලාභියානි සංයොජනානි අප්පහීනානි හොන්ති, භවපටිලාභියානි සංයොජනානි අප්පහීනානි හොන්ති.

“ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස ඔරම්භාගියානි සංයොජනානි පහීනානි හොන්ති, උපපත්තිපටිලාභියානි සංයොජනානි පහීනානි හොන්ති, භවපටිලාභියානි සංයොජනානි අප්පහීනානි හොන්ති.

“ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස ඔරම්භාගියානි සංයොජනානි පහීනානි හොන්ති, උපපත්තිපටිලාභියානි සංයොජනානි පහීනානි හොන්ති, භවපටිලාභියානි සංයොජනානි පහීනානි හොන්ති.

“කතමස්ස, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස ඔරම්භාගියානි සංයොජනානි අප්පහීනානි, උපපත්තිපටිලාභියානි සංයොජනානි අප්පහීනානි, භවපටිලාභියානි සංයොජනානි අප්පහීනානි? සකදාගාමිස්ස. ඉමස්ස ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස ඔරම්භාගියානි සංයොජනානි අප්පහීනානි, උපපත්තිපටිලාභියානි සංයොජනානි අප්පහීනානි, භවපටිලාභියානි සංයොජනානි අප්පහීනානි.

“කතමස්ස , භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස ඔරම්භාගියානි සංයොජනානි පහීනානි, උපපත්තිපටිලාභියානි සංයොජනානි අප්පහීනානි, භවපටිලාභියානි සංයොජනානි අප්පහීනානි? උද්ධංසොතස්ස අකනිට්ඨගාමිනො. ඉමස්ස ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස ඔරම්භාගියානි සංයොජනානි පහීනානි, උපපත්තිපටිලාභියානි සංයොජනානි අප්පහීනානි, භවපටිලාභියානි සංයොජනානි අප්පහීනානි.

“කතමස්ස, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස ඔරම්භාගියානි සංයොජනානි පහීනානි, උපපත්තිපටිලාභියානි සංයොජනානි පහීනානි, භවපටිලාභියානි සංයොජනානි අප්පහීනානි? අන්තරාපරිනිබ්බායිස්ස. ඉමස්ස ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස ඔරම්භාගියානි සංයොජනානි පහීනානි, උපපත්තිපටිලාභියානි සංයොජනානි පහීනානි, භවපටිලාභියානි සංයොජනානි අප්පහීනානි.

“කතමස්ස, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස ඔරම්භාගියානි සංයොජනානි පහීනානි, උපපත්තිපටිලාභියානි සංයොජනානි පහීනානි, භවපටිලාභියානි සංයොජනානි පහීනානි? අරහතො. ඉමස්ස ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස ඔරම්භාගියානි සංයොජනානි පහීනානි, උපපත්තිපටිලාභියානි සංයොජනානි පහීනානි, භවපටිලාභියානි සංයොජනානි පහීනානි. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි”න්ති. පඨමං.

2. පටිභානසුත්තං

132. “චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? යුත්තප්පටිභානො, නො මුත්තප්පටිභානො; මුත්තප්පටිභානො, නො යුත්තප්පටිභානො; යුත්තප්පටිභානො ච මුත්තප්පටිභානො ච; නෙව යුත්තප්පටිභානො න මුත්තප්පටිභානො – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි”න්ති [පු. ප. 152 ආදයො]. දුතියං.

3. උග්ඝටිතඤ්ඤූසුත්තං

133. “චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො ? උග්ඝටිතඤ්ඤූ, විපඤ්චිතඤ්ඤූ, නෙය්‍යො, පදපරමො – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි”න්ති [පු. ප. 152 ආදයො]. තතියං.

4. උට්ඨානඵලසුත්තං

134. “චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? උට්ඨානඵලූපජීවී න කම්මඵලූපජීවී, කම්මඵලූපජීවී න උට්ඨානඵලූපජීවී, උට්ඨානඵලූපජීවී චෙව කම්මඵලූපජීවී ච, නෙව උට්ඨානඵලූපජීවී න කම්මඵලූපජීවී – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි”න්ති [පු. ප. 167]. චතුත්ථං.

5. සාවජ්ජසුත්තං

135. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා [පු. ප. 144 ආදයො] සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? සාවජ්ජො, වජ්ජබහුලො, අප්පවජ්ජො, අනවජ්ජො.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සාවජ්ජො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො සාවජ්ජෙන කායකම්මෙන සමන්නාගතො හොති, සාවජ්ජෙන වචීකම්මෙන සමන්නාගතො හොති, සාවජ්ජෙන මනොකම්මෙන සමන්නාගතො හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සාවජ්ජො හොති.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, පුග්ගලො වජ්ජබහුලො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො සාවජ්ජෙන බහුලං කායකම්මෙන සමන්නාගතො හොති, අප්පං අනවජ්ජෙන; සාවජ්ජෙන බහුලං වචීකම්මෙන සමන්නාගතො හොති, අප්පං අනවජ්ජෙන; සාවජ්ජෙන බහුලං මනොකම්මෙන සමන්නාගතො හොති, අප්පං අනවජ්ජෙන. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො වජ්ජබහුලො හොති.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අප්පවජ්ජො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො අනවජ්ජෙන බහුලං කායකම්මෙන සමන්නාගතො හොති, අප්පං සාවජ්ජෙන; අනවජ්ජෙන බහුලං වචීකම්මෙන සමන්නාගතො හොති, අප්පං සාවජ්ජෙන; අනවජ්ජෙන බහුලං මනොකම්මෙන සමන්නාගතො හොති, අප්පං සාවජ්ජෙන. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අප්පවජ්ජො හොති.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අනවජ්ජො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො අනවජ්ජෙන කායකම්මෙන සමන්නාගතො හොති, අනවජ්ජෙන වචීකම්මෙන සමන්නාගතො හොති, අනවජ්ජෙන මනොකම්මෙන සමන්නාගතො හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අනවජ්ජො හොති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. පඤ්චමං.

6. පඨමසීලසුත්තං

136. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො සීලෙසු න පරිපූරකාරී හොති, සමාධිස්මිං න පරිපූරකාරී, පඤ්ඤාය න පරිපූරකාරී.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො සීලෙසු පරිපූරකාරී හොති, සමාධිස්මිං න පරිපූරකාරී, පඤ්ඤාය න පරිපූරකාරී.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො සීලෙසු පරිපූරකාරී හොති, සමාධිස්මිං පරිපූරකාරී, පඤ්ඤාය න පරිපූරකාරී.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො සීලෙසු පරිපූරකාරී හොති, සමාධිස්මිං පරිපූරකාරී, පඤ්ඤාය පරිපූරකාරී. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. ඡට්ඨං.

7. දුතියසීලසුත්තං

137. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ , භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො න සීලගරු හොති න සීලාධිපතෙය්‍යො, න සමාධිගරු හොති න සමාධාධිපතෙය්‍යො, න පඤ්ඤාගරු හොති න පඤ්ඤාධිපතෙය්‍යො.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො සීලගරු හොති සීලාධිපතෙය්‍යො, න සමාධිගරු හොති න සමාධාධිපතෙය්‍යො, න පඤ්ඤාගරු හොති න පඤ්ඤාධිපතෙය්‍යො.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො සීලගරු හොති සීලාධිපතෙය්‍යො, සමාධිගරු හොති සමාධාධිපතෙය්‍යො, න පඤ්ඤාගරු හොති න පඤ්ඤාධිපතෙය්‍යො.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො සීලගරු හොති සීලාධිපතෙය්‍යො, සමාධිගරු හොති සමාධාධිපතෙය්‍යො, පඤ්ඤාගරු හොති පඤ්ඤාධිපතෙය්‍යො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. සත්තමං.

8. නිකට්ඨසුත්තං

138. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? නිකට්ඨකායො අනිකට්ඨචිත්තො, අනිකට්ඨකායො නිකට්ඨචිත්තො, අනිකට්ඨකායො ච අනිකට්ඨචිත්තො ච, නිකට්ඨකායො ච නිකට්ඨචිත්තො ච.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නිකට්ඨකායො හොති අනිකට්ඨචිත්තො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො අරඤ්ඤවනපත්ථානි [අරඤ්ඤෙ වනපත්ථානි (සී. පී.)] පන්තානි සෙනාසනානි පටිසෙවති. සො තත්ථ කාමවිතක්කම්පි විතක්කෙති බ්‍යාපාදවිතක්කම්පි විතක්කෙති විහිංසාවිතක්කම්පි විතක්කෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නිකට්ඨකායො හොති අනිකට්ඨචිත්තො.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අනිකට්ඨකායො හොති නිකට්ඨචිත්තො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො නහෙව ඛො අරඤ්ඤවනපත්ථානි පන්තානි සෙනාසනානි පටිසෙවති. සො තත්ථ නෙක්ඛම්මවිතක්කම්පි විතක්කෙති අබ්‍යාපාදවිතක්කම්පි විතක්කෙති අවිහිංසාවිතක්කම්පි විතක්කෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අනිකට්ඨකායො හොති නිකට්ඨචිත්තො.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අනිකට්ඨකායො ච හොති අනිකට්ඨචිත්තො ච? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො නහෙව ඛො අරඤ්ඤවනපත්ථානි පන්තානි සෙනාසනානි පටිසෙවති . සො තත්ථ කාමවිතක්කම්පි විතක්කෙති බ්‍යාපාදවිතක්කම්පි විතක්කෙති විහිංසාවිතක්කම්පි විතක්කෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අනිකට්ඨකායො ච හොති අනිකට්ඨචිත්තො ච.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නිකට්ඨකායො ච හොති නිකට්ඨචිත්තො ච? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො අරඤ්ඤවනපත්ථානි පන්තානි සෙනාසනානි පටිසෙවති. සො තත්ථ නෙක්ඛම්මවිතක්කම්පි විතක්කෙති අබ්‍යාපාදවිතක්කම්පි විතක්කෙති අවිහිංසාවිතක්කම්පි විතක්කෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නිකට්ඨකායො ච හොති නිකට්ඨචිත්තො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. අට්ඨමං.

9. ධම්මකථිකසුත්තං

139. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මකථිකා. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො ධම්මකථිකො අප්පඤ්ච භාසති අසහිතඤ්ච; පරිසා චස්ස [පරිසා ච (සී. ස්‍යා. කං. පී.) පු. ප. 156] න කුසලා හොති සහිතාසහිතස්ස. එවරූපො, භික්ඛවෙ, ධම්මකථිකො එවරූපාය පරිසාය ධම්මකථිකොත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො ධම්මකථිකො අප්පඤ්ච භාසති සහිතඤ්ච; පරිසා චස්ස කුසලා හොති සහිතාසහිතස්ස. එවරූපො, භික්ඛවෙ, ධම්මකථිකො එවරූපාය පරිසාය ධම්මකථිකොත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො ධම්මකථිකො බහුඤ්ච භාසති අසහිතඤ්ච; පරිසා චස්ස න කුසලා හොති සහිතාසහිතස්ස. එවරූපො, භික්ඛවෙ, ධම්මකථිකො එවරූපාය පරිසාය ධම්මකථිකොත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො ධම්මකථිකො බහුඤ්ච භාසති සහිතඤ්ච; පරිසා චස්ස කුසලා හොති සහිතාසහිතස්ස. එවරූපො, භික්ඛවෙ, ධම්මකථිකො එවරූපාය පරිසාය ධම්මකථිකොත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො ධම්මකථිකා’’ති. නවමං.

10. වාදීසුත්තං

140. ‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, වාදී. කතමෙ චත්තාරො? අත්ථි , භික්ඛවෙ, වාදී අත්ථතො පරියාදානං ගච්ඡති, නො බ්‍යඤ්ජනතො; අත්ථි, භික්ඛවෙ, වාදී බ්‍යඤ්ජනතො පරියාදානං ගච්ඡති, නො අත්ථතො; අත්ථි, භික්ඛවෙ, වාදී අත්ථතො ච බ්‍යඤ්ජනතො ච පරියාදානං ගච්ඡති; අත්ථි, භික්ඛවෙ, වාදී නෙවත්ථතො නො බ්‍යඤ්ජනතො පරියාදානං ගච්ඡති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො වාදී. අට්ඨානමෙතං, භික්ඛවෙ, අනවකාසො යං චතූහි පටිසම්භිදාහි සමන්නාගතො [සමන්නාගතො භික්ඛු (සී. ස්‍යා. කං.)] අත්ථතො වා බ්‍යඤ්ජනතො වා පරියාදානං ගච්ඡෙය්‍යා’’ති. දසමං.

පුග්ගලවග්ගො චතුත්ථො.

තස්සුද්දානං –

සංයොජනං පටිභානො, උග්ඝටිතඤ්ඤු උට්ඨානං;
සාවජ්ජො ද්වෙ ච සීලානි, නිකට්ඨ ධම්ම වාදී චාති.

(15) 5. ආභාවග්ගො

1. ආභාසුත්තං

141. ''චතස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, ආභා. කතමා චතස්සො? චන්දාභා, සූරියාභා, අග්ගාභා, පඤ්ඤාභා – ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, චතස්සො ආභා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමාසං චතුන්නං [චතස්සන්නං (ස්‍යා. කං.) සද්දනීතිපදමාලා පස්සිතබ්බා] ආභානං යදිදං පඤ්ඤාභා''ති. පඨමං.

2. පභාසුත්තං

142. ''චතස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, පභා. කතමා චතස්සො? චන්දප්පභා , සූරියප්පභා, අග්ගිප්පභා, පඤ්ඤාපභා – ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, චතස්සො පභා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමාසං චතුන්නං පභානං යදිදං පඤ්ඤාපභා''ති. දුතියං.

3. ආලොකසුත්තං

143. ''චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, ආලොකා. කතමෙ චත්තාරො? චන්දාලොකො, සූරියාලොකො, අග්ගාලොකො, පඤ්ඤාලොකො – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො ආලොකා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං චතුන්නං ආලොකානං යදිදං පඤ්ඤාලොකො''ති. තතියං.

4. ඔභාසසුත්තං

144. ''චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, ඔභාසා. කතමෙ චත්තාරො? චන්දොභාසො, සූරියොභාසො, අග්ගොභාසො, පඤ්ඤොභාසො – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො ඔභාසා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං චතුන්නං ඔභාසානං යදිදං පඤ්ඤොභාසො''ති. චතුත්ථං.

5. පජ්ජොතසුත්තං

145. ''චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, පජ්ජොතා. කතමෙ චත්තාරො? චන්දපජ්ජොතො, සූරියපජ්ජොතො, අග්ගිපජ්ජොතො, පඤ්ඤාපජ්ජොතො – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පජ්ජොතා. එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, ඉමෙසං චතුන්නං පජ්ජොතානං යදිදං පඤ්ඤාපජ්ජොතො''ති. පඤ්චමං.

6. පඨමකාලසුත්තං

146. ''චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, කාලා. කතමෙ චත්තාරො? කාලෙන ධම්මස්සවනං, කාලෙන ධම්මසාකච්ඡා, කාලෙන සම්මසනා [කාලෙන සමථො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)], කාලෙන විපස්සනා – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො කාලා''ති. ඡට්ඨං.

7. දුතියකාලසුත්තං

147. ''චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, කාලා සම්මා භාවියමානා සම්මා අනුපරිවත්තියමානා අනුපුබ්බෙන ආසවානං ඛයං පාපෙන්ති. කතමෙ චත්තාරො? කාලෙන ධම්මස්සවනං, කාලෙන ධම්මසාකච්ඡා, කාලෙන සම්මසනා, කාලෙන විපස්සනා – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො කාලා සම්මා භාවියමානා සම්මා අනුපරිවත්තියමානා අනුපුබ්බෙන ආසවානං ඛයං පාපෙන්ති.

''සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, උපරිපබ්බතෙ ථුල්ලඵුසිතකෙ දෙවෙ වස්සන්තෙ තං උදකං යථානින්නං පවත්තමානං පබ්බතකන්දරපදරසාඛා පරිපූරෙති; පබ්බතකන්දරපදරසාඛා පරිපූරා කුසොබ්භෙ පරිපූරෙන්ති; කුසොබ්භා පරිපූරා මහාසොබ්භෙ පරිපූරෙන්ති; මහාසොබ්භා පරිපූරා කුන්නදියො පරිපූරෙන්ති; කුන්නදියො පරිපූරා මහානදියො පරිපූරෙන්ති; මහානදියො පරිපූරා සමුද්දං [සමුද්දං සාගරං (සී. පී. ක.), සමුද්දසාගරං (ස්‍යා. කං.)] පරිපූරෙන්ති. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඉමෙ චත්තාරො කාලා සම්මා භාවියමානා සම්මා අනුපරිවත්තියමානා අනුපුබ්බෙන ආසවානං ඛයං පාපෙන්තී''ති. සත්තමං.

8. දුච්චරිතසුත්තං

148. ''චත්තාරිමානි , භික්ඛවෙ, වචීදුච්චරිතානි. කතමානි චත්තාරි? මුසාවාදො, පිසුණා වාචා, ඵරුසා වාචා, සම්ඵප්පලාපො – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි වචීදුච්චරිතානී''ති. අට්ඨමං.

9. සුචරිතසුත්තං

149. ‘‘චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, වචීසුචරිතානි. කතමානි චත්තාරි? සච්චවාචා, අපිසුණා වාචා, සණ්හා වාචා, මන්තභාසා – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි වචීසුචරිතානී’’ති. නවමං.

10. සාරසුත්තං

150. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, සාරා. කතමෙ චත්තාරො? සීලසාරො, සමාධිසාරො, පඤ්ඤාසාරො, විමුත්තිසාරො – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො සාරා’’ති. දසමං.

ආභාවග්ගො පඤ්චමො.

තස්සුද්දානං –

ආභා පභා ච ආලොකා, ඔභාසා චෙව පජ්ජොතා;
ද්වෙ කාලා චරිතා ද්වෙ ච, හොන්ති සාරෙන තෙ දසාති.

තතියපණ්ණාසකං සමත්තං.

4. චතුත්ථපණ්ණාසකං

(16) 1. ඉන්ද්‍රියවග්ගො

1. ඉන්ද්‍රියසුත්තං

151. ‘‘චත්තාරිමානි , භික්ඛවෙ, ඉන්ද්‍රියානි. කතමානි චත්තාරි? සද්ධින්ද්‍රියං, වීරියින්ද්‍රියං, සතින්ද්‍රියං, සමාධින්ද්‍රියං – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි ඉන්ද්‍රියානී’’ති. පඨමං.

2. සද්ධාබලසුත්තං

152. ‘‘චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, බලානි. කතමානි චත්තාරි? සද්ධාබලං, වීරියබලං, සතිබලං, සමාධිබලං – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි බලානී’’ති. දුතියං.

3. පඤ්ඤාබලසුත්තං

153. ‘‘චත්තාරිමානි , භික්ඛවෙ, බලානි. කතමානි චත්තාරි? පඤ්ඤාබලං, වීරියබලං, අනවජ්ජබලං, සඞ්ගහබලං [සඞ්ගාහබලං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි බලානී’’ති. තතියං.

4. සතිබලසුත්තං

154. ‘‘චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, බලානි. කතමානි චත්තාරි? සතිබලං, සමාධිබලං, අනවජ්ජබලං, සඞ්ගහබලං – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි බලානී’’ති. චතුත්ථං.

5. පටිසඞ්ඛානබලසුත්තං

155. ‘‘චත්තාරිමානි , භික්ඛවෙ, බලානි. කතමානි චත්තාරි? පටිසඞ්ඛානබලං, භාවනාබලං, අනවජ්ජබලං, සඞ්ගහබලං – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි බලානී’’ති. පඤ්චමං.

6. කප්පසුත්තං

156. ‘‘චත්තාරිමානි , භික්ඛවෙ, කප්පස්ස අසඞ්ඛෙය්‍යානි. කතමානි චත්තාරි? යදා, භික්ඛවෙ, කප්පො සංවට්ටති, තං න සුකරං සඞ්ඛාතුං – එත්තකානි වස්සානීති වා, එත්තකානි වස්සසතානීති වා, එත්තකානි වස්සසහස්සානීති වා, එත්තකානි වස්සසතසහස්සානීති වා.

‘‘යදා, භික්ඛවෙ, කප්පො සංවට්ටො තිට්ඨති, තං න සුකරං සඞ්ඛාතුං – එත්තකානි වස්සානීති වා, එත්තකානි වස්සසතානීති වා, එත්තකානි වස්සසහස්සානීති වා, එත්තකානි වස්සසතසහස්සානීති වා.

‘‘යදා, භික්ඛවෙ, කප්පො විවට්ටති, තං න සුකරං සඞ්ඛාතුං – එත්තකානි වස්සානීති වා, එත්තකානි වස්සසතානීති වා, එත්තකානි වස්සසහස්සානීති වා, එත්තකානි වස්සසතසහස්සානීති වා.

‘‘යදා, භික්ඛවෙ, කප්පො විවට්ටො තිට්ඨති, තං න සුකරං සඞ්ඛාතුං – එත්තකානි වස්සානීති වා, එත්තකානි වස්සසතානීති වා, එත්තකානි වස්සසහස්සානීති වා, එත්තකානි වස්සසතසහස්සානීති වා. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි කප්පස්ස අසඞ්ඛෙය්‍යානී’’ති. ඡට්ඨං.

7. රොගසුත්තං

157. ‘‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, රොගා. කතමෙ ද්වෙ? කායිකො ච රොගො චෙතසිකො ච රොගො. දිස්සන්ති, භික්ඛවෙ, සත්තා කායිකෙන රොගෙන එකම්පි වස්සං ආරොග්‍යං පටිජානමානා, ද්වෙපි වස්සානි ආරොග්‍යං පටිජානමානා, තීණිපි වස්සානි ආරොග්‍යං පටිජානමානා, චත්තාරිපි වස්සානි ආරොග්‍යං පටිජානමානා, පඤ්චපි වස්සානි ආරොග්‍යං පටිජානමානා, දසපි වස්සානි ආරොග්‍යං පටිජානමානා, වීසතිපි වස්සානි ආරොග්‍යං පටිජානමානා, තිංසම්පි වස්සානි ආරොග්‍යං පටිජානමානා, චත්තාරීසම්පි වස්සානි ආරොග්‍යං පටිජානමානා, පඤ්ඤාසම්පි වස්සානි ආරොග්‍යං පටිජානමානා, වස්සසතම්පි, භිය්‍යොපි ආරොග්‍යං පටිජානමානා . තෙ, භික්ඛවෙ, සත්තා සුදුල්ලභා [දුල්ලභා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] ලොකස්මිං යෙ චෙතසිකෙන රොගෙන මුහුත්තම්පි ආරොග්‍යං පටිජානන්ති, අඤ්ඤත්‍ර ඛීණාසවෙහි.

‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, පබ්බජිතස්ස රොගා. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු මහිච්ඡො හොති විඝාතවා අසන්තුට්ඨො ඉතරීතරචීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරෙන. සො මහිච්ඡො

සමානො විඝාතවා අසන්තුට්ඨො ඉතරීතරචීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරෙන පාපිකං ඉච්ඡං පණිදහති අනවඤ්ඤප්පටිලාභාය ලාභසක්කාරසිලොකප්පටිලාභාය. සො උට්ඨහති ඝටති වායමති අනවඤ්ඤප්පටිලාභාය ලාභසක්කාරසිලොකප්පටිලාභාය. සො සඞ්ඛාය කුලානි උපසඞ්කමති, සඞ්ඛාය නිසීදති, සඞ්ඛාය ධම්මං භාසති, සඞ්ඛාය උච්චාරපස්සාවං සන්ධාරෙති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පබ්බජිතස්ස රොගා.

‘‘තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘න මහිච්ඡා භවිස්සාම විඝාතවන්තො අසන්තුට්ඨා ඉතරීතරචීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරෙන, න පාපිකං ඉච්ඡං පණිදහිස්සාම අනවඤ්ඤප්පටිලාභාය ලාභසක්කාරසිලොකප්පටිලාභාය, න උට්ඨහිස්සාම න ඝටෙස්සාම න වායමිස්සාම අනවඤ්ඤප්පටිලාභාය ලාභසක්කාරසිලොකප්පටිලාභාය, ඛමා භවිස්සාම සීතස්ස උණ්හස්ස ජිඝච්ඡාය පිපාසාය ඩංසමකසවාතාතපසරීසපසම්ඵස්සානං දුරුත්තානං දුරාගතානං වචනපථානං, උප්පන්නානං සාරීරිකානං වෙදනානං දුක්ඛානං තිබ්බානං ඛරානං කටුකානං අසාතානං අමනාපානං පාණහරානං අධිවාසකජාතිකා භවිස්සාමා’ති. එවඤ්හි වො, භික්ඛවෙ , සික්ඛිතබ්බ’’න්ති. සත්තමං.

8. පරිහානිසුත්තං

158. තත්‍ර ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘ආවුසො භික්ඛවෙ’’ති . ‘‘ආවුසො’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස පච්චස්සොසුං. ආයස්මා සාරිපුත්තො එතදවොච –

‘‘යො හි කොචි, ආවුසො, භික්ඛු වා භික්ඛුනී වා චත්තාරො ධම්මෙ අත්තනි සමනුපස්සති, නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං – ‘පරිහායාමි කුසලෙහි ධම්මෙහි’. පරිහානමෙතං වුත්තං භගවතා. කතමෙ චත්තාරො? රාගවෙපුල්ලත්තං [රාගවෙපුල්ලතං (සී.ස්‍යා. කං. පී.)], දොසවෙපුල්ලත්තං, මොහවෙපුල්ලත්තං, ගම්භීරෙසු ඛො පනස්ස ඨානාඨානෙසු පඤ්ඤාචක්ඛු න කමති. යො හි කොචි, ආවුසො, භික්ඛු වා භික්ඛුනී වා ඉමෙ චත්තාරො ධම්මෙ අත්තනි සමනුපස්සති, නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං – ‘පරිහායාමි කුසලෙහි ධම්මෙහි’. පරිහානමෙතං වුත්තං භගවතා.

‘‘යො හි කොචි, ආවුසො, භික්ඛු වා භික්ඛුනී වා චත්තාරො ධම්මෙ අත්තනි සමනුපස්සති, නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං – ‘න පරිහායාමි කුසලෙහි ධම්මෙහි’. අපරිහානමෙතං වුත්තං භගවතා. කතමෙ චත්තාරො? රාගතනුත්තං [රාගතනුත්තනං (ක.)], දොසතනුත්තං, මොහතනුත්තං, ගම්භීරෙසු ඛො පනස්ස ඨානාඨානෙසු පඤ්ඤාචක්ඛු කමති. යො හි කොචි, ආවුසො, භික්ඛු වා භික්ඛුනී වා ඉමෙ චත්තාරො ධම්මෙ අත්තනි සමනුපස්සති, නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං – ‘න පරිහායාමි කුසලෙහි ධම්මෙහි’. අපරිහානමෙතං වුත්තං භගවතා’’ති. අට්ඨමං.

9. භික්ඛුනීසුත්තං

159. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං ආයස්මා ආනන්දො කොසම්බියං විහරති ඝොසිතාරාමෙ . අථ ඛො අඤ්ඤතරා භික්ඛුනී අඤ්ඤතරං පුරිසං ආමන්තෙසි – ‘‘එහි ත්වං, අම්භො පුරිස, යෙනය්‍යො ආනන්දො තෙනුපසඞ්කම; උපසඞ්කමිත්වා මම වචනෙන අය්‍යස්ස ආනන්දස්ස පාදෙ සිරසා වන්ද – ‘ඉත්ථන්නාමා, භන්තෙ, භික්ඛුනී ආබාධිකිනී දුක්ඛිතා බාළ්හගිලානා. සා අය්‍යස්ස ආනන්දස්ස පාදෙ සිරසා වන්දතී’ති. එවඤ්ච වදෙහි – ‘සාධු කිර, භන්තෙ, අය්‍යො ආනන්දො යෙන භික්ඛුනුපස්සයො යෙන සා භික්ඛුනී තෙනුපසඞ්කමතු අනුකම්පං උපාදායා’’’ති . ‘‘එවං, අය්‍යෙ’’ති ඛො සො පුරිසො තස්සා භික්ඛුනියා පටිස්සුත්වා යෙනායස්මා ආනන්දො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං ආනන්දං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සො පුරිසො ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොච –

‘‘ඉත්ථන්නාමා, භන්තෙ, භික්ඛුනී ආබාධිකිනී දුක්ඛිතා බාළ්හගිලානා. සා ආයස්මතො ආනන්දස්ස පාදෙ සිරසා වන්දති, එවඤ්ච වදෙති – ‘සාධු කිර, භන්තෙ, ආයස්මා ආනන්දො යෙන භික්ඛුනුපස්සයො යෙන සා භික්ඛුනී තෙනුපසඞ්කමතු අනුකම්පං උපාදායා’’’ති. අධිවාසෙසි ඛො ආයස්මා ආනන්දො තුණ්හීභාවෙන.

අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය යෙන භික්ඛුනුපස්සයො යෙන සා භික්ඛුනී තෙනුපසඞ්කමි. අද්දසා ඛො සා භික්ඛුනී ආයස්මන්තං ආනන්දං දූරතොව ආගච්ඡන්තං. දිස්වා සසීසං පාරුපිත්වා මඤ්චකෙ නිපජ්ජි. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො යෙන සා භික්ඛුනී තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. නිසජ්ජ ඛො ආයස්මා ආනන්දො තං භික්ඛුනිං එතදවොච –

‘‘ආහාරසම්භූතො අයං, භගිනි, කායො ආහාරං නිස්සාය. ආහාරො පහාතබ්බො. තණ්හාසම්භූතො අයං, භගිනි, කායො තණ්හං නිස්සාය. තණ්හා පහාතබ්බා. මානසම්භූතො අයං, භගිනි, කායො මානං නිස්සාය. මානො පහාතබ්බො. මෙථුනසම්භූතො අයං, භගිනි, කායො. මෙථුනෙ ච සෙතුඝාතො වුත්තො භගවතා.

‘‘‘ආහාරසම්භූතො අයං, භගිනි, කායො ආහාරං නිස්සාය. ආහාරො පහාතබ්බො’ති, ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? ඉධ, භගිනි, භික්ඛු පටිසඞ්ඛා යොනිසො ආහාරං ආහාරෙති – ‘නෙව දවාය න මදාය න මණ්ඩනාය න විභූසනාය, යාවදෙව ඉමස්ස කායස්ස ඨිතියා යාපනාය විහිංසූපරතියා බ්‍රහ්මචරියානුග්ගහාය. ඉති පුරාණඤ්ච වෙදනං පටිහඞ්ඛාමි, නවඤ්ච වෙදනං න උප්පාදෙස්සාමි. යාත්‍රා ච මෙ භවිස්සති අනවජ්ජතා ච ඵාසුවිහාරො

වා’ති. සො අපරෙන සමයෙන ආහාරං නිස්සාය ආහාරං පජහති. ‘ආහාරසම්භූතො අයං, භගිනි, කායො ආහාරං නිස්සාය. ආහාරො පහාතබ්බො’ති, ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘‘තණ්හාසම්භූතො අයං, භගිනි, කායො තණ්හං නිස්සාය. තණ්හා පහාතබ්බා’ති, ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? ඉධ, භගිනි, භික්ඛු සුණාති – ‘ඉත්ථන්නාමො කිර භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරතී’ති. තස්ස එවං හොති – ‘කුදාස්සු නාම අහම්පි ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරිස්සාමී’ති! සො අපරෙන සමයෙන තණ්හං නිස්සාය තණ්හං පජහති. ‘තණ්හාසම්භූතො අයං, භගිනි, කායො තණ්හං නිස්සාය. තණ්හා පහාතබ්බා’ති, ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘‘මානසම්භූතො අයං, භගිනි, කායො මානං නිස්සාය. මානො පහාතබ්බො’ති, ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? ඉධ, භගිනි, භික්ඛු සුණාති – ‘ඉත්ථන්නාමො කිර භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරතී’ති. තස්ස එවං හොති – ‘සො හි නාම ආයස්මා ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරිස්සති; කිමඞ්ගං [කිමඞ්ග (සී. පී.) අ. නි. 5.180; චූළව. 331; සං. නි. 5.1020] පනාහ’න්ති! සො අපරෙන සමයෙන මානං නිස්සාය මානං පජහති. ‘මානසම්භූතො අයං, භගිනි, කායො මානං නිස්සාය. මානො පහාතබ්බො’ති, ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘මෙථුනසම්භූතො අයං, භගිනි, කායො. මෙථුනෙ ච සෙතුඝාතො වුත්තො භගවතා’’ති.

අථ ඛො සා භික්ඛුනී මඤ්චකා වුට්ඨහිත්වා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා ආයස්මතො ආනන්දස්ස පාදෙසු සිරසා නිපතිත්වා ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොච – ‘‘අච්චයො මං, භන්තෙ, අච්චගමා, යථාබාලං යථාමූළ්හං යථාඅකුසලං, යාහං එවමකාසිං. තස්සා මෙ, භන්තෙ, අය්‍යො ආනන්දො අච්චයං අච්චයතො පටිග්ගණ්හාතු, ආයතිං සංවරායා’’ති. ‘‘තග්ඝ තං [තග්ඝ ත්වං (සී. පී. ක.)], භගිනි, අච්චයො අච්චගමා, යථාබාලං යථාමූළ්හං යථාඅකුසලං, යා ත්වං එවමකාසි. යතො ච ඛො ත්වං, භගිනි, අච්චයං අච්චයතො දිස්වා යථාධම්මං පටිකරොසි, තං තෙ මයං පටිග්ගණ්හාම. වුද්ධි හෙසා, භගිනි, අරියස්ස විනයෙ යො අච්චයං අච්චයතො දිස්වා යථාධම්මං පටිකරොති ආයතිං සංවරං ආපජ්ජතී’’ති. නවමං.

10. සුගතවිනයසුත්තං

160. ‘‘සුගතො වා, භික්ඛවෙ, ලොකෙ තිට්ඨමානො සුගතවිනයො වා තදස්ස බහුජනහිතාය බහුජනසුඛාය ලොකානුකම්පාය අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානං.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, සුගතො? ඉධ, භික්ඛවෙ, තථාගතො ලොකෙ උප්පජ්ජති අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදූ අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථි සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා. අයං, භික්ඛවෙ, සුගතො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, සුගතවිනයො? සො ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං, කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති. අයං, භික්ඛවෙ, සුගතවිනයො. එවං සුගතො වා, භික්ඛවෙ, ලොකෙ තිට්ඨමානො සුගතවිනයො වා තදස්ස බහුජනහිතාය බහුජනසුඛාය ලොකානුකම්පාය අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානන්ති.

‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා සද්ධම්මස්ස සම්මොසාය අන්තරධානාය සංවත්තන්ති. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ දුග්ගහිතං සුත්තන්තං පරියාපුණන්ති දුන්නික්ඛිත්තෙහි පදබ්‍යඤ්ජනෙහි. දුන්නික්ඛිත්තස්ස, භික්ඛවෙ, පදබ්‍යඤ්ජනස්ස අත්ථොපි දුන්නයො හොති. අයං, භික්ඛවෙ, පඨමො ධම්මො සද්ධම්මස්ස සම්මොසාය අන්තරධානාය සංවත්තති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ දුබ්බචා හොන්ති දොවචස්සකරණෙහි ධම්මෙහි සමන්නාගතා අක්ඛමා අප්පදක්ඛිණග්ගාහිනො අනුසාසනිං. අයං, භික්ඛවෙ, දුතියො ධම්මො සද්ධම්මස්ස සම්මොසාය අන්තරධානාය සංවත්තති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, යෙ තෙ භික්ඛූ බහුස්සුතා ආගතාගමා ධම්මධරා විනයධරා මාතිකාධරා, තෙ න සක්කච්චං සුත්තන්තං පරං වාචෙන්ති. තෙසං අච්චයෙන ඡින්නමූලකො සුත්තන්තො හොති අප්පටිසරණො. අයං, භික්ඛවෙ, තතියො ධම්මො සද්ධම්මස්ස සම්මොසාය අන්තරධානාය සංවත්තති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, ථෙරා භික්ඛූ බාහුලිකා හොන්ති සාථලිකා, ඔක්කමනෙ පුබ්බඞ්ගමා, පවිවෙකෙ නික්ඛිත්තධුරා, න වීරියං ආරභන්ති අප්පත්තස්ස පත්තියා අනධිගතස්ස අධිගමාය අසච්ඡිකතස්ස සච්ඡිකිරියාය. තෙසං

පච්ඡිමා ජනතා දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජති. සාපි හොති බාහුලිකා සාථලිකා, ඔක්කමනෙ පුබ්බඞ්ගමා, පවිවෙකෙ නික්ඛිත්තධුරා, න වීරියං ආරභති අප්පත්තස්ස පත්තියා අනධිගතස්ස අධිගමාය අසච්ඡිකතස්ස සච්ඡිකිරියාය. අයං, භික්ඛවෙ, චතුත්ථො ධම්මො සද්ධම්මස්ස සම්මොසාය අන්තරධානාය සංවත්තති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො ධම්මා සද්ධම්මස්ස සම්මොසාය අන්තරධානාය සංවත්තන්තී''ති.

''චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, ධම්මා සද්ධම්මස්ස ඨිතියා අසම්මොසාය අනන්තරධානාය සංවත්තන්ති. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ සුග්ගහිතං සුත්තන්තං පරියාපුණන්ති සුනික්ඛිත්තෙහි පදබ්‍යඤ්ජනෙහි. සුනික්ඛිත්තස්ස, භික්ඛවෙ, පදබ්‍යඤ්ජනස්ස අත්ථොපි සුනයො හොති. අයං, භික්ඛවෙ, පඨමො ධම්මො සද්ධම්මස්ස ඨිතියා අසම්මොසාය අනන්තරධානාය සංවත්තති.

''පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ සුවචා හොන්ති සොවචස්සකරණෙහි ධම්මෙහි සමන්නාගතා ඛමා පදක්ඛිණග්ගාහිනො අනුසාසනිං. අයං, භික්ඛවෙ, දුතියො ධම්මො සද්ධම්මස්ස ඨිතියා අසම්මොසාය අනන්තරධානාය සංවත්තති.

''පුන චපරං, භික්ඛවෙ, යෙ තෙ භික්ඛූ බහුස්සුතා ආගතාගමා ධම්මධරා විනයධරා මාතිකාධරා, තෙ සක්කච්චං සුත්තන්තං පරං වාචෙන්ති. තෙසං අච්චයෙන නච්ඡින්නමූලකො [අච්ඡින්නමූලකො (සයා. කං.) අ. නි. 5.156] සුත්තන්තො හොති සප්පටිසරණො. අයං, භික්ඛවෙ, තතියො ධම්මො සද්ධම්මස්ස ඨිතියා අසම්මොසාය අනන්තරධානාය සංවත්තති.

''පුන චපරං, භික්ඛවෙ, ථෙරා භික්ඛූ න බාහුලිකා හොන්ති න සාථලිකා, ඔක්කමනෙ නික්ඛිත්තධුරා, පවිවෙකෙ පුබ්බඞ්ගමා, වීරියං ආරභන්ති අප්පත්තස්ස පත්තියා අනධිගතස්ස අධිගමාය අසච්ඡිකතස්ස සච්ඡිකිරියාය. තෙසං පච්ඡිමා ජනතා දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජති. සාපි හොති න බාහුලිකා න සාථලිකා, ඔක්කමනෙ නික්ඛිත්තධුරා, පවිවෙකෙ පුබ්බඞ්ගමා, වීරියං ආරභති අප්පත්තස්ස පත්තියා අනධිගතස්ස අධිගමාය අසච්ඡිකතස්ස සච්ඡිකිරියාය . අයං, භික්ඛවෙ, චතුත්ථො ධම්මො සද්ධම්මස්ස ඨිතියා අසම්මොසාය අනන්තරධානාය සංවත්තති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො ධම්මා සද්ධම්මස්ස ඨිතියා අසම්මොසාය අනන්තරධානාය සංවත්තන්තී''ති. දසමං.

ඉන්ද්‍රියවග්ගො පඨමො.

තස්සුද්දානං –

ඉන්ද්‍රියානි සද්ධා පඤ්ඤා, සති සඞ්ඛානපඤ්චමං;
කප්පො රොගො පරිහානි, භික්ඛුනී සුගතෙන චාති.

(17) 2. පටිපදාවග්ගො

1. සංඛිත්තසුත්තං

161. ‘‘චතස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, පටිපදා. කතමා චතස්සො? දුක්ඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා, දුක්ඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා, සුඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා, සුඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා – ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, චතස්සො පටිපදා’’ති. පඨමං.

2. විත්ථාරසුත්තං

162. ‘‘චතස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, පටිපදා. කතමා චතස්සො? දුක්ඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා, දුක්ඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා, සුඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා, සුඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, දුක්ඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පකතියාපි තිබ්බරාගජාතිකො හොති, අභික්ඛණං රාගජං දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. පකතියාපි තිබ්බදොසජාතිකො හොති, අභික්ඛණං දොසජං දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. පකතියාපි තිබ්බමොහජාතිකො හොති, අභික්ඛණං මොහජං දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. තස්සිමානි පඤ්චින්ද්‍රියානි මුදූනි පාතුභවන්ති – සද්ධින්ද්‍රියං, වීරියින්ද්‍රියං, සතින්ද්‍රියං, සමාධින්ද්‍රියං, පඤ්ඤින්ද්‍රියං. සො ඉමෙසං පඤ්චන්නං ඉන්ද්‍රියානං මුදුත්තා දන්ධං ආනන්තරියං පාපුණාති ආසවානං ඛයාය. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දුක්ඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, දුක්ඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පකතියාපි තිබ්බරාගජාතිකො හොති, අභික්ඛණං රාගජං දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. පකතියාපි තිබ්බදොසජාතිකො හොති, අභික්ඛණං දොසජං දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. පකතියාපි තිබ්බමොහජාතිකො හොති , අභික්ඛණං මොහජං දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. තස්සිමානි පඤ්චින්ද්‍රියානි අධිමත්තානි පාතුභවන්ති – සද්ධින්ද්‍රියං, වීරියින්ද්‍රියං, සතින්ද්‍රියං, සමාධින්ද්‍රියං, පඤ්ඤින්ද්‍රියං. සො ඉමෙසං පඤ්චන්නං ඉන්ද්‍රියානං අධිමත්තත්තා ඛිප්පං ආනන්තරියං පාපුණාති ආසවානං ඛයාය. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දුක්ඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, සුඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පකතියාපි න තිබ්බරාගජාතිකො හොති, නාභික්ඛණං රාගජං දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. පකතියාපි න තිබ්බදොසජාතිකො හොති, නාභික්ඛණං දොසජං දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. පකතියාපි න තිබ්බමොහජාතිකො හොති, නාභික්ඛණං මොහජං දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. තස්සිමානි පඤ්චින්ද්‍රියානි මුදූනි පාතුභවන්ති – සද්ධින්ද්‍රියං…පෙ…. පඤ්ඤින්ද්‍රියං. සො ඉමෙසං පඤ්චන්නං ඉන්ද්‍රියානං මුදුත්තා දන්ධං ආනන්තරියං පාපුණාති ආසවානං ඛයාය. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සුඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, සුඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පකතියාපි න තිබ්බරාගජාතිකො හොති, නාභික්ඛණං රාගජං දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. පකතියාපි න තිබ්බදොසජාතිකො හොති, නාභික්ඛණං දොසජං දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. පකතියාපි න තිබ්බමොහජාතිකො හොති, නාභික්ඛණං මොහජං දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. තස්සිමානි පඤ්චින්ද්‍රියානි අධිමත්තානි පාතුභවන්ති – සද්ධින්ද්‍රියං, වීරියින්ද්‍රියං, සතින්ද්‍රියං, සමාධින්ද්‍රියං, පඤ්ඤින්ද්‍රියං . සො ඉමෙසං පඤ්චන්නං ඉන්ද්‍රියානං අධිමත්තත්තා ඛිප්පං ආනන්තරියං පාපුණාති ආසවානං ඛයාය. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සුඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, චතස්සො පටිපදා’’ති. දුතියං.

3. අසුභසුත්තං

163. ‘‘චතස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, පටිපදා. කතමා චතස්සො? දුක්ඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා, දුක්ඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා, සුඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා, සුඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, දුක්ඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අසුභානුපස්සී කායෙ විහරති, ආහාරෙ පටිකූලසඤ්ඤී [පටික්කූලසඤ්ඤී (සී. ස්‍යා. කං. පී.)], සබ්බලොකෙ අනභිරතිසඤ්ඤී [අනභිරතසඤ්ඤී (සී. ස්‍යා. කං. පී.)], සබ්බසඞ්ඛාරෙසු අනිච්චානුපස්සී; මරණසඤ්ඤා ඛො පනස්ස අජ්ඣත්තං සූපට්ඨිතා හොති. සො ඉමානි පඤ්ච සෙඛබලානි [සෙක්ඛබලානි (ස්‍යා. කං.)] උපනිස්සාය විහරති – සද්ධාබලං, හිරිබලං, ඔත්තප්පබලං, වීරියබලං , පඤ්ඤාබලං. තස්සිමානි පඤ්චින්ද්‍රියානි මුදූනි පාතුභවන්ති – සද්ධින්ද්‍රියං, වීරියින්ද්‍රියං, සතින්ද්‍රියං, සමාධින්ද්‍රියං, පඤ්ඤින්ද්‍රියං. සො ඉමෙසං පඤ්චන්නං ඉන්ද්‍රියානං මුදුත්තා දන්ධං ආනන්තරියං පාපුණාති ආසවානං ඛයාය. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දුක්ඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, දුක්ඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අසුභානුපස්සී කායෙ විහරති, ආහාරෙ පටිකූලසඤ්ඤී, සබ්බලොකෙ අනභිරතිසඤ්ඤී, සබ්බසඞ්ඛාරෙසු අනිච්චානුපස්සී; මරණසඤ්ඤා ඛො පනස්ස

අජ්ඣත්තං සූපට්ඨිතා හොති. සො ඉමානි පඤ්ච සෙඛබලානි උපනිස්සාය විහරති – සද්ධාබලං…පෙ…. පඤ්ඤාබලං. තස්සිමානි පඤ්චින්ද්‍රියානි අධිමත්තානි පාතුභවන්ති – සද්ධින්ද්‍රියං…පෙ…. පඤ්ඤින්ද්‍රියං. සො ඉමෙසං පඤ්චන්නං ඉන්ද්‍රියානං අධිමත්තත්තා ඛිප්පං ආනන්තරියං පාපුණාති ආසවානං ඛයාය. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දුක්ඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, සුඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා? ඉධ භික්ඛවෙ, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති; විතක්කවිචාරානං වූපසමා අජ්ඣත්තං සම්පසාදනං චෙතසො එකොදිභාවං අවිතක්කං අවිචාරං සමාධිජං පීතිසුඛං දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති; පීතියා ච විරාගා උපෙක්ඛකො ච විහරති සතො ච සම්පජානො සුඛඤ්ච කායෙන පටිසංවෙදෙති යං තං අරියා ආචික්ඛන්ති – ‘උපෙක්ඛකො සතිමා සුඛවිහාරී’ති තතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති; සුඛස්ස ච පහානා දුක්ඛස්ස ච පහානා පුබ්බෙව සොමනස්සදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමා අදුක්ඛමසුඛං උපෙක්ඛාසතිපාරිසුද්ධිං චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ඉමානි පඤ්ච සෙඛබලානි උපනිස්සාය විහරති – සද්ධාබලං…පෙ…. පඤ්ඤාබලං. තස්සිමානි පඤ්චින්ද්‍රියානි මුදූනි පාතුභවන්ති – සද්ධින්ද්‍රියං…පෙ…. පඤ්ඤින්ද්‍රියං. සො ඉමෙසං පඤ්චන්නං ඉන්ද්‍රියානං මුදුත්තා දන්ධං ආනන්තරියං පාපුණාති ආසවානං ඛයාය. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සුඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, සුඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා? [කථා. 815 ආදයො] ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති…පෙ…. දුතියං ඣානං…පෙ…. තතියං ඣානං…පෙ…. චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ඉමානි පඤ්ච සෙඛබලානි උපනිස්සාය විහරති – සද්ධාබලං, හිරිබලං, ඔත්තප්පබලං, වීරියබලං, පඤ්ඤාබලං. තස්සිමානි පඤ්චින්ද්‍රියානි අධිමත්තානි පාතුභවන්ති – සද්ධින්ද්‍රියං, වීරියින්ද්‍රියං, සතින්ද්‍රියං, සමාධින්ද්‍රියං, පඤ්ඤින්ද්‍රියං. සො ඉමෙසං පඤ්චන්නං ඉන්ද්‍රියානං අධිමත්තත්තා ඛිප්පං ආනන්තරියං පාපුණාති ආසවානං ඛයාය. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සුඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, චතස්සො පටිපදා’’ති. තතියං.

4. පඨමඛමසුත්තං

164. ‘‘චතස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, පටිපදා. කතමා චතස්සො? අක්ඛමා පටිපදා, ඛමා පටිපදා, දමා පටිපදා, සමා පටිපදා. කතමා ච, භික්ඛවෙ, අක්ඛමා පටිපදා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො [එකච්චො පුග්ගලො (සී.ස්‍යා. කං.)] අක්කොසන්තං පච්චක්කොසති, රොසන්තං පටිරොසති, භණ්ඩන්තං පටිභණ්ඩති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අක්ඛමා පටිපදා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, ඛමා පටිපදා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අක්කොසන්තං න පච්චක්කොසති, රොසන්තං න පටිරොසති, භණ්ඩන්තං න පටිභණ්ඩති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, ඛමා පටිපදා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, දමා පටිපදා? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු චක්ඛුනා රූපං දිස්වා න නිමිත්තග්ගාහී හොති නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී; යත්වාධිකරණමෙනං චක්ඛුන්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං, තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජති; රක්ඛති චක්ඛුන්ද්‍රියං; චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජති. සොතෙන සද්දං සුත්වා… ඝානෙන ගන්ධං ඝායිත්වා… ජිව්හාය රසං සායිත්වා… කායෙන ඵොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා… මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය න නිමිත්තග්ගාහී හොති නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී; යත්වාධිකරණමෙනං මනින්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං, තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජති ; රක්ඛති මනින්ද්‍රියං; මනින්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දමා පටිපදා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, සමා පටිපදා? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු උප්පන්නං කාමවිතක්කං නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති සමෙති බ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙති; උප්පන්නං බ්‍යාපාදවිතක්කං…පෙ…. උප්පන්නං විහිංසාවිතක්කං… උප්පන්නුප්පන්නෙ පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති සමෙති බ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සමා පටිපදා. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, චතස්සො පටිපදා’’ති. චතුත්ථං.

5. දුතියඛමසුත්තං

165. ‘‘චතස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, පටිපදා. කතමා චතස්සො? අක්ඛමා පටිපදා, ඛමා පටිපදා, දමා පටිපදා, සමා පටිපදා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, අක්ඛමා පටිපදා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අක්ඛමො හොති සීතස්ස උණ්හස්ස ජිඝච්ඡාය පිපාසාය, ඩංසමකසවාතාතපසරීසපසම්ඵස්සානං දුරුත්තානං දුරාගතානං වචනපථානං උප්පන්නානං සාරීරිකානං වෙදනානං දුක්ඛානං තිබ්බානං ඛරානං කටුකානං අසාතානං අමනාපානං පාණහරානං අනධිවාසකජාතිකො හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අක්ඛමා පටිපදා .

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, ඛමා පටිපදා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො ඛමො හොති සීතස්ස උණ්හස්ස ජිඝච්ඡාය පිපාසාය, ඩංසමකසවාතාතපසරීසපසම්ඵස්සානං දුරුත්තානං දුරාගතානං වචනපථානං උප්පන්නානං සාරීරිකානං වෙදනානං දුක්ඛානං තිබ්බානං ඛරානං කටුකානං අසාතානං අමනාපානං පාණහරානං අධිවාසකජාතිකො හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, ඛමා පටිපදා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, දමා පටිපදා? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු චක්ඛුනා රූපං දිස්වා න නිමිත්තග්ගාහී හොති…පෙ…. සොතෙන සද්දං සුත්වා… ඝානෙන ගන්ධං ඝායිත්වා… ජිව්හාය රසං සායිත්වා… කායෙන ඵොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා… මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය න නිමිත්තග්ගාහී හොති නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී; යත්වාධිකරණමෙනං මනින්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං, තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජති; රක්ඛති මනින්ද්‍රියං; මනින්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දමා පටිපදා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, සමා පටිපදා? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු උප්පන්නං කාමවිතක්කං නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති සමෙති බ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙති, උප්පන්නං බ්‍යාපාදවිතක්කං…පෙ…. උප්පන්නං විහිංසාවිතක්කං… උප්පන්නුප්පන්නෙ පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති සමෙති බ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සමා පටිපදා. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, චතස්සො පටිපදා’’ති. පඤ්චමං.

6. උභයසුත්තං

166. ‘‘චතස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, පටිපදා. කතමා චතස්සො? දුක්ඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා, දුක්ඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා, සුඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා, සුඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා.

‘‘තත්‍ර , භික්ඛවෙ, යායං පටිපදා දුක්ඛා දන්ධාභිඤ්ඤා, අයං, භික්ඛවෙ, පටිපදා උභයෙනෙව හීනා අක්ඛායති. යම්පායං පටිපදා දුක්ඛා, ඉමිනාපායං හීනා අක්ඛායති; යම්පායං පටිපදා දන්ධා, ඉමිනාපායං හීනා අක්ඛායති. අයං, භික්ඛවෙ, පටිපදා උභයෙනෙව හීනා අක්ඛායති.

‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යායං පටිපදා දුක්ඛා ඛිප්පාභිඤ්ඤා, අයං, භික්ඛවෙ, පටිපදා දුක්ඛත්තා හීනා අක්ඛායති.

‘‘තත්‍ර , භික්ඛවෙ, යායං පටිපදා සුඛා දන්ධාභිඤ්ඤා, අයං, භික්ඛවෙ, පටිපදා දන්ධත්තා හීනා අක්ඛායති.

‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යායං පටිපදා සුඛා ඛිප්පාභිඤ්ඤා, අයං, භික්ඛවෙ, පටිපදා උභයෙනෙව පණීතා අක්ඛායති. යම්පායං පටිපදා සුඛා, ඉමිනාපායං පණීතා අක්ඛායති; යම්පායං පටිපදා ඛිප්පා, ඉමිනාපායං පණීතා අක්ඛායති. අයං, භික්ඛවෙ, පටිපදා උභයෙනෙව පණීතා අක්ඛායති. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, චතස්සො පටිපදා’’ති. ඡට්ඨං.

7. මහාමොග්ගල්ලානසුත්තං

167. අථ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො යෙනායස්මා මහාමොග්ගල්ලානො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා මහාමොග්ගල්ලානෙන සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි . එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො ආයස්මන්තං මහාමොග්ගල්ලානං එතදවොච –

‘‘චතස්සො ඉමා, ආවුසො මොග්ගල්ලාන, පටිපදා. කතමා චතස්සො? දුක්ඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා, දුක්ඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා, සුඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා, සුඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා. ඉමා ඛො, ආවුසො, චතස්සො පටිපදා . ඉමාසං, ආවුසො, චතුන්නං පටිපදානං [චතස්සන්නං පටිපදානං (සී. ස්‍යා. කං.)] කතමං තෙ පටිපදං ආගම්ම අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුත්ත’’න්ති?

‘‘චතස්සො ඉමා, ආවුසො සාරිපුත්ත, පටිපදා. කතමා චතස්සො? දුක්ඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා, දුක්ඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා, සුඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා, සුඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා. ඉමා ඛො, ආවුසො, චතස්සො පටිපදා . ඉමාසං, ආවුසො, චතුන්නං පටිපදානං යායං පටිපදා දුක්ඛා ඛිප්පාභිඤ්ඤා, ඉමං මෙ පටිපදං ආගම්ම අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුත්ත’’න්ති. සත්තමං.

8. සාරිපුත්තසුත්තං

168. අථ ඛො ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො යෙනායස්මා සාරිපුත්තො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා සාරිපුත්තෙන සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං එතදවොච –

‘‘චතස්සො ඉමා, ආවුසො සාරිපුත්ත, පටිපදා. කතමා චතස්සො? දුක්ඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා, දුක්ඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා, සුඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා, සුඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා. ඉමා ඛො, ආවුසො, චතස්සො පටිපදා. ඉමාසං, ආවුසො, චතුන්නං පටිපදානං කතමං තෙ පටිපදං ආගම්ම අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුත්ත’’න්ති?

‘‘චතස්සො ඉමා, ආවුසො මොග්ගල්ලාන, පටිපදා. කතමා චතස්සො? දුක්ඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා, දුක්ඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා, සුඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා, සුඛා පටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා. ඉමා ඛො, ආවුසො, චතස්සො පටිපදා. ඉමාසං, ආවුසො, චතුන්නං පටිපදානං යායං පටිපදා සුඛා ඛිප්පාභිඤ්ඤා, ඉමං මෙ පටිපදං ආගම්ම අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුත්ත’’න්ති. අට්ඨමං.

9. සසඞ්ඛාරසුත්තං

169. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො දිට්ඨෙව ධම්මෙ සසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී හොති. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො කායස්ස භෙදා සසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී හොති. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො දිට්ඨෙව ධම්මෙ අසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී හොති. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො කායස්ස භෙදා අසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො දිට්ඨෙව ධම්මෙ සසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අසුභානුපස්සී කායෙ විහරති, ආහාරෙ පටිකූලසඤ්ඤී, සබ්බලොකෙ අනභිරතිසඤ්ඤී, සබ්බසඞ්ඛාරෙසු අනිච්චානුපස්සී. මරණසඤ්ඤා ඛො පනස්ස අජ්ඣත්තං සූපට්ඨිතා හොති. සො ඉමානි පඤ්ච සෙඛබලානි උපනිස්සාය විහරති – සද්ධාබලං, හිරිබලං, ඔත්තප්පබලං, වීරියබලං, පඤ්ඤාබලං . තස්සිමානි පඤ්චින්ද්‍රියානි අධිමත්තානි පාතුභවන්ති – සද්ධින්ද්‍රියං, වීරියින්ද්‍රියං, සතින්ද්‍රියං, සමාධින්ද්‍රියං, පඤ්ඤින්ද්‍රියං. සො ඉමෙසං පඤ්චන්නං ඉන්ද්‍රියානං අධිමත්තත්තා දිට්ඨෙව ධම්මෙ සසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො දිට්ඨෙව ධම්මෙ සසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො කායස්ස භෙදා සසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අසුභානුපස්සී කායෙ විහරති, ආහාරෙ පටිකූලසඤ්ඤී, සබ්බලොකෙ අනභිරතිසඤ්ඤී, සබ්බසඞ්ඛාරෙසු අනිච්චානුපස්සී. මරණසඤ්ඤා ඛො පනස්ස අජ්ඣත්තං සූපට්ඨිතා හොති. සො ඉමානි පඤ්ච සෙඛබලානි උපනිස්සාය විහරති – සද්ධාබලං, හිරිබලං, ඔත්තප්පබලං, වීරියබලං, පඤ්ඤාබලං. තස්සිමානි පඤ්චින්ද්‍රියානි මුදූනි පාතුභවන්ති – සද්ධින්ද්‍රියං, වීරියින්ද්‍රියං, සතින්ද්‍රියං, සමාධින්ද්‍රියං, පඤ්ඤින්ද්‍රියං. සො ඉමෙසං පඤ්චන්නං ඉන්ද්‍රියානං මුදුත්තා කායස්ස භෙදා සසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො කායස්ස භෙදා සසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො දිට්ඨෙව ධම්මෙ අසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. පඨමං ඣානං…පෙ…. දුතියං ඣානං…පෙ…. තතියං ඣානං…පෙ…. චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ඉමානි පඤ්ච සෙඛබලානි උපනිස්සාය විහරති – සද්ධාබලං…පෙ…. පඤ්ඤාබලං. තස්සිමානි පඤ්චින්ද්‍රියානි අධිමත්තානි පාතුභවන්ති – සද්ධින්ද්‍රියං…පෙ…. පඤ්ඤින්ද්‍රියං. සො ඉමෙසං පඤ්චන්නං ඉන්ද්‍රියානං අධිමත්තත්තා දිට්ඨෙව ධම්මෙ අසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො දිට්ඨෙව ධම්මෙ අසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො කායස්ස භෙදා අසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ , භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. පඨමං ඣානං…පෙ…. දුතියං ඣානං…පෙ…. තතියං ඣානං…පෙ…. චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ඉමානි පඤ්ච සෙඛබලානි උපනිස්සාය විහරති – සද්ධාබලං, හිරිබලං, ඔත්තප්පබලං, වීරියබලං, පඤ්ඤාබලං. තස්සිමානි පඤ්චින්ද්‍රියානි…පෙ…. පඤ්ඤින්ද්‍රියං. සො ඉමෙසං පඤ්චන්නං ඉන්ද්‍රියානං මුදුත්තා කායස්ස භෙදා අසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො කායස්ස භෙදා අසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී හොති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. නවමං.

10. යුගනද්ධසුත්තං

170. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං ආයස්මා ආනන්දො කොසම්බියං විහරති ඝොසිතාරාමෙ. තත්‍ර ඛො ආයස්මා ආනන්දො භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘ආවුසො භික්ඛවෙ’’ති. ‘‘ආවුසො’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ ආයස්මතො ආනන්දස්ස පච්චස්සොසුං. ආයස්මා ආනන්දො එතදවොච –

‘‘යො හි කොචි, ආවුසො, භික්ඛු වා භික්ඛුනී වා මම සන්තිකෙ අරහත්තප්පත්තිං [අරහත්තප්පත්තං (ක.) පටි. ම. 2.1 පටිසම්භිදාමග්ගෙපි] බ්‍යාකරොති, සබ්බො සො චතූහි මග්ගෙහි, එතෙසං වා අඤ්ඤතරෙන.

‘‘කතමෙහි චතූහි? ඉධ, ආවුසො, භික්ඛු සමථපුබ්බඞ්ගමං විපස්සනං භාවෙති. තස්ස සමථපුබ්බඞ්ගමං විපස්සනං භාවයතො මග්ගො සඤ්ජායති. සො තං මග්ගං ආසෙවති භාවෙති බහුලීකරොති. තස්ස තං මග්ගං ආසෙවතො

භාවයතො බහුලීකරොතො සංයොජනානි පහීයන්ති, අනුසයා බ්‍යන්තීහොන්ති.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු විපස්සනාපුබ්බඞ්ගමං සමථං භාවෙති. තස්ස විපස්සනාපුබ්බඞ්ගමං සමථං භාවයතො මග්ගො සඤ්ජායති. සො තං මග්ගං ආසෙවති භාවෙති බහුලීකරොති . තස්ස තං මග්ගං ආසෙවතො භාවයතො බහුලීකරොතො සංයොජනානි පහීයන්ති, අනුසයා බ්‍යන්තීහොන්ති.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සමථවිපස්සනං යුගනද්ධං භාවෙති. තස්ස සමථවිපස්සනං යුගනද්ධං භාවයතො මග්ගො සඤ්ජායති. සො තං මග්ගං ආසෙවති භාවෙති බහුලීකරොති. තස්ස තං මග්ගං ආසෙවතො භාවයතො බහුලීකරොතො සංයොජනානි පහීයන්ති, අනුසයා බ්‍යන්තීහොන්ති.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛුනො ධම්මුද්ධච්චවිග්ගහිතං මානසං හොති. හොති සො, ආවුසො, සමයො යං තං චිත්තං අජ්ඣත්තමෙව සන්තිට්ඨති සන්නිසීදති එකොදි හොති සමාධියති. තස්ස මග්ගො සඤ්ජායති. සො තං මග්ගං ආසෙවති භාවෙති බහුලීකරොති. තස්ස තං මග්ගං ආසෙවතො භාවයතො බහුලීකරොතො සංයොජනානි පහීයන්ති, අනුසයා බ්‍යන්තීහොන්ති.

‘‘යො හි කොචි, ආවුසො, භික්ඛු වා භික්ඛුනී වා මම සන්තිකෙ අරහත්තප්පත්තිං බ්‍යාකරොති, සබ්බො සො ඉමෙහි චතූහි මග්ගෙහි, එතෙසං වා අඤ්ඤතරෙනා’’ති. දසමං.

පටිපදාවග්ගො දුතියො.

තස්සුද්දානං –

සංඛිත්තං විත්ථාරාසුභං, ද්වෙ ඛමා උභයෙන ච;
මොග්ගල්ලානො සාරිපුත්තො, සසඞ්ඛාරං යුගනද්ධෙන චාති.

(18) 3. සඤ්චෙතනියවග්ගො

1. චෙතනාසුත්තං

171. [කථා. 539] ‘‘කායෙ වා, භික්ඛවෙ, සති කායසඤ්චෙතනාහෙතු උප්පජ්ජති අජ්ඣත්තං සුඛදුක්ඛං. වාචාය වා, භික්ඛවෙ, සති වචීසඤ්චෙතනාහෙතු උප්පජ්ජති අජ්ඣත්තං සුඛදුක්ඛං. මනෙ වා, භික්ඛවෙ, සති මනොසඤ්චෙතනාහෙතු උප්පජ්ජති අජ්ඣත්තං සුඛදුක්ඛං අවිජ්ජාපච්චයාව.

‘‘සාමං වා තං, භික්ඛවෙ, කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, යංපච්චයාස්ස තං උප්පජ්ජති අජ්ඣත්තං සුඛදුක්ඛං. පරෙ වාස්ස [පරෙ වා තස්ස (ක.)] තං, භික්ඛවෙ, කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොන්ති, යංපච්චයාස්ස තං උප්පජ්ජති අජ්ඣත්තං සුඛදුක්ඛං. සම්පජානො වා තං, භික්ඛවෙ, කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, යංපච්චයාස්ස තං උප්පජ්ජති අජ්ඣත්තං සුඛදුක්ඛං. අසම්පජානො වා තං, භික්ඛවෙ, කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, යංපච්චයාස්ස තං උප්පජ්ජති අජ්ඣත්තං සුඛදුක්ඛං.

‘‘සාමං වා තං, භික්ඛවෙ, වචීසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, යංපච්චයාස්ස තං උප්පජ්ජති අජ්ඣත්තං සුඛදුක්ඛං; පරෙ වාස්ස තං, භික්ඛවෙ , වචීසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොන්ති; යංපච්චයාස්ස තං උප්පජ්ජති අජ්ඣත්තං සුඛදුක්ඛං; සම්පජානො වා තං, භික්ඛවෙ, වචීසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, යංපච්චයාස්ස තං උප්පජ්ජති අජ්ඣත්තං සුඛදුක්ඛං; අසම්පජානො වා තං, භික්ඛවෙ, වචීසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, යංපච්චයාස්ස තං උප්පජ්ජති අජ්ඣත්තං සුඛදුක්ඛං.

‘‘සාමං වා තං, භික්ඛවෙ, මනොසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, යංපච්චයාස්ස තං උප්පජ්ජති අජ්ඣත්තං සුඛදුක්ඛං; පරෙ වාස්ස තං, භික්ඛවෙ, මනොසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොන්ති, යංපච්චයාස්ස තං උප්පජ්ජති අජ්ඣත්තං සුඛදුක්ඛං; සම්පජානො වා තං, භික්ඛවෙ, මනොසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, යංපච්චයාස්ස තං උප්පජ්ජති අජ්ඣත්තං සුඛදුක්ඛං; අසම්පජානො වා තං, භික්ඛවෙ, මනොසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, යංපච්චයාස්ස තං උප්පජ්ජති අජ්ඣත්තං සුඛදුක්ඛං.

‘‘ඉමෙසු , භික්ඛවෙ, ධම්මෙසු අවිජ්ජා අනුපතිතා, අවිජ්ජායත්වෙව අසෙසවිරාගනිරොධා සො කායො න හොති යංපච්චයාස්ස තං උප්පජ්ජති අජ්ඣත්තං සුඛදුක්ඛං, සා වාචා න හොති යංපච්චයාස්ස තං උප්පජ්ජති අජ්ඣත්තං සුඛදුක්ඛං, සො මනො න හොති යංපච්චයාස්ස තං උප්පජ්ජති අජ්ඣත්තං සුඛදුක්ඛං, ඛෙත්තං තං [වත්ථුං තං (සබ්බත්ථ)] න හොති…පෙ…. වත්ථුං තං න හොති…පෙ…. ආයතනං තං න හොති…පෙ…. අධිකරණං තං න හොති යංපච්චයාස්ස තං උප්පජ්ජති අජ්ඣත්තං සුඛදුක්ඛ’’න්ති.

‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, අත්තභාවපටිලාභා. කතමෙ චත්තාරො? අත්ථි, භික්ඛවෙ, අත්තභාවපටිලාභො, යස්මිං අත්තභාවපටිලාභෙ අත්තසඤ්චෙතනා කමති, නො පරසඤ්චෙතනා. අත්ථි, භික්ඛවෙ, අත්තභාවපටිලාභො, යස්මිං අත්තභාවපටිලාභෙ පරසඤ්චෙතනා කමති, නො අත්තසඤ්චෙතනා. අත්ථි, භික්ඛවෙ, අත්තභාවපටිලාභො, යස්මිං අත්තභාවපටිලාභෙ අත්තසඤ්චෙතනා ච කමති පරසඤ්චෙතනා ච. අත්ථි, භික්ඛවෙ, අත්තභාවපටිලාභො, යස්මිං අත්තභාවපටිලාභෙ නෙවත්තසඤ්චෙතනා කමති, නො පරසඤ්චෙතනා. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො අත්තභාවපටිලාභා’’ති.

එවං වුත්තෙ ආයස්මා සාරිපුත්තො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘ඉමස්ස ඛො අහං, භන්තෙ, භගවතා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස එවං විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානාමි – ‘තත්‍ර, භන්තෙ, යායං අත්තභාවපටිලාභො යස්මිං අත්තභාවපටිලාභෙ අත්තසඤ්චෙතනා කමති නො පරසඤ්චෙතනා, අත්තසඤ්චෙතනාහෙතු තෙසං සත්තානං තම්හා කායා චුති හොති. තත්‍ර, භන්තෙ, යායං අත්තභාවපටිලාභො යස්මිං අත්තභාවපටිලාභෙ පරසඤ්චෙතනා කමති නො අත්තසඤ්චෙතනා, පරසඤ්චෙතනාහෙතු තෙසං සත්තානං තම්හා කායා චුති හොති. තත්‍ර, භන්තෙ, යායං අත්තභාවපටිලාභො යස්මිං අත්තභාවපටිලාභෙ අත්තසඤ්චෙතනා ච කමති පරසඤ්චෙතනා ච, අත්තසඤ්චෙතනා ච පරසඤ්චෙතනා ච හෙතු තෙසං සත්තානං තම්හා කායා චුති හොති. තත්‍ර, භන්තෙ, යායං අත්තභාවපටිලාභො යස්මිං අත්තභාවපටිලාභෙ නෙව අත්තසඤ්චෙතනා කමති නො පරසඤ්චෙතනා, කතමෙ තෙන දෙවා දට්ඨබ්බා’’’ති?
‘‘නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනූපගා, සාරිපුත්ත, දෙවා තෙන දට්ඨබ්බා’’ති.

‘‘කො නු ඛො, භන්තෙ, හෙතු කො පච්චයො, යෙන මිධෙකච්චෙ සත්තා තම්හා කායා චුතා ආගාමිනො හොන්ති ආගන්තාරො ඉත්ථත්තං? කො පන, භන්තෙ, හෙතු කො පච්චයො, යෙන මිධෙකච්චෙ සත්තා තම්හා කායා චුතා අනාගාමිනො හොන්ති අනාගන්තාරො ඉත්ථත්ත’’න්ති? ‘‘ඉධ, සාරිපුත්ත, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස ඔරම්භාගියානි සංයොජනානි අප්පහීනානි හොන්ති, සො දිට්ඨෙව ධම්මෙ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො තදස්සාදෙති, තං නිකාමෙති, තෙන ච විත්තිං ආපජ්ජති; තත්ථ ඨිතො තදධිමුත්තො තබ්බහුලවිහාරී අපරිහීනො කාලං කුරුමානො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනූපගානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති. සො තතො චුතො ආගාමී හොති ආගන්තා ඉත්ථත්තං.

‘‘ඉධ පන, සාරිපුත්ත, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස ඔරම්භාගියානි සංයොජනානි පහීනානි හොන්ති, සො දිට්ඨෙව ධම්මෙ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො තදස්සාදෙති, තං නිකාමෙති, තෙන ච වित්තිං ආපජ්ජති; තත්ථ ඨිතො තදධිමුත්තො තබ්බහුලවිහාරී අපරිහීනො කාලං කුරුමානො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනූපගානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති. සො තතො චුතො අනාගාමී හොති අනාගන්තා ඉත්ථත්තං.

‘‘අයං ඛො, සාරිපුත්ත, හෙතු අයං පච්චයො, යෙන මිධෙකච්චෙ සත්තා තම්හා කායා චුතා ආගාමිනො හොන්ති ආගන්තාරො ඉත්ථත්තං. අයං පන, සාරිපුත්ත, හෙතු අයං පච්චයො, යෙන මිධෙකච්චෙ සත්තා තම්හා කායා චුතා අනාගාමිනො හොන්ති අනාගන්තාරො ඉත්ථත්ත’’න්ති. පඨමං.

2. විභත්තිසුත්තං

172. තත්‍ර ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘ආවුසො භික්ඛවෙ’’ති. ‘‘ආවුසො’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස පච්චස්සොසුං. ආයස්මා සාරිපුත්තො එතදවොච –

‘‘අද්ධමාසූපසම්පන්නෙන මෙ, ආවුසො, අත්ථපටිසම්භිදා සච්ඡිකතා ඔධිසො බ්‍යඤ්ජනසො. තමහං අනෙකපරියායෙන ආචික්ඛාමි දෙසෙමි පඤ්ඤාපෙමි පට්ඨපෙමි විවරාමි විභජාමි උත්තානීකරොමි. යස්ස ඛො පනස්ස කඞ්ඛා වා විමති වා, සො මං පඤ්හෙන. අහං වෙය්‍යාකරණෙන සම්මුඛීභූතො නො සත්ථා යො නො ධම්මානං සුකුසලො.

‘‘අද්ධමාසූපසම්පන්නෙන මෙ, ආවුසො, ධම්මපටිසම්භිදා සච්ඡිකතා ඔධිසො බ්‍යඤ්ජනසො. තමහං අනෙකපරියායෙන ආචික්ඛාමි දෙසෙමි පඤ්ඤාපෙමි පට්ඨපෙමි විවරාමි විභජාමි උත්තානීකරොමි. යස්ස ඛො පනස්ස කඞ්ඛා වා විමති වා, සො මං පඤ්හෙන. අහං වෙය්‍යාකරණෙන සම්මුඛීභූතො නො සත්ථා යො නො ධම්මානං සුකුසලො.

‘‘අද්ධමාසූපසම්පන්නෙන මෙ, ආවුසො, නිරුත්තිපටිසම්භිදා සච්ඡිකතා ඔධිසො බ්‍යඤ්ජනසො. තමහං අනෙකපරියායෙන ආචික්ඛාමි දෙසෙමි පඤ්ඤාපෙමි පට්ඨපෙමි විවරාමි විභජාමි උත්තානීකරොමි. යස්ස ඛො පනස්ස කඞ්ඛා වා විමති වා, සො මං පඤ්හෙන. අහං වෙය්‍යාකරණෙන සම්මුඛීභූතො නො සත්ථා යො නො ධම්මානං සුකුසලො.

‘‘අද්ධමාසූපසම්පන්නෙන මෙ, ආවුසො, පටිභානපටිසම්භිදා සච්ඡිකතා ඔධිසො බ්‍යඤ්ජනසො. තමහං අනෙකපරියායෙන ආචික්ඛාමි දෙසෙමි පඤ්ඤාපෙමි පට්ඨපෙමි විවරාමි විභජාමි උත්තානීකරොමි. යස්ස ඛො පනස්ස කඞ්ඛා වා විමති වා, සො මං පඤ්හෙන. අහං වෙය්‍යාකරණෙන සම්මුඛීභූතො නො සත්ථා යො නො ධම්මානං සුකුසලො’’ති. දුතියං.

3. මහාකොට්ඨිකසුත්තං

173. අථ ඛො ආයස්මා මහාකොට්ඨිකො යෙනායස්මා සාරිපුත්තො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා සාරිපුත්තෙන සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා මහාකොට්ඨිකො ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං එතදවොච –

‘‘ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා අත්ථඤ්ඤං කිඤ්චී’’ති?

‘‘මා හෙවං, ආවුසො’’.

‘‘ඡන්නං , ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා නත්ථඤ්ඤං කිඤ්චී’’ති?

‘‘මා හෙවං, ආවුසො’’.

‘‘ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා අත්ථි ච නත්ථි ච අඤ්ඤං කිඤ්චී’’ති?

‘‘මා හෙවං, ආවුසො’’.

‘‘ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා නෙවත්ථි නො නත්ථඤ්ඤං කිඤ්චී’’ති?

‘‘මා හෙවං, ආවුසො’’.

‘‘‘ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා අත්ථඤ්ඤං කිඤ්චී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො ‘මා හෙවං, ආවුසො’ති වදෙසි. ‘ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා නත්ථඤ්ඤං කිඤ්චී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො – ‘මා හෙවං, ආවුසො’ති වදෙසි. ‘ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා අත්ථි ච නත්ථි ච අඤ්ඤං කිඤ්චී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො – ‘මා හෙවං, ආවුසො’ති වදෙසි. ‘ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා නෙවත්ථි නො නත්ථඤ්ඤං කිඤ්චී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො – ‘මා හෙවං, ආවුසො’ති වදෙසි. යථා කථං පන, ආවුසො, ඉමස්ස භාසිතස්ස අත්ථො දට්ඨබ්බො’’ති?

‘‘‘ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා අත්ථඤ්ඤං කිඤ්චී’ති, ඉති වදං අප්පපඤ්චං පපඤ්චෙති. ‘ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා නත්ථඤ්ඤං කිඤ්චී’ති, ඉති වදං අප්පපඤ්චං පපඤ්චෙති. ‘ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා අත්ථි ච නත්ථි ච අඤ්ඤං කිඤ්චී’ති, ඉති වදං අප්පපඤ්චං පපඤ්චෙති. ‘ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා නෙවත්ථි නො නත්ථඤ්ඤං කිඤ්චී’ති, ඉති වදං අප්පපඤ්චං පපඤ්චෙති. යාවතා, ආවුසො, ඡන්නං ඵස්සායතනානං ගති තාවතා පපඤ්චස්ස ගති; යාවතා පපඤ්චස්ස ගති තාවතා ඡන්නං ඵස්සායතනානං ගති. ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා පපඤ්චනිරොධො පපඤ්චවූපසමො’’ති. තතියං.

4. ආනන්දසුත්තං

174. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො යෙනායස්මා මහාකොට්ඨිකො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා මහාකොට්ඨිකෙන සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ආනන්දො ආයස්මන්තං මහාකොට්ඨිකං එතදවොච –

‘‘ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා අත්ථඤ්ඤං කිඤ්චී’’ති?

‘‘මා හෙවං, ආවුසො’’.

‘‘ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා නත්ථඤ්ඤං කිඤ්චී’’ති?

‘‘මා හෙවං, ආවුසො’’.

‘‘ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා අත්ථි ච නත්ථි ච අඤ්ඤං කිඤ්චී’’ති?

‘‘මා හෙවං, ආවුසො’’.

‘‘ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා නෙවත්ථි නො නත්ථඤ්ඤං කිඤ්චී’’ති?

‘‘මා හෙවං, ආවුසො’’.

‘‘‘ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා අත්ථඤ්ඤං කිඤ්චී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො – ‘මා හෙවං, ආවුසො’ති වදෙසි. ‘ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා නත්ථඤ්ඤං කිඤ්චී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො – ‘මා හෙවං, ආවුසො’ති වදෙසි. ‘ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා අත්ථි ච නත්ථි ච අඤ්ඤං කිඤ්චී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො – ‘මා හෙවං, ආවුසො’ති වදෙසි. ‘ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා නෙවත්ථි නො නත්ථඤ්ඤං කිඤ්චී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො – ‘මා හෙවං, ආවුසො’ති වදෙසි . යථා කථං පනාවුසො, ඉමස්ස භාසිතස්ස අත්ථො දට්ඨබ්බො’’ති?

‘‘‘ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා අත්ථඤ්ඤං කිඤ්චී’ති, ඉති වදං අප්පපඤ්චං පපඤ්චෙති. ‘ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා නත්ථඤ්ඤං කිඤ්චී’ති, ඉති වදං අප්පපඤ්චං පපඤ්චෙති. ‘ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා අත්ථි ච නත්ථි ච අඤ්ඤං කිඤ්චී’ති, ඉති වදං අප්පපඤ්චං පපඤ්චෙති. ‘ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා නෙවත්ථි නො නත්ථඤ්ඤං කිඤ්චී’ති, ඉති වදං අප්පපඤ්චං පපඤ්චෙති. යාවතා, ආවුසො, ඡන්නං ඵස්සායතනානං ගති තාවතා පපඤ්චස්ස ගති . යාවතා පපඤ්චස්ස ගති තාවතා ඡන්නං ඵස්සායතනානං ගති. ඡන්නං, ආවුසො, ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා පපඤ්චනිරොධො පපඤ්චවූපසමො’’ති. චතුත්ථං.

5. උපවාණසුත්තං

175. අථ ඛො ආයස්මා උපවාණො යෙනායස්මා සාරිපුත්තො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා සාරිපුත්තෙන සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා උපවාණො ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං එතදවොච –

“කිං නු ඛො, ආවුසො සාරිපුත්ත, විජ්ජායන්තකරො හොතී”ති?

“නො හිදං, ආවුසො”.

“කිං පනාවුසො සාරිපුත්ත, චරණෙනන්තකරො හොතී”ති?

“නො හිදං, ආවුසො”.

“කිං පනාවුසො සාරිපුත්ත, විජ්ජාචරණෙනන්තකරො හොතී”ති?

“නො හිදං, ආවුසො”.

“කිං පනාවුසො සාරිපුත්ත, අඤ්ඤත්‍ර විජ්ජාචරණෙනන්තකරො හොතී”ති?

“නො හිදං, ආවුසො”.

“‘කිං නු ඛො, ආවුසො සාරිපුත්ත, විජ්ජායන්තකරො හොතී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො – ‘නො හිදං, ආවුසො’ති වදෙසි. ‘කිං පනාවුසො සාරිපුත්ත, චරණෙනන්තකරො හොතී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො – ‘නො හිදං, ආවුසො’ති වදෙසි. ‘කිං පනාවුසො සාරිපුත්ත, විජ්ජාචරණෙනන්තකරො හොතී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො – ‘නො හිදං, ආවුසො’ති වදෙසි. ‘කිං පනාවුසො සාරිපුත්ත, අඤ්ඤත්‍ර විජ්ජාචරණෙනන්තකරො හොතී’ති, ඉති පුට්ඨො සමානො – ‘නො හිදං, ආවුසො’ති වදෙසි. යථා කථං පනාවුසො, අන්තකරො හොතී”ති?

“විජ්ජාය චෙ, ආවුසො, අන්තකරො අභවිස්ස, සඋපාදානොව සමානො අන්තකරො අභවිස්ස. චරණෙන චෙ, ආවුසො, අන්තකරො අභවිස්ස, සඋපාදානොව සමානො අන්තකරො අභවිස්ස. විජ්ජාචරණෙන චෙ, ආවුසො, අන්තකරො අභවිස්ස, සඋපාදානොව සමානො අන්තකරො අභවිස්ස. අඤ්ඤත්‍ර විජ්ජාචරණෙන චෙ, ආවුසො, අන්තකරො අභවිස්ස, පුථුජ්ජනො අන්තකරො අභවිස්ස. පුථුජ්ජනො හි, ආවුසො, අඤ්ඤත්‍ර විජ්ජාචරණෙන. චරණවිපන්නො ඛො, ආවුසො, යථාභූතං න ජානාති න පස්සති. චරණසම්පන්නො යථාභූතං ජානාති පස්සති. යථාභූතං ජානං පස්සං අන්තකරො හොතී”ති. පඤ්චමං.

6. ආයාචනසුත්තං

176. “සද්ධො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං සම්මා ආයාචමානො ආයාචෙය්‍ය – ‘තාදිසො හොමි යාදිසා සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානා’ති [අ. නි. 2.131 ඉදං සුත්තං ආගතං]. එසා, භික්ඛවෙ , තුලා එතං පමාණං මම සාවකානං භික්ඛූනං, යදිදං සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානා.

“සද්ධා, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනී එවං සම්මා ආයාචමානා ආයාචෙය්‍ය – ‘තාදිසා හොමි යාදිසා ඛෙමා ච භික්ඛුනී උප්පලවණ්ණා චා’ති. එසා, භික්ඛවෙ, තුලා එතං පමාණං මම සාවිකානං භික්ඛුනීනං, යදිදං ඛෙමා ච භික්ඛුනී උප්පලවණ්ණා ච.

“සද්ධො, භික්ඛවෙ, උපාසකො එවං සම්මා ආයාචමානො ආයාචෙය්‍ය – ‘තාදිසො හොමි යාදිසො චිත්තො ච ගහපති හත්ථකො ච ආළවකො’ති. එසා, භික්ඛවෙ, තුලා එතං පමාණං මම සාවකානං උපාසකානං, යදිදං චිත්තො ච ගහපති හත්ථකො ච ආළවකො.

“සද්ධා, භික්ඛවෙ, උපාසිකා එවං සම්මා ආයාචමානා ආයාචෙය්‍ය – ‘තාදිසා හොමි යාදිසා ඛුජ්ජුත්තරා ච උපාසිකා වෙළුකණ්ඩකියා ච නන්දමාතා’ති. එසා, භික්ඛවෙ, තුලා එතං පමාණං මම සාවිකානං උපාසිකානං, යදිදං ඛුජ්ජුත්තරා ච උපාසිකා වෙළුකණ්ඩකියා ච නන්දමාතා”ති. ඡට්ඨං.

7. රාහුලසුත්තං

177. අථ ඛො ආයස්මා රාහුලො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො ආයස්මන්තං රාහුලං භගවා එතදවොච –

“යා ච, රාහුල , අජ්ඣත්තිකා පථවීධාතු යා ච බාහිරා පථවීධාතු, පථවීධාතුරෙවෙසා. ‘තං නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති, එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දට්ඨබ්බං. එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දිස්වා පථවීධාතුයා නිබ්බින්දති, පථවීධාතුයා චිත්තං විරාජෙති.

‘‘යා ච, රාහුල, අජ්ඣත්තිකා ආපොධාතු යා ච බාහිරා ආපොධාතු , ආපොධාතුරෙවෙසා. ‘තං නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති, එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දට්ඨබ්බං. එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දිස්වා ආපොධාතුයා නිබ්බින්දති, ආපොධාතුයා චිත්තං විරාජෙති.

‘‘යා ච, රාහුල, අජ්ඣත්තිකා තෙජොධාතු යා ච බාහිරා තෙජොධාතු, තෙජොධාතුරෙවෙසා. ‘තං නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති, එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දට්ඨබ්බං. එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දිස්වා තෙජොධාතුයා නිබ්බින්දති, තෙජොධාතුයා චිත්තං විරාජෙති.

‘‘යා ච, රාහුල, අජ්ඣත්තිකා වායොධාතු යා ච බාහිරා වායොධාතු, වායොධාතුරෙවෙසා. ‘තං නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති, එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දට්ඨබ්බං. එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දිස්වා වායොධාතුයා නිබ්බින්දති, වායොධාතුයා චිත්තං විරාජෙති.

‘‘යතො ඛො, රාහුල, භික්ඛු ඉමාසු චතූසු ධාතූසු නෙවත්තානං න අත්තනියං සමනුපස්සති, අයං වුච්චති, රාහුල, භික්ඛු අච්ඡෙච්ඡි තණ්හං, විවත්තයි සංයොජනං, සම්මා මානාභිසමයා අන්තමකාසි දුක්ඛස්සා’’ති. සත්තමං.

8. ජම්බාලීසුත්තං

178. ‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අඤ්ඤතරං සන්තං චෙතොවිමුත්තිං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො සක්කායනිරොධං මනසි කරොති. තස්ස සක්කායනිරොධං මනසි කරොතො සක්කායනිරොධෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති නාධිමුච්චති. තස්ස ඛො එවං [තස්ස ඛො එතං (සී. ස්‍යා. කං. පී.), එවං ඛො තස්ස (?) ‘‘එවං හි තස්සා භික්ඛවෙ ජම්බාලියා’’ති පාඨො විය], භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො න සක්කායනිරොධො පාටිකඞ්ඛො. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, පුරිසො ලෙපගතෙන [ලසගතෙන (සී. පී.)] හත්ථෙන සාඛං ගණ්හෙය්‍ය, තස්ස සො හත්ථො සජ්ජෙය්‍යාපි ගණ්හෙය්‍යාපි [ගය්හෙය්‍යාපි (?)] බජ්ඣෙය්‍යාපි [බජ්ජෙය්‍යාපි (සී.)]; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අඤ්ඤතරං සන්තං චෙතොවිමුත්තිං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො සක්කායනිරොධං මනසි කරොති. තස්ස සක්කායනිරොධං මනසි කරොතො සක්කායනිරොධෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති නාධිමුච්චති. තස්ස ඛො එවං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො න සක්කායනිරොධො පාටිකඞ්ඛො.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අඤ්ඤතරං සන්තං චෙතොවිමුත්තිං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො සක්කායනිරොධං මනසි කරොති . තස්ස සක්කායනිරොධං මනසි කරොතො සක්කායනිරොධෙ චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති අධිමුච්චති. තස්ස ඛො එවං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො සක්කායනිරොධො පාටිකඞ්ඛො. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, පුරිසො සුද්ධෙන හත්ථෙන සාඛං ගණ්හෙය්‍ය, තස්ස සො හත්ථො නෙව සජ්ජෙය්‍ය න ගණ්හෙය්‍ය න බජ්ඣෙය්‍ය; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අඤ්ඤතරං සන්තං චෙතොවිමුත්තිං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො සක්කායනිරොධං මනසි කරොති. තස්ස සක්කායනිරොධං මනසි කරොතො සක්කායනිරොධෙ චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති අධිමුච්චති. තස්ස ඛො එවං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො සක්කායනිරොධො පාටිකඞ්ඛො.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අඤ්ඤතරං සන්තං චෙතොවිමුත්තිං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො අවිජ්ජාප්පභෙදං මනසි කරොති. තස්ස අවිජ්ජාප්පභෙදං මනසි කරොතො අවිජ්ජාප්පභෙදෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති නාධිමුච්චති. තස්ස ඛො එවං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො න අවිජ්ජාප්පභෙදො පාටිකඞ්ඛො. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, ජම්බාලී අනෙකවස්සගණිකා. තස්සා පුරිසො යානි චෙව ආයමුඛානි තානි පිදහෙය්‍ය, යානි ච අපායමුඛානි තානි විවරෙය්‍ය, දෙවො ච න සම්මා ධාරං අනුප්පවෙච්ඡෙය්‍ය. එවඤ්හි තස්සා, භික්ඛවෙ, ජම්බාලියා න ආළිප්පභෙදො පාටිකඞ්ඛො. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අඤ්ඤතරං සන්තං චෙතොවිමුත්තිං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො අවිජ්ජාප්පභෙදං මනසි කරොති. තස්ස අවිජ්ජාප්පභෙදං මනසි කරොතො අවිජ්ජාප්පභෙදෙ චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති නාධිමුච්චති. තස්ස ඛො එවං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො න අවිජ්ජාප්පභෙදො පාටිකඞ්ඛො.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අඤ්ඤතරං සන්තං චෙතොවිමුත්තිං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො අවිජ්ජාප්පභෙදං මනසි කරොති. තස්ස අවිජ්ජාප්පභෙදං මනසි කරොතො අවිජ්ජාප්පභෙදෙ චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති අධිමුච්චති. තස්ස ඛො එවං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො අවිජ්ජාප්පභෙදො පාටිකඞ්ඛො. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, ජම්බාලී අනෙකවස්සගණිකා. තස්සා පුරිසො යානි චෙව ආයමුඛානි තානි විවරෙය්‍ය, යානි ච අපායමුඛානි තානි පිදහෙය්‍ය, දෙවො ච සම්මා ධාරං අනුප්පවෙච්ඡෙය්‍ය. එවඤ්හි තස්සා, භික්ඛවෙ, ජම්බාලියා ආළිප්පභෙදො පාටිකඞ්ඛො. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අඤ්ඤතරං සන්තං චෙතොවිමුත්තිං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො අවිජ්ජාප්පභෙදං මනසි කරොති. තස්ස අවිජ්ජාප්පභෙදං මනසි කරොතො අවිජ්ජාප්පභෙදෙ චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති අධිමුච්චති. තස්ස ඛො එවං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො අවිජ්ජාප්පභෙදො පාටිකඞ්ඛො . ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. අට්ඨමං.

9. නිබ්බානසුත්තං

179. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො යෙනායස්මා සාරිපුත්තො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා සාරිපුත්තෙන සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ආනන්දො ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං එතදවොච – ''කො නු ඛො, ආවුසො සාරිපුත්ත, හෙතු කො පච්චයො, යෙන මිධෙකච්චෙ සත්තා දිට්ඨෙව ධම්මෙ න පරිනිබ්බායන්තී''ති?

''ඉධාවුසො ආනන්ද, සත්තා ඉමා හානභාගියා සඤ්ඤාති යථාභූතං නප්පජානන්ති, ඉමා ඨිතිභාගියා සඤ්ඤාති යථාභූතං නප්පජානන්ති, ඉමා විසෙසභාගියා සඤ්ඤාති යථාභූතං නප්පජානන්ති, ඉමා නිබ්බෙධභාගියා සඤ්ඤාති යථාභූතං නප්පජානන්ති. අයං ඛො, ආවුසො ආනන්ද, හෙතු අයං පච්චයො, යෙන මිධෙකච්චෙ සත්තා දිට්ඨෙව ධම්මෙ න පරිනිබ්බායන්තී''ති.

''කො පනාවුසො සාරිපුත්ත, හෙතු කො පච්චයො, යෙන මිධෙකච්චෙ සත්තා දිට්ඨෙව ධම්මෙ පරිනිබ්බායන්තී''ති? ''ඉධාවුසො ආනන්ද, සත්තා ඉමා හානභාගියා සඤ්ඤාති යථාභූතං පජානන්ති, ඉමා ඨිතිභාගියා සඤ්ඤාති යථාභූතං පජානන්ති, ඉමා විසෙසභාගියා සඤ්ඤාති යථාභූතං පජානන්ති, ඉමා නිබ්බෙධභාගියා සඤ්ඤාති යථාභූතං පජානන්ති. අයං ඛො, ආවුසො ආනන්ද, හෙතු අයං පච්චයො, යෙන මිධෙකච්චෙ සත්තා දිට්ඨෙව ධම්මෙ පරිනිබ්බායන්තී''ති. නවමං.

10. මහාපදෙසසුත්තං

180. එකං සමයං භගවා භොගනගරෙ විහරති ආනන්දචෙතියෙ [ආනන්දෙ චෙතියෙ (දී. නි. 2.186) මහාව. 303 පන අඤ්ඤථා ආගතං]. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ''භික්ඛවො''ති. ''භදන්තෙ''ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච – ''චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, මහාපදෙසෙ දෙසෙස්සාමි, තං සුණාථ , සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී''ති. ''එවං, භන්තෙ''ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

''කතමෙ, භික්ඛවෙ, චත්තාරො මහාපදෙසා? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං වදෙය්‍ය – 'සම්මුඛා මෙතං, ආවුසො, භගවතො සුතං සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – අයං ධම්මො, අයං විනයො, ඉදං සත්ථුසාසන'න්ති. තස්ස, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො භාසිතං නෙව අභිනන්දිතබ්බං නප්පටික්කොසිතබ්බං. අනභිනන්දිත්වා අප්පටික්කොසිත්වා තානි පදබ්‍යඤ්ජනානි සාධුකං උග්ගහෙත්වා සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බානි [ඔසාරෙතබ්බානි], විනයෙ සන්දස්සෙතබ්බානි. තානි චෙ සුත්තෙ ඔතාරියමානානි [ඔසාරියමානානි] විනයෙ සන්දස්සියමානානි න චෙව සුත්තෙ ඔතරන්ති [ඔසරන්ති (දී. නි. 2.188)] න විනයෙ සන්දිස්සන්ති, නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං – 'අද්ධා, ඉදං න චෙව තස්ස භගවතො වචනං අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස; ඉමස්ස ච භික්ඛුනො දුග්ගහිත'න්ති. ඉති හෙතං [ඉති හිදං (සී. స్యා. කං. ක.)], භික්ඛවෙ, ඡඩ්ඩෙය්‍යාථ.

[එත්තකො පාඨො දීඝනිකායෙ න දිස්සති, පෙය්‍යාලමුඛෙන දස්සිතො භවෙය්‍ය] ''ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං වදෙය්‍ය – 'සම්මුඛා මෙතං, ආවුසො, භගවතො සුතං සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – අයං ධම්මො, අයං විනයො, ඉදං සත්ථුසාසන'න්ති. තස්ස, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො භාසිතං නෙව අභිනන්දිතබ්බං නප්පටික්කොසිතබ්බං. අනභිනන්දිත්වා අප්පටික්කොසිත්වා තානි පදබ්‍යඤ්ජනානි සාධුකං උග්ගහෙත්වා සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බානි, විනයෙ සන්දස්සෙතබ්බානි [එත්තකො පාඨො දීඝනිකායෙ න දිස්සති, පෙය්‍යාලමුඛෙන දස්සිතො භවෙය්‍ය]. තානි චෙ සුත්තෙ ඔතාරියමානානි විනයෙ සන්දස්සියමානානි සුත්තෙ චෙව ඔතරන්ති විනයෙ ච සන්දිස්සන්ති, නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං – 'අද්ධා, ඉදං තස්ස භගවතො වචනං අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස; ඉමස්ස ච භික්ඛුනො සුග්ගහිත'න්ති. ඉදං, භික්ඛවෙ, පඨමං මහාපදෙසං ධාරෙය්‍යාථ.

''ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං වදෙය්‍ය – 'අසුකස්මිං නාම ආවාසෙ සඞ්ඝො විහරති සථෙරො සපාමොක්ඛො. තස්ස මෙ සඞ්ඝස්ස සම්මුඛා සුතං සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – අයං ධම්මො, අයං විනයො, ඉදං සත්ථුසාසන'න්ති. තස්ස, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො භාසිතං නෙව අභිනන්දිතබ්බං නප්පටික්කොසිතබ්බං. අනභිනන්දිත්වා අප්පටික්කොසිත්වා තානි පදබ්‍යඤ්ජනානි සාධුකං උග්ගහෙත්වා සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බානි, විනයෙ සන්දස්සෙතබ්බානි. තානි චෙ සුත්තෙ ඔතාරියමානානි විනයෙ සන්දස්සියමානානි න චෙව සුත්තෙ ඔතරන්ති න විනයෙ සන්දිස්සන්ති, නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං – 'අද්ධා, ඉදං න චෙව තස්ස භගවතො වචනං අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස ; තස්ස ච සඞ්ඝස්ස දුග්ගහිත'න්ති. ඉති හෙතං, භික්ඛවෙ, ඡඩ්ඩෙය්‍යාථ.

''ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං වදෙය්‍ය – 'අසුකස්මිං නාම ආවාසෙ සඞ්ඝො විහරති සථෙරො සපාමොක්ඛො. තස්ස මෙ සඞ්ඝස්ස සම්මුඛා සුතං සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – අයං ධම්මො, අයං විනයො, ඉදං සත්ථුසාසන'න්ති. තස්ස, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො භාසිතං නෙව අභිනන්දිතබ්බං නප්පටික්කොසිතබ්බං. අනභිනන්දිත්වා අප්පටික්කොසිත්වා තානි පදබ්‍යඤ්ජනානි සාධුකං උග්ගහෙත්වා සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බානි, විනයෙ සන්දස්සෙතබ්බානි. තානි චෙ සුත්තෙ ඔතාරියමානානි, විනයෙ සන්දස්සියමානානි සුත්තෙ චෙව ඔතරන්ති විනයෙ ච සන්දිස්සන්ති, නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං – 'අද්ධා, ඉදං තස්ස භගවතො වචනං අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස; තස්ස ච සඞ්ඝස්ස සුග්ගහිත'න්ති. ඉදං, භික්ඛවෙ, දුතියං මහාපදෙසං ධාරෙය්‍යාථ.

''ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං වදෙය්‍ය – 'අසුකස්මිං නාම ආවාසෙ සම්බහුලා ථෙරා භික්ඛූ විහරන්ති බහුස්සුතා ආගතාගමා ධම්මධරා විනයධරා මාතිකාධරා. තෙසං මෙ ථෙරානං සම්මුඛා සුතං සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – අයං ධම්මො, අයං විනයො, ඉදං සත්ථුසාසන'න්ති. තස්ස, භික්ඛවෙ , භික්ඛුනො භාසිතං නෙව අභිනන්දිතබ්බං නප්පටික්කොසිතබ්බං. අනභිනන්දිත්වා අප්පටික්කොසිත්වා තානි පදබ්‍යඤ්ජනානි සාධුකං උග්ගහෙත්වා සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බානි, විනයෙ සන්දස්සෙතබ්බානි. තානි චෙ සුත්තෙ ඔතාරියමානානි විනයෙ සන්දස්සියමානානි න චෙව සුත්තෙ ඔතරන්ති න විනයෙ සන්දිස්සන්ති, නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං – 'අද්ධා, ඉදං න චෙව තස්ස භගවතො වචනං අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස; තෙසඤ්ච ථෙරානං දුග්ගහිත'න්ති. ඉති හෙතං, භික්ඛවෙ, ඡඩ්ඩෙය්‍යාථ.

''ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං වදෙය්‍ය – 'අසුකස්මිං නාම ආවාසෙ සම්බහුලා ථෙරා භික්ඛූ විහරන්ති බහුස්සුතා ආගතාගමා ධම්මධරා විනයධරා මාතිකාධරා. තෙසං මෙ ථෙරානං සම්මුඛා සුතං සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – අයං ධම්මො, අයං විනයො, ඉදං සත්ථුසාසන'න්ති. තස්ස, භික්ඛවෙ , භික්ඛුනො භාසිතං නෙව අභිනන්දිතබ්බං නප්පටික්කොසිතබ්බං. අනභිනන්දිත්වා අප්පටික්කොසිත්වා තානි පදබ්‍යඤ්ජනානි සාධුකං උග්ගහෙත්වා සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බානි, විනයෙ සන්දස්සෙතබ්බානි. තානි චෙ සුත්තෙ ඔතාරියමානානි විනයෙ සන්දස්සියමානානි සුත්තෙ චෙව ඔතරන්ති විනයෙ ච සන්දිස්සන්ති, නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං – 'අද්ධා, ඉදං තස්ස භගවතො වචනං අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස; තෙසඤ්ච ථෙරානං සුග්ගහිත'න්ති. ඉදං, භික්ඛවෙ, තතියං මහාපදෙසං ධාරෙය්‍යාථ.

''ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං වදෙය්‍ය – 'අසුකස්මිං නාම ආවාසෙ එකො ථෙරො භික්ඛු විහරති බහුස්සුතො ආගතාගමො ධම්මධරො විනයධරො මාතිකාධරො. තස්ස මෙ ථෙරස්ස සම්මුඛා සුතං සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – අයං ධම්මො, අයං විනයො, ඉදං සත්ථුසාසන'න්ති. තස්ස, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො භාසිතං නෙව අභිනන්දිතබ්බං නප්පටික්කොසිතබ්බං. අනභිනන්දිත්වා අප්පටික්කොසිත්වා තානි පදබ්‍යඤ්ජනානි සාධුකං උග්ගහෙත්වා සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බානි, විනයෙ සන්දස්සෙතබ්බානි. තානි චෙ සුත්තෙ ඔතාරියමානානි විනයෙ සන්දස්සියමානානි න චෙව සුත්තෙ ඔතරන්ති න විනයෙ සන්දිස්සන්ති, නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං – 'අද්ධා, ඉදං න චෙව තස්ස භගවතො වචනං අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස; තස්ස ච ථෙරස්ස දුග්ගහිත'න්ති. ඉති හෙතං, භික්ඛවෙ, ඡඩ්ඩෙය්‍යාථ.

''ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං වදෙය්‍ය – 'අසුකස්මිං නාම ආවාසෙ එකො ථෙරො භික්ඛු විහරති බහුස්සුතො ආගතාගමො ධම්මධරො විනයධරො මාතිකාධරො. තස්ස මෙ ථෙරස්ස සම්මුඛා සුතං සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – අයං ධම්මො, අයං විනයො, ඉදං සත්ථුසාසන'න්ති. තස්ස, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො භාසිතං නෙව අභිනන්දිතබ්බං නප්පටික්කොසිතබ්බං. අනභිනන්දිත්වා අප්පටික්කොසිත්වා තානි පදබ්‍යඤ්ජනානි සාධුකං උග්ගහෙත්වා සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බානි, විනයෙ සන්දස්සෙතබ්බානි. තානි චෙ සුත්තෙ ඔතාරියමානානි විනයෙ සන්දස්සියමානානි සුත්තෙ චෙව ඔතරන්ති විනයෙ ච සන්දිස්සන්ති, නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං – 'අද්ධා, ඉදං තස්ස භගවතො වචනං අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස; තස්ස ච ථෙරස්ස සුග්ගහිත'න්ති. ඉදං, භික්ඛවෙ, චතුත්ථං මහාපදෙසං ධාරෙය්‍යාථ. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො මහාපදෙසා''ති. දසමං.

සඤ්චෙතනියවග්ගො තතියො.

තස්සුද්දානං –

> චෙතනා විභත්ති කොට්ඨිකො, ආනන්දො උපවාණපඤ්චමං;
> ආයාචන-රාහුල-ජම්බාලී, නිබ්බානං මහාපදෙසෙනාති.

(19) 4. බ්‍රාහ්මණවග්ගො

1. යොධාජීවසුත්තං

181. ‘‘චතූහි , භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො යොධාජීවො රාජාරහො හොති රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්තෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති. කතමෙහි චතූහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, යොධාජීවො ඨානකුසලො ච හොති, දූරෙපාතී ච, අක්ඛණවෙධී ච, මහතො ච කායස්ස පදාලෙතා. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො යොධාජීවො රාජාරහො හොති රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්තෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති පාහුනෙය්‍යො දක්ඛිණෙය්‍යො අඤ්ජලිකරණීයො අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්ස. කතමෙහි චතූහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඨානකුසලො ච හොති, දූරෙපාතී ච, අක්ඛණවෙධී ච, මහතො ච කායස්ස පදාලෙතා.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඨානකුසලො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලවා හොති…පෙ…. සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඨානකුසලො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු දූරෙපාතී හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ , භික්ඛු යං කිඤ්චි රූපං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා ඔළාරිකං වා සුඛුමං වා හීනං වා පණීතං වා යං දූරෙ සන්තිකෙ වා, සබ්බං රූපං ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සති. යා කාචි වෙදනා…පෙ…. යා කාචි සඤ්ඤා… යෙ කෙචි සඞ්ඛාරා… යං කිඤ්චි විඤ්ඤාණං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා ඔළාරිකං වා සුඛුමං වා හීනං වා පණීතං වා යං දූරෙ සන්තිකෙ වා , සබ්බං විඤ්ඤාණං ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු දූරෙපාතී හොති.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, භික්ඛු අක්ඛණවෙධී හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අක්ඛණවෙධී හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු මහතො කායස්ස පදාලෙතා හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු මහන්තං අවිජ්ජාක්ඛන්ධං පදාලෙතා. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු මහතො කායස්ස පදාලෙතා හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති…පෙ…. අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා’’ති. පඨමං.

2. පාටිභොගසුත්තං

182. [කථා. 624] ‘‘චතුන්නං , භික්ඛවෙ, ධම්මානං නත්ථි කොචි පාටිභොගො – සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා දෙවො වා මාරො වා බ්‍රහ්මා වා කොචි වා ලොකස්මිං.

‘‘කතමෙසං චතුන්නං? ‘ජරාධම්මං මා ජීරී’ති නත්ථි කොචි පාටිභොගො – සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා දෙවො වා මාරො වා බ්‍රහ්මා වා කොචි වා ලොකස්මිං; ‘බ්‍යාධිධම්මං මා බ්‍යාධියී’ති නත්ථි කොචි පාටිභොගො – සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා දෙවො වා මාරො වා බ්‍රහ්මා වා කොචි වා ලොකස්මිං; ‘මරණධම්මං මා මීයී’ති නත්ථි කොචි පාටිභොගො – සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා දෙවො වා මාරො වා බ්‍රහ්මා වා කොචි වා ලොකස්මිං; ‘යානි ඛො පන තානි පුබ්බෙ අත්තනා කතානි පාපකානි කම්මානි සංකිලෙසිකානි පොනොභවිකානි සදරානි දුක්ඛවිපාකානි ආයතිං ජාතිජරාමරණිකානි, තෙසං විපාකො මා නිබ්බත්තී’ති නත්ථි කොචි පාටිභොගො – සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා දෙවො වා මාරො වා බ්‍රහ්මා වා කොචි වා ලොකස්මිං.

‘‘ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, චතුන්නං ධම්මානං නත්ථි කොචි පාටිභොගො – සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා දෙවො වා මාරො වා බ්‍රහ්මා වා කොචි වා ලොකස්මි’’න්ති. දුතියං.

3. සුතසුත්තං

183. එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති වෙළුවනෙ කලන්දකනිවාපෙ. අථ ඛො වස්සකාරො බ්‍රාහ්මණො මගධමහාමත්තො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො වස්සකාරො බ්‍රාහ්මණො මගධමහාමත්තො භගවන්තං එතදවොච –

‘‘අහඤ්හි, භො ගොතම, එවංවාදී එවංදිට්ඨී [එවංදිට්ඨි (සබ්බත්ථ)] – ‘යො කොචි දිට්ඨං භාසති – එවං මෙ දිට්ඨන්ති, නත්ථි තතො දොසො; යො කොචි සුතං භාසති – එවං මෙ සුතන්ති, නත්ථි තතො දොසො; යො කොචි මුතං භාසති – එවං මෙ මුතන්ති, නත්ථි තතො දොසො; යො කොචි විඤ්ඤාතං භාසති – එවං මෙ විඤ්ඤාතන්ති, නත්ථි තතො දොසො’’’ති.

‘‘නාහං, බ්‍රාහ්මණ, සබ්බං දිට්ඨං භාසිතබ්බන්ති වදාමි; න පනාහං, බ්‍රාහ්මණ, සබ්බං දිට්ඨං න භාසිතබ්බන්ති වදාමි; නාහං, බ්‍රාහ්මණ, සබ්බං සුතං භාසිතබ්බන්ති වදාමි; න පනාහං, බ්‍රාහ්මණ, සබ්බං සුතං න භාසිතබ්බන්ති වදාමි; නාහං, බ්‍රාහ්මණ, සබ්බං මුතං භාසිතබ්බන්ති වදාමි; න පනාහං, බ්‍රාහ්මණ, සබ්බං මුතං න භාසිතබ්බන්ති වදාමි; නාහං, බ්‍රාහ්මණ, සබ්බං විඤ්ඤාතං භාසිතබ්බන්ති වදාමි; න පනාහං, බ්‍රාහ්මණ, සබ්බං විඤ්ඤාතං න භාසිතබ්බන්ති වදාමි.

‘‘යඤ්හි, බ්‍රාහ්මණ, දිට්ඨං භාසතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, එවරූපං දිට්ඨං න භාසිතබ්බන්ති වදාමි. යඤ්ච ඛ්වස්ස, බ්‍රාහ්මණ, දිට්ඨං අභාසතො කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, එවරූපං දිට්ඨං භාසිතබ්බන්ති වදාමි.

‘‘යඤ්හි, බ්‍රාහ්මණ, සුතං භාසතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති , එවරූපං සුතං න භාසිතබ්බන්ති වදාමි. යඤ්ච ඛ්වස්ස, බ්‍රාහ්මණ, සුතං අභාසතො කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, එවරූපං සුතං භාසිතබ්බන්ති වදාමි.

‘‘යඤ්හි, බ්‍රාහ්මණ, මුතං භාසතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, එවරූපං මුතං න භාසිතබ්බන්ති වදාමි. යඤ්ච ඛ්වස්ස, බ්‍රාහ්මණ, මුතං අභාසතො කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, එවරූපං මුතං භාසිතබ්බන්ති වදාමි .

‘‘යඤ්හි , බ්‍රාහ්මණ, විඤ්ඤාතං භාසතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, එවරූපං විඤ්ඤාතං න භාසිතබ්බන්ති වදාමි. යඤ්ච ඛ්වස්ස, බ්‍රාහ්මණ, විඤ්ඤාතං අභාසතො කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, එවරූපං විඤ්ඤාතං භාසිතබ්බන්ති වදාමී’’ති.

අථ ඛො වස්සකාරො බ්‍රාහ්මණො මගධමහාමත්තො භගවතො භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමීති. තතියං.

4. අභයසුත්තං

184. අථ ඛො ජාණුස්සොණි බ්‍රාහ්මණො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ජාණුස්සොණි බ්‍රාහ්මණො භගවන්තං එතදවොච –

‘‘අහඤ්හි, භො ගොතම, එවංවාදී එවංදිට්ඨී – ‘නත්ථි යො මරණධම්මො සමානො න භායති, න සන්තාසං ආපජ්ජති මරණස්සා’’’ති. ‘‘අත්ථි, බ්‍රාහ්මණ, මරණධම්මො සමානො භායති, සන්තාසං ආපජ්ජති මරණස්ස; අත්ථි පන, බ්‍රාහ්මණ, මරණධම්මො සමානො න භායති, න සන්තාසං ආපජ්ජති මරණස්ස.

‘‘කතමො ච, බ්‍රාහ්මණ, මරණධම්මො සමානො භායති, සන්තාසං ආපජ්ජති මරණස්ස? ඉධ, බ්‍රාහ්මණ, එකච්චො කාමෙසු අවීතරාගො හොති අවිගතච්ඡන්දො අවිගතපෙමො අවිගතපිපාසො අවිගතපරිළාහො අවිගතතණ්හො. තමෙනං අඤ්ඤතරො ගාළ්හො රොගාතඞ්කො ඵුසති. තස්ස අඤ්ඤතරෙන ගාළ්හෙන රොගාතඞ්කෙන ඵුට්ඨස්ස එවං හොති – ‘පියා වත මං කාමා ජහිස්සන්ති, පියෙ චාහං කාමෙ ජහිස්සාමී’ති. සො සොචති කිලමති පරිදෙවති, උරත්තාළිං කන්දති, සම්මොහං ආපජ්ජති. අයං ඛො, බ්‍රාහ්මණ, මරණධම්මො සමානො භායති, සන්තාසං ආපජ්ජති මරණස්ස.

‘‘පුන චපරං, බ්‍රාහ්මණ, ඉධෙකච්චො කායෙ අවීතරාගො හොති අවිගතච්ඡන්දො අවිගතපෙමො අවිගතපිපාසො අවිගතපරිළාහො අවිගතතණ්හො. තමෙනං අඤ්ඤතරො ගාළ්හො රොගාතඞ්කො ඵුසති. තස්ස අඤ්ඤතරෙන ගාළ්හෙන රොගාතඞ්කෙන ඵුට්ඨස්ස එවං හොති – ‘පියො වත මං කායො ජහිස්සති, පියඤ්චාහං කායං ජහිස්සාමී’ති. සො සොචති කිලමති පරිදෙවති, උරත්තාළිං කන්දති, සම්මොහං ආපජ්ජති. අයම්පි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, මරණධම්මො සමානො භායති, සන්තාසං ආපජ්ජති මරණස්ස.

‘‘පුන චපරං, බ්‍රාහ්මණ, ඉධෙකච්චො අකතකල්‍යාණො හොති අකතකුසලො අකතභීරුත්තාණො කතපාපො කතලුද්දො කතකිබ්බිසො. තමෙනං අඤ්ඤතරො ගාළ්හො රොගාතඞ්කො ඵුසති. තස්ස අඤ්ඤතරෙන ගාළ්හෙන රොගාතඞ්කෙන ඵුට්ඨස්ස එවං හොති – ‘අකතං වත මෙ කල්‍යාණං, අකතං කුසලං, අකතං භීරුත්තාණං; කතං පාපං, කතං ලුද්දං, කතං කිබ්බිසං. යාවතා, භො, අකතකල්‍යාණානං අකතකුසලානං අකතභීරුත්තාණානං කතපාපානං කතලුද්දානං කතකිබ්බිසානං ගති තං ගතිං පෙච්ච ගච්ඡාමී’ති. සො සොචති කිලමති පරිදෙවති, උරත්තාළිං කන්දති, සම්මොහං ආපජ්ජති. අයම්පි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, මරණධම්මො සමානො භායති, සන්තාසං ආපජ්ජති මරණස්ස.

‘‘පුන චපරං, බ්‍රාහ්මණ, ඉධෙකච්චො කඞ්ඛී හොති වෙචිකිච්ඡී අනිට්ඨඞ්ගතො සද්ධම්මෙ. තමෙනං අඤ්ඤතරො ගාළ්හො රොගාතඞ්කො ඵුසති. තස්ස අඤ්ඤතරෙන ගාළ්හෙන රොගාතඞ්කෙන ඵුට්ඨස්ස එවං හොති – ‘කඞ්ඛී වතම්හි වෙචිකිච්ඡී අනිට්ඨඞ්ගතො සද්ධම්මෙ’ති. සො සොචති කිලමති පරිදෙවති, උරත්තාළිං කන්දති, සම්මොහං ආපජ්ජති.

අයම්පි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, මරණධම්මො සමානො භායති, සන්තාසං ආපජ්ජති මරණස්ස. ඉමෙ ඛො, බ්‍රාහ්මණ, චත්තාරො මරණධම්මා සමානා භායන්ති, සන්තාසං ආපජ්ජන්ති මරණස්ස.

‘‘කතමො ච, බ්‍රාහ්මණ, මරණධම්මො සමානො න භායති, න සන්තාසං ආපජ්ජති මරණස්ස? ඉධ, බ්‍රාහ්මණ, එකච්චො කාමෙසු වීතරාගො හොති විගතච්ඡන්දො විගතපෙමො විගතපිපාසො විගතපරිළාහො විගතතණ්හො. තමෙනං අඤ්ඤතරො ගාළ්හො රොගාතඞ්කො ඵුසති. තස්ස අඤ්ඤතරෙන ගාළ්හෙන රොගාතඞ්කෙන ඵුට්ඨස්ස න එවං හොති – ‘පියා වත මං කාමා ජහිස්සන්ති, පියෙ චාහං කාමෙ ජහිස්සාමී’ති. සො න සොචති න කිලමති න පරිදෙවති, න උරත්තාළිං කන්දති, න සම්මොහං ආපජ්ජති. අයං ඛො, බ්‍රාහ්මණ, මරණධම්මො සමානො න භායති, න සන්තාසං ආපජ්ජති මරණස්ස.

‘‘පුන චපරං, බ්‍රාහ්මණ, ඉධෙකච්චො කායෙ වීතරාගො හොති විගතච්ඡන්දො විගතපෙමො විගතපිපාසො විගතපරිළාහො විගතතණ්හො. තමෙනං අඤ්ඤතරො ගාළ්හො රොගාතඞ්කො ඵුසති. තස්ස අඤ්ඤතරෙන ගාළ්හෙන රොගාතඞ්කෙන ඵුට්ඨස්ස න එවං හොති – ‘පියො වත මං කායො ජහිස්සති, පියඤ්චාහං කායං ජහිස්සාමී’ති. සො න සොචති න කිලමති න පරිදෙවති, න උරත්තාළිං කන්දති, න සම්මොහං ආපජ්ජති. අයම්පි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, මරණධම්මො සමානො න භායති, න සන්තාසං ආපජ්ජති මරණස්ස.

‘‘පුන චපරං, බ්‍රාහ්මණ, ඉධෙකච්චො අකතපාපො හොති අකතලුද්දො අකතකිබ්බිසො කතකල්‍යාණො කතකුසලො කතභීරුත්තාණො. තමෙනං අඤ්ඤතරො ගාළ්හො රොගාතඞ්කො ඵුසති. තස්ස අඤ්ඤතරෙන ගාළ්හෙන රොගාතඞ්කෙන ඵුට්ඨස්ස එවං හොති – ‘අකතං වත මෙ පාපං, අකතං ලුද්දං, අකතං කිබ්බිසං; කතං කල්‍යාණං, කතං කුසලං, කතං භීරුත්තාණං. යාවතා, භො, අකතපාපානං අකතලුද්දානං අකතකිබ්බිසානං කතකල්‍යාණානං කතකුසලානං කතභීරුත්තාණානං ගති තං ගතිං පෙච්ච ගච්ඡාමී’ති. සො න සොචති න කිලමති න පරිදෙවති, න උරත්තාළිං කන්දති, න සම්මොහං ආපජ්ජති. අයම්පි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, මරණධම්මො සමානො න භායති, න සන්තාසං ආපජ්ජති මරණස්ස.

‘‘පුන චපරං, බ්‍රාහ්මණ, ඉධෙකච්චො අකඞ්ඛී හොති අවිචිකිච්ඡී නිට්ඨඞ්ගතො සද්ධම්මෙ. තමෙනං අඤ්ඤතරො ගාළ්හො රොගාතඞ්කො ඵුසති. තස්ස අඤ්ඤතරෙන ගාළ්හෙන රොගාතඞ්කෙන ඵුට්ඨස්ස එවං හොති – ‘අකඞ්ඛී වතම්හි අවිචිකිච්ඡී නිට්ඨඞ්ගතො සද්ධම්මෙ’ති. සො න සොචති න කිලමති න පරිදෙවති, න උරත්තාළිං කන්දති, න සම්මොහං ආපජ්ජති. අයම්පි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, මරණධම්මො සමානො න භායති, න සන්තාසං ආපජ්ජති මරණස්ස. ඉමෙ ඛො, බ්‍රාහ්මණ, චත්තාරො මරණධම්මා සමානා න භායන්ති, න සන්තාසං ආපජ්ජන්ති මරණස්සා’’ති.

‘‘අභික්කන්තං, භො ගොතම, අභික්කන්තං, භො ගොතම...පෙ.... උපාසකං මං භවං ගොතමො ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත’’න්ති. චතුත්ථං.

5. බ්‍රාහ්මණසච්චසුත්තං

185. එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති ගිජ්ඣකූටෙ පබ්බතෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලා අභිඤ්ඤාතා අභිඤ්ඤාතා පරිබ්බාජකා සිප්පිනිකාතීරෙ පරිබ්බාජකාරාමෙ පටිවසන්ති, සෙය්‍යථීදං අන්නභාරො වරධරො සකුලුදායී ච පරිබ්බාජකො අඤ්ඤෙ ච අභිඤ්ඤාතා අභිඤ්ඤාතා පරිබ්බාජකා. අථ ඛො භගවා සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙන සිප්පිනිකාතීරෙ පරිබ්බාජකාරාමො තෙනුපසඞ්කමි.

තෙන ඛො පන සමයෙන තෙසං අඤ්ඤතිත්ථියානං පරිබ්බාජකානං සන්නිසින්නානං සන්නිපතිතානං අයමන්තරා කථා උදපාදි – ‘‘ඉතිපි බ්‍රාහ්මණසච්චානි, ඉතිපි බ්‍රාහ්මණසච්චානී’’ති. අථ ඛො භගවා යෙන තෙ පරිබ්බාජකා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. නිසජ්ජ ඛො භගවා තෙ පරිබ්බාජකෙ එතදවොච –

‘‘කාය නුත්ථ, පරිබ්බාජකා, එතරහි කථාය සන්නිසින්නා, කා ච පන වො අන්තරාකථා විප්පකතා’’ති? ‘‘ඉධ, භො ගොතම, අම්හාකං සන්නිසින්නානං සන්නිපතිතානං අයමන්තරාකථා උදපාදි – ‘ඉතිපි බ්‍රාහ්මණසච්චානි, ඉතිපි බ්‍රාහ්මණසච්චානී’’’ති.

‘‘චත්තාරිමානි, පරිබ්බාජකා, බ්‍රාහ්මණසච්චානි මයා සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදිතානි. කතමානි චත්තාරි? ඉධ, පරිබ්බාජකා, බ්‍රාහ්මණො එවමාහ – ‘සබ්බෙ පාණා අවජ්ඣා’ති . ඉති වදං බ්‍රාහ්මණො සච්චං ආහ, නො මුසා. සො තෙන න සමණොති මඤ්ඤති, න බ්‍රාහ්මණොති මඤ්ඤති, න සෙය්‍යොහමස්මීති මඤ්ඤති, න සදිසොහමස්මීති මඤ්ඤති, න හීනොහමස්මීති මඤ්ඤති. අපි ච යදෙව තත්ථ සච්චං තදභිඤ්ඤාය පාණානංයෙව අනුද්දයාය [තදභිඤ්ඤාය අනුදයාය (ක.)] අනුකම්පාය පටිපන්නො හොති.

‘‘පුන චපරං, පරිබ්බාජකා, බ්‍රාහ්මණො එවමාහ – ‘සබ්බෙ කාමා අනිච්චා දුක්ඛා විපරිණාමධම්මා’ති. ඉති වදං බ්‍රාහ්මණො සච්චමාහ, නො මුසා. සො තෙන න සමණොති මඤ්ඤති, න බ්‍රාහ්මණොති මඤ්ඤති, න සෙය්‍යොහමස්මීති

මඤ්ඤති, න සදිසොහමස්මීති මඤ්ඤති, න හීනොහමස්මීති මඤ්ඤති. අපි ච යදෙව තත්ථ සච්චං තදභිඤ්ඤාය කාමානංයෙව නිබ්බිදාය විරාගාය නිරොධාය පටිපන්නො හොති.

‘‘පුන චපරං, පරිබ්බාජකා, බ්‍රාහ්මණො එවමාහ – ‘සබ්බෙ භවා අනිච්චා…පෙ…. භවානංයෙව නිබ්බිදාය විරාගාය නිරොධාය පටිපන්නො හොති.

‘‘පුන චපරං, පරිබ්බාජකා, බ්‍රාහ්මණො එවමාහ – ‘නාහං ක්වචනි [ක්වචන (සී. ස්‍යා.)] කස්සචි කිඤ්චනතස්මිං න ච මම ක්වචනි කත්ථචි කිඤ්චනතත්ථී’ති. ඉති වදං බ්‍රාහ්මණො සච්චං ආහ, නො මුසා. සො තෙන න සමණොති මඤ්ඤති, න බ්‍රාහ්මණොති මඤ්ඤති, න සෙය්‍යොහමස්මීති මඤ්ඤති, න සදිසොහමස්මීති මඤ්ඤති, න හීනොහමස්මීති මඤ්ඤති. අපි ච යදෙව තත්ථ සච්චං තදභිඤ්ඤාය ආකිඤ්චඤ්ඤංයෙව පටිපදං පටිපන්නො හොති. ඉමානි ඛො, පරිබ්බාජකා, චත්තාරි බ්‍රාහ්මණසච්චානි මයා සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදිතානී’’ති. පඤ්චමං.

6. උම්මග්ගසුත්තං

186. අථ ඛො අඤ්ඤතරො භික්ඛු යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච – ‘‘කෙන නු ඛො, භන්තෙ, ලොකො නීයති, කෙන ලොකො පරිකස්සති, කස්ස ච උප්පන්නස්ස වසං ගච්ඡතී’’ති?

‘‘සාධු සාධු, භික්ඛු! භද්දකො ඛො තෙ, භික්ඛු, උම්මග්ගො [උම්මඞ්ගො (ස්‍යා. ක.)], භද්දකං පටිභානං, කල්‍යාණී [කල්‍යාණා (ක.)] පරිපුච්ඡා. එවඤ්හි ත්වං, භික්ඛු, පුච්ඡසි – ‘කෙන නු ඛො, භන්තෙ, ලොකො නීයති, කෙන ලොකො පරිකස්සති, කස්ස ච උප්පන්නස්ස වසං ගච්ඡතී’’’ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘චිත්තෙන ඛො, භික්ඛු, ලොකො නීයති, චිත්තෙන පරිකස්සති, චිත්තස්ස උප්පන්නස්ස වසං ගච්ඡතී’’ති.

‘‘සාධු , භන්තෙ’’ති ඛො සො භික්ඛු භගවතො භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා භගවන්තං උත්තරි පඤ්හං අපුච්ඡි – ‘‘‘බහුස්සුතො ධම්මධරො, බහුස්සුතො ධම්මධරො’ති, භන්තෙ, වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො, භන්තෙ, බහුස්සුතො ධම්මධරො හොතී’’ති?

‘‘සාධු සාධු, භික්ඛු! භද්දකො ඛො තෙ, භික්ඛු උම්මග්ගො, භද්දකං පටිභානං, කල්‍යාණී පරිපුච්ඡා. එවඤ්හි ත්වං, භික්ඛු, පුච්ඡසි – ‘බහුස්සුතො ධම්මධරො, බහුස්සුතො ධම්මධරොති, භන්තෙ, වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො, භන්තෙ, බහුස්සුතො ධම්මධරො හොතී’’’ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘බහූ ඛො, භික්ඛු, මයා ධම්මා දෙසිතා [බහු ඛො භික්ඛු මයා ධම්මො දෙසිතො (ක.)] – සුත්තං, ගෙය්‍යං, වෙය්‍යාකරණං, ගාථා, උදානං, ඉතිවුත්තකං, ජාතකං, අබ්භුතධම්මං, වෙදල්ලං. චතුප්පදාය චෙපි, භික්ඛු, ගාථාය අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤාය ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නො හොති බහුස්සුතො ධම්මධරොති අලං වචනායා’’ති.

‘‘සාධු, භන්තෙ’’ති ඛො සො භික්ඛු භගවතො භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා භගවන්තං උත්තරි පඤ්හං අපුච්ඡි – ‘‘‘සුතවා නිබ්බෙධිකපඤ්ඤො, සුතවා නිබ්බෙධිකපඤ්ඤො’ති, භන්තෙ, වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො, භන්තෙ, සුතවා නිබ්බෙධිකපඤ්ඤො හොතී’’ති?

‘‘සාධු සාධු, භික්ඛු! භද්දකො ඛො තෙ, භික්ඛු, උම්මග්ගො, භද්දකං පටිභානං, කල්‍යාණී පරිපුච්ඡා. එවඤ්හි ත්වං, භික්ඛු, පුච්ඡසි – ‘සුතවා නිබ්බෙධිකපඤ්ඤො, සුතවා නිබ්බෙධිකපඤ්ඤොති, භන්තෙ, වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො, භන්තෙ, සුතවා නිබ්බෙධිකපඤ්ඤො හොතී’’’ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘ඉධ, භික්ඛු, භික්ඛුනො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති සුතං හොති, පඤ්ඤාය චස්ස අත්ථං අතිවිජ්ඣ පස්සති; ‘අයං දුක්ඛසමුදයො’ති සුතං හොති, පඤ්ඤාය චස්ස අත්ථං අතිවිජ්ඣ පස්සති; ‘අයං දුක්ඛනිරොධො’ති සුතං හොති, පඤ්ඤාය චස්ස අත්ථං අතිවිජ්ඣ පස්සති; ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති සුතං හොති, පඤ්ඤාය චස්ස අත්ථං අතිවිජ්ඣ පස්සති. එවං ඛො, භික්ඛු, සුතවා නිබ්බෙධිකපඤ්ඤො හොතී’’ති.

‘‘සාධු, භන්තෙ’’ති ඛො සො භික්ඛු භගවතො භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා භගවන්තං උත්තරි පඤ්හං අපුච්ඡි – ‘‘‘පණ්ඩිතො මහාපඤ්ඤො, පණ්ඩිතො මහාපඤ්ඤො’ති, භන්තෙ, වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො, භන්තෙ, පණ්ඩිතො මහාපඤ්ඤො හොතී’’ති?

‘‘සාධු සාධු භික්ඛු! භද්දකො ඛො තෙ, භික්ඛු, උම්මග්ගො, භද්දකං පටිභානං, කල්‍යාණී පරිපුච්ඡා. එවඤ්හි ත්වං භික්ඛු පුච්ඡසි – ‘පණ්ඩිතො මහාපඤ්ඤො, පණ්ඩිතො මහාපඤ්ඤොති , භන්තෙ, වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො, භන්තෙ, පණ්ඩිතො මහාපඤ්ඤො හොතී’’’ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘ඉධ, භික්ඛු, පණ්ඩිතො මහාපඤ්ඤො නෙවත්තබ්‍යාබාධාය චෙතෙති න පරබ්‍යාබාධාය චෙතෙති න උභයබ්‍යාබාධාය චෙතෙති අත්තහිතපරහිතඋභයහිතසබ්බලොකහිතමෙව චින්තයමානො චින්තෙති. එවං ඛො, භික්ඛු, පණ්ඩිතො මහාපඤ්ඤො හොතී’’ති. ඡට්ඨං.

7. වස්සකාරසුත්තං

187. ඒකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති වෙළුවනෙ කලන්දකනිවාපෙ. අථ ඛො වස්සකාරො බ්‍රාහ්මණො මගධමහාමත්තො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො වස්සකාරො බ්‍රාහ්මණො මගධමහාමත්තො භගවන්තං එතදවොච –

‘‘ජානෙය්‍ය නු ඛො, භො ගොතම, අසප්පුරිසො අසප්පුරිසං – ‘අසප්පුරිසො අයං භව’’’න්ති? ‘‘අට්ඨානං ඛො එතං, බ්‍රාහ්මණ, අනවකාසො යං අසප්පුරිසො අසප්පුරිසං ජානෙය්‍ය – ‘අසප්පුරිසො අයං භව’’’න්ති. ‘‘ජානෙය්‍ය පන, භො ගොතම, අසප්පුරිසො සප්පුරිසං – ‘සප්පුරිසො අයං භව’’’න්ති? ‘‘එතම්පි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, අට්ඨානං අනවකාසො යං අසප්පුරිසො සප්පුරිසං ජානෙය්‍ය – ‘සප්පුරිසො අයං භව’’’න්ති. ‘‘ජානෙය්‍ය නු ඛො, භො ගොතම, සප්පුරිසො සප්පුරිසං – ‘සප්පුරිසො අයං භව’’’න්ති? ‘‘ඨානං ඛො එතං, බ්‍රාහ්මණ, විජ්ජති යං සප්පුරිසො සප්පුරිසං ජානෙය්‍ය – ‘සප්පුරිසො අයං භව’’’න්ති. ‘‘ජානෙය්‍ය පන, භො ගොතම, සප්පුරිසො අසප්පුරිසං – ‘අසප්පුරිසො අයං භව’’’න්ති? ‘‘එතම්පි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, ඨානං විජ්ජති යං සප්පුරිසො අසප්පුරිසං ජානෙය්‍ය – ‘අසප්පුරිසො අයං භව’’’න්ති.

‘‘අච්ඡරියං, භො ගොතම, අබ්භුතං, භො ගොතම! යාව සුභාසිතං චිදං, භොතා ගොතමෙන – ‘අට්ඨානං ඛො එතං, බ්‍රාහ්මණ, අනවකාසො යං අසප්පුරිසො අසප්පුරිසං ජානෙය්‍ය – අසප්පුරිසො අයං භවන්ති. එතම්පි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, අට්ඨානං අනවකාසො යං අසප්පුරිසො සප්පුරිසං ජානෙය්‍ය – සප්පුරිසො අයං භවන්ති. ඨානං ඛො එතං, බ්‍රාහ්මණ, විජ්ජති යං සප්පුරිසො සප්පුරිසං ජානෙය්‍ය – සප්පුරිසො අයං භවන්ති. එතම්පි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, ඨානං විජ්ජති යං සප්පුරිසො අසප්පුරිසං ජානෙය්‍ය – අසප්පුරිසො අයං භව’’’න්ති.

‘‘එකමිදං, භො ගොතම, සමයං තොදෙය්‍යස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස පරිසති පරූපාරම්භං වත්තෙන්ති – ‘බාලො අයං රාජා එළෙය්‍යො සමණෙ රාමපුත්තෙ අභිප්පසන්නො, සමණෙ ච පන රාමපුත්තෙ එවරූපං පරමනිපච්චකාරං කරොති, යදිදං අභිවාදනං පච්චුට්ඨානං අඤ්ජලිකම්මං සාමීචිකම්ම’න්ති. ඉමෙපි රඤ්ඤො එළෙය්‍යස්ස පරිහාරකා බාලා – යමකො මොග්ගල්ලො [පුග්ගලො (ක.)] උග්ගො නාවින්දකී ගන්ධබ්බො අග්ගිවෙස්සො, යෙ සමණෙ රාමපුත්තෙ අභිප්පසන්නා, සමණෙ ච පන රාමපුත්තෙ එවරූපං පරමනිපච්චකාරං කරොන්ති, යදිදං අභිවාදනං පච්චුට්ඨානං අඤ්ජලිකම්මං සාමීචිකම්මන්ති. ත්‍යාස්සුදං තොදෙය්‍යො බ්‍රාහ්මණො ඉමිනා නයෙන නෙති. තං කිං මඤ්ඤන්ති, භොන්තො, පණ්ඩිතො රාජා එළෙය්‍යො කරණීයාධිකරණීයෙසු වචනීයාධිවචනීයෙසු අලමත්ථදසතරෙහි අලමත්ථදසතරො’ති? ‘එවං, භො, පණ්ඩිතො රාජා එළෙය්‍යො කරණීයාධිකරණීයෙසු වචනීයාධිවචනීයෙසු අලමත්ථදසතරෙහි අලමත්ථදසතරො’’’ති.

‘‘යස්මා ච ඛො, භො, සමණො රාමපුත්තො රඤ්ඤා එළෙය්‍යෙන පණ්ඩිතෙන පණ්ඩිතතරො කරණීයාධිකරණීයෙසු වචනීයාධිවචනීයෙසු අලමත්ථදසතරෙන අලමත්ථදසතරො, තස්මා රාජා එළෙය්‍යො සමණෙ රාමපුත්තෙ අභිප්පසන්නො, සමණෙ ච පන රාමපුත්තෙ එවරූපං පරමනිපච්චකාරං කරොති, යදිදං අභිවාදනං පච්චුට්ඨානං අඤ්ජලිකම්මං සාමීචිකම්මං’’.

‘‘තං කිං මඤ්ඤන්ති, භොන්තො, පණ්ඩිතා රඤ්ඤො එළෙය්‍යස්ස පරිහාරකා – යමකො මොග්ගල්ලො උග්ගො නාවින්දකී ගන්ධබ්බො අග්ගිවෙස්සො, කරණීයාධිකරණීයෙසු වචනීයාධිවචනීයෙසු අලමත්ථදසතරෙහි අලමත්ථදසතරාති? ‘එවං, භො, පණ්ඩිතා රඤ්ඤො එළෙය්‍යස්ස පරිහාරකා – යමකො මොග්ගල්ලො උග්ගො නාවින්දකී ගන්ධබ්බො අග්ගිවෙස්සො, කරණීයාධිකරණීයෙසු වචනීයාධිවචනීයෙසු අලමත්ථදසතරෙහි අලමත්ථදසතරා’’’ති.

‘‘යස්මා ච ඛො, භො, සමණො රාමපුත්තො රඤ්ඤො එළෙය්‍යස්ස පරිහාරකෙහි පණ්ඩිතෙහි පණ්ඩිතතරො කරණීයාධිකරණීයෙසු වචනීයාධිවචනීයෙසු අලමත්ථදසතරෙහි අලමත්ථදසතරො, තස්මා රඤ්ඤො එළෙය්‍යස්ස පරිහාරකා සමණෙ රාමපුත්තෙ අභිප්පසන්නා; සමණෙ ච පන රාමපුත්තෙ එවරූපං පරමනිපච්චකාරං කරොන්ති, යදිදං අභිවාදනං පච්චුට්ඨානං අඤ්ජලිකම්මං සාමීචිකම්ම’’න්ති.

‘‘අච්ඡරියං, භො, ගොතම, අබ්භුතං, භො ගොතම! යාව සුභාසිතං චිදං භොතා ගොතමෙන – ‘අට්ඨානං ඛො එතං, බ්‍රාහ්මණ, අනවකාසො යං අසප්පුරිසො අසප්පුරිසං ජානෙය්‍ය – අසප්පුරිසො අයං භවන්ති. එතම්පි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, අට්ඨානං අනවකාසො යං අසප්පුරිසො සප්පුරිසං ජානෙය්‍ය – සප්පුරිසො අයං භවන්ති. ඨානං ඛො එතං, බ්‍රාහ්මණ, විජ්ජති යං සප්පුරිසො සප්පුරිසං ජානෙය්‍ය – සප්පුරිසො අයං භවන්ති. එතම්පි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, ඨානං විජ්ජති යං සප්පුරිසො අසප්පුරිසං ජානෙය්‍ය – අසප්පුරිසො අයං භව’න්ති. හන්ද ච දානි මයං, භො ගොතම, ගච්ඡාම. බහුකිච්චා මයං බහුකරණීයා’’ති. ‘‘යස්සදානි ත්වං, බ්‍රාහ්මණ, කාලං මඤ්ඤසී’’ති. අථ ඛො වස්සකාරො බ්‍රාහ්මණො මගධමහාමත්තො භගවතො භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමීති. සත්තමං.

8. උපකසුත්තං

188. ඒකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති ගිජ්ඣකූටෙ පබ්බතෙ. අථ ඛො උපකො මණ්ඩිකාපුත්තො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො උපකො

මණ්ඩිකාපුත්තො භගවන්තං එතදවොච –

‘‘අහඤ්හි, භන්තෙ, එවංවාදී එවංදිට්ඨී – ‘යො කොචි පරූපාරම්භං වත්තෙති, පරූපාරම්භං වත්තෙන්තො සබ්බො සො [සබ්බසො (සී. පී.)] න උපපාදෙති. අනුපපාදෙන්තො ගාරය්හො හොති උපවජ්ජො’’’ති. ‘‘පරූපාරම්භං චෙ, උපක, වත්තෙති පරූපාරම්භං වත්තෙන්තො න උපපාදෙති, අනුපපාදෙන්තො ගාරය්හො හොති උපවජ්ජො. ත්වං ඛො, උපක, පරූපාරම්භං වත්තෙසි, පරූපාරම්භං වත්තෙන්තො න උපපාදෙසි, අනුපපාදෙන්තො ගාරය්හො හොසි උපවජ්ජො’’ති. ‘‘සෙය්‍යථාපි, භන්තෙ , උම්මුජ්ජමානකංයෙව මහතා පාසෙන බන්ධෙය්‍ය; එවමෙවං ඛො අහං, භන්තෙ, උම්මුජ්ජමානකොයෙව භගවතා මහතා වාදපාසෙන [මහතා පාසෙන (ක.)] බද්ධො’’ති.

‘‘ඉදං අකුසලන්ති ඛො, උපක, මයා පඤ්ඤත්තං. තත්ථ අපරිමාණා පදා අපරිමාණා බ්‍යඤ්ජනා අපරිමාණා තථාගතස්ස ධම්මදෙසනා – ඉතිපිදං අකුසලන්ති. තං ඛො පනිදං අකුසලං පහාතබ්බන්ති ඛො, උපක, මයා පඤ්ඤත්තං. තත්ථ අපරිමාණා පදා අපරිමාණා බ්‍යඤ්ජනා අපරිමාණා තථාගතස්ස ධම්මදෙසනා – ඉතිපිදං අකුසලං පහාතබ්බන්ති.

‘‘ඉදං කුසලන්ති ඛො, උපක, මයා පඤ්ඤත්තං. තත්ථ අපරිමාණා පදා අපරිමාණා බ්‍යඤ්ජනා අපරිමාණා තථාගතස්ස ධම්මදෙසනා – ඉතිපිදං කුසලන්ති. තං ඛො පනිදං කුසලං භාවෙතබ්බන්ති ඛො, උපක, මයා පඤ්ඤත්තං. තත්ථ අපරිමාණා පදා අපරිමාණා බ්‍යඤ්ජනා අපරිමාණා තථාගතස්ස ධම්මදෙසනා – ඉතිපිදං කුසලං භාවෙතබ්බ’’න්ති.

අථ ඛො උපකො මණ්ඩිකාපුත්තො භගවතො භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා උට්ඨායාසනා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා යෙන රාජා මාගධො අජාතසත්තු වෙදෙහිපුත්තො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා යාවතකො අහොසි භගවතා සද්ධිං කථාසල්ලාපො තං සබ්බං රඤ්ඤො මාගධස්ස අජාතසත්තුස්ස වෙදෙහිපුත්තස්ස ආරොචෙසි.

එවං වුත්තෙ රාජා මාගධො අජාතසත්තු වෙදෙහිපුත්තො කුපිතො අනත්තමනො උපකං මණ්ඩිකාපුත්තං එතදවොච – ‘‘යාව ධංසී වතායං ලොණකාරදාරකො යාව මුඛරො යාව පගබ්භො යත්‍ර හි නාම තං භගවන්තං අරහන්තං සම්මාසම්බුද්ධං ආසාදෙතබ්බං මඤ්ඤිස්සති; අපෙහි ත්වං, උපක, විනස්ස, මා තං අද්දස’’න්ති. අට්ඨමං.

9. සච්ඡිකරණීයසුත්තං

189. ‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, සච්ඡිකරණීයා ධම්මා. කතමෙ චත්තාරො? අත්ථි , භික්ඛවෙ, ධම්මා කායෙන සච්ඡිකරණීයා; අත්ථි, භික්ඛවෙ, ධම්මා සතියා සච්ඡිකරණීයා; අත්ථි, භික්ඛවෙ, ධම්මා චක්ඛුනා සච්ඡිකරණීයා; අත්ථි, භික්ඛවෙ, ධම්මා පඤ්ඤාය සච්ඡිකරණීයා. කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, ධම්මා කායෙන සච්ඡිකරණීයා? අට්ඨ විමොක්ඛා, භික්ඛවෙ, කායෙන සච්ඡිකරණීයා.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, ධම්මා සතියා සච්ඡිකරණීයා? පුබ්බෙනිවාසො, භික්ඛවෙ, සතියා සච්ඡිකරණීයො.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, ධම්මා චක්ඛුනා සච්ඡිකරණීයා? සත්තානං චුතූපපාතො, භික්ඛවෙ, චක්ඛුනා සච්ඡිකරණීයො.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, ධම්මා පඤ්ඤාය සච්ඡිකරණීයා? ආසවානං ඛයො, භික්ඛවෙ, පඤ්ඤාය සච්ඡිකරණීයො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො සච්ඡිකරණීයා ධම්මා’’ති. නවමං.

10. උපොසථසුත්තං

190. එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති පුබ්බාරාමෙ මිගාරමාතුපාසාදෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා තදහුපොසථෙ භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො නිසින්නො හොති. අථ ඛො භගවා තුණ්හීභූතං තුණ්හීභූතං භික්ඛුසඞ්ඝං අනුවිලොකෙත්වා භික්ඛූ ආමන්තෙසි –

‘‘අපලාපායං, භික්ඛවෙ, පරිසා නිප්පලාපායං, භික්ඛවෙ, පරිසා සුද්ධා සාරෙ පතිට්ඨිතා. තථාරූපො අයං , භික්ඛවෙ, භික්ඛුසඞ්ඝො, තථාරූපායං, භික්ඛවෙ, පරිසා. යථාරූපා පරිසා දුල්ලභා දස්සනායපි ලොකස්මිං, තථාරූපො අයං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුසඞ්ඝො, තථාරූපායං, භික්ඛවෙ, පරිසා. යථාරූපා පරිසා ආහුනෙය්‍යා පාහුනෙය්‍යා දක්ඛිණෙය්‍යා අඤ්ජලිකරණීයා අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්ස, තථාරූපො අයං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුසඞ්ඝො, තථාරූපායං, භික්ඛවෙ, පරිසා . යථාරූපාය පරිසාය අප්පං දින්නං බහු හොති බහු දින්නං බහුතරං, තථාරූපො අයං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුසඞ්ඝො, තථාරූපායං, භික්ඛවෙ, පරිසා. යථාරූපං පරිසං අලං යොජනගණනානිපි දස්සනාය ගන්තුං අපි පුටොසෙනාපි, තථාරූපො අයං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුසඞ්ඝො, (තථාරූපායං, භික්ඛවෙ, පරිසා) [( ) සී. ස්‍යා. කං. පී. පොත්ථකෙසු නත්ථි].

‘‘සන්ති , භික්ඛවෙ, භික්ඛූ ඉමස්මිං භික්ඛුසඞ්ඝෙ දෙවප්පත්තා විහරන්ති; සන්ති, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ ඉමස්මිං භික්ඛුසඞ්ඝෙ බ්‍රහ්මප්පත්තා විහරන්ති; සන්ති, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ ඉමස්මිං භික්ඛුසඞ්ඝෙ ආනෙඤ්ජප්පත්තා විහරන්ති; සන්ති, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ ඉමස්මිං භික්ඛුසඞ්ඝෙ අරියප්පත්තා විහරන්ති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු දෙවප්පත්තො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති; විතක්කවිචාරානං වූපසමා…පෙ…. දුතියං ඣානං…පෙ…. තතියං ඣානං…පෙ…. චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු දෙවප්පත්තො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු බ්‍රහ්මප්පත්තො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු මෙත්තාසහගතෙන චෙතසා එකං දිසං ඵරිත්වා විහරති, තථා දුතියං තථා තතියං තථා චතුත්ථං. ඉති උද්ධමධො තිරියං සබ්බධි සබ්බත්තතාය සබ්බාවන්තං ලොකං මෙත්තාසහගතෙන චෙතසා විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ජෙන ඵරිත්වා විහරති. කරුණා… මුදිතා… උපෙක්ඛාසහගතෙන චෙතසා එකං දිසං ඵරිත්වා විහරති, තථා දුතියං තථා තතියං තථා චතුත්ථං. ඉති උද්ධමධො තිරියං සබ්බධි සබ්බත්තතාය සබ්බාවන්තං ලොකං උපෙක්ඛාසහගතෙන චෙතසා විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ජෙන ඵරිත්වා විහරති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු බ්‍රහ්මප්පත්තො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආනෙඤ්ජප්පත්තො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං සමතික්කමා පටිඝසඤ්ඤානං අත්ථඞ්ගමා නානත්තසඤ්ඤානං අමනසිකාරා ‘අනන්තො ආකාසො’ති ආකාසානඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සබ්බසො ආකාසානඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘අනන්තං විඤ්ඤාණ’න්ති විඤ්ඤාණඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සබ්බසො විඤ්ඤාණඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘නත්ථි කිඤ්චී’ති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සබ්බසො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආනෙඤ්ජප්පත්තො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අරියප්පත්තො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති… පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අරියප්පත්තො හොතී’’ති. දසමං.

බ්‍රාහ්මණවග්ගො [යොධාජීවවග්ගො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] චතුත්ථො.

තස්සුද්දානං –

යොධා පාටිභොගසුතං, අභයං බ්‍රාහ්මණසච්චෙන පඤ්චමං;
උම්මග්ගවස්සකාරො, උපකො සච්ඡිකිරියා ච උපොසථොති.

(20) 5. මහාවග්ගො

1. සොතානුගතසුත්තං

191. ‘‘සොතානුගතානං , භික්ඛවෙ, ධම්මානං, වචසා පරිචිතානං, මනසානුපෙක්ඛිතානං, දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධානං චත්තාරො ආනිසංසා පාටිකඞ්ඛා. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධම්මං පරියාපුණාති – සුත්තං, ගෙය්‍යං, වෙය්‍යාකරණං, ගාථං, උදානං, ඉතිවුත්තකං, ජාතකං, අබ්භුතධම්මං, වෙදල්ලං. තස්ස තෙ ධම්මා සොතානුගතා හොන්ති, වචසා පරිචිතා, මනසානුපෙක්ඛිතා, දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා. සො මුට්ඨස්සති [මුට්ඨස්සතී (සී.)] කාලං කුරුමානො අඤ්ඤතරං දෙවනිකායං උපපජ්ජති. තස්ස තත්ථ සුඛිනො ධම්මපදා ප්ලවන්ති [පිලපන්ති (සී. ස්‍යා. කං. පී.)]. දන්ධො, භික්ඛවෙ, සතුප්පාදො; අථ සො සත්තො ඛිප්පංයෙව විසෙසගාමී හොති. සොතානුගතානං, භික්ඛවෙ, ධම්මානං, වචසා පරිචිතානං, මනසානුපෙක්ඛිතානං, දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධානං අයං පඨමො ආනිසංසො පාටිකඞ්ඛො.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධම්මං පරියාපුණාති – සුත්තං, ගෙය්‍යං, වෙය්‍යාකරණං, ගාථං, උදානං, ඉතිවුත්තකං, ජාතකං, අබ්භුතධම්මං, වෙදල්ලං. තස්ස තෙ ධම්මා සොතානුගතා හොන්ති, වචසා පරිචිතා, මනසානුපෙක්ඛිතා, දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා. සො මුට්ඨස්සති කාලං කුරුමානො අඤ්ඤතරං දෙවනිකායං උපපජ්ජති. තස්ස තත්ථ න හෙව ඛො සුඛිනො ධම්මපදා ප්ලවන්ති; අපි ච ඛො භික්ඛු ඉද්ධිමා චෙතොවසිප්පත්තො දෙවපරිසායං ධම්මං දෙසෙති. තස්ස එවං හොති – ‘අයං වා සො ධම්මවිනයො, යත්ථාහං පුබ්බෙ බ්‍රහ්මචරියං අචරි’න්ති. දන්ධො, භික්ඛවෙ, සතුප්පාදො; අථ සො සත්තො ඛිප්පමෙව විසෙසගාමී හොති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, පුරිසො කුසලො භෙරිසද්දස්ස. සො අද්ධානමග්ගප්පටිපන්නො භෙරිසද්දං සුණෙය්‍ය. තස්ස න හෙව ඛො අස්ස කඞ්ඛා වා විමති වා – ‘භෙරිසද්දො නු ඛො, න නු ඛො භෙරිසද්දො’ති! අථ ඛො භෙරිසද්දොත්වෙව නිට්ඨං ගච්ඡෙය්‍ය. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධම්මං පරියාපුණාති – සුත්තං, ගෙය්‍යං, වෙය්‍යාකරණං, ගාථං, උදානං, ඉතිවුත්තකං, ජාතකං, අබ්භුතධම්මං, වෙදල්ලං. තස්ස තෙ ධම්මා සොතානුගතා හොන්ති, වචසා පරිචිතා, මනසානුපෙක්ඛිතා, දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා. සො මුට්ඨස්සති කාලං කුරුමානො අඤ්ඤතරං දෙවනිකායං උපපජ්ජති. තස්ස තත්ථ න හෙව ඛො සුඛිනො ධම්මපදා ප්ලවන්ති; අපි ච ඛො භික්ඛු ඉද්ධිමා චෙතොවසිප්පත්තො දෙවපරිසායං ධම්මං දෙසෙති. තස්ස එවං හොති – ‘අයං වා සො ධම්මවිනයො, යත්ථාහං පුබ්බෙ බ්‍රහ්මචරියං අචරි’න්ති. දන්ධො, භික්ඛවෙ, සතුප්පාදො; අථ සො සත්තො ඛිප්පංයෙව විසෙසගාමී හොති. සොතානුගතානං, භික්ඛවෙ, ධම්මානං , වචසා පරිචිතානං, මනසානුපෙක්ඛිතානං, දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධානං අයං දුතියො ආනිසංසො පාටිකඞ්ඛො.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධම්මං පරියාපුණාති – සුත්තං, ගෙය්‍යං, වෙය්‍යාකරණං, ගාථං, උදානං, ඉතිවුත්තකං, ජාතකං, අබ්භුතධම්මං, වෙදල්ලං. තස්ස තෙ ධම්මා සොතානුගතා හොන්ති, වචසා පරිචිතා, මනසානුපෙක්ඛිතා, දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා. සො මුට්ඨස්සති කාලං කුරුමානො අඤ්ඤතරං දෙවනිකායං උපපජ්ජති. තස්ස තත්ථ න හෙව ඛො සුඛිනො ධම්මපදා ප්ලවන්ති, නපි භික්ඛු ඉද්ධිමා චෙතොවසිප්පත්තො දෙවපරිසායං ධම්මං දෙසෙති; අපි ච ඛො දෙවපුත්තො දෙවපරිසායං ධම්මං දෙසෙති. තස්ස එවං හොති – ‘අයං වා සො ධම්මවිනයො, යත්ථාහං පුබ්බෙ බ්‍රහ්මචරියං අචරි’න්ති. දන්ධො, භික්ඛවෙ, සතුප්පාදො; අථ සො සත්තො ඛිප්පංයෙව විසෙසගාමී හොති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, පුරිසො කුසලො සඞ්ඛසද්දස්ස. සො අද්ධානමග්ගප්පටිපන්නො සඞ්ඛසද්දං සුණෙය්‍ය. තස්ස න හෙව ඛො අස්ස කඞ්ඛා වා විමති වා – ‘සඞ්ඛසද්දො නු ඛො, න නු ඛො සඞ්ඛසද්දො’ති! අථ ඛො සඞ්ඛසද්දොත්වෙව නිට්ඨං ගච්ඡෙය්‍ය. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධම්මං පරියාපුණාති – සුත්තං, ගෙය්‍යං, වෙය්‍යාකරණං, ගාථං, උදානං, ඉතිවුත්තකං, ජාතකං, අබ්භුතධම්මං, වෙදල්ලං. තස්ස තෙ ධම්මා සොතානුගතා හොන්ති, වචසා පරිචිතා, මනසානුපෙක්ඛිතා, දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා. සො මුට්ඨස්සති කාලං කුරුමානො අඤ්ඤතරං දෙවනිකායං උපපජ්ජති. තස්ස තත්ථ න හෙව ඛො සුඛිනො ධම්මපදා ප්ලවන්ති, නපි භික්ඛු ඉද්ධිමා චෙතොවසිප්පත්තො දෙවපරිසායං ධම්මං දෙසෙති; අපි ච ඛො දෙවපුත්තො දෙවපරිසායං ධම්මං දෙසෙති. තස්ස එවං හොති – ‘අයං වා සො ධම්මවිනයො, යත්ථාහං පුබ්බෙ බ්‍රහ්මචරියං අචරි’න්ති. දන්ධො, භික්ඛවෙ, සතුප්පාදො; අථ සො සත්තො ඛිප්පංයෙව විසෙසගාමී හොති. සොතානුගතානං, භික්ඛවෙ, ධම්මානං, වචසා පරිචිතානං, මනසානුපෙක්ඛිතානං, දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධානං අයං තතියො ආනිසංසො පාටිකඞ්ඛො.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධම්මං පරියාපුණාති – සුත්තං, ගෙය්‍යං, වෙය්‍යාකරණං, ගාථං, උදානං, ඉතිවුත්තකං, ජාතකං, අබ්භුතධම්මං, වෙදල්ලං. තස්ස තෙ ධම්මා සොතානුගතා හොන්ති, වචසා පරිචිතා, මනසානුපෙක්ඛිතා, දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා. සො මුට්ඨස්සති කාලං කුරුමානො අඤ්ඤතරං දෙවනිකායං උපපජ්ජති. තස්ස තත්ථ න හෙව ඛො සුඛිනො ධම්මපදා ප්ලවන්ති, නපි භික්ඛු ඉද්ධිමා චෙතොවසිප්පත්තො දෙවපරිසායං ධම්මං දෙසෙති, නපි දෙවපුත්තො දෙවපරිසායං ධම්මං දෙසෙති; අපි ච ඛො ඔපපාතිකො ඔපපාතිකං සාරෙති – ‘සරසි ත්වං, මාරිස, සරසි ත්වං , මාරිස, යත්ථ මයං පුබ්බෙ බ්‍රහ්මචරියං අචරිම්හා’ති. සො එවමාහ – ‘සරාමි, මාරිස, සරාමි, මාරිසා’ති. දන්ධො, භික්ඛවෙ, සතුප්පාදො; අථ සො සත්තො ඛිප්පංයෙව විසෙසගාමී හොති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, ද්වෙ සහායකා සහපංසුකීළිකා [සහපංසුකීළකා (ස්‍යා. කං.)]. තෙ කදාචි කරහචි අඤ්ඤමඤ්ඤං සමාගච්ඡෙය්‍යුං. අඤ්ඤො පන [සමාගච්ඡෙය්‍යුං, තමෙනං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] සහායකො සහායකං එවං වදෙය්‍ය – ‘ඉදම්පි, සම්ම, සරසි, ඉදම්පි, සම්ම, සරසී’ති. සො එවං වදෙය්‍ය – ‘සරාමි , සම්ම, සරාමි, සම්මා’ති. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධම්මං පරියාපුණාති – සුත්තං, ගෙය්‍යං, වෙය්‍යාකරණං, ගාථං, උදානං, ඉතිවුත්තකං, ජාතකං, අබ්භුතධම්මං, වෙදල්ලං. තස්ස

තෙ ධම්මා සොතානුගතා හොන්ති, වචසා පරිචිතා, මනසානුපෙක්ඛිතා, දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා. සො මුට්ඨස්සති කාලං කුරුමානො අඤ්ඤතරං දෙවනිකායං උපපජ්ජති. තස්ස තත්ථ න හෙව ඛො සුඛිනො ධම්මපදා ප්ලවන්ති, නපි භික්ඛු ඉද්ධිමා චෙතොවසිප්පත්තො දෙවපරිසායං ධම්මං දෙසෙති, නපි දෙවපුත්තො දෙවපරිසායං ධම්මං දෙසෙති; අපි ච ඛො ඔපපාතිකො ඔපපාතිකං සාරෙති – 'සරසි ත්වං, මාරිස, සරසි ත්වං, මාරිස, යත්ථ මයං පුබ්බෙ බ්‍රහ්මචරියං අචරිම්හා'ති. සො එවමාහ – 'සරාමි, මාරිස, සරාමි, මාරිසා'ති. දන්ධො, භික්ඛවෙ, සතුප්පාදො; අථ ඛො සො සත්තො ඛිප්පංයෙව විසෙසගාමී හොති. සොතානුගතානං, භික්ඛවෙ, ධම්මානං, වචසා පරිචිතානං, මනසානුපෙක්ඛිතානං, දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධානං අයං චතුත්ථො ආනිසංසො පාටිකඞ්ඛො. සොතානුගතානං, භික්ඛවෙ, ධම්මානං, වචසා පරිචිතානං, මනසානුපෙක්ඛිතානං දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධානං ඉමෙ චත්තාරො ආනිසංසා පාටිකඞ්ඛා''ති. පඨමං.

2. ඨානසුත්තං

192. ''චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, ඨානානි චතූහි ඨානෙහි වෙදිතබ්බානි. කතමානි චත්තාරි? සංවාසෙන, භික්ඛවෙ, සීලං වෙදිතබ්බං, තඤ්ච ඛො දීඝෙන අද්ධුනා, න ඉත්තරං; මනසිකරොතා, නො අමනසිකරොතා; පඤ්ඤවතා, නො දුප්පඤ්ඤෙන. සංවොහාරෙන, භික්ඛවෙ, සොචෙය්‍යං වෙදිතබ්බං, තඤ්ච ඛො දීඝෙන අද්ධුනා, න ඉත්තරං; මනසිකරොතා, නො අමනසිකරොතා; පඤ්ඤවතා, නො දුප්පඤ්ඤෙන. ආපදාසු, භික්ඛවෙ, ථාමො වෙදිතබ්බො, සො ච ඛො දීඝෙන අද්ධුනා , න ඉත්තරං; මනසිකරොතා, නො අමනසිකරොතා; පඤ්ඤවතා, නො දුප්පඤ්ඤෙන. සාකච්ඡාය, භික්ඛවෙ, පඤ්ඤා වෙදිතබ්බා, සා ච ඛො දීඝෙන අද්ධුනා, න ඉත්තරං; මනසිකරොතා, නො අමනසිකරොතා; පඤ්ඤවතා, නො දුප්පඤ්ඤෙනාති.

[සං. නි. 1.122] '''සංවාසෙන , භික්ඛවෙ, සීලං වෙදිතබ්බං, තඤ්ච ඛො දීඝෙන අද්ධුනා, න ඉත්තරං; මනසිකරොතා, නො අමනසිකරොතා; පඤ්ඤවතා, නො දුප්පඤ්ඤෙනා'ති, ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? ඉධ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පුග්ගලෙන සද්ධිං සංවසමානො එවං ජානාති – 'දීඝරත්තං ඛො අයමායස්මා ඛණ්ඩකාරී ඡිද්දකාරී සබලකාරී කම්මාසකාරී, න සන්තතකාරී න සන්තතවුත්ති [සතතවුත්ති (ස්‍යා. කං.)]; සීලෙසු දුස්සීලො අයමායස්මා, නායමායස්මා සීලවා'''ති.

'''ඉධ පන, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පුග්ගලෙන සද්ධිං සංවසමානො එවං ජානාති – 'දීඝරත්තං ඛො අයමායස්මා අඛණ්ඩකාරී අච්ඡිද්දකාරී අසබලකාරී අකම්මාසකාරී සන්තතකාරී සන්තතවුත්ති; සීලෙසු සීලවා අයමායස්මා, නායමායස්මා දුස්සීලො'ති. 'සංවාසෙන, භික්ඛවෙ, සීලං වෙදිතබ්බං, තඤ්ච ඛො දීඝෙන අද්ධුනා, න ඉත්තරං; මනසිකරොතා, නො අමනසිකරොතා; පඤ්ඤවතා, නො දුප්පඤ්ඤෙනා'ති, ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

'''සංවොහාරෙන, භික්ඛවෙ, සොචෙය්‍යං වෙදිතබ්බං, තඤ්ච ඛො දීඝෙන අද්ධුනා, න ඉත්තරං; මනසිකරොතා, නො අමනසිකරොතා; පඤ්ඤවතා, නො දුප්පඤ්ඤෙනා'ති, ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? ඉධ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පුග්ගලෙන සද්ධිං සංවොහරමානො එවං ජානාති – 'අඤ්ඤථා ඛො අයමායස්මා එකෙන එකො වොහරති, අඤ්ඤථා ද්වීහි, අඤ්ඤථා තීහි, අඤ්ඤථා සම්බහුලෙහි; වොක්කමති අයමායස්මා පුරිමවොහාරා පච්ඡිමවොහාරං; අපරිසුද්ධවොහාරො අයමායස්මා, නායමායස්මා පරිසුද්ධවොහාරො'''ති.

''ඉධ පන, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පුග්ගලෙන සද්ධිං සංවොහරමානො එවං ජානාති – 'යථෙව ඛො අයමායස්මා එකෙන එකො වොහරති, තථා ද්වීහි, තථා තීහි, තථා සම්බහුලෙහි. නායමායස්මා වොක්කමති පුරිමවොහාරා පච්ඡිමවොහාරං; පරිසුද්ධවොහාරො අයමායස්මා, නායමායස්මා අපරිසුද්ධවොහාරො'ති . 'සංවොහාරෙන, භික්ඛවෙ, සොචෙය්‍යං වෙදිතබ්බං, තඤ්ච ඛො දීඝෙන අද්ධුනා, න ඉත්තරං; මනසිකරොතා, නො අමනසිකරොතා; පඤ්ඤවතා, නො දුප්පඤ්ඤෙනා'ති, ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

'''ආපදාසු, භික්ඛවෙ, ථාමො වෙදිතබ්බො, සො ච ඛො දීඝෙන අද්ධුනා, න ඉත්තරං; මනසිකරොතා, නො අමනසිකරොතා; පඤ්ඤවතා, නො දුප්පඤ්ඤෙනා'ති, ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො ඤාතිබ්‍යසනෙන වා ඵුට්ඨො සමානො, භොගබ්‍යසනෙන වා ඵුට්ඨො සමානො, රොගබ්‍යසනෙන වා ඵුට්ඨො සමානො න ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – 'තථාභූතො ඛො අයං ලොකසන්නිවාසො තථාභූතො අයං අත්තභාවපටිලාභො යථාභූතෙ ලොකසන්නිවාසෙ යථාභූතෙ අත්තභාවපටිලාභෙ අට්ඨ ලොකධම්මා ලොකං අනුපරිවත්තන්ති ලොකො ච අට්ඨ ලොකධම්මෙ අනුපරිවත්තති – ලාභො ච, අලාභො ච, යසො ච, අයසො ච, නින්දා ච, පසංසා ච, සුඛඤ්ච, දුක්ඛඤ්චා'ති. සො ඤාතිබ්‍යසනෙන වා ඵුට්ඨො සමානො භොගබ්‍යසනෙන වා ඵුට්ඨො සමානො රොගබ්‍යසනෙන වා ඵුට්ඨො සමානො සොචති කිලමති පරිදෙවති, උරත්තාළිං කන්දති, සම්මොහං ආපජ්ජති.

''ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො ඤාතිබ්‍යසනෙන වා ඵුට්ඨො සමානො භොගබ්‍යසනෙන වා ඵුට්ඨො සමානො රොගබ්‍යසනෙන වා ඵුට්ඨො සමානො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – 'තථාභූතො ඛො අයං ලොකසන්නිවාසො තථාභූතො අයං අත්තභාවපටිලාභො යථාභූතෙ ලොකසන්නිවාසෙ යථාභූතෙ අත්තභාවපටිලාභෙ අට්ඨ ලොකධම්මා ලොකං අනුපරිවත්තන්ති ලොකො ච අට්ඨ ලොකධම්මෙ අනුපරිවත්තති – ලාභො ච, අලාභො ච, යසො ච, අයසො ච, නින්දා ච, පසංසා ච, සුඛඤ්ච, දුක්ඛඤ්චා'ති. සො ඤාතිබ්‍යසනෙන වා ඵුට්ඨො සමානො භොගබ්‍යසනෙන වා ඵුට්ඨො සමානො රොගබ්‍යසනෙන වා ඵුට්ඨො සමානො න සොචති න කිලමති න පරිදෙවති, න උරත්තාළිං කන්දති, න සම්මොහං

ආපජ්ජති. 'ආපදාසු, භික්ඛවෙ, ථාමො වෙදිතබ්බො, සො ච ඛො දීඝෙන අද්ධුනා, න ඉත්තරං; මනසිකරොතා, නො අමනසිකරොතා; පඤ්ඤවතා, නො දුප්පඤ්ඤෙනා'ති, ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

'''සාකච්ඡාය, භික්ඛවෙ, පඤ්ඤා වෙදිතබ්බා, සා ච ඛො දීඝෙන අද්ධුනා, න ඉත්තරං; මනසිකරොතා, නො අමනසිකරොතා; පඤ්ඤවතා, නො දුප්පඤ්ඤෙනා'ති , ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? ඉධ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පුග්ගලෙන සද්ධිං සාකච්ඡායමානො එවං ජානාති – 'යථා ඛො ඉමස්ස ආයස්මතො උම්මග්ගො යථා ච අභිනීහාරො යථා ච පඤ්හාසමුදාහාරො, දුප්පඤ්ඤො අයමායස්මා, නායමායස්මා පඤ්ඤවා. තං කිස්ස හෙතු? තථා හි අයමායස්මා න චෙව ගම්භීරං අත්ථපදං උදාහරති සන්තං පණීතං අතක්කාවචරං නිපුණං පණ්ඩිතවෙදනීයං. යඤ්ච අයමායස්මා ධම්මං භාසති තස්ස ච නප්පටිබලො සංඛිත්තෙන වා විත්ථාරෙන වා අත්ථං ආචික්ඛිතුං දෙසෙතුං පඤ්ඤාපෙතුං පට්ඨපෙතුං විවරිතුං විභජිතුං උත්තානීකාතුං. දුප්පඤ්ඤො අයමායස්මා, නායමායස්මා පඤ්ඤවා'''ති.

''සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, චක්ඛුමා පුරිසො උදකරහදස්ස තීරෙ ඨිතො පස්සෙය්‍ය පරිත්තං මච්ඡං උම්මුජ්ජමානං. තස්ස එවමස්ස – 'යථා ඛො ඉමස්ස මච්ඡස්ස උම්මග්ගො යථා ච ඌමිඝාතො යථා ච වෙගායිතත්තං, පරිත්තො අයං මච්ඡො, නායං මච්ඡො මහන්තො'ති. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පුග්ගලෙන සද්ධිං සාකච්ඡායමානො එවං ජානාති – 'යථා ඛො ඉමස්ස ආයස්මතො උම්මග්ගො යථා ච අභිනීහාරො යථා ච පඤ්හාසමුදාහාරො, දුප්පඤ්ඤො අයමායස්මා, නායමායස්මා පඤ්ඤවා. තං කිස්ස හෙතු? තථා හි අයමායස්මා න චෙව ගම්භීරං අත්ථපදං උදාහරති සන්තං පණීතං අතක්කාවචරං නිපුණං පණ්ඩිතවෙදනීයං. යඤ්ච අයමායස්මා ධම්මං භාසති, තස්ස ච න පටිබලො සංඛිත්තෙන වා විත්ථාරෙන වා අත්ථං ආචික්ඛිතුං දෙසෙතුං පඤ්ඤාපෙතුං පට්ඨපෙතුං විවරිතුං විභජිතුං උත්තානීකාතුං. දුප්පඤ්ඤො අයමායස්මා, නායමායස්මා පඤ්ඤවා'''ති.

''ඉධ පන, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පුග්ගලෙන සද්ධිං සාකච්ඡායමානො එවං ජානාති – 'යථා ඛො ඉමස්ස ආයස්මතො උම්මග්ගො යථා ච අභිනීහාරො යථා ච පඤ්හාසමුදාහාරො, පඤ්ඤවා අයමායස්මා, නායමායස්මා දුප්පඤ්ඤො. තං කිස්ස හෙතු? තථා හි අයමායස්මා ගම්භීරඤ්චෙව අත්ථපදං උදාහරති සන්තං පණීතං අතක්කාවචරං නිපුණං පණ්ඩිතවෙදනීයං. යඤ්ච අයමායස්මා ධම්මං භාසති, තස්ස ච පටිබලො සංඛිත්තෙන වා විත්ථාරෙන වා අත්ථං ආචික්ඛිතුං දෙසෙතුං පඤ්ඤාපෙතුං පට්ඨපෙතුං විවරිතුං විභජිතුං උත්තානීකාතුං. පඤ්ඤවා අයමායස්මා, නායමායස්මා දුප්පඤ්ඤො'''ති.

''සෙය්‍යථාපි , භික්ඛවෙ, චක්ඛුමා පුරිසො උදකරහදස්ස තීරෙ ඨිතො පස්සෙය්‍ය මහන්තං මච්ඡං උම්මුජ්ජමානං. තස්ස එවමස්ස – 'යථා ඛො ඉමස්ස මච්ඡස්ස උම්මග්ගො යථා ච ඌමිඝාතො යථා ච වෙගායිතත්තං, මහන්තො අයං මච්ඡො, නායං මච්ඡො පරිත්තො'ති. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පුග්ගලෙන සද්ධිං සාකච්ඡායමානො එවං ජානාති – 'යථා ඛො ඉමස්ස ආයස්මතො උම්මග්ගො යථා ච අභිනීහාරො යථා ච පඤ්හාසමුදාහාරො, පඤ්ඤවා අයමායස්මා, නායමායස්මා දුප්පඤ්ඤො. තං කිස්ස හෙතු? තථා හි අයමායස්මා ගම්භීරඤ්චෙව අත්ථපදං උදාහරති සන්තං පණීතං අතක්කාවචරං නිපුණං පණ්ඩිතවෙදනීයං. යඤ්ච අයමායස්මා ධම්මං භාසති, තස්ස ච පටිබලො සංඛිත්තෙන වා විත්ථාරෙන වා අත්ථං ආචික්ඛිතුං දෙසෙතුං පඤ්ඤාපෙතුං පට්ඨපෙතුං විවරිතුං විභජිතුං උත්තානීකාතුං. පඤ්ඤවා අයමායස්මා, නායමායස්මා දුප්පඤ්ඤො'ති.

'''සාකච්ඡාය, භික්ඛවෙ, පඤ්ඤා වෙදිතබ්බා, සා ච ඛො දීඝෙන අද්ධුනා, න ඉත්තරං; මනසිකරොතා, නො අමනසිකරොතා; පඤ්ඤවතා, නො දුප්පඤ්ඤෙනා'ති , ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි ඨානානි ඉමෙහි චතූහි ඨානෙහි වෙදිතබ්බානී''ති. දුතියං.

3. භද්දියසුත්තං

193. එකං සමයං භගවා වෙසාලියං විහරති මහාවනෙ කූටාගාරසාලායං. අථ ඛො භද්දියො ලිච්ඡවි යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො භද්දියො ලිච්ඡවි භගවන්තං එතදවොච –

''සුතං මෙතං, භන්තෙ – 'මායාවී සමණො ගොතමො ආවට්ටනිං මායං [ආවට්ටනීමායං (සී.), ආවට්ටනිමායං (ස්‍යා. කං. ක.) ම. නි. 2.60 පස්සිතබ්බං] ජානාති යාය අඤ්ඤතිත්ථියානං සාවකෙ ආවට්ටෙතී'ති. යෙ තෙ, භන්තෙ, එවමාහංසු – 'මායාවී සමණො ගොතමො ආවට්ටනිං මායං ජානාති යාය අඤ්ඤතිත්ථියානං සාවකෙ ආවට්ටෙතී'ති, කච්චි තෙ, භන්තෙ, භගවතො වුත්තවාදිනො, න ච භගවන්තං අභූතෙන අබ්භාචික්ඛන්ති, ධම්මස්ස ච අනුධම්මං බ්‍යාකරොන්ති, න ච කොචි සහධම්මිකො වාදානුපාතො ගාරය්හං ඨානං ආගච්ඡති, අනබ්භක්ඛාතුකාමා හි මයං, භන්තෙ, භගවන්ත''න්ති?

''එථ තුම්හෙ, භද්දිය, මා අනුස්සවෙන, මා පරම්පරාය, මා ඉතිකිරාය, මා පිටකසම්පදානෙන, මා තක්කහෙතු, මා නයහෙතු, මා ආකාරපරිවිතක්කෙන, මා දිට්ඨිනිජ්ඣානක්ඛන්තියා, මා භබ්බරූපතාය, මා 'සමණො නො ගරූ'ති. යදා තුම්හෙ, භද්දිය, අත්තනාව ජානෙය්‍යාථ – 'ඉමෙ ධම්මා අකුසලා, ඉමෙ ධම්මා සාවජ්ජා, ඉමෙ ධම්මා විඤ්ඤුගරහිතා, ඉමෙ ධම්මා සමත්තා සමාදින්නා අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තන්තී'ති, අථ තුම්හෙ, භද්දිය, පජහෙය්‍යාථ.

‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, භද්දිය, ලොභො පුරිසස්ස අජ්ඣත්තං උප්පජ්ජමානො උප්පජ්ජති හිතාය වා අහිතාය වා’’ති? ‘‘අහිතාය, භන්තෙ’’. ‘‘ලුද්ධො පනායං, භද්දිය, පුරිසපුග්ගලො ලොභෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො පාණම්පි හනති, අදින්නම්පි ආදියති, පරදාරම්පි ගච්ඡති, මුසාපි භණති, පරම්පි තථත්තාය [තදත්ථාය (ක.) අ. නි. 3.66] සමාදපෙති යංස හොති දීඝරත්තං අහිතාය දුක්ඛායා’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’.

‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, භද්දිය, දොසො පුරිසස්ස…පෙ.… මොහො පුරිසස්ස…පෙ.… සාරම්භො පුරිසස්ස අජ්ඣත්තං උප්පජ්ජමානො උප්පජ්ජති හිතාය වා අහිතාය වා’’ති? ‘‘අහිතාය, භන්තෙ’’. ‘‘සාරද්ධො පනායං, භද්දිය, පුරිසපුග්ගලො සාරම්භෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො පාණම්පි හනති, අදින්නම්පි ආදියති, පරදාරම්පි ගච්ඡති, මුසාපි භණති, පරම්පි තථත්තාය සමාදපෙති යංස හොති දීඝරත්තං අහිතාය දුක්ඛායා’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’.

‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, භද්දිය, ඉමෙ ධම්මා කුසලා වා අකුසලා වා’’ති? ‘‘අකුසලා, භන්තෙ’’. ‘‘සාවජ්ජා වා අනවජ්ජා වා’’ති? ‘‘සාවජ්ජා, භන්තෙ’’. ‘‘විඤ්ඤුගරහිතා වා විඤ්ඤුප්පසත්ථා වා’’ති? ‘‘විඤ්ඤුගරහිතා, භන්තෙ’’. ‘‘සමත්තා සමාදින්නා අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තන්ති, නො වා? කථං වා එත්ථ හොතී’’ති? ‘‘සමත්තා, භන්තෙ, සමාදින්නා අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තන්ති. එවං නො එත්ථ හොතී’’ති.

‘‘ඉති ඛො, භද්දිය, යං තං තෙ අවොචුම්හා – එථ තුම්හෙ, භද්දිය, මා අනුස්සවෙන, මා පරම්පරාය, මා ඉතිකිරාය, මා පිටකසම්පදානෙන, මා තක්කහෙතු, මා නයහෙතු, මා ආකාරපරිවිතක්කෙන, මා දිට්ඨිනිජ්ඣානක්ඛන්තියා, මා භබ්බරූපතාය, මා ‘සමණො නො ගරූ’ති. යදා තුම්හෙ, භද්දිය, අත්තනාව ජානෙය්‍යාථ – ‘ඉමෙ ධම්මා අකුසලා, ඉමෙ ධම්මා සාවජ්ජා, ඉමෙ ධම්මා විඤ්ඤුගරහිතා, ඉමෙ ධම්මා සමත්තා සමාදින්නා අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තන්තීති, අථ තුම්හෙ, භද්දිය, පජහෙය්‍යාථා’ති, ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘එථ තුම්හෙ, භද්දිය, මා අනුස්සවෙන, මා පරම්පරාය, මා ඉතිකිරාය, මා පිටකසම්පදානෙන, මා තක්කහෙතු, මා නයහෙතු, මා ආකාරපරිවිතක්කෙන, මා දිට්ඨිනිජ්ඣානක්ඛන්තියා, මා භබ්බරූපතාය, මා ‘සමණො නො ගරූ’ති. යදා තුම්හෙ, භද්දිය, අත්තනාව ජානෙය්‍යාථ – ‘ඉමෙ ධම්මා කුසලා, ඉමෙ ධම්මා අනවජ්ජා, ඉමෙ ධම්මා විඤ්ඤුප්පසත්ථා, ඉමෙ ධම්මා සමත්තා සමාදින්නා හිතාය සුඛාය සංවත්තන්තී’ති, අථ තුම්හෙ, භද්දිය, උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍යාථා’’ති.

‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, භද්දිය, අලොභො පුරිසස්ස අජ්ඣත්තං උප්පජ්ජමානො උප්පජ්ජති හිතාය වා අහිතාය වා’’ති? ‘‘හිතාය, භන්තෙ’’. ‘‘අලුද්ධො පනායං, භද්දිය, පුරිසපුග්ගලො ලොභෙන අනභිභූතො අපරියාදින්නචිත්තො නෙව පාණං හනති, න අදින්නං ආදියති, න පරදාරං ගච්ඡති, න මුසා භණති, පරම්පි තථත්තාය න සමාදපෙති යං’ස හොති දීඝරත්තං හිතාය සුඛායා’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’.

‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, භද්දිය, අදොසො පුරිසස්ස…පෙ.… අමොහො පුරිසස්ස…පෙ.… අසාරම්භො පුරිසස්ස අජ්ඣත්තං උප්පජ්ජමානො උප්පජ්ජති හිතාය වා අහිතාය වා’’ති? ‘‘හිතාය, භන්තෙ’’. ‘‘අසාරද්ධො පනායං, භද්දිය, පුරිසපුග්ගලො සාරම්භෙන අනභිභූතො අපරියාදින්නචිත්තො නෙව පාණං හනති, න අදින්නං ආදියති, න පරදාරං ගච්ඡති, න මුසා භණති , පරම්පි තථත්තාය න සමාදපෙති යං’ස හොති දීඝරත්තං හිතාය සුඛායා’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’.

‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, භද්දිය, ඉමෙ ධම්මා කුසලා වා අකුසලා වා’’ති? ‘‘කුසලා, භන්තෙ’’. ‘‘සාවජ්ජා වා අනවජ්ජා වා’’ති? ‘‘අනවජ්ජා, භන්තෙ’’. ‘‘විඤ්ඤුගරහිතා වා විඤ්ඤුප්පසත්ථා වා’’ති? ‘‘විඤ්ඤුප්පසත්ථා, භන්තෙ’’. ‘‘සමත්තා සමාදින්නා හිතාය සුඛාය සංවත්තන්ති නො වා? කථං වා එත්ථ හොතී’’ති? ‘‘සමත්තා, භන්තෙ, සමාදින්නා හිතාය සුඛාය සංවත්තන්ති. එවං නො එත්ථ හොතී’’ති.

‘‘ඉති ඛො, භද්දිය, යං තං තෙ අවොචුම්හා – එථ තුම්හෙ, භද්දිය, මා අනුස්සවෙන, මා පරම්පරාය, මා ඉතිකිරාය, මා පිටකසම්පදානෙන, මා තක්කහෙතු, මා නයහෙතු, මා ආකාරපරිවිතක්කෙන, මා දිට්ඨිනිජ්ඣානක්ඛන්තියා, මා භබ්බරූපතාය, මා ‘සමණො නො ගරූ’ති. යදා තුම්හෙ, භද්දිය, අත්තනාව ජානෙය්‍යාථ – ‘ඉමෙ ධම්මා කුසලා, ඉමෙ ධම්මා අනවජ්ජා, ඉමෙ ධම්මා විඤ්ඤුප්පසත්ථා, ඉමෙ ධම්මා සමත්තා සමාදින්නා හිතාය සුඛාය සංවත්තන්තීති , අථ තුම්හෙ, භද්දිය, උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍යාථා’ති, ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘යෙ ඛො තෙ, භද්දිය, ලොකෙ සන්තො සප්පුරිසා තෙ සාවකං එවං සමාදපෙන්ති – ‘එහි ත්වං, අම්භො පුරිස, ලොභං විනෙය්‍ය [විනෙය්‍ය විනෙය්‍ය (සී. ස්‍යා. කං.)] විහරාහි. ලොභං විනෙය්‍ය විහරන්තො න ලොභජං කම්මං කරිස්සසි කායෙන වාචාය මනසා. දොසං විනෙය්‍ය විහරාහි. දොසං විනෙය්‍ය විහරන්තො න දොසජං කම්මං කරිස්සසි කායෙන වාචාය මනසා. මොහං විනෙය්‍ය විහරාහි. මොහං විනෙය්‍ය විහරන්තො න මොහජං කම්මං කරිස්සසි කායෙන වාචාය මනසා. සාරම්භං විනෙය්‍ය විහරාහි. සාරම්භං විනෙය්‍ය විහරන්තො න සාරම්භජං කම්මං කරිස්සසි කායෙන වාචාය මනසා’’’ති.

එවං වුත්තෙ භද්දියො ලිච්ඡවි භගවන්තං එතදවොච – ‘‘අභික්කන්තං, භන්තෙ…පෙ.… උපාසකං මං, භන්තෙ, භගවා ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත’’න්ති.

‘‘අපි නු තාහං, භද්දිය, එවං අවචං – ‘එහි මෙ ත්වං, භද්දිය, සාවකො හොහි; අහං සත්ථා භවිස්සාමී’’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘එවංවාදිං ඛො මං, භද්දිය, එවමක්ඛායිං එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා අසතා තුච්ඡා මුසා අභූතෙන අබ්භාචික්ඛන්ති – ‘මායාවී සමණො ගොතමො ආවට්ටනිං මායං ජානාති යාය අඤ්ඤතිත්ථියානං සාවකෙ ආවට්ටෙතී’’’ති. ‘‘භද්දිකා , භන්තෙ, ආවට්ටනී මායා. කල්‍යාණී, භන්තෙ, ආවට්ටනී මායා. පියා මෙ, භන්තෙ, ඤාතිසාලොහිතා ඉමාය ආවට්ටනියා ආවට්ටෙය්‍යුං, පියානම්පි මෙ අස්ස ඤාතිසාලොහිතානං දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය. සබ්බෙ චෙපි, භන්තෙ, ඛත්තියා ඉමාය ආවට්ටනියා ආවට්ටෙය්‍යුං, සබ්බෙසම්පිස්ස ඛත්තියානං දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය. සබ්බෙ චෙපි, භන්තෙ, බ්‍රාහ්මණා… වෙස්සා … සුද්දා ඉමාය ආවට්ටනියා ආවට්ටෙය්‍යුං, සබ්බෙසම්පිස්ස සුද්දානං දීඝරත්තං හිතාය සුඛායා’’ති.

‘‘එවමෙතං, භද්දිය, එවමෙතං, භද්දිය! සබ්බෙ චෙපි, භද්දිය, ඛත්තියා ඉමාය ආවට්ටනියා ආවට්ටෙය්‍යුං අකුසලධම්මප්පහානාය කුසලධම්මූපසම්පදාය, සබ්බෙසම්පිස්ස ඛත්තියානං දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය. සබ්බෙ චෙපි, භද්දිය, බ්‍රාහ්මණා… වෙස්සා… සුද්දා ආවට්ටෙය්‍යුං අකුසලධම්මප්පහානාය කුසලධම්මූපසම්පදාය, සබ්බෙසම්පිස්ස සුද්දානං දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය. සදෙවකො චෙපි, භද්දිය, ලොකො සමාරකො සබ්‍රහ්මකො සස්සමණබ්‍රාහ්මණී පජා සදෙවමනුස්සා ඉමාය ආවට්ටනියා ආවට්ටෙය්‍යුං [ආවට්ටෙය්‍ය (?)] අකුසලධම්මප්පහානාය කුසලධම්මූපසම්පදාය, සදෙවකස්සපිස්ස ලොකස්ස සමාරකස්ස සබ්‍රහ්මකස්ස සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය. ඉමෙ චෙපි, භද්දිය, මහාසාලා ඉමාය ආවට්ටනියා ආවට්ටෙය්‍යුං අකුසලධම්මප්පහානාය කුසලධම්මූපසම්පදාය, ඉමෙසම්පිස්ස මහාසාලානං දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය ( ) [(සචෙ චෙතෙය්‍යුං) (සී. ස්‍යා. කං. පී.), (ආවට්ටෙය්‍යුං) (ක.) අ. නි. 8.44]. කො පන වාදො මනුස්සභූතස්සා’’ති! තතියං.

4. සාමුගියසුත්තං

194. එකං සමයං ආයස්මා ආනන්දො කොලියෙසු විහරති සාමුගං නාම [සාපූගං නාම (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] කොලියානං නිගමො. අථ ඛො සම්බහුලා සාමුගියා කොලියපුත්තා යෙනායස්මා ආනන්දො තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං ආනන්දං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නෙ ඛො තෙ සාමුගියෙ කොලියපුත්තෙ ආයස්මා ආනන්දො එතදවොච –

‘‘චත්තාරිමානි, බ්‍යග්ඝපජ්ජා, පාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගානි තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන සම්මදක්ඛාතානි සත්තානං විසුද්ධියා සොකපරිදෙවානං [සොකපරිද්දවානං (සී.)] සමතික්කමාය දුක්ඛදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමාය ඤායස්ස අධිගමාය නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියාය. කතමානි චත්තාරි? සීලපාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගං, චිත්තපාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගං , දිට්ඨිපාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගං, විමුත්තිපාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගං.

‘‘කතමඤ්ච , බ්‍යග්ඝපජ්ජා, සීලපාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගං? ඉධ, බ්‍යග්ඝපජ්ජා, භික්ඛු සීලවා හොති…පෙ…. සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. අයං වුච්චති, බ්‍යග්ඝපජ්ජා, සීලපාරිසුද්ධි. ඉති එවරූපිං සීලපාරිසුද්ධිං අපරිපූරං වා පරිපූරෙස්සාමි පරිපූරං වා තත්ථ තත්ථ පඤ්ඤාය අනුග්ගහෙස්සාමීති, යො තත්ථ ඡන්දො ච වායාමො ච උස්සාහො ච උස්සොළ්හී ච අප්පටිවානී ච සති ච සම්පජඤ්ඤඤ්ච, ඉදං වුච්චති, බ්‍යග්ඝපජ්ජා, සීලපාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගං.

‘‘කතමඤ්ච, බ්‍යග්ඝපජ්ජා, චිත්තපාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගං? ඉධ, බ්‍යග්ඝපජ්ජා, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. අයං වුච්චති, බ්‍යග්ඝපජ්ජා, චිත්තපාරිසුද්ධි. ඉති එවරූපිං චිත්තපාරිසුද්ධිං අපරිපූරං වා පරිපූරෙස්සාමි පරිපූරං වා තත්ථ තත්ථ පඤ්ඤාය අනුග්ගහෙස්සාමීති, යො තත්ථ ඡන්දො ච වායාමො ච උස්සාහො ච උස්සොළ්හී ච අප්පටිවානී ච සති ච සම්පජඤ්ඤඤ්ච, ඉදං වුච්චති, බ්‍යග්ඝපජ්ජා, චිත්තපාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගං.

‘‘කතමඤ්ච, බ්‍යග්ඝපජ්ජා, දිට්ඨිපාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගං? ඉධ, බ්‍යග්ඝපජ්ජා, භික්ඛු ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. අයං වුච්චති, බ්‍යග්ඝපජ්ජා, දිට්ඨිපාරිසුද්ධි. ඉති එවරූපිං දිට්ඨිපාරිසුද්ධිං අපරිපූරං වා…පෙ…. තත්ථ තත්ථ පඤ්ඤාය අනුග්ගහෙස්සාමීති, යො තත්ථ ඡන්දො ච වායාමො ච උස්සාහො ච උස්සොළ්හී ච අප්පටිවානී ච සති ච සම්පජඤ්ඤඤ්ච, ඉදං වුච්චති, බ්‍යග්ඝපජ්ජා, දිට්ඨිපාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගං .

‘‘කතමඤ්ච, බ්‍යග්ඝපජ්ජා, විමුත්තිපාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගං? ස ඛො සො, බ්‍යග්ඝපජ්ජා, අරියසාවකො ඉමිනා ච සීලපාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගෙන සමන්නාගතො ඉමිනා ච චිත්තපාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගෙන සමන්නාගතො ඉමිනා ච දිට්ඨිපාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගෙන සමන්නාගතො රජනීයෙසු ධම්මෙසු චිත්තං විරාජෙති, විමොචනීයෙසු ධම්මෙසු චිත්තං විමොචෙති. සො රජනීයෙසු ධම්මෙසු චිත්තං විරාජෙත්වා, විමොචනීයෙසු ධම්මෙසු චිත්තං විමොචෙත්වා සම්මාවිමුත්තිං ඵුසති. අයං වුච්චති, බ්‍යග්ඝපජ්ජා, විමුත්තිපාරිසුද්ධි. ඉති එවරූපිං විමුත්තිපාරිසුද්ධිං අපරිපූරං වා පරිපූරෙස්සාමි පරිපූරං වා තත්ථ තත්ථ පඤ්ඤාය අනුග්ගහෙස්සාමීති, යො තත්ථ ඡන්දො ච වායාමො ච උස්සාහො ච උස්සොළ්හී ච අප්පටිවානී ච සති ච සම්පජඤ්ඤඤ්ච, ඉදං වුච්චති, බ්‍යග්ඝපජ්ජා, විමුත්තිපාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගං.

‘‘ඉමානි ඛො, බ්‍යග්ඝපජ්ජා, චත්තාරි පාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගානි තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන සම්මදක්ඛාතානි සත්තානං විසුද්ධියා සොකපරිදෙවානං සමතික්කමාය දුක්ඛදොමනස්සානං

අත්ථඞ්ගමාය ඤායස්ස අධිගමාය නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියායා''ති. චතුත්ථං.

5. වප්පසුත්තං

195. එකං සමයං භගවා සක්කෙසු විහරති කපිලවත්ථුස්මිං නිග්‍රොධාරාමෙ. අථ ඛො වප්පො සක්කො නිගණ්ඨසාවකො යෙනායස්මා මහාමොග්ගල්ලානො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං මහාමොග්ගල්ලානං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො වප්පං සක්කං නිගණ්ඨසාවකං ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො එතදවොච –

''ඉධස්ස , වප්ප, කායෙන සංවුතො වාචාය සංවුතො මනසා සංවුතො අවිජ්ජාවිරාගා විජ්ජුප්පාදා. පස්සසි නො ත්වං, වප්ප, තං ඨානං යතොනිදානං පුරිසං දුක්ඛවෙදනියා ආසවා අස්සවෙය්‍යුං [අන්වාස්සවෙය්‍යුං (ක.)] අභිසම්පරාය''න්ති? ''පස්සාමහං, භන්තෙ, තං ඨානං. ඉධස්ස, භන්තෙ, පුබ්බෙ පාපකම්මං කතං අවිපක්කවිපාකං. තතොනිදානං පුරිසං දුක්ඛවෙදනියා ආසවා අස්සවෙය්‍යුං අභිසම්පරාය''න්ති. අයඤ්චෙව ඛො පන ආයස්මතො මහාමොග්ගල්ලානස්ස වප්පෙන සක්කෙන නිගණ්ඨසාවකෙන සද්ධිං අන්තරාකථා විප්පකතා හොති.

අථ ඛො භගවා සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙන උපට්ඨානසාලා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. නිසජ්ජ ඛො භගවා ආයස්මන්තං මහාමොග්ගල්ලානං එතදවොච –

''කාය නුත්ථ, මොග්ගල්ලාන, එතරහි කථාය සන්නිසින්නා; කා ච පන වො අන්තරාකථා විප්පකතා''ති? ''ඉධාහං, භන්තෙ, වප්පං සක්කං නිගණ්ඨසාවකං එතදවොචං – 'ඉධස්ස, වප්ප, කායෙන සංවුතො වාචාය සංවුතො මනසා සංවුතො අවිජ්ජාවිරාගා විජ්ජුප්පාදා. පස්සසි නො ත්වං, වප්ප, තං ඨානං යතොනිදානං පුරිසං දුක්ඛවෙදනියා ආසවා අස්සවෙය්‍යුං අභිසම්පරාය'න්ති? එවං වුත්තෙ, භන්තෙ, වප්පො සක්කො නිගණ්ඨසාවකො මං එතදවොච – 'පස්සාමහං, භන්තෙ, තං ඨානං. ඉධස්ස, භන්තෙ, පුබ්බෙ පාපකම්මං කතං අවිපක්කවිපාකං. තතොනිදානං පුරිසං දුක්ඛවෙදනියා ආසවා අස්සවෙය්‍යුං අභිසම්පරාය'න්ති . අයං ඛො නො, භන්තෙ , වප්පෙන සක්කෙන නිගණ්ඨසාවකෙන සද්ධිං අන්තරාකථා විප්පකතා; අථ භගවා අනුප්පත්තො''ති.

අථ ඛො භගවා වප්පං සක්කං නිගණ්ඨසාවකං එතදවොච – ''සචෙ මෙ ත්වං, වප්ප, අනුඤ්ඤෙය්‍යඤ්චෙව අනුජානෙය්‍යාසි, පටික්කොසිතබ්බඤ්ච පටික්කොසෙය්‍යාසි, යස්ස ච මෙ භාසිතස්ස අත්ථං න ජානෙය්‍යාසි මමෙවෙත්ථ උත්තරි පටිපුච්ඡෙය්‍යාසි – 'ඉදං, භන්තෙ, කථං, ඉමස්ස කො අත්ථො'ති, සියා නො එත්ථ කථාසල්ලාපො''ති. ''අනුඤ්ඤෙය්‍යඤ්චෙවාහං, භන්තෙ, භගවතො අනුජානිස්සාමි, පටික්කොසිතබ්බඤ්ච පටික්කොසිස්සාමි, යස්ස චාහං භගවතො භාසිතස්ස අත්ථං න ජානිස්සාමි භගවන්තංයෙවෙත්ථ උත්තරි පටිපුච්ඡිස්සාමි – 'ඉදං භන්තෙ, කථං, ඉමස්ස කො අත්ථො'ති? හොතු නො එත්ථ කථාසල්ලාපො''ති.

''තං කිං මඤ්ඤසි, වප්ප, යෙ කායසමාරම්භපච්චයා උප්පජ්ජන්ති ආසවා විඝාතපරිළාහා, කායසමාරම්භා පටිවිරතස්ස එවංස තෙ ආසවා විඝාතපරිළාහා න හොන්ති. සො නවඤ්ච කම්මං න කරොති, පුරාණඤ්ච කම්මං ඵුස්ස ඵුස්ස බ්‍යන්තීකරොති, සන්දිට්ඨිකා නිජ්ජරා අකාලිකා එහිපස්සිකා ඔපනෙය්‍යිකා පච්චත්තං වෙදිතබ්බා විඤ්ඤූහි [විඤ්ඤූහීති (සී. පී. ක.) සං. නි. 4.364 පස්සිතබ්බං]. පස්සසි නො ත්වං, වප්ප, තං ඨානං යතොනිදානං පුරිසං දුක්ඛවෙදනියා ආසවා අස්සවෙය්‍යුං අභිසම්පරාය''න්ති? ''නො හෙතං, භන්තෙ''.

''තං කිං මඤ්ඤසි, වප්ප, යෙ වචීසමාරම්භපච්චයා උප්පජ්ජන්ති ආසවා විඝාතපරිළාහා, වචීසමාරම්භා පටිවිරතස්ස එවංස තෙ ආසවා විඝාතපරිළාහා න හොන්ති. සො නවඤ්ච කම්මං න කරොති, පුරාණඤ්ච කම්මං ඵුස්ස ඵුස්ස බ්‍යන්තීකරොති. සන්දිට්ඨිකා නිජ්ජරා අකාලිකා එහිපස්සිකා ඔපනෙය්‍යිකා පච්චත්තං වෙදිතබ්බා විඤ්ඤූහි. පස්සසි නො ත්වං, වප්ප, තං ඨානං යතොනිදානං පුරිසං දුක්ඛවෙදනියා ආසවා අස්සවෙය්‍යුං අභිසම්පරාය''න්ති? ''නො හෙතං, භන්තෙ''.

''තං කිං මඤ්ඤසි, වප්ප, යෙ මනොසමාරම්භපච්චයා උප්පජ්ජන්ති ආසවා විඝාතපරිළාහා, මනොසමාරම්භා පටිවිරතස්ස එවංස තෙ ආසවා විඝාතපරිළාහා න හොන්ති. සො නවඤ්ච කම්මං න කරොති, පුරාණඤ්ච කම්මං ඵුස්ස ඵුස්ස බ්‍යන්තීකරොති. සන්දිට්ඨිකා නිජ්ජරා අකාලිකා එහිපස්සිකා ඔපනෙය්‍යිකා පච්චත්තං වෙදිතබ්බා විඤ්ඤූහි. පස්සසි නො ත්වං, වප්ප, තං ඨානං යතොනිදානං පුරිසං දුක්ඛවෙදනියා ආසවා අස්සවෙය්‍යුං අභිසම්පරාය''න්ති? ''නො හෙතං, භන්තෙ''.

''තං කිං මඤ්ඤසි, වප්ප, යෙ අවිජ්ජාපච්චයා උප්පජ්ජන්ති ආසවා විඝාතපරිළාහා, අවිජ්ජාවිරාගා විජ්ජුප්පාදා එවංස තෙ ආසවා විඝාතපරිළාහා න හොන්ති. සො නවඤ්ච කම්මං න කරොති, පුරාණඤ්ච කම්මං ඵුස්ස ඵුස්ස බ්‍යන්තීකරොති. සන්දිට්ඨිකා නිජ්ජරා අකාලිකා එහිපස්සිකා ඔපනෙය්‍යිකා පච්චත්තං වෙදිතබ්බා විඤ්ඤූහි. පස්සසි නො ත්වං, වප්ප, තං ඨානං යතොනිදානං පුරිසං දුක්ඛවෙදනියා ආසවා අස්සවෙය්‍යුං අභිසම්පරාය''න්ති? ''නො හෙතං, භන්තෙ''.

‘‘එවං සම්මා විමුත්තචිත්තස්ස ඛො, වප්ප, භික්ඛුනො ඡ සතතවිහාරා අධිගතා හොන්ති. සො චක්ඛුනා රූපං දිස්වා නෙව සුමනො හොති න දුම්මනො; උපෙක්ඛකො විහරති සතො සම්පජානො. සොතෙන සද්දං සුත්වා…පෙ…. ඝානෙන ගන්ධං ඝායිත්වා…පෙ… ජිව්හාය රසං සායිත්වා…පෙ…. කායෙන ඵොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා…පෙ…. මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය නෙව සුමනො හොති න දුම්මනො; උපෙක්ඛකො විහරති සතො සම්පජානො. සො කායපරියන්තිකං වෙදනං වෙදියමානො ‘කායපරියන්තිකං වෙදනං වෙදියාමී’ති පජානාති; ජීවිතපරියන්තිකං වෙදනං වෙදියමානො ‘ජීවිතපරියන්තිකං වෙදනං වෙදියාමී’ති පජානාති; ‘කායස්ස භෙදා උද්ධං ජීවිතපරියාදානා ඉධෙව සබ්බවෙදයිතානි අනභිනන්දිතානි සීතී භවිස්සන්තී’ති පජානාති’’.

‘‘සෙය්‍යථාපි, වප්ප, ථූණං පටිච්ච ඡායා පඤ්ඤායති. අථ පුරිසො ආගච්ඡෙය්‍ය කුද්දාලපිටකං ආදාය. සො තං ථූණං මූලෙ ඡින්දෙය්‍ය; මූලෙ ඡින්දිත්වා පලිඛණෙය්‍ය; පලිඛණිත්වා මූලානි උද්ධරෙය්‍ය, අන්තමසො උසීරනාළිමත්තානිපි [උසීරනාළමත්තානිපි (සී.)]. සො තං ථූණං ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං ඡින්දෙය්‍ය. ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං ඡෙත්වා ඵාලෙය්‍ය. ඵාලෙත්වා සකලිකං සකලිකං කරෙය්‍ය. සකලිකං සකලිකං කත්වා වාතාතපෙ විසොසෙය්‍ය. වාතාතපෙ විසොසෙත්වා අග්ගිනා ඩහෙය්‍ය. අග්ගිනා ඩහෙත්වා මසිං කරෙය්‍ය . මසිං කරිත්වා මහාවාතෙ වා ඔඵුණෙය්‍ය නදියා වා සීඝසොතාය පවාහෙය්‍ය. එවං හිස්ස, වප්ප, යා ථූණං පටිච්ච ඡායා සා උච්ඡින්නමූලා තාලාවත්ථුකතා අනභාවංකතා ආයතිං අනුප්පාදධම්මා.

‘‘එවමෙවං ඛො, වප්ප, එවං සම්මා විමුත්තචිත්තස්ස භික්ඛුනො ඡ සතතවිහාරා අධිගතා හොන්ති. සො චක්ඛුනා රූපං දිස්වා නෙව සුමනො හොති න දුම්මනො; උපෙක්ඛකො විහරති සතො සම්පජානො. සොතෙන සද්දං සුත්වා… පෙ…. ඝානෙන ගන්ධං ඝායිත්වා…පෙ…. ජිව්හාය රසං සායිත්වා…පෙ…. කායෙන ඵොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා…පෙ…. මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය නෙව සුමනො හොති න දුම්මනො; උපෙක්ඛකො විහරති සතො සම්පජානො. සො කායපරියන්තිකං වෙදනං වෙදියමානො ‘කායපරියන්තිකං වෙදනං වෙදියාමී’ති පජානාති; ජීවිතපරියන්තිකං වෙදනං වෙදියමානො ‘ජීවිතපරියන්තිකං වෙදනං වෙදියාමී’ති පජානාති; ‘කායස්ස භෙදා උද්ධං ජීවිතපරියාදානා ඉධෙව සබ්බවෙදයිතානි අනභිනන්දිතානි සීතී භවිස්සන්තී’ති පජානාති’’.

එවං වුත්තෙ වප්පො සක්කො නිගණ්ඨසාවකො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘සෙය්‍යථාපි, භන්තෙ, පුරිසො උදයත්ථිකො අස්සපණියං පොසෙය්‍ය. සො උදයඤ්චෙව නාධිගච්ඡෙය්‍ය, උත්තරිඤ්ච කිලමථස්ස විඝාතස්ස භාගී අස්ස. එවමෙවං ඛො අහං, භන්තෙ, උදයත්ථිකො බාලෙ නිගණ්ඨෙ පයිරුපාසිං. ස්වාහං උදයඤ්චෙව නාධිගච්ඡිං, උත්තරිඤ්ච කිලමථස්ස විඝාතස්ස භාගී අහොසිං. එසාහං, භන්තෙ, අජ්ජතග්ගෙ යො මෙ බාලෙසු නිගණ්ඨෙසු පසාදො තං මහාවාතෙ වා ඔඵුණාමි නදියා වා සීඝසොතාය පවාහෙමි. අභික්කන්තං, භන්තෙ…පෙ…. උපාසකං මං, භන්තෙ , භගවා ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත’’න්ති. පඤ්චමං.

6. සාළ්හසුත්තං

196. එකං සමයං භගවා වෙසාලියං විහරති මහාවනෙ කූටාගාරසාලායං. අථ ඛො සාළ්හො ච ලිච්ඡවි අභයො ච ලිච්ඡවි යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සාළ්හො ලිච්ඡවි භගවන්තං එතදවොච –

‘‘සන්ති, භන්තෙ, එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා ද්වයෙන ඔඝස්ස නිත්ථරණං පඤ්ඤපෙන්ති – සීලවිසුද්ධිහෙතු ච තපොජිගුච්ඡාහෙතු ච. ඉධ, භන්තෙ, භගවා කිමාහා’’ති?

‘‘සීලවිසුද්ධිං ඛො අහං, සාළ්හ, අඤ්ඤතරං සාමඤ්ඤඞ්ගන්ති වදාමි. යෙ තෙ, සාළ්හ, සමණබ්‍රාහ්මණා තපොජිගුච්ඡාවාදා තපොජිගුච්ඡාසාරා තපොජිගුච්ඡාඅල්ලීනා විහරන්ති, අභබ්බා තෙ ඔඝස්ස නිත්ථරණාය. යෙපි තෙ, සාළ්හ, සමණබ්‍රාහ්මණා අපරිසුද්ධකායසමාචාරා අපරිසුද්ධවචීසමාචාරා අපරිසුද්ධමනොසමාචාරා අපරිසුද්ධාජීවා, අභබ්බා තෙ ඤාණදස්සනාය අනුත්තරාය සම්බොධාය.

‘‘සෙය්‍යථාපි, සාළ්හ, පුරිසො නදිං තරිතුකාමො තිණ්හං කුඨාරිං [කුධාරිං (ක.)] ආදාය වනං පවිසෙය්‍ය. සො තත්ථ පස්සෙය්‍ය මහතිං සාලලට්ඨිං උජුං නවං අකුක්කුච්චකජාතං. තමෙනං මූලෙ ඡින්දෙය්‍ය; මූලෙ ඡෙත්වා අග්ගෙ ඡින්දෙය්‍ය; අග්ගෙ ඡෙත්වා සාඛාපලාසං සුවිසොධිතං විසොධෙය්‍ය; සාඛාපලාසං සුවිසොධිතං විසොධෙත්වා කුඨාරීහි තච්ඡෙය්‍ය; කුඨාරීහි තච්ඡෙත්වා වාසීහි තච්ඡෙය්‍ය; වාසීහි තච්ඡෙත්වා ලෙඛණියා ලිඛෙය්‍ය; ලෙඛණියා ලිඛිත්වා පාසාණගුළෙන ධොවෙය්‍ය [ධොපෙය්‍ය (සී. ස්‍යා. කං. පී.)]; පාසාණගුළෙන ධොවෙත්වා නදිං පතාරෙය්‍ය.

‘‘තං කිං මඤ්ඤසි, සාළ්හ, භබ්බො නු ඛො සො පුරිසො නදිං තරිතු’’න්ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිස්ස හෙතු’’? ‘‘අසු හි, භන්තෙ, සාලලට්ඨි බහිද්ධා සුපරිකම්මකතා අන්තො අවිසුද්ධා. තස්සෙතං පාටිකඞ්ඛං – සාලලට්ඨි සංසීදිස්සති, පුරිසො අනයබ්‍යසනං ආපජ්ජිස්සතී’’ති.

‘‘එවමෙවං ඛො, සාළ්හ, යෙ තෙ සමණබ්‍රාහ්මණා තපොජිගුච්ඡාවාදා තපොජිගුච්ඡාසාරා තපොජිගුච්ඡාඅල්ලීනා විහරන්ති, අභබ්බා තෙ ඔඝස්ස නිත්ථරණාය. යෙපි තෙ, සාළ්හ, සමණබ්‍රාහ්මණා අපරිසුද්ධකායසමාචාරා

අපරිසුද්ධවචීසමාචාරා අපරිසුද්ධමනොසමාචාරා අපරිසුද්ධාජීවා, අභබ්බා තෙ ඤාණදස්සනාය අනුත්තරාය සම්බොධාය.

‘‘යෙ ච ඛො තෙ, සාළ්හ, සමණබ්‍රාහ්මණා න තපොජිගුච්ඡාවාදා න තපොජිගුච්ඡාසාරා න තපොජිගුච්ඡාඅල්ලීනා විහරන්ති, භබ්බා තෙ ඔඝස්ස නිත්ථරණාය. යෙපි තෙ, සාළ්හ, සමණබ්‍රාහ්මණා පරිසුද්ධකායසමාචාරා පරිසුද්ධවචීසමාචාරා පරිසුද්ධමනොසමාචාරා පරිසුද්ධාජීවා, භබ්බා තෙ ඤාණදස්සනාය අනුත්තරාය සම්බොධාය.

‘‘සෙය්‍යථාපි , සාළ්හ, පුරිසො නදිං තරිතුකාමො තිණ්හං කුඨාරිං ආදාය වනං පවිසෙය්‍ය. සො තත්ථ පස්සෙය්‍ය මහතිං සාලලට්ඨිං උජුං නවං අකුක්කුච්චකජාතං. තමෙනං මූලෙ ඡින්දෙය්‍ය; මූලෙ ඡින්දිත්වා අග්ගෙ ඡින්දෙය්‍ය; අග්ගෙ ඡින්දිත්වා සාඛාපලාසං සුවිසොධිතං විසොධෙය්‍ය; සාඛාපලාසං සුවිසොධිතං විසොධෙත්වා කුඨාරීහි තච්ඡෙය්‍ය; කුඨාරීහි තච්ඡෙත්වා වාසීහි තච්ඡෙය්‍ය; වාසීහි තච්ඡෙත්වා නිඛාදනං ආදාය අන්තො සුවිසොධිතං විසොධෙය්‍ය; අන්තො සුවිසොධිතං විසොධෙත්වා ලෙඛණියා ලිඛෙය්‍ය; ලෙඛණියා ලිඛිත්වා පාසාණගුළෙන ධොවෙය්‍ය; පාසාණගුළෙන ධොවෙත්වා නාවං කරෙය්‍ය; නාවං කත්වා ඵියාරිත්තං [පියාරිත්තං (සී. පී.)] බන්ධෙය්‍ය; ඵියාරිත්තං බන්ධිත්වා නදිං පතාරෙය්‍ය.

‘‘තං කිං මඤ්ඤසි, සාළ්හ, භබ්බො නු ඛො සො පුරිසො නදිං තරිතු’’න්ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිස්ස හෙතු’’? ‘‘අසු හි, භන්තෙ, සාලලට්ඨි බහිද්ධා සුපරිකම්මකතා, අන්තො සුවිසුද්ධා නාවාකතා [සුවිසුද්ධකතා (ක.)] ඵියාරිත්තබද්ධා. තස්සෙතං පාටිකඞ්ඛං – ‘නාවා න සංසීදිස්සති, පුරිසො සොත්ථිනා පාරං ගමිස්සතී’’’ති.

‘‘එවමෙවං ඛො , සාළ්හ, යෙ තෙ සමණබ්‍රාහ්මණා න තපොජිගුච්ඡාවාදා න තපොජිගුච්ඡාසාරා න තපොජිගුච්ඡාඅල්ලීනා විහරන්ති, භබ්බා තෙ ඔඝස්ස නිත්ථරණාය. යෙපි තෙ, සාළ්හ, සමණබ්‍රාහ්මණා පරිසුද්ධකායසමාචාරා පරිසුද්ධවචීසමාචාරා පරිසුද්ධමනොසමාචාරා පරිසුද්ධාජීවා, භබ්බා තෙ ඤාණදස්සනාය අනුත්තරාය සම්බොධාය. සෙය්‍යථාපි, සාළ්හ, යොධාජීවො බහූනි චෙපි කණ්ඩචිත්‍රකානි ජානාති; අථ ඛො සො තීහි ඨානෙහි රාජාරහො හොති රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්තෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති. කතමෙහි තීහි? දූරෙපාතී ච, අක්ඛණවෙධී ච, මහතො ච කායස්ස පදාලෙතා.

‘‘සෙය්‍යථාපි, සාළ්හ, යොධාජීවො දූරෙපාතී; එවමෙවං ඛො, සාළ්හ, අරියසාවකො සම්මාසමාධි හොති. සම්මාසමාධි, සාළ්හ, අරියසාවකො යං කිඤ්චි රූපං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා ඔළාරිකං වා සුඛුමං වා හීනං වා පණීතං වා යං දූරෙ සන්තිකෙ වා සබ්බං රූපං ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සති. යා කාචි වෙදනා…පෙ…. යා කාචි සඤ්ඤා… යෙ කෙචි සඞ්ඛාරා… යං කිඤ්චි විඤ්ඤාණං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා ඔළාරිකං වා සුඛුමං වා හීනං වා පණීතං වා යං දූරෙ සන්තිකෙ වා, සබ්බං විඤ්ඤාණං ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සති.

‘‘සෙය්‍යථාපි, සාළ්හ, යොධාජීවො අක්ඛණවෙධී; එවමෙවං ඛො, සාළ්හ, අරියසාවකො සම්මාදිට්ඨි හොති. සම්මාදිට්ඨි , සාළ්හ, අරියසාවකො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති.

‘‘සෙය්‍යථාපි, සාළ්හ, යොධාජීවො මහතො කායස්ස පදාලෙතා; එවමෙවං ඛො, සාළ්හ, අරියසාවකො සම්මාවිමුත්ති හොති. සම්මාවිමුත්ති, සාළ්හ, අරියසාවකො මහන්තං අවිජ්ජාක්ඛන්ධං පදාලෙතී’’ති. ඡට්ඨං.

7. මල්ලිකාදෙවීසුත්තං

197. එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. අථ ඛො මල්ලිකා දෙවී යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නා ඛො මල්ලිකා දෙවී භගවන්තං එතදවොච –

‘‘කො නු ඛො, භන්තෙ, හෙතු කො පච්චයො, යෙන මිධෙකච්චො මාතුගාමො දුබ්බණ්ණා ච හොති දුරූපා සුපාපිකා [ස්‍යා. පී. පොත්ථකෙසු ‘‘දුබ්බණො ච හොති දුරූපො සුපාපකො’’ති එවමාදිනා පුල්ලිඞ්ගිකවසෙන දිස්සති] දස්සනාය; දලිද්දා ච හොති අප්පස්සකා අප්පභොගා අප්පෙසක්ඛා ච?

‘‘කො පන, භන්තෙ, හෙතු කො පච්චයො, යෙන මිධෙකච්චො මාතුගාමො දුබ්බණ්ණා ච හොති දුරූපා සුපාපිකා දස්සනාය; අඩ්ඪා ච හොති මහද්ධනා මහාභොගා මහෙසක්ඛා ච?

‘‘කො නු ඛො, භන්තෙ, හෙතු කො පච්චයො, යෙන මිධෙකච්චො මාතුගාමො අභිරූපා ච හොති දස්සනීයා පාසාදිකා පරමාය වණ්ණපොක්ඛරතාය සමන්නාගතා; දලිද්දා ච හොති අප්පස්සකා අප්පභොගා අප්පෙසක්ඛා ච?

“කො පන, භන්තෙ, හෙතු කො පච්චයො, යෙන මිධෙකච්චො මාතුගාමො අභිරූපා ච හොති දස්සනීයා පාසාදිකා පරමාය වණ්ණපොක්ඛරතාය සමන්නාගතා, අඩ්ඪා ච හොති මහද්ධනා මහාභොගා මහෙසක්ඛා චා”ති?

“ඉධ , මල්ලිකෙ, එකච්චො මාතුගාමො කොධනා හොති උපායාසබහුලා. අප්පම්පි වුත්තා සමානා අභිසජ්ජති කුප්පති බ්‍යාපජ්ජති පතිත්ථීයති, කොපඤ්ච දොසඤ්ච අප්පච්චයඤ්ච පාතුකරොති. සා [සො (ස්‍යා.)] න දාතා හොති සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා අන්නං පානං වත්ථං යානං මාලාගන්ධවිලෙපනං සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යං. ඉස්සාමනිකා [ඉස්සාමනකො (ස්‍යා.)] ඛො පන හොති; පරලාභසක්කාරගරුකාරමානනවන්දනපූජනාසු ඉස්සති උපදුස්සති ඉස්සං බන්ධති. සා චෙ තතො චුතා ඉත්ථත්තං ආගච්ඡති, සා [සො (ස්‍යා.)] යත්ථ යත්ථ පච්චාජායති දුබ්බණ්ණා ච හොති දුරූපා සුපාපිකා දස්සනාය; දලිද්දා ච හොති අප්පස්සකා අප්පභොගා අප්පෙසක්ඛා ච.

“ඉධ පන, මල්ලිකෙ, එකච්චො මාතුගාමො කොධනා හොති උපායාසබහුලා. අප්පම්පි වුත්තා සමානා අභිසජ්ජති කුප්පති බ්‍යාපජ්ජති පතිත්ථීයති, කොපඤ්ච දොසඤ්ච අප්පච්චයඤ්ච පාතුකරොති. සා දාතා හොති සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා අන්නං පානං වත්ථං යානං මාලාගන්ධවිලෙපනං සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යං. අනිස්සාමනිකා ඛො පන හොති; පරලාභසක්කාරගරුකාරමානනවන්දනපූජනාසු න ඉස්සති න උපදුස්සති න ඉස්සං බන්ධති. සා චෙ තතො චුතා ඉත්ථත්තං ආගච්ඡති, සා යත්ථ යත්ථ පච්චාජායති දුබ්බණ්ණා ච හොති දුරූපා සුපාපිකා දස්සනාය; අඩ්ඪා ච හොති මහද්ධනා මහාභොගා මහෙසක්ඛා ච.

“ඉධ පන, මල්ලිකෙ, එකච්චො මාතුගාමො අක්කොධනා හොති අනුපායාසබහුලා. බහුම්පි වුත්තා සමානා නාභිසජ්ජති න කුප්පති න බ්‍යාපජ්ජති න පතිත්ථීයති, න කොපඤ්ච දොසඤ්ච අප්පච්චයඤ්ච පාතුකරොති. සා න දාතා හොති සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා අන්නං පානං වත්ථං යානං මාලාගන්ධවිලෙපනං සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යං. ඉස්සාමනිකා ඛො පන හොති; පරලාභසක්කාරගරුකාරමානනවන්දනපූජනාසු ඉස්සති උපදුස්සති ඉස්සං බන්ධති. සා චෙ තතො චුතා ඉත්ථත්තං ආගච්ඡති, සා යත්ථ යත්ථ පච්චාජායති අභිරූපා ච හොති දස්සනීයා පාසාදිකා පරමාය වණ්ණපොක්ඛරතාය සමන්නාගතා; දලිද්දා ච හොති අප්පස්සකා අප්පභොගා අප්පෙසක්ඛා ච.

“ඉධ පන, මල්ලිකෙ, එකච්චො මාතුගාමො අක්කොධනා හොති අනුපායාසබහුලා. බහුම්පි වුත්තා සමානා නාභිසජ්ජති න කුප්පති න බ්‍යාපජ්ජති න පතිත්ථීයති, න කොපඤ්ච දොසඤ්ච අප්පච්චයඤ්ච පාතුකරොති. සා දාතා හොති සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා අන්නං පානං වත්ථං යානං මාලාගන්ධවිලෙපනං සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යං. අනිස්සාමනිකා ඛො පන හොති; පරලාභසක්කාරගරුකාරමානනවන්දනපූජනාසු න ඉස්සති න උපදුස්සති න ඉස්සං බන්ධති. සා චෙ තතො චුතා ඉත්ථත්තං ආගච්ඡති, සා යත්ථ යත්ථ පච්චාජායති අභිරූපා ච හොති දස්සනීයා පාසාදිකා පරමාය වණ්ණපොක්ඛරතාය සමන්නාගතා; අඩ්ඪා ච හොති මහද්ධනා මහාභොගා මහෙසක්ඛා ච.

“අයං ඛො, මල්ලිකෙ, හෙතු අයං පච්චයො, යෙන මිධෙකච්චො මාතුගාමො දුබ්බණ්ණා ච හොති දුරූපා සුපාපිකා දස්සනාය; දලිද්දා ච හොති අප්පස්සකා අප්පභොගා අප්පෙසක්ඛා ච. අයං පන, මල්ලිකෙ, හෙතු අයං පච්චයො, යෙන මිධෙකච්චො මාතුගාමො දුබ්බණ්ණා ච හොති දුරූපා සුපාපිකා දස්සනාය; අඩ්ඪා ච හොති මහද්ධනා මහාභොගා මහෙසක්ඛා ච. අයං ඛො, මල්ලිකෙ, හෙතු අයං පච්චයො, යෙන මිධෙකච්චො මාතුගාමො අභිරූපා ච හොති දස්සනීයා පාසාදිකා පරමාය වණ්ණපොක්ඛරතාය සමන්නාගතා; දලිද්දා ච හොති අප්පස්සකා අප්පභොගා අප්පෙසක්ඛා ච. අයං පන, මල්ලිකෙ, හෙතු අයං පච්චයො, යෙන මිධෙකච්චො මාතුගාමො අභිරූපා ච හොති දස්සනීයා පාසාදිකා පරමාය වණ්ණපොක්ඛරතාය සමන්නාගතා; අඩ්ඪා ච හොති මහද්ධනා මහාභොගා මහෙසක්ඛා චා”ති.

එවං වුත්තෙ මල්ලිකා දෙවී භගවන්තං එතදවොච – “යා නූනාහං [සා නූනාහං (ස්‍යා.), යං නූනාහං (ක.)] භන්තෙ, අඤ්ඤං ජාතිං [අඤ්ඤාය ජාතියා (ස්‍යා.)] කොධනා අහොසිං උපායාසබහුලා, අප්පම්පි වුත්තා සමානා අභිසජ්ජිං කුප්පිං බ්‍යාපජ්ජිං පතිත්ථීයිං කොපඤ්ච දොසඤ්ච අප්පච්චයඤ්ච පාත්වාකාසිං, සාහං, භන්තෙ, එතරහි දුබ්බණ්ණා දුරූපා සුපාපිකා දස්සනාය.

“යා නූනාහං, භන්තෙ, අඤ්ඤං ජාතිං දාතා අහොසිං සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා අන්නං පානං වත්ථං යානං මාලාගන්ධවිලෙපනං සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යං, සාහං, භන්තෙ, එතරහි අඩ්ඪා [අඩ්ඪා ච (සී. පී. ක.)] මහද්ධනා මහාභොගා.

“යා නූනාහං, භන්තෙ, අඤ්ඤං ජාතිං අනිස්සාමනිකා අහොසිං, පරලාභසක්කාරගරුකාරමානනවන්දනපූජනාසු න ඉස්සිං න උපදුස්සිං න ඉස්සං බන්ධිං, සාහං, භන්තෙ, එතරහි මහෙසක්ඛා. සන්ති ඛො පන, භන්තෙ, ඉමස්මිං රාජකුලෙ ඛත්තියකඤ්ඤාපි බ්‍රාහ්මණකඤ්ඤාපි ගහපතිකඤ්ඤාපි, තාසාහං ඉස්සරාධිපච්චං කාරෙමි. එසාහං, භන්තෙ, අජ්ජතග්ගෙ අක්කොධනා භවිස්සාමි අනුපායාසබහුලා, බහුම්පි වුත්තා සමානා නාභිසජ්ජිස්සාමි න කුප්පිස්සාමි න බ්‍යාපජ්ජිස්සාමි න පතිත්ථීයිස්සාමි, කොපඤ්ච දොසඤ්ච අප්පච්චයඤ්ච න පාතුකරිස්සාමි; දස්සාමි සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා අන්නං පානං වත්ථං යානං මාලාගන්ධවිලෙපනං සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යං. අනිස්සාමනිකා භවිස්සාමි, පරලාභසක්කාරගරුකාරමානනවන්දනපූජනාසු න ඉස්සිස්සාමි න උපදුස්සිස්සාමි න ඉස්සං බන්ධිස්සාමි. අභික්කන්තං, භන්තෙ…පෙ.... උපාසිකං මං, භන්තෙ, භගවා ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත”න්ති. සත්තමං.

8. අත්තන්තපසුත්තං

198. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො [පු. ප. 174; ම. නි. 2.7; දී. නි. 3.314; අ. නි. 3.157-163] පුග්ගලො අත්තන්තපො හොති අත්තපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො පරන්තපො හොති පරපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො අත්තන්තපො ච හොති අත්තපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො, පරන්තපො ච පරපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො නෙවත්තන්තපො හොති නාත්තපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො න පරන්තපො න පරපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො. සො නෙව අත්තන්තපො න පරන්තපො දිට්ඨෙව ධම්මෙ නිච්ඡාතො නිබ්බුතො සීතිභූතො සුඛප්පටිසංවෙදී බ්‍රහ්මභූතෙන අත්තනා විහරති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අත්තන්තපො හොති අත්තපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අචෙලකො හොති මුත්තාචාරො හත්ථාපලෙඛනො නඑහිභද්දන්තිකො නතිට්ඨභද්දන්තිකො නාභිහටං න උද්දිස්සකතං න නිමන්තනං සාදියති. සො න කුම්භිමුඛා පටිග්ගණ්හාති, න කළොපිමුඛා පටිග්ගණ්හාති, න එළකමන්තරං න දණ්ඩමන්තරං න මුසලමන්තරං න ද්වින්නං භුඤ්ජමානානං න ගබ්භිනියා න පායමානාය න පුරිසන්තරගතාය න සඞ්කිත්තීසු න යත්ථ සා උපට්ඨිතො හොති න යත්ථ මක්ඛිකා සණ්ඩසණ්ඩචාරිනී න මච්ඡං න මංසං න සුරං න මෙරයං න ථුසොදකං පිවති. සො එකාගාරිකො වා හොති එකාලොපිකො ද්වාගාරිකො වා හොති ද්වාලොපිකො…පෙ…. සත්තාගාරිකො වා හොති සත්තාලොපිකො; එකිස්සාපි දත්තියා යාපෙති ද්වීහිපි දත්තීහි යාපෙති…පෙ…. සත්තහිපි දත්තීහි යාපෙති; එකාහිකම්පි ආහාරං ආහාරෙති ද්වාහිකම්පි ආහාරං ආහාරෙති…පෙ…. සත්තාහිකම්පි ආහාරං ආහාරෙති. ඉති එවරූපං අඩ්ඪමාසිකම්පි පරියායභත්තභොජනානුයොගමනුයුත්තො විහරති.

‘‘සො සාකභක්ඛොපි හොති සාමාකභක්ඛොපි හොති නීවාරභක්ඛොපි හොති දද්දුලභක්ඛොපි හොති හටභක්ඛොපි හොති කණභක්ඛොපි හොති ආචාමභක්ඛොපි හොති පිඤ්ඤාකභක්ඛොපි හොති තිණභක්ඛොපි හොති ගොමයභක්ඛොපි හොති; වනමූලඵලාහාරොපි යාපෙති පවත්තඵලභොජී.

‘‘සො සාණානිපි ධාරෙති මසාණානිපි ධාරෙති ඡවදුස්සානිපි ධාරෙති පංසුකූලානිපි ධාරෙති තිරීටානිපි ධාරෙති අජිනම්පි ධාරෙති අජිනක්ඛිපම්පි ධාරෙති කුසචීරම්පි ධාරෙති වාකචීරම්පි ධාරෙති ඵලකචීරම්පි ධාරෙති කෙසකම්බලම්පි ධාරෙති වාළකම්බලම්පි ධාරෙති උලූකපක්ඛම්පි ධාරෙති; කෙසමස්සුලොචකොපි හොති කෙසමස්සුලොචනානුයොගමනුයුත්තො; උබ්භට්ඨකොපි හොති ආසනප්පටික්ඛිත්තො; උක්කුටිකොපි හොති උක්කුටිකප්පධානමනුයුත්තො; කණ්ටකාපස්සයිකොපි හොති කණ්ටකාපස්සයෙ සෙය්‍යං කප්පෙති; සායතතියකම්පි උදකොරොහනානුයොගමනුයුත්තො විහරති. ඉති එවරූපං අනෙකවිහිතං කායස්ස ආතාපනපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො විහරති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අත්තන්තපො හොති අත්තපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පරන්තපො හොති පරපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ඔරබ්භිකො හොති සූකරිකො සාකුණිකො මාගවිකො ලුද්දො මච්ඡඝාතකො චොරො චොරඝාතකො ගොඝාතකො බන්ධනාගාරිකො, යෙ වා පනඤ්ඤෙපි කෙචි කුරූරකම්මන්තා. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පරන්තපො හොති පරපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අත්තන්තපො ච හොති අත්තපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො පරන්තපො ච පරපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො රාජා වා හොති ඛත්තියො මුද්ධාවසිත්තො, බ්‍රාහ්මණො වා හොති මහාසාලො. සො පුරත්ථිමෙන නගරස්ස නවං සන්ථාගාරං කාරාපෙත්වා කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා ඛරාජිනං නිවාසෙත්වා සප්පිතෙලෙන කායං අබ්භඤ්ජිත්වා මගවිසාණෙන පිට්ඨිං කණ්ඩුවමානො නවං සන්ථාගාරං පවිසති, සද්ධිං මහෙසියා බ්‍රාහ්මණෙන ච පුරොහිතෙන. සො තත්ථ අනන්තරහිතාය භූමියා හරිතුපලිත්තාය සෙය්‍යං කප්පෙති. එකිස්සාය ගාවියා සරූපවච්ඡාය යං එකස්මිං ථනෙ ඛීරං හොති තෙන රාජා යාපෙති; යං දුතියස්මිං ථනෙ ඛීරං හොති තෙන මහෙසී යාපෙති; යං තතියස්මිං ථනෙ ඛීරං හොති තෙන බ්‍රාහ්මණො පුරොහිතො යාපෙති; යං චතුත්ථස්මිං ථනෙ ඛීරං හොති තෙන අග්ගිං ජුහති [ජුහන්ති (සී. පී.)]; අවසෙසෙන වච්ඡකො යාපෙති. සො එවමාහ – ‘එත්තකා උසභා හඤ්ඤන්තු යඤ්ඤත්ථාය, එත්තකා වච්ඡතරා හඤ්ඤන්තු යඤ්ඤත්ථාය, එත්තකා වච්ඡතරියො හඤ්ඤන්තු යඤ්ඤත්ථාය, එත්තකා අජා හඤ්ඤන්තු යඤ්ඤත්ථාය, එත්තකා උරබ්භා හඤ්ඤන්තු යඤ්ඤත්ථාය, (එත්තකා අස්සා හඤ්ඤන්තු යඤ්ඤත්ථාය,) [( ) නත්ථි සී. ස්‍යා. කං. පී. පොත්ථකෙසු] එත්තකා රුක්ඛා ඡිජ්ජන්තු යූපත්ථාය, එත්තකා දබ්භා ලූයන්තු බරිහිසත්ථායා’ති [පරිකම්මත්ථායාති (ක.)]. යෙපිස්ස තෙ හොන්ති දාසාති වා පෙස්සාති වා කම්මකරාති වා තෙපි දණ්ඩතජ්ජිතා භයතජ්ජිතා අස්සුමුඛා රුදමානා පරිකම්මානි කරොන්ති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අත්තන්තපො ච හොති අත්තපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො පරන්තපො ච පරපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නෙවත්තන්තපො හොති නාත්තපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො න පරන්තපො න පරපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො? සො අනත්තන්තපො අපරන්තපො දිට්ඨෙව ධම්මෙ නිච්ඡාතො නිබ්බුතො

සීතීභූතො සුඛප්පටිසංවෙදී බ්‍රහ්මභූතෙන අත්තනා විහරති. ඉධ, භික්ඛවෙ, තථාගතො ලොකෙ උප්පජ්ජති අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදූ අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථි සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා. සො ඉමං ලොකං සදෙවකං සමාරකං සබ්‍රහ්මකං සස්සමණබ්‍රාහ්මණිං පජං සදෙවමනුස්සං සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදෙති. සො ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං, කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති. තං ධම්මං සුණාති ගහපති වා ගහපතිපුත්තො වා අඤ්ඤතරස්මිං වා කුලෙ පච්චාජාතො. සො තං ධම්මං සුත්වා තථාගතෙ සද්ධං පටිලභති. සො තෙන සද්ධාපටිලාභෙන සමන්නාගතො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘සම්බාධො ඝරාවාසො රජාපථො, අබ්භොකාසො පබ්බජ්ජා; නයිදං සුකරං අගාරං අජ්ඣාවසතා එකන්තපරිපුණ්ණං එකන්තපරිසුද්ධං සඞ්ඛලිඛිතං බ්‍රහ්මචරියං චරිතුං; යංනූනාහං කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායානි වත්ථානි අච්ඡාදෙත්වා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජෙය්‍ය’න්ති. සො අපරෙන සමයෙන අප්පං වා භොගක්ඛන්ධං පහාය, මහන්තං වා භොගක්ඛන්ධං පහාය, අප්පං වා ඤාතිපරිවට්ටං පහාය, මහන්තං වා ඤාතිපරිවට්ටං පහාය, කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායානි වත්ථානි අච්ඡාදෙත්වා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජති.

‘‘සො එවං පබ්බජිතො සමානො භික්ඛූනං සික්ඛාසාජීවසමාපන්නො පාණාතිපාතං පහාය පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති නිහිතදණ්ඩො නිහිතසත්ථො ලජ්ජී දයාපන්නො, සබ්බපාණභූතහිතානුකම්පී විහරති. අදින්නාදානං පහාය අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති දින්නාදායී දින්නපාටිකඞ්ඛී, අථෙනෙන සුචිභූතෙන අත්තනා විහරති. අබ්‍රහ්මචරියං පහාය බ්‍රහ්මචාරී හොති ආරාචාරී විරතො අසද්ධම්මා ගාමධම්මා. මුසාවාදං පහාය මුසාවාදා පටිවිරතො හොති සච්චවාදී සච්චසන්ධො ථෙතො පච්චයිකො අවිසංවාදකො ලොකස්ස. පිසුණං වාචං පහාය පිසුණාය වාචාය පටිවිරතො හොති, න ඉතො සුත්වා අමුත්‍ර අක්ඛාතා ඉමෙසං භෙදාය, න අමුත්‍ර වා සුත්වා ඉමෙසං අක්ඛාතා අමූසං භෙදාය; ඉති භින්නානං වා සන්ධාතා, සහිතානං වා අනුප්පදාතා, සමග්ගාරාමො සමග්ගරතො සමග්ගනන්දී සමග්ගකරණිං වාචං භාසිතා හොති. ඵරුසං වාචං පහාය ඵරුසාය වාචාය පටිවිරතො හොති; යා සා වාචා නෙලා කණ්ණසුඛා පෙමනීයා හදයඞ්ගමා පොරී බහුජනකන්තා බහුජනමනාපා තථාරූපිං වාචං භාසිතා හොති. සම්ඵප්පලාපං පහාය සම්ඵප්පලාපා පටිවිරතො හොති කාලවාදී භූතවාදී අත්ථවාදී ධම්මවාදී විනයවාදී; නිධානවතිං වාචං භාසිතා හොති කාලෙන සාපදෙසං පරියන්තවතිං අත්ථසංහිතං.

‘‘සො බීජගාමභූතගාමසමාරම්භා පටිවිරතො හොති. එකභත්තිකො හොති රත්තූපරතො විරතො විකාලභොජනා. නච්චගීතවාදිතවිසූකදස්සනා පටිවිරතො හොති. මාලාගන්ධවිලෙපනධාරණමණ්ඩනවිභූසනට්ඨානා පටිවිරතො හොති. උච්චාසයනමහාසයනා පටිවිරතො හොති. ජාතරූපරජතපටිග්ගහණා පටිවිරතො හොති. ආමකධඤ්ඤපටිග්ගහණා පටිවිරතො හොති. ආමකමංසපටිග්ගහණා පටිවිරතො හොති. ඉත්ථිකුමාරිකපටිග්ගහණා පටිවිරතො හොති. දාසිදාසපටිග්ගහණා පටිවිරතො හොති. අජෙළකපටිග්ගහණා පටිවිරතො හොති. කුක්කුටසූකරපටිග්ගහණා පටිවිරතො හොති. හත්ථිගවාස්සවළවපටිග්ගහණා පටිවිරතො හොති. ඛෙත්තවත්ථුපටිග්ගහණා පටිවිරතො හොති. දූතෙය්‍යපහිණගමනානුයොගා පටිවිරතො හොති. කයවික්කයා පටිවිරතො හොති. තුලාකූටකංසකූටමානකූටා පටිවිරතො හොති. උක්කොටනවඤ්චනනිකතිසාචියොගා පටිවිරතො හොති. ඡෙදනවධබන්ධනවිපරාමොසආලොපසහසාකාරා පටිවිරතො හොති.

‘‘සො සන්තුට්ඨො හොති කායපරිහාරිකෙන චීවරෙන කුච්ඡිපරිහාරිකෙන පිණ්ඩපාතෙන. සො යෙන යෙනෙව පක්කමති සමාදායෙව පක්කමති. සෙය්‍යථාපි නාම පක්ඛී සකුණො යෙන යෙනෙව ඩෙති, සපත්තභාරොව ඩෙති; එවමෙවං භික්ඛු සන්තුට්ඨො හොති කායපරිහාරිකෙන චීවරෙන කුච්ඡිපරිහාරිකෙන පිණ්ඩපාතෙන. සො යෙන යෙනෙව පක්කමති , සමාදායෙව පක්කමති. සො ඉමිනා අරියෙන සීලක්ඛන්ධෙන සමන්නාගතො අජ්ඣත්තං අනවජ්ජසුඛං පටිසංවෙදෙති.

‘‘සො චක්ඛුනා රූපං දිස්වා න නිමිත්තග්ගාහී හොති නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී. යත්වාධිකරණමෙනං චක්ඛුන්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං, තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජති; රක්ඛති චක්ඛුන්ද්‍රියං; චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජති. සොතෙන සද්දං සුත්වා… ඝානෙන ගන්ධං ඝායිත්වා… ජිව්හාය රසං සායිත්වා… කායෙන ඵොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා… මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය න නිමිත්තග්ගාහී හොති නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී. යත්වාධිකරණමෙනං මනින්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං, තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජති; රක්ඛති මනින්ද්‍රියං; මනින්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජති. සො ඉමිනා අරියෙන ඉන්ද්‍රියසංවරෙන සමන්නාගතො අජ්ඣත්තං අබ්‍යාසෙකසුඛං පටිසංවෙදෙති.

‘‘සො අභික්කන්තෙ පටික්කන්තෙ සම්පජානකාරී හොති, ආලොකිතෙ විලොකිතෙ සම්පජානකාරී හොති, සමිඤ්ජිතෙ පසාරිතෙ සම්පජානකාරී හොති, සඞ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණෙ සම්පජානකාරී හොති, අසිතෙ පීතෙ ඛායිතෙ සායිතෙ සම්පජානකාරී හොති, උච්චාරපස්සාවකම්මෙ සම්පජානකාරී හොති, ගතෙ ඨිතෙ නිසින්නෙ සුත්තෙ ජාගරිතෙ භාසිතෙ තුණ්හීභාවෙ සම්පජානකාරී හොති .

‘‘සො ඉමිනා ච අරියෙන සීලක්ඛන්ධෙන සමන්නාගතො, (ඉමාය ච අරියාය සන්තුට්ඨියා සමන්නාගතො,) [( ) නත්ථි සී.ස්‍යා. පොත්ථකෙසු. ම. නි. 1.296; ම. නි. 2.13 පස්සිතබ්බං] ඉමිනා ච අරියෙන ඉන්ද්‍රියසංවරෙන සමන්නාගතො, ඉමිනා ච අරියෙන සතිසම්පජඤ්ඤෙන සමන්නාගතො [සමන්නාගතො. සො (ක.)] විවිත්තං සෙනාසනං භජති අරඤ්ඤං රුක්ඛමූලං පබ්බතං කන්දරං ගිරිගුහං සුසානං වනපත්ථං අබ්භොකාසං පලාලපුඤ්ජං. සො

පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො නිසීදති පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා. සො අභිජ්ඣං ලොකෙ පහාය විගතාභිජ්ඣෙන චෙතසා විහරති, අභිජ්ඣාය චිත්තං පරිසොධෙති. බ්‍යාපාදපදොසං පහාය අබ්‍යාපන්නචිත්තො විහරති සබ්බපාණභූතහිතානුකම්පී, බ්‍යාපාදපදොසා චිත්තං පරිසොධෙති. ථිනමිද්ධං පහාය විගතථිනමිද්ධො විහරති ආලොකසඤ්ඤී සතො සම්පජානො, ථිනමිද්ධා චිත්තං පරිසොධෙති. උද්ධච්චකුක්කුච්චං පහාය අනුද්ධතො විහරති අජ්ඣත්තං වූපසන්තචිත්තො, උද්ධච්චකුක්කුච්චා චිත්තං පරිසොධෙති. විචිකිච්ඡං පහාය තිණ්ණවිචිකිච්ඡො විහරති අකථංකථී කුසලෙසු ධම්මෙසු, විචිකිච්ඡාය චිත්තං පරිසොධෙති. සො ඉමෙ පඤ්ච නීවරණෙ පහාය චෙතසො උපක්කිලෙසෙ පඤ්ඤාය දුබ්බලීකරණෙ විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති.

“සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ පරිසුද්ධෙ පරියොදාතෙ අනඞ්ගණෙ විගතූපක්කිලෙසෙ මුදුභූතෙ කම්මනියෙ ඨිතෙ ආනෙඤ්ජප්පත්තෙ පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිඤාණාය…පෙ…. සත්තානං චුතූපපාතඤාණාය…පෙ…. (සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ පරිසුද්ධෙ පරියොදාතෙ අනඞ්ගණෙ විගතූපක්කිලෙසෙ මුදුභූතෙ කම්මනියෙ ඨිතෙ ආනෙඤ්ජප්පත්තෙ) ආසවානං ඛයඤාණාය චිත්තං අභිනින්නාමෙති. සො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං දුක්ඛසමුදයො’ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං දුක්ඛනිරොධො’ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. ‘ඉමෙ ආසවා’ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං ආසවසමුදයො’ති යථාභූතං පජානාති , ‘අයං ආසවනිරොධො’ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං ආසවනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති.

“තස්ස එවං ජානතො එවං පස්සතො කාමාසවාපි චිත්තං විමුච්චති, භවාසවාපි චිත්තං විමුච්චති, අවිජ්ජාසවාපි චිත්තං විමුච්චති; විමුත්තස්මිං විමුත්තමිති ඤාණං හොති. ‘ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායා’ති පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නෙවත්තන්තපො හොති නාත්තපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො න පරන්තපො න පරපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො. සො න අත්තන්තපො න පරන්තපො දිට්ඨෙව ධම්මෙ නිච්ඡාතො නිබ්බුතො සීතීභූතො සුඛප්පටිසංවෙදී බ්‍රහ්මභූතෙන අත්තනා විහරති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි”න්ති. අට්ඨමං.

9. තණ්හාසුත්තං

199. භගවා එතදවොච – “තණ්හං වො, භික්ඛවෙ, දෙසෙස්සාමි ජාලිනිං සරිතං විසටං විසත්තිකං, යාය අයං ලොකො උද්ධස්තො පරියොනද්ධො තන්තාකුලකජාතො ගුලාගුණ්ඨිකජාතො [කුලාගුණ්ඨිකජාතො (සී. ස්‍යා. කං. පී.) අ. නි. අට්ඨ. 2.4.199] මුඤ්ජපබ්බජභූතො අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං සංසාරං නාතිවත්තති. තං සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී”ති. “එවං, භන්තෙ”ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

“කතමා ච සා, භික්ඛවෙ, තණ්හා ජාලිනී සරිතා විසටා විසත්තිකා, යාය අයං ලොකො උද්ධස්තො පරියොනද්ධො තන්තාකුලකජාතො ගුලාගුණ්ඨිකජාතො මුඤ්ජපබ්බජභූතො අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං සංසාරං නාතිවත්තති ? අට්ඨාරස ඛො පනිමානි, භික්ඛවෙ, තණ්හාවිචරිතානි අජ්ඣත්තිකස්ස උපාදාය, අට්ඨාරස තණ්හාවිචරිතානි බාහිරස්ස උපාදාය.

“කතමානි අට්ඨාරස තණ්හාවිචරිතානි අජ්ඣත්තිකස්ස උපාදාය? අස්මීති, භික්ඛවෙ, සති ඉත්ථස්මීති හොති, එවංස්මීති [එවමස්මි (සී.), එවස්මි (ස්‍යා. කං. පී.) විභ. 973 පස්සිතබ්බං] හොති, අඤ්ඤථාස්මීති හොති, අසස්මීති හොති, සතස්මීති හොති, සන්ති හොති, ඉත්ථං සන්ති හොති, එවං සන්ති හොති, අඤ්ඤථා සන්ති හොති, අපිහං [අපිහ (සී. පී.), අපි (ස්‍යා. කං.)] සන්ති හොති, අපිහං [අපි (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] ඉත්ථං සන්ති හොති, අපිහං [අපි (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] එවං සන්ති හොති, අපිහං [අපි (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] අඤ්ඤථා සන්ති හොති , භවිස්සන්ති හොති, ඉත්ථං භවිස්සන්ති හොති, එවං භවිස්සන්ති හොති, අඤ්ඤථා භවිස්සන්ති හොති. ඉමානි අට්ඨාරස තණ්හාවිචරිතානි අජ්ඣත්තිකස්ස උපාදාය.

“කතමානි අට්ඨාරස තණ්හාවිචරිතානි බාහිරස්ස උපාදාය? ඉමිනාස්මීති, භික්ඛවෙ, සති ඉමිනා ඉත්ථස්මීති හොති, ඉමිනා එවංස්මීති හොති, ඉමිනා අඤ්ඤථාස්මීති හොති, ඉමිනා අසස්මීති හොති, ඉමිනා සතස්මීති හොති, ඉමිනා සන්ති හොති, ඉමිනා ඉත්ථං සන්ති හොති, ඉමිනා එවං සන්ති හොති, ඉමිනා අඤ්ඤථා සන්ති හොති, ඉමිනා අපිහං සන්ති හොති, ඉමිනා අපිහං ඉත්ථං සන්ති හොති, ඉමිනා අපිහං එවං සන්ති හොති, ඉමිනා අපිහං අඤ්ඤථා සන්ති හොති, ඉමිනා භවිස්සන්ති හොති, ඉමිනා ඉත්ථං භවිස්සන්ති හොති, ඉමිනා එවං භවිස්සන්ති හොති, ඉමිනා අඤ්ඤථා භවිස්සන්ති හොති. ඉමානි අට්ඨාරස තණ්හාවිචරිතානි බාහිරස්ස උපාදාය.

“ඉති අට්ඨාරස තණ්හාවිචරිතානි අජ්ඣත්තිකස්ස උපාදාය, අට්ඨාරස තණ්හාවිචරිතානි බාහිරස්ස උපාදාය. ඉමානි වුච්චන්ති, භික්ඛවෙ, ඡත්තිංස තණ්හාවිචරිතානි. ඉති එවරූපානි අතීතානි ඡත්තිංස තණ්හාවිචරිතානි, අනාගතානි ඡත්තිංස තණ්හාවිචරිතානි , පච්චුප්පන්නානි ඡත්තිංස තණ්හාවිචරිතානි. එවං අට්ඨසතං තණ්හාවිචරිතං හොන්ති.

“අයං ඛො සා, භික්ඛවෙ, තණ්හා ජාලිනී සරිතා විසටා විසත්තිකා, යාය අයං ලොකො උද්ධස්තො පරියොනද්ධො තන්තාකුලකජාතො ගුලාගුණ්ඨිකජාතො මුඤ්ජපබ්බජභූතො අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං සංසාරං නාතිවත්තතී”ති. නවමං.

10. පෙමසුත්තං

200. ‘‘චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, (පෙමානි) [( ) නත්ථි සී.ස්‍යා. කං. පී. පොත්ථකෙසු] ජායන්ති. කතමානි චත්තාරි? පෙමා පෙමං ජායති, පෙමා දොසො ජායති, දොසා පෙමං ජායති, දොසා දොසො ජායති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පෙමා පෙමං ජායති? ඉධ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පුග්ගලස්ස ඉට්ඨො හොති කන්තො මනාපො. තං පරෙ ඉට්ඨෙන කන්තෙන මනාපෙන සමුදාචරන්ති. තස්ස එවං හොති – ‘යො ඛො ම්‍යායං පුග්ගලො ඉට්ඨො කන්තො මනාපො, තං පරෙ ඉට්ඨෙන කන්තෙන මනාපෙන සමුදාචරන්තී’ති . සො තෙසු පෙමං ජනෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පෙමා පෙමං ජායති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පෙමා දොසො ජායති? ඉධ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පුග්ගලස්ස ඉට්ඨො හොති කන්තො මනාපො. තං පරෙ අනිට්ඨෙන අකන්තෙන අමනාපෙන සමුදාචරන්ති. තස්ස එවං හොති – ‘යො ඛො ම්‍යායං පුග්ගලො ඉට්ඨො කන්තො මනාපො, තං පරෙ අනිට්ඨෙන අකන්තෙන අමනාපෙන සමුදාචරන්තී’ති. සො තෙසු දොසං ජනෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පෙමා දොසො ජායති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, දොසා පෙමං ජායති? ඉධ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පුග්ගලස්ස අනිට්ඨො හොති අකන්තො අමනාපො. තං පරෙ අනිට්ඨෙන අකන්තෙන අමනාපෙන සමුදාචරන්ති. තස්ස එවං හොති – ‘යො ඛො ම්‍යායං පුග්ගලො අනිට්ඨො අකන්තො අමනාපො, තං පරෙ අනිට්ඨෙන අකන්තෙන අමනාපෙන සමුදාචරන්තී’ති. සො තෙසු පෙමං ජනෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, දොසා පෙමං ජායති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, දොසා දොසො ජායති? ඉධ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පුග්ගලස්ස අනිට්ඨො හොති අකන්තො අමනාපො . තං පරෙ ඉට්ඨෙන කන්තෙන මනාපෙන සමුදාචරන්ති. තස්ස එවං හොති – ‘යො ඛො ම්‍යායං පුග්ගලො අනිට්ඨො අකන්තො අමනාපො, තං පරෙ ඉට්ඨෙන කන්තෙන මනාපෙන සමුදාචරන්තී’ති. සො තෙසු දොසං ජනෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, දොසා දොසො ජායති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි පෙමානි ජායන්ති.

‘‘යස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති, යම්පිස්ස පෙමා පෙමං ජායති තම්පිස්ස තස්මිං සමයෙ න හොති, යොපිස්ස පෙමා දොසො ජායති සොපිස්ස තස්මිං සමයෙ න හොති, යම්පිස්ස දොසා පෙමං ජායති තම්පිස්ස තස්මිං සමයෙ න හොති, යොපිස්ස දොසා දොසො ජායති සොපිස්ස තස්මිං සමයෙ න හොති.

‘‘යස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ භික්ඛු විතක්කවිචාරානං වූපසමා…පෙ…. දුතියං ඣානං…පෙ…. තතියං ඣානං…පෙ…. චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති, යම්පිස්ස පෙමා පෙමං ජායති තම්පිස්ස තස්මිං සමයෙ න හොති, යොපිස්ස පෙමා දොසො ජායති සොපිස්ස තස්මිං සමයෙ න හොති, යම්පිස්ස දොසා පෙමං ජායති තම්පිස්ස තස්මිං සමයෙ න හොති, යොපිස්ස දොසා දොසො ජායති සොපිස්ස තස්මිං සමයෙ න හොති.

‘‘යස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති, යම්පිස්ස පෙමා පෙමං ජායති තම්පිස්ස පහීනං හොති උච්ඡින්නමූලං තාලාවත්ථුකතං අනභාවංකතං ආයතිං අනුප්පාදධම්මං, යොපිස්ස පෙමා දොසො ජායති සොපිස්ස පහීනො හොති උච්ඡින්නමූලො තාලාවත්ථුකතො අනභාවංකතො ආයතිං අනුප්පාදධම්මො, යම්පිස්ස දොසා පෙමං ජායති තම්පිස්ස පහීනං හොති උච්ඡින්නමූලං තාලාවත්ථුකතං අනභාවංකතං ආයතිං අනුප්පාදධම්මං, යොපිස්ස දොසා දොසො ජායති සොපිස්ස පහීනො හොති උච්ඡින්නමූලො තාලාවත්ථුකතො අනභාවංකතො ආයතිං අනුප්පාදධම්මො. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, භික්ඛු නෙව උස්සෙනෙති න පටිසෙනෙති [න පටිස්සෙනෙති (සී. පී.)] න ධූපායති න පජ්ජලති න සම්පජ්ඣායති [න අපජ්ඣායති (සී.), න පජ්ඣායති (ස්‍යා. කං. පී.)].

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු උස්සෙනෙති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු රූපං අත්තතො සමනුපස්සති, රූපවන්තං වා අත්තානං, අත්තනි වා රූපං, රූපස්මිං වා අත්තානං; වෙදනං අත්තතො සමනුපස්සති, වෙදනාවන්තං වා අත්තානං , අත්තනි වා වෙදනං, වෙදනාය වා අත්තානං; සඤ්ඤං අත්තතො සමනුපස්සති, සඤ්ඤාවන්තං වා අත්තානං, අත්තනි වා සඤ්ඤං, සඤ්ඤාය වා අත්තානං; සඞ්ඛාරෙ අත්තතො සමනුපස්සති, සඞ්ඛාරවන්තං වා අත්තානං, අත්තනි වා සඞ්ඛාරෙ, සඞ්ඛාරෙසු වා අත්තානං; විඤ්ඤාණං අත්තතො සමනුපස්සති, විඤ්ඤාණවන්තං වා අත්තානං, අත්තනි වා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණස්මිං වා අත්තානං. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු උස්සෙනෙති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න උස්සෙනෙති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න රූපං අත්තතො සමනුපස්සති, න රූපවන්තං වා අත්තානං, න අත්තනි වා රූපං, න රූපස්මිං වා අත්තානං; න වෙදනං අත්තතො සමනුපස්සති, න වෙදනාවන්තං වා අත්තානං, න අත්තනි වා වෙදනං, න වෙදනාය වා අත්තානං; න සඤ්ඤං අත්තතො සමනුපස්සති, න සඤ්ඤාවන්තං වා අත්තානං, න අත්තනි වා සඤ්ඤං , න සඤ්ඤාය වා අත්තානං; න සඞ්ඛාරෙ අත්තතො සමනුපස්සති, න සඞ්ඛාරවන්තං වා අත්තානං, න අත්තනි වා සඞ්ඛාරෙ, න සඞ්ඛාරෙසු වා අත්තානං; න විඤ්ඤාණං අත්තතො

සමනුපස්සති, න විඤ්ඤාණවන්තං වා අත්තානං, න අත්තනි වා විඤ්ඤාණං, න විඤ්ඤාණස්මිං වා අත්තානං. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න උස්සෙනෙති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පටිසෙනෙති? ඉධ , භික්ඛවෙ, භික්ඛු අක්කොසන්තං පච්චක්කොසති, රොසන්තං පටිරොසති, භණ්ඩන්තං පටිභණ්ඩති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පටිසෙනෙති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න පටිසෙනෙති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අක්කොසන්තං න පච්චක්කොසති, රොසන්තං න පටිරොසති, භණ්ඩන්තං න පටිභණ්ඩති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න පටිසෙනෙති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධූපායති? අස්මීති, භික්ඛවෙ, සති ඉත්ථස්මීති හොති, එවංස්මීති හොති, අඤ්ඤථාස්මීති හොති, අසස්මීති හොති, සතස්මීති හොති, සන්ති හොති, ඉත්ථං සන්ති හොති, එවං සන්ති හොති, අඤ්ඤථා සන්ති හොති, අපිහං සන්ති හොති, අපිහං ඉත්ථං සන්ති හොති, අපිහං එවං සන්ති හොති, අපිහං අඤ්ඤථා සන්ති හොති, භවිස්සන්ති හොති, ඉත්ථං භවිස්සන්ති හොති, එවං භවිස්සන්ති හොති, අඤ්ඤථා භවිස්සන්ති හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධූපායති.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, භික්ඛු න ධූපායති? අස්මීති, භික්ඛවෙ, අසති ඉත්ථස්මීති න හොති, එවංස්මීති න හොති, අඤ්ඤථාස්මීති න හොති, අසස්මීති න හොති, සතස්මීති න හොති, සන්ති න හොති, ඉත්ථං සන්ති න හොති, එවං සන්ති න හොති, අඤ්ඤථා සන්ති න හොති, අපිහං සන්ති න හොති, අපිහං ඉත්ථං සන්ති න හොති, අපිහං එවං සන්ති න හොති, අපිහං අඤ්ඤථා සන්ති න හොති, භවිස්සන්ති න හොති, ඉත්ථං භවිස්සන්ති න හොති, එවං භවිස්සන්ති න හොති, අඤ්ඤථා භවිස්සන්ති න හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න ධූපායති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පජ්ජලති? ඉමිනා අස්මීති, භික්ඛවෙ, සති ඉමිනා ඉත්ථස්මීති හොති, ඉමිනා එවංස්මීති හොති, ඉමිනා අඤ්ඤථාස්මීති හොති, ඉමිනා අසස්මීති හොති, ඉමිනා සතස්මීති හොති, ඉමිනා සන්ති හොති, ඉමිනා ඉත්ථං සන්ති හොති, ඉමිනා එවං සන්ති හොති, ඉමිනා අඤ්ඤථා සන්ති හොති, ඉමිනා අපිහං සන්ති හොති, ඉමිනා අපිහං ඉත්ථං සන්ති හොති, ඉමිනා අපිහං එවං සන්ති හොති, ඉමිනා අපිහං අඤ්ඤථා සන්ති හොති, ඉමිනා භවිස්සන්ති හොති, ඉමිනා ඉත්ථං භවිස්සන්ති හොති, ඉමිනා එවං භවිස්සන්ති හොති, ඉමිනා අඤ්ඤථා භවිස්සන්ති හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පජ්ජලති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න පජ්ජලති? ඉමිනා අස්මීති, භික්ඛවෙ, අසති ඉමිනා ඉත්ථස්මීති න හොති, ඉමිනා එවංස්මීති න හොති, ඉමිනා අඤ්ඤථාස්මීති න හොති, ඉමිනා අසස්මීති න හොති, ඉමිනා සතස්මීති න හොති, ඉමිනා සන්ති න හොති, ඉමිනා ඉත්ථං සන්ති න හොති, ඉමිනා එවං සන්ති න හොති, ඉමිනා අඤ්ඤථා සන්ති න හොති, ඉමිනා අපිහං සන්ති න හොති, ඉමිනා අපිහං ඉත්ථං සන්ති න හොති, ඉමිනා අපිහං එවං සන්ති න හොති, ඉමිනා අපිහං අඤ්ඤථා සන්ති න හොති, ඉමිනා භවිස්සන්ති න හොති, ඉමිනා ඉත්ථං භවිස්සන්ති න හොති, ඉමිනා එවං භවිස්සන්ති න හොති, ඉමිනා අඤ්ඤථා භවිස්සන්ති න හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න පජ්ජලති.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, භික්ඛු සම්පජ්ඣායති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො අස්මිමානො පහීනො න හොති උච්ඡින්නමූලො තාලාවත්ථුකතො අනභාවංකතො ආයතිං අනුප්පාදධම්මො. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සම්පජ්ඣායති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න සම්පජ්ඣායති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො අස්මිමානො පහීනො හොති උච්ඡින්නමූලො තාලාවත්ථුකතො අනභාවංකතො ආයතිං අනුප්පාදධම්මො. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න සම්පජ්ඣායතී’’ති. දසමං.

මහාවග්ගො පඤ්චමො.

තස්සුද්දානං –

සොතානුගතං ඨානං, භද්දිය සාමුගිය වප්ප සාළ්හා ච;
මල්ලික අත්තන්තාපො, තණ්හා පෙමෙන ච දසා තෙති.

චතුත්ථමහාපණ්ණාසකං සමත්තං.

5. පඤ්චමපණ්ණාසකං

(21) 1. සප්පුරිසවග්ගො

1. සික්ඛාපදසුත්තං

201. ‘‘අසප්පුරිසඤ්ච වො, භික්ඛවෙ, දෙසෙස්සාමි, අසප්පුරිසෙන අසප්පුරිසතරඤ්ච; සප්පුරිසඤ්ච, සප්පුරිසෙන සප්පුරිසතරඤ්ච. තං සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පාණාතිපාතී හොති, අදින්නාදායී හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරී හොති, මුසාවාදී හොති, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨායී හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසෙන අසප්පුරිසතරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අත්තනා ච පාණාතිපාතී හොති, පරඤ්ච පාණාතිපාතෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච අදින්නාදායී හොති, පරඤ්ච අදින්නාදානෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච කාමෙසුමිච්ඡාචාරී හොති, පරඤ්ච කාමෙසුමිච්ඡාචාරෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච මුසාවාදී හොති, පරඤ්ච මුසාවාදෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨායී හොති, පරඤ්ච සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානෙ සමාදපෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසෙන අසප්පුරිසතරො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති, මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතො හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසෙන සප්පුරිසතරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අත්තනා ච පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච පාණාතිපාතා වෙරමණියා සමාදපෙති; අත්තනා ච අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච අදින්නාදානා වෙරමණියා සමාදපෙති; අත්තනා ච කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච කාමෙසුමිච්ඡාචාරා වෙරමණියා සමාදපෙති; අත්තනා ච මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච මුසාවාදා වෙරමණියා සමාදපෙති; අත්තනා ච සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා වෙරමණියා සමාදපෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසෙන සප්පුරිසතරො’’ති [පු. ප. 135]. පඨමං.

2. අස්සද්ධසුත්තං

202. ‘‘අසප්පුරිසඤ්ච වො, භික්ඛවෙ, දෙසෙස්සාමි, අසප්පුරිසෙන අසප්පුරිසතරඤ්ච; සප්පුරිසඤ්ච, සප්පුරිසෙන සප්පුරිසතරඤ්ච. තං සුණාථ…පෙ.….

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අස්සද්ධො හොති, අහිරිකො හොති, අනොත්තප්පී හොති, අප්පස්සුතො හොති, කුසීතො හොති, මුට්ඨස්සති හොති, දුප්පඤ්ඤො හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසෙන අසප්පුරිසතරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අත්තනා ච අස්සද්ධො හොති, පරඤ්ච අස්සද්ධියෙ [අසද්ධාය (ක.)] සමාදපෙති; අත්තනා ච අහිරිකො හොති, පරඤ්ච අහිරිකතාය සමාදපෙති; අත්තනා ච අනොත්තප්පී හොති, පරඤ්ච අනොත්තප්පෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච අප්පස්සුතො හොති, පරඤ්ච අප්පස්සුතෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච කුසීතො හොති, පරඤ්ච කොසජ්ජෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච මුට්ඨස්සති හොති, පරඤ්ච මුට්ඨස්සච්චෙ [මුට්ඨසච්චෙ (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] සමාදපෙති; අත්තනා ච දුප්පඤ්ඤො හොති, පරඤ්ච දුප්පඤ්ඤතාය සමාදපෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසෙන අසප්පුරිසතරො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො සද්ධො හොති, හිරිමා හොති, ඔත්තප්පී හොති, බහුස්සුතො හොති, ආරද්ධවීරියො හොති, සතිමා හොති, පඤ්ඤවා හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසෙන සප්පුරිසතරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අත්තනා ච සද්ධාසම්පන්නො හොති, පරඤ්ච සද්ධාසම්පදාය සමාදපෙති ; අත්තනා ච හිරිමා හොති, පරඤ්ච හිරිමතාය [හිරිසම්පදාය (ක.)] සමාදපෙති; අත්තනා ච ඔත්තප්පී හොති, පරඤ්ච ඔත්තප්පෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච බහුස්සුතො හොති, පරඤ්ච බාහුසච්චෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච ආරද්ධවීරියො හොති, පරඤ්ච වීරියාරම්භෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච උපට්ඨිතස්සති හොති, පරඤ්ච සතිඋපට්ඨානෙ [සතිපට්ඨානෙ (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] සමාදපෙති; අත්තනා ච පඤ්ඤාසම්පන්නො හොති, පරඤ්ච පඤ්ඤාසම්පදාය සමාදපෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසෙන සප්පුරිසතරො’’ති. දුතියං.

3. සත්තකම්මසුත්තං

203. ''අසප්පුරිසඤ්ච වො, භික්ඛවෙ, දෙසෙස්සාමි, අසප්පුරිසෙන අසප්පුරිසතරඤ්ච ; සප්පුරිසඤ්ච, සප්පුරිසෙන සප්පුරිසතරඤ්ච. තං සුණාථ…පෙ…..

''කතමො ච, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පාණාතිපාතී හොති, අදින්නාදායී හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරී හොති, මුසාවාදී හොති, පිසුණවාචො හොති, ඵරුසවාචො හොති, සම්ඵප්පලාපී හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො.

''කතමො ච, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසෙන අසප්පුරිසතරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අත්තනා ච පාණාතිපාතී හොති, පරඤ්ච පාණාතිපාතෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච අදින්නාදායී හොති, පරඤ්ච අදින්නාදානෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච කාමෙසුමිච්ඡාචාරී හොති, පරඤ්ච කාමෙසුමිච්ඡාචාරෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච මුසාවාදී හොති, පරඤ්ච මුසාවාදෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච පිසුණවාචො හොති, පරඤ්ච පිසුණාය වාචාය සමාදපෙති; අත්තනා ච ඵරුසවාචො හොති, පරඤ්ච ඵරුසාය වාචාය සමාදපෙති; අත්තනා ච සම්ඵප්පලාපී හොති, පරඤ්ච සම්ඵප්පලාපෙ සමාදපෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසෙන අසප්පුරිසතරො.

''කතමො ච, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති, මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, පිසුණාය වාචාය පටිවිරතො හොති, ඵරුසාය වාචාය පටිවිරතො, හොති, සම්ඵප්පලාපා පටිවිරතො හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො.

''කතමො ච, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසෙන සප්පුරිසතරො? ඉධ භික්ඛවෙ, එකච්චො අත්තනා ච පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච පාණාතිපාතා වෙරමණියා සමාදපෙති; අත්තනා ච අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච අදින්නාදානා වෙරමණියා සමාදපෙති; අත්තනා ච කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච කාමෙසුමිච්ඡාචාරා වෙරමණියා සමාදපෙති; අත්තනා ච මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච මුසාවාදා වෙරමණියා සමාදපෙති; අත්තනා ච පිසුණාය වාචාය පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච පිසුණාය වාචාය වෙරමණියා සමාදපෙති; අත්තනා ච ඵරුසාය වාචාය පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච ඵරුසාය වාචාය වෙරමණියා සමාදපෙති; අත්තනා ච සම්ඵප්පලාපා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච සම්ඵප්පලාපා වෙරමණියා සමාදපෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසෙන සප්පුරිසතරො''ති. තතියං.

4. දසකම්මසුත්තං

204. ''අසප්පුරිසඤ්ච වො, භික්ඛවෙ, දෙසෙස්සාමි, අසප්පුරිසෙන අසප්පුරිසතරඤ්ච ; සප්පුරිසඤ්ච, සප්පුරිසෙන සප්පුරිසතරඤ්ච. තං සුණාථ…පෙ…..

''කතමො ච, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පාණාතිපාතී හොති, අදින්නාදායී හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරී හොති, මුසාවාදී හොති, පිසුණවාචො හොති, ඵරුසවාචො හොති, සම්ඵප්පලාපී හොති, අභිජ්ඣාලු හොති, බ්‍යාපන්නචිත්තො හොති, මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො.

''කතමො ච, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසෙන අසප්පුරිසතරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අත්තනා ච පාණාතිපාතී හොති, පරඤ්ච පාණාතිපාතෙ සමාදපෙති…පෙ…. අත්තනා ච අභිජ්ඣාලු හොති, පරඤ්ච අභිජ්ඣාය සමාදපෙති; අත්තනා ච බ්‍යාපන්නචිත්තො හොති, පරඤ්ච බ්‍යාපාදෙ සමාදපෙති, අත්තනා ච මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති, පරඤ්ච මිච්ඡාදිට්ඨියා සමාදපෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසෙන අසප්පුරිසතරො.

''කතමො ච, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො ? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති…පෙ…. අනභිජ්ඣාලු හොති, අබ්‍යාපන්නචිත්තො හොති, සම්මාදිට්ඨිකො හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො.

''කතමො ච, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසෙන සප්පුරිසතරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අත්තනා ච පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච පාණාතිපාතා වෙරමණියා සමාදපෙති…පෙ…. අත්තනා ච අනභිජ්ඣාලු හොති, පරඤ්ච අනභිජ්ඣාය සමාදපෙති; අත්තනා ච අබ්‍යාපන්නචිත්තො හොති, පරඤ්ච අබ්‍යාපාදෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච සම්මාදිට්ඨිකො හොති, පරඤ්ච සම්මාදිට්ඨියා සමාදපෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසෙන සප්පුරිසතරො''ති. චතුත්ථං.

5. අට්ඨඞ්ගිකසුත්තං

205. ''අසප්පුරිසඤ්ච වො, භික්ඛවෙ, දෙසෙස්සාමි, අසප්පුරිසෙන අසප්පුරිසතරඤ්ච; සප්පුරිසඤ්ච, සප්පුරිසෙන සප්පුරිසතරඤ්ච. තං සුණාථ…පෙ…..

''කතමො ච, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති, මිච්ඡාසඞ්කප්පො හොති, මිච්ඡාවාචො හොති, මිච්ඡාකම්මන්තො හොති, මිච්ඡාආජීවො හොති, මිච්ඡාවායාමො හොති, මිච්ඡාසති හොති, මිච්ඡාසමාධි හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසෙන අසප්පුරිසතරො? ඉධ භික්ඛවෙ, එකච්චො අත්තනා ච මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති, පරඤ්ච මිච්ඡාදිට්ඨියා සමාදපෙති; අත්තනා ච මිච්ඡාසඞ්කප්පො හොති, පරඤ්ච මිච්ඡාසඞ්කප්පෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච මිච්ඡාවාචො හොති, පරඤ්ච මිච්ඡාවාචාය සමාදපෙති; අත්තනා ච මිච්ඡාකම්මන්තො හොති, පරඤ්ච මිච්ඡාකම්මන්තෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච මිච්ඡාආජීවො හොති, පරඤ්ච මිච්ඡාආජීවෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච මිච්ඡාවායාමො හොති, පරඤ්ච මිච්ඡාවායාමෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච මිච්ඡාසති හොති, පරඤ්ච මිච්ඡාසතියා සමාදපෙති; අත්තනා ච මිච්ඡාසමාධි හොති, පරඤ්ච මිච්ඡාසමාධිම්හි සමාදපෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසෙන අසප්පුරිසතරො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො සම්මාදිට්ඨිකො හොති, සම්මාසඞ්කප්පො හොති, සම්මාවාචො හොති, සම්මාකම්මන්තො හොති, සම්මාආජීවො හොති, සම්මාවායාමො හොති, සම්මාසති හොති, සම්මාසමාධි හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසෙන සප්පුරිසතරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අත්තනා ච සම්මාදිට්ඨිකො හොති, පරඤ්ච සම්මාදිට්ඨියා සමාදපෙති; අත්තනා ච සම්මාසඞ්කප්පො හොති, පරඤ්ච සම්මාසඞ්කප්පෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච සම්මාවාචො හොති, පරඤ්ච සම්මාවාචාය සමාදපෙති; අත්තනා ච සම්මාකම්මන්තො හොති, පරඤ්ච සම්මාකම්මන්තෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච සම්මාආජීවො හොති, පරඤ්ච සම්මාආජීවෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච සම්මාවායාමො හොති, පරඤ්ච සම්මාවායාමෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච සම්මාසති හොති, පරඤ්ච සම්මාසතියා සමාදපෙති; අත්තනා ච සම්මාසමාධි හොති, පරඤ්ච සම්මාසමාධිම්හි සමාදපෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසෙන සප්පුරිසතරො’’ති. පඤ්චමං.

6. දසමග්ගසුත්තං

206. ‘‘අසප්පුරිසඤ්ච වො, භික්ඛවෙ, දෙසෙස්සාමි, අසප්පුරිසෙන අසප්පුරිසතරඤ්ච; සප්පුරිසඤ්ච, සප්පුරිසෙන සප්පුරිසතරඤ්ච. තං සුණාථ…පෙ…. .

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො? ඉධ , භික්ඛවෙ, එකච්චො මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති …පෙ…. මිච්ඡාඤාණී හොති, මිච්ඡාවිමුත්ති හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසෙන අසප්පුරිසතරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අත්තනා ච මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති, පරඤ්ච මිච්ඡාදිට්ඨියා සමාදපෙති…පෙ…. අත්තනා ච මිච්ඡාඤාණී හොති, පරඤ්ච මිච්ඡාඤාණෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච මිච්ඡාවිමුත්ති හොති, පරඤ්ච මිච්ඡාවිමුත්තියා සමාදපෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසෙන අසප්පුරිසතරො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො සම්මාදිට්ඨිකො හොති…පෙ…. සම්මාඤාණී හොති, සම්මාවිමුත්ති හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසෙන සප්පුරිසතරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අත්තනා ච සම්මාදිට්ඨිකො හොති, පරඤ්ච සම්මාදිට්ඨියා සමාදපෙති…පෙ…. අත්තනා ච සම්මාඤාණී හොති, පරඤ්ච සම්මාඤාණෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච සම්මාවිමුත්ති හොති, පරඤ්ච සම්මාවිමුත්තියා සමාදපෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසෙන සප්පුරිසතරො’’ති. ඡට්ඨං.

7. පඨමපාපධම්මසුත්තං

207. ‘‘පාපඤ්ච වො, භික්ඛවෙ, දෙසෙස්සාමි, පාපෙන පාපතරඤ්ච; කල්‍යාණඤ්ච, කල්‍යාණෙන කල්‍යාණතරඤ්ච. තං සුණාථ…පෙ…..

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පාපො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පාණාතිපාතී හොති…පෙ…. මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පාපො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පාපෙන පාපතරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අත්තනා ච පාණාතිපාතී හොති, පරඤ්ච පාණාතිපාතෙ සමාදපෙති…පෙ…. අත්තනා ච මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති, පරඤ්ච මිච්ඡාදිට්ඨියා සමාදපෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පාපෙන පාපතරො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, කල්‍යාණො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති…පෙ…. සම්මාදිට්ඨිකො හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කල්‍යාණො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, කල්‍යාණෙන කල්‍යාණතරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අත්තනා ච පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච පාණාතිපාතා වෙරමණියා සමාදපෙති…පෙ…. අත්තනා ච සම්මාදිට්ඨිකො හොති, පරඤ්ච සම්මාදිට්ඨියා සමාදපෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කල්‍යාණෙන කල්‍යාණතරො’’ති. සත්තමං.

8. දුතියපාපධම්මසුත්තං

208. ‘‘පාපඤ්ච වො, භික්ඛවෙ, දෙසෙස්සාමි, පාපෙන පාපතරඤ්ච; කල්‍යාණඤ්ච, කල්‍යාණෙන කල්‍යාණතරඤ්ච. තං සුණාථ, සාධුකං මනසිකරොථ; භාසිස්සාමී’’ති. එවං…පෙ…. එතදවොච –

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පාපො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති…පෙ…. මිච්ඡාඤාණී හොති, මිච්ඡාවිමුත්ති හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පාපො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පාපෙන පාපතරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අත්තනා ච මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති, පරඤ්ච මිච්ඡාදිට්ඨියා සමාදපෙති…පෙ…. අත්තනා ච මිච්ඡාඤාණී හොති, පරඤ්ච මිච්ඡාඤාණෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච මිච්ඡාවිමුත්ති හොති, පරඤ්ච මිච්ඡාවිමුත්තියා සමාදපෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පාපෙන පාපතරො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, කල්‍යාණො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො සම්මාදිට්ඨිකො හොති …පෙ…. සම්මාඤාණී හොති, සම්මාවිමුත්ති හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කල්‍යාණො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, කල්‍යාණෙන කල්‍යාණතරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අත්තනා ච සම්මාදිට්ඨිකො හොති, පරඤ්ච සම්මාදිට්ඨියා සමාදපෙති…පෙ…. අත්තනා ච සම්මාඤාණී හොති , පරඤ්ච සම්මාඤාණෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච සම්මාවිමුත්ති හොති, පරඤ්ච සම්මාවිමුත්තියා සමාදපෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කල්‍යාණෙන කල්‍යාණතරො’’ති. අට්ඨමං.

9. තතියපාපධම්මසුත්තං

209. ‘‘පාපධම්මඤ්ච වො, භික්ඛවෙ, දෙසෙස්සාමි, පාපධම්මෙන පාපධම්මතරඤ්ච; කල්‍යාණධම්මඤ්ච, කල්‍යාණධම්මෙන කල්‍යාණධම්මතරඤ්ච. තං සුණාථ…පෙ…..

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පාපධම්මො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පාණාතිපාතී හොති…පෙ…. මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පාපධම්මො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පාපධම්මෙන පාපධම්මතරො? ඉධ භික්ඛවෙ, එකච්චො අත්තනා ච පාණාතිපාතී හොති, පරඤ්ච පාණාතිපාතෙ සමාදපෙති…පෙ…. අත්තනා ච මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති, පරඤ්ච මිච්ඡාදිට්ඨියා සමාදපෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පාපධම්මෙන පාපධම්මතරො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, කල්‍යාණධම්මො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති…පෙ…. සම්මාදිට්ඨිකො හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කල්‍යාණධම්මො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, කල්‍යාණධම්මෙන කල්‍යාණධම්මතරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අත්තනා ච පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච පාණාතිපාතා වෙරමණියා සමාදපෙති…පෙ…. අත්තනා ච සම්මාදිට්ඨිකො හොති, පරඤ්ච සම්මාදිට්ඨියා සමාදපෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කල්‍යාණධම්මෙන කල්‍යාණධම්මතරො’’ති. නවමං.

10. චතුත්ථපාපධම්මසුත්තං

210. ‘‘පාපධම්මඤ්ච වො, භික්ඛවෙ, දෙසෙස්සාමි, පාපධම්මෙන පාපධම්මතරඤ්ච; කල්‍යාණධම්මඤ්ච, කල්‍යාණධම්මෙන කල්‍යාණධම්මතරඤ්ච. තං සුණාථ…පෙ…..

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පාපධම්මො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති…පෙ…. මිච්ඡාඤාණී හොති, මිච්ඡාවිමුත්ති හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පාපධම්මො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පාපධම්මෙන පාපධම්මතරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අත්තනා ච මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති, පරඤ්ච මිච්ඡාදිට්ඨියා සමාදපෙති…පෙ…. අත්තනා ච මිච්ඡාඤාණී හොති, පරඤ්ච මිච්ඡාඤාණෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච මිච්ඡාවිමුත්ති හොති, පරඤ්ච මිච්ඡාවිමුත්තියා සමාදපෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පාපධම්මෙන පාපධම්මතරො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, කල්‍යාණධම්මො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො සම්මාදිට්ඨිකො හොති…පෙ…. සම්මාඤාණී හොති, සම්මාවිමුත්ති හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කල්‍යාණධම්මො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, කල්‍යාණධම්මෙන කල්‍යාණධම්මතරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අත්තනා ච සම්මාදිට්ඨිකො හොති, පරඤ්ච සම්මාදිට්ඨියා සමාදපෙති…පෙ…. අත්තනා ච සම්මාඤාණී හොති, පරඤ්ච සම්මාඤාණෙ සමාදපෙති; අත්තනා ච සම්මාවිමුත්ති හොති, පරඤ්ච සම්මාවිමුත්තියා සමාදපෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කල්‍යාණධම්මෙන කල්‍යාණධම්මතරො’’ති. දසමං.

සප්පුරිසවග්ගො පඨමො.

තස්සුද්දානං –

සික්ඛාපදඤ්ච අස්සද්ධං, සත්තකම්මං අථො ච දසකම්මං;
අට්ඨඞ්ගිකඤ්ච දසමග්ගං, ද්වෙ පාපධම්මා අපරෙ ද්වෙති.

(22) 2. පරිසාවග්ගො

1. පරිසාසුත්තං

211. ‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, පරිසදූසනා. කතමෙ චත්තාරො? භික්ඛු, භික්ඛවෙ [ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු (පී. ක.)], දුස්සීලො පාපධම්මො පරිසදූසනො; භික්ඛුනී, භික්ඛවෙ, දුස්සීලා පාපධම්මා පරිසදූසනා; උපාසකො, භික්ඛවෙ, දුස්සීලො පාපධම්මො පරිසදූසනො; උපාසිකා, භික්ඛවෙ, දුස්සීලා පාපධම්මා පරිසදූසනා. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පරිසදූසනා.

‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, පරිසසොභනා. කතමෙ චත්තාරො? භික්ඛු, භික්ඛවෙ, සීලවා කල්‍යාණධම්මො පරිසසොභනො ; භික්ඛුනී, භික්ඛවෙ, සීලවතී කල්‍යාණධම්මා පරිසසොභනා; උපාසකො, භික්ඛවෙ, සීලවා කල්‍යාණධම්මො පරිසසොභනො; උපාසිකා, භික්ඛවෙ, සීලවතී කල්‍යාණධම්මා පරිසසොභනා. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො පරිසසොභනා’’ති. පඨමං.

2. දිට්ඨිසුත්තං

212. ‘‘චතූහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ. කතමෙහි චතූහි? කායදුච්චරිතෙන, වචීදුච්චරිතෙන, මනොදුච්චරිතෙන, මිච්ඡාදිට්ඨියා – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ.

‘‘චතූහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ. කතමෙහි චතූහි ? කායසුචරිතෙන, වචීසුචරිතෙන, මනොසුචරිතෙන, සම්මාදිට්ඨියා – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ’’ති. දුතියං.

3. අකතඤ්ඤුතාසුත්තං

213. ‘‘චතූහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ. කතමෙහි චතූහි? කායදුච්චරිතෙන, වචීදුච්චරිතෙන, මනොදුච්චරිතෙන, අකතඤ්ඤුතා අකතවෙදිතා [අකතඤ්ඤුතාඅකතවෙදිතාය (සී.)] – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ.

‘‘චතූහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ. කතමෙහි චතූහි? කායසුචරිතෙන, වචීසුචරිතෙන, මනොසුචරිතෙන, කතඤ්ඤුතාකතවෙදිතා [කතඤ්ඤුතාකතවෙදිතාය (සී.)] – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ’’ති. තතියං.

4. පාණාතිපාතීසුත්තං

214. …පෙ.… පාණාතිපාතී හොති, අදින්නාදායී හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරී හොති, මුසාවාදී හොති…පෙ.… පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති, මුසාවාදා පටිවිරතො හොති. චතුත්ථං.

5. පඨමමග්ගසුත්තං

215. …පෙ.… මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති, මිච්ඡාසඞ්කප්පො හොති, මිච්ඡාවාචො හොති, මිච්ඡාකම්මන්තො හොති…පෙ.… සම්මාදිට්ඨිකො හොති, සම්මාසඞ්කප්පො හොති, සම්මාවාචො හොති, සම්මාකම්මන්තො හොති. පඤ්චමං.

6. දුතියමග්ගසුත්තං

216. …පෙ.… මිච්ඡාආජීවො හොති, මිච්ඡාවායාමො හොති, මිච්ඡාසති හොති, මිච්ඡාසමාධි හොති…පෙ.… සම්මාආජීවො හොති, සම්මාවායාමො හොති, සම්මාසති හොති, සම්මාසමාධි හොති. ඡට්ඨං.

7. පඨමවොහාරපථසුත්තං

217. …පෙ.… අදිට්ඨෙ දිට්ඨවාදී හොති, අසුතෙ සුතවාදී හොති, අමුතෙ මුතවාදී හොති, අවිඤ්ඤාතෙ විඤ්ඤාතවාදී හොති…පෙ.… අදිට්ඨෙ අදිට්ඨවාදී හොති, අසුතෙ අසුතවාදී හොති, අමුතෙ අමුතවාදී හොති, අවිඤ්ඤාතෙ අවිඤ්ඤාතවාදී හොති. සත්තමං.

8. දුතියවොහාරපථසුත්තං

218. …පෙ.… දිට්ඨෙ අදිට්ඨවාදී හොති, සුතෙ අසුතවාදී හොති, මුතෙ අමුතවාදී හොති, විඤ්ඤාතෙ අවිඤ්ඤාතවාදී හොති…පෙ.… දිට්ඨෙ දිට්ඨවාදී හොති, සුතෙ සුතවාදී හොති, මුතෙ මුතවාදී හොති, විඤ්ඤාතෙ විඤ්ඤාතවාදී හොති. අට්ඨමං.

9. අහිරිකසුත්තං

219. …පෙ.… අස්සද්ධො හොති, දුස්සීලො හොති, අහිරිකො හොති, අනොත්තප්පී හොති…පෙ.… සද්ධො හොති, සීලවා හොති, හිරිමා හොති, ඔත්තප්පී හොති. නවමං.

10. දුස්සීලසුත්තං

220. ‘‘චතූහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ. කතමෙහි චතූහි? අස්සද්ධො හොති, දුස්සීලො හොති, කුසීතො හොති, දුප්පඤ්ඤො හොති – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ.

‘‘චතූහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ. කතමෙහි චතූහි ? සද්ධො හොති, සීලවා හොති, ආරද්ධවීරියො හොති, පඤ්ඤවා හොති – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ’’ති. දසමං.

පරිසාවග්ගො [සොභනවග්ගො (සී.ස්‍යා. කං. පී.)] දුතියො.

තස්සුද්දානං –

පරිසා දිට්ඨී අකතඤ්ඤුතා, පාණාතිපාතාපි ද්වෙ මග්ගා;
ද්වෙ වොහාරපථා වුත්තා, අහිරිකං දුප්පඤ්ඤෙන චාති.

(23) 3. දුච්චරිතවග්ගො

1. දුච්චරිතසුත්තං

221. ‘‘චත්තාරිමානි , භික්ඛවෙ, වචීදුච්චරිතානි. කතමානි චත්තාරි? මුසාවාදො, පිසුණා වාචා, ඵරුසා වාචා, සම්ඵප්පලාපො – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි වචීදුච්චරිතානි. චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, වචීසුචරිතානි. කතමානි චත්තාරි? සච්චවාචා, අපිසුණා වාචා, සණ්හා වාචා, මන්තවාචා [මන්තා වාචා (සී.ස්‍යා. කං. පී.)] – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි වචීසුචරිතානී’’ති. පඨමං.

2. දිට්ඨිසුත්තං

222. ‘‘චතූහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො අබ්‍යත්තො අසප්පුරිසො ඛතං උපහතං අත්තානං පරිහරති, සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං; බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවති. කතමෙහි චතූහි? කායදුච්චරිතෙන, වචීදුච්චරිතෙන, මනොදුච්චරිතෙන, මිච්ඡාදිට්ඨියා – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො අබ්‍යත්තො අසප්පුරිසො ඛතං උපහතං අත්තානං පරිහරති, සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවති.

‘‘චතූහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වියත්තො සප්පුරිසො අක්ඛතං අනුපහතං අත්තානං පරිහරති, අනවජ්ජො ච හොති අනනුවජ්ජො විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච පුඤ්ඤං පසවති. කතමෙහි චතූහි? කායසුචරිතෙන, වචීසුචරිතෙන, මනොසුචරිතෙන, සම්මාදිට්ඨියා – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වියත්තො සප්පුරිසො අක්ඛතං අනුපහතං අත්තානං පරිහරති, අනවජ්ජො ච හොති අනනුවජ්ජො විඤ්ඤූනං; බහුඤ්ච පුඤ්ඤං පසවතී’’ති. දුතියං.

3. අකතඤ්ඤුතාසුත්තං

223. ‘‘චතූහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො අබ්‍යත්තො අසප්පුරිසො ඛතං උපහතං අත්තානං පරිහරති, සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවති. කතමෙහි චතූහි? කායදුච්චරිතෙන, වචීදුච්චරිතෙන, මනොදුච්චරිතෙන, අකතඤ්ඤුතා අකතවෙදිතා – ඉමෙහි…පෙ…. පණ්ඩිතො… කායසුචරිතෙන, වචීසුචරිතෙන, මනොසුචරිතෙන කතඤ්ඤුතාකතවෙදිතා…පෙ….. තතියං.

4. පාණාතිපාතීසුත්තං

224. … පාණාතිපාතී හොති, අදින්නාදායී හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරී හොති, මුසාවාදී හොති…පෙ…. පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති, මුසාවාදා පටිවිරතො හොති…පෙ….. චතුත්ථං.

5. පඨමමග්ගසුත්තං

225. … මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති, මිච්ඡාසඞ්කප්පො හොති, මිච්ඡාවාචො හොති, මිච්ඡාකම්මන්තො හොති…පෙ…. සම්මාදිට්ඨිකො හොති, සම්මාසඞ්කප්පො හොති, සම්මාවාචො හොති, සම්මාකම්මන්තො හොති…පෙ….. පඤ්චමං.

6. දුතියමග්ගසුත්තං

226. … මිච්ඡාආජීවො හොති, මිච්ඡාවායාමො හොති, මිච්ඡාසති හොති, මිච්ඡාසමාධි හොති…පෙ…. සම්මාආජීවො හොති, සම්මාවායාමො හොති, සම්මාසති හොති, සම්මාසමාධි හොති…පෙ….. ඡට්ඨං.

7. පඨමවොහාරපථසුත්තං

227. … අදිට්ඨෙ දිට්ඨවාදී හොති, අසුතෙ සුතවාදී හොති, අමුතෙ මුතවාදී හොති, අවිඤ්ඤාතෙ විඤ්ඤාතවාදී හොති…පෙ…. අදිට්ඨෙ අදිට්ඨවාදී හොති, අසුතෙ අසුතවාදී හොති, අමුතෙ අමුතවාදී හොති, අවිඤ්ඤාතෙ අවිඤ්ඤාතවාදී හොති…පෙ….. සත්තමං.

8. දුතියවොහාරපථසුත්තං

228. … දිට්ඨෙ අදිට්ඨවාදී හොති, සුතෙ අසුතවාදී හොති, මුතෙ අමුතවාදී හොති, විඤ්ඤාතෙ අවිඤ්ඤාතවාදී හොති…පෙ…. දිට්ඨෙ දිට්ඨවාදී හොති, සුතෙ සුතවාදී හොති, මුතෙ මුතවාදී හොති, විඤ්ඤාතෙ විඤ්ඤාතවාදී හොති…පෙ….. අට්ඨමං.

9. අහිරිකසුත්තං

229. … අස්සද්ධො හොති, දුස්සීලො හොති, අහිරිකො හොති, අනොත්තප්පී හොති…පෙ…. සද්ධො හොති, සීලවා හොති, හිරිමා හොති, ඔත්තප්පී හොති…පෙ….. නවමං.

10. දුප්පඤ්ඤසුත්තං

230. … අස්සද්ධො හොති, දුස්සීලො හොති, කුසීතො හොති, දුප්පඤ්ඤො හොති…පෙ…. සද්ධො හොති, සීලවා හොති, ආරද්ධවීරියො හොති, පඤ්ඤවා හොති – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වියත්තො සප්පුරිසො අක්ඛතං අනුපහතං අත්තානං පරිහරති, අනවජ්ජො ච හොති අනනුවජ්ජො විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච පුඤ්ඤං පසවතී’’ති. දසමං.

11. කවිසුත්තං

231. ‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, කවී. කතමෙ චත්තාරො? චින්තාකවි, සුතකවි, අත්ථකවි, පටිභානකවි – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො කවී’’ති. එකාදසමං.

දුච්චරිතවග්ගො තතියො.

තස්සුද්දානං –

> දුච්චරිතං දිට්ඨී අකතඤ්ඤූ ච, පාණාතිපාතාපි ද්වෙ මග්ගා;
> ද්වෙ වොහාරපථා වුත්තා, අහිරිකං දුප්පඤ්ඤකවිනා චාති.

(24) 4. කම්මවග්ගො

1. සංඛිත්තසුත්තං

232. ‘‘චත්තාරිමානි , භික්ඛවෙ, කම්මානි මයා සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදිතානි. කතමානි චත්තාරි? අත්ථි, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හං කණ්හවිපාකං; අත්ථි, භික්ඛවෙ, කම්මං සුක්කං සුක්කවිපාකං; අත්ථි, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හසුක්කං කණ්හසුක්කවිපාකං; අත්ථි, භික්ඛවෙ, කම්මං අකණ්හඅසුක්කං [අකණ්හං අසුක්කං (සී.ස්‍යා. පී.) (දී. නි. 3.312; ම. නි. 2.81)] අකණ්හඅසුක්කවිපාකං කම්මක්ඛයාය සංවත්තති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි කම්මානි මයා සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදිතානී’’ති. පඨමං.

2. විත්ථාරසුත්තං

233. ‘‘චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, කම්මානි මයා සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදිතානි. කතමානි චත්තාරි? අත්ථි, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හං කණ්හවිපාකං; අත්ථි, භික්ඛවෙ, කම්මං සුක්කං සුක්කවිපාකං; අත්ථි, භික්ඛවෙ , කම්මං කණ්හසුක්කං කණ්හසුක්කවිපාකං; අත්ථි, භික්ඛවෙ, කම්මං අකණ්හඅසුක්කං අකණ්හඅසුක්කවිපාකං කම්මක්ඛයාය සංවත්තති.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හං කණ්හවිපාකං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො සබ්‍යාබජ්ඣං [සබ්‍යාපජ්ඣං (සබ්බත්ථ)] කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, සබ්‍යාබජ්ඣං වචීසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, සබ්‍යාබජ්ඣං මනොසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති. සො සබ්‍යාබජ්ඣං කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා, සබ්‍යාබජ්ඣං වචීසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා, සබ්‍යාබජ්ඣං මනොසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා සබ්‍යාබජ්ඣං ලොකං උපපජ්ජති. තමෙනං සබ්‍යාබජ්ඣං ලොකං උපපන්නං සමානං සබ්‍යාබජ්ඣා ඵස්සා ඵුසන්ති. සො සබ්‍යාබජ්ඣෙහි ඵස්සෙහි ඵුට්ඨො සමානො සබ්‍යාබජ්ඣං වෙදනං වෙදියති [වෙදයති (ක.) අ. නි. 6.63] එකන්තදුක්ඛං, සෙය්‍යථාපි සත්තා නෙරයිකා. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හං කණ්හවිපාකං.

‘‘කතමඤ්ච , භික්ඛවෙ, කම්මං සුක්කං සුක්කවිපාකං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අබ්‍යාබජ්ඣං කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, අබ්‍යාබජ්ඣං වචීසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, අබ්‍යාබජ්ඣං මනොසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති. සො අබ්‍යාබජ්ඣං කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා, අබ්‍යාබජ්ඣං වචීසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා, අබ්‍යාබජ්ඣං මනොසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා අබ්‍යාබජ්ඣං ලොකං උපපජ්ජති. තමෙනං අබ්‍යාබජ්ඣං ලොකං උපපන්නං සමානං අබ්‍යාබජ්ඣා ඵස්සා ඵුසන්ති. සො අබ්‍යාබජ්ඣෙහි ඵස්සෙහි ඵුට්ඨො සමානො අබ්‍යාබජ්ඣං වෙදනං වෙදියති එකන්තසුඛං, සෙය්‍යථාපි දෙවා සුභකිණ්හා. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කම්මං සුක්කං සුක්කවිපාකං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හසුක්කං කණ්හසුක්කවිපාකං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි වචීසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි මනොසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති. සො සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා, සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි වචීසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා, සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි මනොසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි ලොකං උපපජ්ජති. තමෙනං සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි ලොකං උපපන්නං සමානං සබ්‍යාබජ්ඣාපි අබ්‍යාබජ්ඣාපි ඵස්සා ඵුසන්ති. සො සබ්‍යාබජ්ඣෙහිපි අබ්‍යාබජ්ඣෙහිපි ඵස්සෙහි ඵුට්ඨො සමානො සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි වෙදනං වෙදියති වොකිණ්ණසුඛදුක්ඛං, සෙය්‍යථාපි මනුස්සා එකච්චෙ ච දෙවා එකච්චෙ ච විනිපාතිකා. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හසුක්කං කණ්හසුක්කවිපාකං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, කම්මං අකණ්හඅසුක්කං අකණ්හඅසුක්කවිපාකං කම්මක්ඛයාය සංවත්තති? තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යමිදං කම්මං කණ්හං කණ්හවිපාකං තස්ස පහානාය යා චෙතනා, යමිදං [යම්පිදං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] කම්මං සුක්කං සුක්කවිපාකං තස්ස පහානාය යා චෙතනා, යමිදං [යම්පිදං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] කම්මං කණ්හසුක්කං කණ්හසුක්කවිපාකං තස්ස පහානාය යා චෙතනා – ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ , කම්මං අකණ්හඅසුක්කං අකණ්හඅසුක්කවිපාකං කම්මක්ඛයාය සංවත්තති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි කම්මානි මයා සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදිතානී’’ති. දුතියං.

3. සොණකායනසුත්තං

234. අථ ඛො සිඛාමොග්ගල්ලානො බ්‍රාහ්මණො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සිඛාමොග්ගල්ලානො බ්‍රාහ්මණො භගවන්තං එතදවොච –

‘‘පුරිමානි, භො ගොතම, දිවසානි පුරිමතරානි සොණකායනො මාණවො යෙනාහං තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා මං එතදවොච – ‘සමණො ගොතමො සබ්බකම්මානං අකිරියං පඤ්ඤපෙති, සබ්බකම්මානං ඛො පන අකිරියං පඤ්ඤපෙන්තො උච්ඡෙදං ආහ ලොකස්ස – කම්මසච්චායං [කම්මසච්චායි (ක.)], භො, ලොකො කම්මසමාරම්භට්ඨායී’’’ති.

‘‘දස්සනම්පි ඛො අහං, බ්‍රාහ්මණ, සොණකායනස්ස මාණවස්ස නාභිජානාමි; කුතො පනෙවරූපො කථාසල්ලාපො! චත්තාරිමානි, බ්‍රාහ්මණ, කම්මානි මයා සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදිතානි. කතමානි චත්තාරි? අත්ථි, බ්‍රාහ්මණ, කම්මං කණ්හං කණ්හවිපාකං; අත්ථි, බ්‍රාහ්මණ, කම්මං සුක්කං සුක්කවිපාකං; අත්ථි, බ්‍රාහ්මණ, කම්මං කණ්හසුක්කං කණ්හසුක්කවිපාකං; අත්ථි , බ්‍රාහ්මණ, කම්මං අකණ්හඅසුක්කං අකණ්හඅසුක්කවිපාකං කම්මක්ඛයාය සංවත්තති.

‘‘කතමඤ්ච, බ්‍රාහ්මණ, කම්මං කණ්හං කණ්හවිපාකං? ඉධ, බ්‍රාහ්මණ, එකච්චො සබ්‍යාබජ්ඣං කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, සබ්‍යාබජ්ඣං වචීසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, සබ්‍යාබජ්ඣං මනොසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති. සො සබ්‍යාබජ්ඣං කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා, සබ්‍යාබජ්ඣං වචීසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා, සබ්‍යාබජ්ඣං මනොසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා සබ්‍යාබජ්ඣං ලොකං උපපජ්ජති. තමෙනං සබ්‍යාබජ්ඣං ලොකං උපපන්නං සමානං සබ්‍යාබජ්ඣා ඵස්සා ඵුසන්ති. සො සබ්‍යාබජ්ඣෙහි ඵස්සෙහි ඵුට්ඨො සමානො සබ්‍යාබජ්ඣං වෙදනං වෙදියති එකන්තදුක්ඛං, සෙය්‍යථාපි සත්තා නෙරයිකා. ඉදං වුච්චති, බ්‍රාහ්මණ, කම්මං කණ්හං කණ්හවිපාකං.

‘‘කතමඤ්ච , බ්‍රාහ්මණ, කම්මං සුක්කං සුක්කවිපාකං? ඉධ, බ්‍රාහ්මණ, එකච්චො අබ්‍යාබජ්ඣං කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, අබ්‍යාබජ්ඣං වචීසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, අබ්‍යාබජ්ඣං මනොසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති. සො අබ්‍යාබජ්ඣං කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා, අබ්‍යාබජ්ඣං වචීසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා , අබ්‍යාබජ්ඣං මනොසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා අබ්‍යාබජ්ඣං ලොකං උපපජ්ජති. තමෙනං අබ්‍යාබජ්ඣං ලොකං උපපන්නං සමානං අබ්‍යාබජ්ඣා ඵස්සා ඵුසන්ති. සො අබ්‍යාබජ්ඣෙහි ඵස්සෙහි ඵුට්ඨො සමානො අබ්‍යාබජ්ඣං වෙදනං වෙදියති එකන්තසුඛං, සෙය්‍යථාපි දෙවා සුභකිණ්හා. ඉදං වුච්චති, බ්‍රාහ්මණ, කම්මං සුක්කං සුක්කවිපාකං.

‘‘කතමඤ්ච, බ්‍රාහ්මණ, කම්මං කණ්හසුක්කං කණ්හසුක්කවිපාකං? ඉධ, බ්‍රාහ්මණ, එකච්චො සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි වචීසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි මනොසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති. සො සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා, සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි වචීසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා, සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි මනොසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි ලොකං උපපජ්ජති. තමෙනං සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි ලොකං උපපන්නං සමානං සබ්‍යාබජ්ඣාපි අබ්‍යාබජ්ඣාපි ඵස්සා ඵුසන්ති. සො සබ්‍යාබජ්ඣෙහිපි අබ්‍යාබජ්ඣෙහිපි ඵස්සෙහි ඵුට්ඨො සමානො සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි වෙදනං වෙදියති වොකිණ්ණසුඛදුක්ඛං, සෙය්‍යථාපි මනුස්සා එකච්චෙ ච දෙවා එකච්චෙ ච විනිපාතිකා. ඉදං වුච්චති, බ්‍රාහ්මණ, කම්මං කණ්හසුක්කං කණ්හසුක්කවිපාකං.

‘‘කතමඤ්ච, බ්‍රාහ්මණ, කම්මං අකණ්හඅසුක්කං අකණ්හඅසුක්කවිපාකං කම්මක්ඛයාය සංවත්තති? තත්‍ර, බ්‍රාහ්මණ, යමිදං කම්මං කණ්හං කණ්හවිපාකං තස්ස පහානාය යා චෙතනා, යමිදං කම්මං සුක්කං සුක්කවිපාකං තස්ස පහානාය යා චෙතනා, යමිදං කම්මං කණ්හසුක්කං කණ්හසුක්කවිපාකං තස්ස පහානාය යා චෙතනා – ඉදං වුච්චති, බ්‍රාහ්මණ, කම්මං අකණ්හඅසුක්කං අකණ්හඅසුක්කවිපාකං කම්මක්ඛයාය සංවත්තති. ඉමානි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, චත්තාරි කම්මානි මයා සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදිතානී’’ති. තතියං.

4. පඨමසික්ඛාපදසුත්තං

235. ‘‘චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, කම්මානි මයා සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදිතානි. කතමානි චත්තාරි? අත්ථි , භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හං කණ්හවිපාකං; අත්ථි, භික්ඛවෙ, කම්මං සුක්කං සුක්කවිපාකං; අත්ථි, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හසුක්කං කණ්හසුක්කවිපාකං ; අත්ථි, භික්ඛවෙ, කම්මං අකණ්හඅසුක්කං අකණ්හඅසුක්කවිපාකං කම්මක්ඛයාය සංවත්තති. කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හං කණ්හවිපාකං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පාණාතිපාතී හොති, අදින්නාදායී හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරී හොති, මුසාවාදී හොති, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨායී හොති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හං කණ්හවිපාකං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, කම්මං සුක්කං සුක්කවිපාකං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති, මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතො හොති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කම්මං සුක්කං සුක්කවිපාකං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හසුක්කං කණ්හසුක්කවිපාකං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති…පෙ.… ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හසුක්කං කණ්හසුක්කවිපාකං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, කම්මං අකණ්හඅසුක්කං අකණ්හඅසුක්කවිපාකං කම්මක්ඛයාය සංවත්තති? තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යමිදං කම්මං කණ්හං කණ්හවිපාකං…පෙ…. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කම්මං අකණ්හඅසුක්කං අකණ්හඅසුක්කවිපාකං කම්මක්ඛයාය සංවත්තති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි කම්මානි මයා සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදිතානී’’ති. චතුත්ථං.

5. දුතියසික්ඛාපදසුත්තං

236. ‘‘චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, කම්මානි මයා සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදිතානි. කතමානි චත්තාරි? අත්ථි, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හං කණ්හවිපාකං; අත්ථි, භික්ඛවෙ, කම්මං සුක්කං සුක්කවිපාකං; අත්ථි, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හසුක්කං කණ්හසුක්කවිපාකං; අත්ථි, භික්ඛවෙ, කම්මං අකණ්හඅසුක්කං අකණ්හඅසුක්කවිපාකං කම්මක්ඛයාය සංවත්තති.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හං කණ්හවිපාකං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චෙන මාතා [එකච්චො මාතරං (ක.)] ජීවිතා වොරොපිතා හොති, පිතා [පිතරං (ක.)] ජීවිතා වොරොපිතො [වොරොපිතා (ක.)] හොති, අරහං [අරහන්තං (ක.)] ජීවිතා වොරොපිතො [වොරොපිතා (ක.)] හොති , තථාගතස්ස දුට්ඨෙන චිත්තෙන ලොහිතං උප්පාදිතං [උප්පාදිතා (ක.)] හොති, සඞ්ඝො භින්නො හොති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හං කණ්හවිපාකං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, කම්මං සුක්කං සුක්කවිපාකං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති, මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, පිසුණාය වාචාය පටිවිරතො හොති, ඵරුසාය වාචාය පටිවිරතො හොති, සම්ඵප්පලාපා පටිවිරතො හොති, අනභිජ්ඣාලු හොති, අබ්‍යාපන්නචිත්තො හොති, සම්මාදිට්ඨි [සම්මාදිට්ඨිකො (සී. ස්‍යා. කං.)] හොති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කම්මං සුක්කං සුක්කවිපාකං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හසුක්කං කණ්හසුක්කවිපාකං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති…පෙ…. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හසුක්කං කණ්හසුක්කවිපාකං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, කම්මං අකණ්හඅසුක්කං අකණ්හඅසුක්කවිපාකං කම්මක්ඛයාය සංවත්තති? තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යමිදං කම්මං කණ්හං කණ්හවිපාකං…පෙ…. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කම්මං අකණ්හඅසුක්කං අකණ්හඅසුක්කවිපාකං කම්මක්ඛයාය සංවත්තති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි කම්මානි මයා සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදිතානී’’ති. පඤ්චමං.

6. අරියමග්ගසුත්තං

237. ‘‘චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, කම්මානි මයා සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදිතානි. කතමානි චත්තාරි? අත්ථි, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හං කණ්හවිපාකං; අත්ථි, භික්ඛවෙ, කම්මං සුක්කං සුක්කවිපාකං; අත්ථි, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හසුක්කං කණ්හසුක්කවිපාකං; අත්ථි, භික්ඛවෙ, කම්මං අකණ්හඅසුක්කං අකණ්හඅසුක්කවිපාකං කම්මක්ඛයාය සංවත්තති.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හං කණ්හවිපාකං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො සබ්‍යාබජ්ඣං කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති…පෙ…. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හං කණ්හවිපාකං.

‘‘කතමඤ්ච , භික්ඛවෙ, කම්මං සුක්කං සුක්කවිපාකං? ඉධ , භික්ඛවෙ, එකච්චො අබ්‍යාබජ්ඣං කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති…පෙ…. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කම්මං සුක්කං සුක්කවිපාකං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හසුක්කං කණ්හසුක්කවිපාකං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති…පෙ…. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හසුක්කං කණ්හසුක්කවිපාකං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, කම්මං අකණ්හඅසුක්කං අකණ්හඅසුක්කවිපාකං කම්මක්ඛයාය සංවත්තති? සම්මාදිට්ඨි…පෙ…. සම්මාසමාධි. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කම්මං අකණ්හඅසුක්කං අකණ්හඅසුක්කවිපාකං කම්මක්ඛයාය සංවත්තති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි කම්මානි මයා සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදිතානී’’ති. ඡට්ඨං.

7. බොජ්ඣඞ්ගසුත්තං

238. ‘‘චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, කම්මානි…පෙ…. කණ්හං කණ්හවිපාකං…පෙ…. ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො සබ්‍යාබජ්ඣං කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති…පෙ…. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හං කණ්හවිපාකං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, කම්මං සුක්කං සුක්කවිපාකං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අබ්‍යාබජ්ඣං කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති…පෙ…. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කම්මං සුක්කං සුක්කවිපාකං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හසුක්කං කණ්හසුක්කවිපාකං? ඉධ , භික්ඛවෙ, එකච්චො සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති…පෙ…. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කම්මං කණ්හසුක්කං කණ්හසුක්කවිපාකං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, කම්මං අකණ්හඅසුක්කං අකණ්හඅසුක්කවිපාකං කම්මක්ඛයාය සංවත්තති? සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො, ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගො, වීරියසම්බොජ්ඣඞ්ගො, පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො, පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගො, සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගො, උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගො – ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කම්මං අකණ්හඅසුක්කං අකණ්හඅසුක්කවිපාකං කම්මක්ඛයාය සංවත්තති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි කම්මානි මයා සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදිතානී’’ති. සත්තමං.

8. සාවජ්ජසුත්තං

239. ‘‘චතූහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ. කතමෙහි චතූහි? සාවජ්ජෙන කායකම්මෙන, සාවජ්ජෙන වචීකම්මෙන, සාවජ්ජෙන මනොකම්මෙන, සාවජ්ජාය දිට්ඨියා – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ.

‘‘චතූහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ. කතමෙහි චතූහි? අනවජ්ජෙන කායකම්මෙන, අනවජ්ජෙන වචීකම්මෙන, අනවජ්ජෙන මනොකම්මෙන, අනවජ්ජාය දිට්ඨියා – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ’’ති. අට්ඨමං.

9. අබ්‍යාබජ්ඣසුත්තං

240. ‘‘චතූහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ. කතමෙහි චතූහි? සබ්‍යාබජ්ඣෙන කායකම්මෙන, සබ්‍යාබජ්ඣෙන වචීකම්මෙන, සබ්‍යාබජ්ඣෙන මනොකම්මෙන, සබ්‍යාබජ්ඣාය දිට්ඨියා – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ.

‘‘චතූහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ. කතමෙහි චතූහි? අබ්‍යාබජ්ඣෙන කායකම්මෙන, අබ්‍යාබජ්ඣෙන වචීකම්මෙන, අබ්‍යාබජ්ඣෙන මනොකම්මෙන, අබ්‍යාබජ්ඣාය දිට්ඨියා – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ’’ති. නවමං.

10. සමණසුත්තං

241. ‘‘‘ඉධෙව, භික්ඛවෙ, (පඨමො) සමණො, ඉධ දුතියො සමණො, ඉධ තතියො සමණො, ඉධ චතුත්ථො සමණො; සුඤ්ඤා පරප්පවාදා සමණෙහි අඤ්ඤෙහී’ති [සමණෙහි අඤ්ඤෙති (සී. පී. ක.) එත්ථ අඤ්ඤෙහීති සකාය පටිඤ්ඤාය සච්චාභිඤ්ඤෙහීති අත්ථො වෙදිතබ්බො. දී. නි. 2.214; ම. නි. 1.140] – එවමෙතං, භික්ඛවෙ, සම්මා සීහනාදං නදථ.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පඨමො සමණො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා සොතාපන්නො හොති අවිනිපාතධම්මො නියතො සම්බොධිපරායණො. අයං, භික්ඛවෙ, පඨමො සමණො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, දුතියො සමණො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා රාගදොසමොහානං තනුත්තා සකදාගාමී හොති, සකිදෙව ඉමං ලොකං ආගන්ත්වා දුක්ඛස්සන්තං කරොති. අයං, භික්ඛවෙ, දුතියො සමණො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, තතියො සමණො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. අයං, භික්ඛවෙ, තතියො සමණො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, චතුත්ථො සමණො? ඉධ , භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. අයං, භික්ඛවෙ, චතුත්ථො සමණො.

‘‘‘ඉධෙව, භික්ඛවෙ, පඨමො සමණො, ඉධ දුතියො සමණො, ඉධ තතියො සමණො, ඉධ චතුත්ථො සමණො; සුඤ්ඤා පරප්පවාදා සමණෙහි අඤ්ඤෙහී’ති – එවමෙතං, භික්ඛවෙ, සම්මා සීහනාදං නදථා’’ති. දසමං.

11. සප්පුරිසානිසංසසුත්තං

242. ''සප්පුරිසං , භික්ඛවෙ, නිස්සාය චත්තාරො ආනිසංසා පාටිකඞ්ඛා. කතමෙ චත්තාරො? අරියෙන සීලෙන වඩ්ඪති, අරියෙන සමාධිනා වඩ්ඪති, අරියාය පඤ්ඤාය වඩ්ඪති, අරියාය විමුත්තියා වඩ්ඪති – සප්පුරිසං, භික්ඛවෙ, නිස්සාය ඉමෙ චත්තාරො ආනිසංසා පාටිකඞ්ඛා''ති. එකාදසමං.

කම්මවග්ගො චතුත්ථො.

තස්සුද්දානං –

සංඛිත්ත විත්ථාර සොණකායන,
සික්ඛාපදං අරියමග්ගො බොජ්ඣඞ්ගං;
සාවජ්ජඤ්චෙව අබ්‍යාබජ්ඣං,
සමණො ච සප්පුරිසානිසංසොති.

(25) 5. ආපත්තිභයවග්ගො

1. සඞ්ඝභෙදකසුත්තං

243. එකං සමයං භගවා කොසම්බියං විහරති ඝොසිතාරාමෙ. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො ආයස්මන්තං ආනන්දං භගවා එතදවොච – ''අපි නු තං, ආනන්ද, අධිකරණං වූපසන්ත''න්ති? ''කුතො තං, භන්තෙ, අධිකරණං වූපසමිස්සති [වූපසම්මිස්සති (?)]! ආයස්මතො , භන්තෙ, අනුරුද්ධස්ස බාහියො නාම සද්ධිවිහාරිකො කෙවලකප්පං සඞ්ඝභෙදාය ඨිතො. තත්‍රායස්මා අනුරුද්ධො න එකවාචිකම්පි භණිතබ්බං මඤ්ඤතී''ති.

''කදා පනානන්ද, අනුරුද්ධො සඞ්ඝමජ්ඣෙ අධිකරණෙසු [අධිකරණෙසු තෙසු (ක.)] වොයුඤ්ජති! නනු, ආනන්ද, යානි කානිචි අධිකරණානි උප්පජ්ජන්ති, සබ්බානි තානි තුම්හෙ චෙව වූපසමෙථ සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානා ච.

''චත්තාරොමෙ, ආනන්ද, අත්ථවසෙ සම්පස්සමානො පාපභික්ඛු සඞ්ඝභෙදෙන නන්දති. කතමෙ චත්තාරො? ඉධානන්ද, පාපභික්ඛු දුස්සීලො හොති පාපධම්මො අසුචි සඞ්කස්සරසමාචාරො පටිච්ඡන්නකම්මන්තො අස්සමණො සමණපටිඤ්ඤො අබ්‍රහ්මචාරී බ්‍රහ්මචාරිපටිඤ්ඤො අන්තොපූති අවස්සුතො කසම්බුජාතො. තස්ස එවං හොති – 'සචෙ ඛො මං භික්ඛූ ජානිස්සන්ති – දුස්සීලො පාපධම්මො අසුචි සඞ්කස්සරසමාචාරො පටිච්ඡන්නකම්මන්තො අස්සමණො සමණපටිඤ්ඤො අබ්‍රහ්මචාරී බ්‍රහ්මචාරිපටිඤ්ඤො අන්තොපූති අවස්සුතො කසම්බුජාතොති, සමග්ගා මං සන්තා නාසෙස්සන්ති; වග්ගා පන මං න නාසෙස්සන්තී'ති. ඉදං, ආනන්ද, පඨමං අත්ථවසං සම්පස්සමානො පාපභික්ඛු සඞ්ඝභෙදෙන නන්දති.

''පුන චපරං, ආනන්ද, පාපභික්ඛු මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති, අන්තග්ගාහිකාය දිට්ඨියා සමන්නාගතො. තස්ස එවං හොති – 'සචෙ ඛො මං භික්ඛූ ජානිස්සන්ති – මිච්ඡාදිට්ඨිකො අන්තග්ගාහිකාය දිට්ඨියා සමන්නාගතොති, සමග්ගා මං සන්තා නාසෙස්සන්ති; වග්ගා පන මං න නාසෙස්සන්තී'ති. ඉදං, ආනන්ද, දුතියං අත්ථවසං සම්පස්සමානො පාපභික්ඛු සඞ්ඝභෙදෙන නන්දති.

''පුන චපරං, ආනන්ද, පාපභික්ඛු මිච්ඡාආජීවො හොති, මිච්ඡාආජීවෙන ජීවිකං [ජීවිතං (ස්‍යා. කං. පී. ක.)] කප්පෙති. තස්ස එවං හොති – 'සචෙ ඛො මං භික්ඛූ ජානිස්සන්ති – මිච්ඡාආජීවො මිච්ඡාආජීවෙන ජීවිකං කප්පෙතීති, සමග්ගා මං සන්තා නාසෙස්සන්ති; වග්ගා පන මං න නාසෙස්සන්තී'ති. ඉදං, ආනන්ද, තතියං අත්ථවසං සම්පස්සමානො පාපභික්ඛු සඞ්ඝභෙදෙන නන්දති.

''පුන චපරං, ආනන්ද, පාපභික්ඛු ලාභකාමො හොති සක්කාරකාමො අනවඤ්ඤත්තිකාමො. තස්ස එවං හොති – 'සචෙ ඛො මං භික්ඛූ ජානිස්සන්ති – ලාභකාමො සක්කාරකාමො අනවඤ්ඤත්තිකාමොති, සමග්ගා මං සන්තා න සක්කරිස්සන්ති න ගරුං කරිස්සන්ති න මානෙස්සන්ති න පූජෙස්සන්ති; වග්ගා පන මං සක්කරිස්සන්ති ගරුං කරිස්සන්ති මානෙස්සන්ති පූජෙස්සන්තී'ති. ඉදං, ආනන්ද, චතුත්ථං අත්ථවසං සම්පස්සමානො පාපභික්ඛු සඞ්ඝභෙදෙන නන්දති. ඉමෙ ඛො, ආනන්ද, චත්තාරො අත්ථවසෙ සම්පස්සමානො පාපභික්ඛු සඞ්ඝභෙදෙන නන්දතී''ති. පඨමං.

2. ආපත්තිභයසුත්තං

244. ''චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, ආපත්තිභයානි. කතමානි චත්තාරි? සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, චොරං ආගුචාරිං ගහෙත්වා රඤ්ඤො දස්සෙය්‍යුං – 'අයං තෙ, දෙව, චොරො ආගුචාරී. ඉමස්ස දෙවො දණ්ඩං පණෙතූ'ති. තමෙනං රාජා එවං වදෙය්‍ය – 'ගච්ඡථ , භො, ඉමං පුරිසං දළ්හාය රජ්ජුයා පච්ඡාබාහං ගාළ්හබන්ධනං බන්ධිත්වා ඛුරමුණ්ඩං කරිත්වා ඛරස්සරෙන පණවෙන රථිකාය රථිකං සිඞ්ඝාටකෙන සිඞ්ඝාටකං පරිනෙත්වා දක්ඛිණෙන ද්වාරෙන නික්ඛාමෙත්වා දක්ඛිණතො නගරස්ස සීසං ඡින්දථා'ති. තමෙනං රඤ්ඤො පුරිසා දළ්හාය රජ්ජුයා පච්ඡාබාහං ගාළ්හබන්ධනං බන්ධිත්වා ඛුරමුණ්ඩං කරිත්වා ඛරස්සරෙන පණවෙන රථිකාය රථිකං සිඞ්ඝාටකෙන සිඞ්ඝාටකං පරිනෙත්වා දක්ඛිණෙන ද්වාරෙන නික්ඛාමෙත්වා දක්ඛිණතො නගරස්ස සීසං ඡින්දෙය්‍යුං. තත්‍රඤ්ඤතරස්ස ථලට්ඨස්ස පුරිසස්ස එවමස්ස – 'පාපකං වත, භො, අයං පුරිසො කම්මං අකාසි ගාරය්හං සීසච්ඡෙජ්ජං. යත්‍ර හි නාම රඤ්ඤො පුරිසා දළ්හාය රජ්ජුයා පච්ඡාබාහං ගාළ්හබන්ධනං බන්ධිත්වා ඛුරමුණ්ඩං කරිත්වා ඛරස්සරෙන පණවෙන රථිකාය රථිකං සිඞ්ඝාටකෙන සිඞ්ඝාටකං පරිනෙත්වා දක්ඛිණෙන ද්වාරෙන නික්ඛාමෙත්වා දක්ඛිණතො නගරස්ස සීසං ඡින්දිස්සන්ති ! සො වතස්සාහං [සො වතස්සායං (සී.)] එවරූපං පාපකම්මං [පාපං කම්මං (සී. පී.)] න කරෙය්‍යං [න කරෙය්‍ය (සී.) දී. නි. 1.183 පාළියා තදට්ඨකථාය ච සංසන්දෙතබ්බං] ගාරය්හං සීසච්ඡෙජ්ජ'න්ති. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, යස්ස කස්සචි භික්ඛුස්ස වා භික්ඛුනියා වා එවං තිබ්බා භයසඤ්ඤා පච්චුපට්ඨිතා හොති පාරාජිකෙසු ධම්මෙසු. තස්සෙතං පාටිකඞ්ඛං – අනාපන්නො වා පාරාජිකං ධම්මං න ආපජ්ජිස්සති, ආපන්නො වා පාරාජිකං ධම්මං යථාධම්මං පටිකරිස්සති.

‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, පුරිසො කාළවත්ථං [කාළකං වත්ථං (සී.ස්‍යා. කං. පී.)] පරිධාය කෙසෙ පකිරිත්වා මුසලං ඛන්ධෙ ආරොපෙත්වා මහාජනකායං උපසඞ්කමිත්වා එවං වදෙය්‍ය – ‘අහං, භන්තෙ, පාපකම්මං අකාසිං ගාරය්හං මොසල්ලං, යෙන මෙ ආයස්මන්තො අත්තමනා හොන්ති තං කරොමී’ති. තත්‍රඤ්ඤතරස්ස ථලට්ඨස්ස පුරිසස්ස එවමස්ස – ‘පාපකං වත, භො, අයං පුරිසො කම්මං අකාසි ගාරය්හං මොසල්ලං. යත්‍ර හි නාම කාළවත්ථං පරිධාය කෙසෙ පකිරිත්වා මුසලං ඛන්ධෙ ආරොපෙත්වා මහාජනකායං උපසඞ්කමිත්වා එවං වක්ඛති – ‘අහං, භන්තෙ, පාපකම්මං අකාසිං ගාරය්හං මොසල්ලං, යෙන මෙ ආයස්මන්තො අත්තමනා හොන්ති තං කරොමීති. සො වතස්සාහං එවරූපං පාපකම්මං න කරෙය්‍යං ගාරය්හං මොසල්ල’න්ති. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, යස්ස කස්සචි භික්ඛුස්ස වා භික්ඛුනියා වා එවං තිබ්බා භයසඤ්ඤා පච්චුපට්ඨිතා හොති සඞ්ඝාදිසෙසෙසු ධම්මෙසු, තස්සෙතං පාටිකඞ්ඛං – අනාපන්නො වා සඞ්ඝාදිසෙසං ධම්මං න ආපජ්ජිස්සති, ආපන්නො වා සඞ්ඝාදිසෙසං ධම්මං යථාධම්මං පටිකරිස්සති.

‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, පුරිසො කාළවත්ථං පරිධාය කෙසෙ පකිරිත්වා භස්මපුටං [අස්සපුටං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] ඛන්ධෙ ආරොපෙත්වා මහාජනකායං උපසඞ්කමිත්වා එවං වදෙය්‍ය – ‘අහං, භන්තෙ, පාපකම්මං අකාසිං ගාරය්හං භස්මපුටං. යෙන මෙ ආයස්මන්තො අත්තමනා හොන්ති තං කරොමී’ති. තත්‍රඤ්ඤතරස්ස ථලට්ඨස්ස පුරිසස්ස එවමස්ස – ‘පාපකං වත, භො, අයං පුරිසො කම්මං අකාසි ගාරය්හං භස්මපුටං. යත්‍ර හි නාම කාළවත්ථං පරිධාය කෙසෙ පකිරිත්වා භස්මපුටං ඛන්ධෙ ආරොපෙත්වා මහාජනකායං උපසඞ්කමිත්වා එවං වක්ඛති – අහං, භන්තෙ, පාපකම්මං අකාසිං ගාරය්හං භස්මපුටං; යෙන මෙ ආයස්මන්තො අත්තමනා හොන්ති තං කරොමීති. සො වතස්සාහං එවරූපං පාපකම්මං න කරෙය්‍යං ගාරය්හං භස්මපුට’න්ති. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, යස්ස කස්සචි භික්ඛුස්ස වා භික්ඛුනියා වා එවං තිබ්බා භයසඤ්ඤා පච්චුපට්ඨිතා හොති පාචිත්තියෙසු ධම්මෙසු , තස්සෙතං පාටිකඞ්ඛං – අනාපන්නො වා පාචිත්තියං ධම්මං න ආපජ්ජිස්සති, ආපන්නො වා පාචිත්තියං ධම්මං යථාධම්මං පටිකරිස්සති.

‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, පුරිසො කාළවත්ථං පරිධාය කෙසෙ පකිරිත්වා මහාජනකායං උපසඞ්කමිත්වා එවං වදෙය්‍ය – ‘අහං, භන්තෙ, පාපකම්මං අකාසිං ගාරය්හං උපවජ්ජං. යෙන මෙ ආයස්මන්තො අත්තමනා හොන්ති තං කරොමී’ති. තත්‍රඤ්ඤතරස්ස ථලට්ඨස්ස පුරිසස්ස එවමස්ස – ‘පාපකං වත, භො, අයං පුරිසො කම්මං අකාසි ගාරය්හං උපවජ්ජං. යත්‍ර හි නාම කාළවත්ථං පරිධාය කෙසෙ පකිරිත්වා මහාජනකායං උපසඞ්කමිත්වා එවං වක්ඛති – අහං, භන්තෙ, පාපකම්මං අකාසිං ගාරය්හං උපවජ්ජං; යෙන මෙ ආයස්මන්තො අත්තමනා හොන්ති තං කරොමීති. සො වතස්සාහං එවරූපං පාපකම්මං න කරෙය්‍යං ගාරය්හං උපවජ්ජ’න්ති. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, යස්ස කස්සචි භික්ඛුස්ස වා භික්ඛුනියා වා එවං තිබ්බා භයසඤ්ඤා පච්චුපට්ඨිතා හොති පාටිදෙසනීයෙසු ධම්මෙසු, තස්සෙතං පාටිකඞ්ඛං – අනාපන්නො වා පාටිදෙසනීයං ධම්මං න ආපජ්ජිස්සති, ආපන්නො වා පාටිදෙසනීයං ධම්මං යථාධම්මං පටිකරිස්සති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි ආපත්තිභයානී’’ති. දුතියං.

3. සික්ඛානිසංසසුත්තං

245. ‘‘සික්ඛානිසංසමිදං, භික්ඛවෙ, බ්‍රහ්මචරියං වුස්සති පඤ්ඤුත්තරං විමුත්තිසාරං සතාධිපතෙය්‍යං. කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, සික්ඛානිසංසං හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, මයා සාවකානං ආභිසමාචාරිකා සික්ඛා පඤ්ඤත්තා අප්පසන්නානං පසාදාය පසන්නානං භියොභාවාය. යථා යථා, භික්ඛවෙ, මයා සාවකානං ආභිසමාචාරිකා සික්ඛා පඤ්ඤත්තා අප්පසන්නානං පසාදාය පසන්නානං භියොභාවාය තථා තථා සො තස්සා සික්ඛාය අඛණ්ඩකාරී හොති අච්ඡිද්දකාරී අසබලකාරී අකම්මාසකාරී, සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, මයා සාවකානං ආදිබ්‍රහ්මචරියිකා සික්ඛා පඤ්ඤත්තා සබ්බසො සම්මා දුක්ඛක්ඛයාය. යථා යථා, භික්ඛවෙ, මයා සාවකානං ආදිබ්‍රහ්මචරියිකා සික්ඛා පඤ්ඤත්තා සබ්බසො සම්මා දුක්ඛක්ඛයාය තථා තථා සො තස්සා සික්ඛාය අඛණ්ඩකාරී හොති අච්ඡිද්දකාරී අසබලකාරී අකම්මාසකාරී, සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, සික්ඛානිසංසං හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පඤ්ඤුත්තරං හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, මයා සාවකානං ධම්මා දෙසිතා සබ්බසො සම්මා දුක්ඛක්ඛයාය. යථා යථා, භික්ඛවෙ, මයා සාවකානං ධම්මා දෙසිතා සබ්බසො සම්මා දුක්ඛක්ඛයාය තථා තථාස්ස තෙ ධම්මා පඤ්ඤාය සමවෙක්ඛිතා හොන්ති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්ඤුත්තරං හොති.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, විමුත්තිසාරං හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, මයා සාවකානං ධම්මා දෙසිතා සබ්බසො සම්මා දුක්ඛක්ඛයාය. යථා යථා, භික්ඛවෙ, මයා සාවකානං ධම්මා දෙසිතා සබ්බසො සම්මා දුක්ඛක්ඛයාය තථා තථාස්ස තෙ ධම්මා විමුත්තියා ඵුසිතා හොන්ති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, විමුත්තිසාරං හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, සතාධිපතෙය්‍යං හොති? ‘ඉති අපරිපූරං වා ආභිසමාචාරිකං සික්ඛං පරිපූරෙස්සාමි, පරිපූරං වා ආභිසමාචාරිකං සික්ඛං තත්ථ තත්ථ පඤ්ඤාය අනුග්ගහෙස්සාමී’ති – අජ්ඣත්තංයෙව සති සූපට්ඨිතා හොති. ‘ඉති අපරිපූරං වා ආදිබ්‍රහ්මචරියිකං සික්ඛං පරිපූරෙස්සාමි, පරිපූරං වා ආදිබ්‍රහ්මචරියිකං සික්ඛං තත්ථ තත්ථ පඤ්ඤාය අනුග්ගහෙස්සාමී’ති – අජ්ඣත්තංයෙව සති සූපට්ඨිතා හොති. ‘ඉති අසමවෙක්ඛිතං වා ධම්මං පඤ්ඤාය සමවෙක්ඛිස්සාමි, සමවෙක්ඛිතං වා ධම්මං තත්ථ තත්ථ පඤ්ඤාය අනුග්ගහෙස්සාමී’ති – අජ්ඣත්තංයෙව සති සූපට්ඨිතා හොති. ‘ඉති අඵුසිතං වා ධම්මං විමුත්තියා ඵුසිස්සාමි, ඵුසිතං වා ධම්මං තත්ථ තත්ථ පඤ්ඤාය

අනුග්ගහෙස්සාමී’ති – අජ්ඣත්තංයෙව සති සූපට්ඨිතා හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, සතාධිපතෙය්‍යං හොති. ‘සික්ඛානිසංසමිදං, භික්ඛවෙ, බ්‍රහ්මචරියං වුස්සති පඤ්ඤුත්තරං විමුත්තිසාරං සතාධිපතෙය්‍යා’න්ති, ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්ත’’න්ති. තතියං.

4. සෙය්‍යාසුත්තං

246. ‘‘චතස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, සෙය්‍යා. කතමා චතස්සො? පෙතසෙය්‍යා, කාමභොගිසෙය්‍යා , සීහසෙය්‍යා, තථාගතසෙය්‍යා. කතමා ච, භික්ඛවෙ, පෙතසෙය්‍යා? යෙභුය්‍යෙන, භික්ඛවෙ, පෙතා උත්තානා සෙන්ති; අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පෙතසෙය්‍යා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, කාමභොගිසෙය්‍යා? යෙභුය්‍යෙන, භික්ඛවෙ, කාමභොගී වාමෙන පස්සෙන සෙන්ති; අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කාමභොගිසෙය්‍යා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, සීහසෙය්‍යා? සීහො , භික්ඛවෙ, මිගරාජා දක්ඛිණෙන පස්සෙන සෙය්‍යං කප්පෙති, පාදෙ පාදං අච්චාධාය, අන්තරසත්ථිම්හි නඞ්ගුට්ඨං අනුපක්ඛිපිත්වා. සො පටිබුජ්ඣිත්වා පුරිමං කායං අබ්භුන්නාමෙත්වා පච්ඡිමං කායං අනුවිලොකෙති. සචෙ, භික්ඛවෙ, සීහො මිගරාජා කිඤ්චි පස්සති කායස්ස වික්ඛිත්තං වා විසටං වා, තෙන, භික්ඛවෙ, සීහො මිගරාජා අනත්තමනො හොති. සචෙ පන, භික්ඛවෙ, සීහො මිගරාජා න කිඤ්චි පස්සති කායස්ස වික්ඛිත්තං වා විසටං වා, තෙන , භික්ඛවෙ, සීහො මිගරාජා අත්තමනො හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සීහසෙය්‍යා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, තථාගතසෙය්‍යා? ඉධ, භික්ඛවෙ, තථාගතො විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, තථාගතසෙය්‍යා. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, චතස්සො සෙය්‍යා’’ති. චතුත්ථං.

5. ථූපාරහසුත්තං

247. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, ථූපාරහා. කතමෙ චත්තාරො? තථාගතො අරහං සම්මාසම්බුද්ධො ථූපාරහො, පච්චෙකබුද්ධො ථූපාරහො, තථාගතසාවකො ථූපාරහො, රාජා චක්කවත්තී ථූපාරහො – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො ථූපාරහා’’ති. පඤ්චමං.

6. පඤ්ඤාවුද්ධිසුත්තං

248. ‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, ධම්මා පඤ්ඤාවුද්ධියා සංවත්තන්ති. කතමෙ චත්තාරො? සප්පුරිසසංසෙවො, සද්ධම්මසවනං, යොනිසොමනසිකාරො, ධම්මානුධම්මප්පටිපත්ති – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො ධම්මා පඤ්ඤාවුද්ධියා සංවත්තන්තී’’ති. ඡට්ඨං.

7. බහුකාරසුත්තං

249. ‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, ධම්මා මනුස්සභූතස්ස බහුකාරා හොන්ති. කතමෙ චත්තාරො? සප්පුරිසසංසෙවො, සද්ධම්මසවනං, යොනිසොමනසිකාරො, ධම්මානුධම්මප්පටිපත්ති – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො ධම්මා මනුස්සභූතස්ස බහුකාරා හොන්තී’’ති. සත්තමං.

8. පඨමවොහාරසුත්තං

250. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, අනරියවොහාරා. කතමෙ චත්තාරො? අදිට්ඨෙ දිට්ඨවාදිතා, අසුතෙ සුතවාදිතා, අමුතෙ මුතවාදිතා, අවිඤ්ඤාතෙ විඤ්ඤාතවාදිතා – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො අනරියවොහාරා’’ති. අට්ඨමං.

9. දුතියවොහාරසුත්තං

251. ‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, අරියවොහාරා. කතමෙ චත්තාරො? අදිට්ඨෙ අදිට්ඨවාදිතා, අසුතෙ අසුතවාදිතා, අමුතෙ අමුතවාදිතා, අවිඤ්ඤාතෙ අවිඤ්ඤාතවාදිතා – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො අරියවොහාරා’’ති. නවමං.

10. තතියවොහාරසුත්තං

252. ‘‘චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, අනරියවොහාරා. කතමෙ චත්තාරො? දිට්ඨෙ අදිට්ඨවාදිතා, සුතෙ අසුතවාදිතා, මුතෙ අමුතවාදිතා, විඤ්ඤාතෙ අවිඤ්ඤාතවාදිතා – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො අනරියවොහාරා’’ති. දසමං.

11. චතුත්ථවොහාරසුත්තං

253. ''චත්තාරොමෙ, භික්ඛවෙ, අරියවොහාරා. කතමෙ චත්තාරො? දිට්ඨෙ දිට්ඨවාදිතා, සුතෙ සුතවාදිතා, මුතෙ මුතවාදිතා, විඤ්ඤාතෙ විඤ්ඤාතවාදිතා – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො අරියවොහාරා''ති. එකාදසමං.

ආපත්තිභයවග්ගො පඤ්චමො.

තස්සුද්දානං –

භෙදආපත්ති සික්ඛා ච, සෙය්‍යා ථූපාරහෙන ච;
පඤ්ඤාවුද්ධි බහුකාරා, වොහාරා චතුරො ඨිතාති.

පඤ්චමපණ්ණාසකං සමත්තං.

(26) 6. අභිඤ්ඤාවග්ගො

1. අභිඤ්ඤාසුත්තං

254. ‘‘චත්තාරොමෙ , භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ චත්තාරො? අත්ථි, භික්ඛවෙ, ධම්මා අභිඤ්ඤා පරිඤ්ඤෙය්‍යා; අත්ථි, භික්ඛවෙ , ධම්මා අභිඤ්ඤා පහාතබ්බා; අත්ථි, භික්ඛවෙ, ධම්මා අභිඤ්ඤා භාවෙතබ්බා; අත්ථි, භික්ඛවෙ, ධම්මා අභිඤ්ඤා සච්ඡිකාතබ්බා.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, ධම්මා අභිඤ්ඤා පරිඤ්ඤෙය්‍යා? පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා [පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධාතිස්ස වචනීයං (ක.)] – ඉමෙ වුච්චන්ති, භික්ඛවෙ , ධම්මා අභිඤ්ඤා පරිඤ්ඤෙය්‍යා.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, ධම්මා අභිඤ්ඤා පහාතබ්බා? අවිජ්ජා ච භවතණ්හා ච – ඉමෙ වුච්චන්ති, භික්ඛවෙ, ධම්මා අභිඤ්ඤා පහාතබ්බා.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, ධම්මා අභිඤ්ඤා භාවෙතබ්බා? සමථො ච විපස්සනා ච – ඉමෙ වුච්චන්ති, භික්ඛවෙ, ධම්මා අභිඤ්ඤා භාවෙතබ්බා.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, ධම්මා අභිඤ්ඤා සච්ඡිකාතබ්බා? විජ්ජා ච විමුත්ති ච – ඉමෙ වුච්චන්ති, භික්ඛවෙ, ධම්මා අභිඤ්ඤා සච්ඡිකාතබ්බා. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො ධම්මා’’ති. පඨමං.

2. පරියෙසනාසුත්තං

255. ‘‘චතස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, අනරියපරියෙසනා. කතමා චතස්සො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අත්තනා ජරාධම්මො සමානො ජරාධම්මංයෙව පරියෙසති; අත්තනා බ්‍යාධිධම්මො සමානො බ්‍යාධිධම්මංයෙව පරියෙසති; අත්තනා මරණධම්මො සමානො මරණධම්මංයෙව පරියෙසති; අත්තනා සංකිලෙසධම්මො සමානො සංකිලෙසධම්මංයෙව පරියෙසති. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, චතස්සො අනරියපරියෙසනා.

‘‘චතස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, අරියපරියෙසනා. කතමා චතස්සො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අත්තනා ජරාධම්මො සමානො ජරාධම්මෙ ආදීනවං විදිත්වා අජරං අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං නිබ්බානං පරියෙසති; අත්තනා බ්‍යාධිධම්මො සමානො බ්‍යාධිධම්මෙ ආදීනවං විදිත්වා අබ්‍යාධිං අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං නිබ්බානං පරියෙසති; අත්තනා මරණධම්මො සමානො මරණධම්මෙ ආදීනවං විදිත්වා අමතං අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං නිබ්බානං පරියෙසති; අත්තනා සංකිලෙසධම්මො සමානො සංකිලෙසධම්මෙ ආදීනවං විදිත්වා අසංකිලිට්ඨං අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං නිබ්බානං පරියෙසති. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ , චතස්සො අරියපරියෙසනා’’ති. දුතියං.

3. සඞ්ගහවත්ථුසුත්තං

256. ‘‘චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, සඞ්ගහවත්ථූනි. කතමානි චත්තාරි? දානං, පෙය්‍යවජ්ජං [පියවාචා (ක.) අ. නි. 4.32 පස්සිතබ්බං], අත්ථචරියා, සමානත්තතා – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි සඞ්ගහවත්ථූනී’’ති.

4. මාලුක්‍යපුත්තසුත්තං

257. අථ ඛො ආයස්මා මාලුක්‍යපුත්තො [මාලුඞ්ක්‍යපුත්තො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා මාලුක්‍යපුත්තො භගවන්තං එතදවොච –

‘‘සාධු මෙ, භන්තෙ, භගවා සංඛිත්තෙන ධම්මං දෙසෙතු, යමහං භගවතො ධම්මං සුත්වා එකො වූපකට්ඨො අප්පමත්තො ආතාපී පහිතත්තො විහරෙය්‍ය’’න්ති. ‘‘එත්ථ ඉදානි, මාලුක්‍යපුත්ත, කිං දහරෙ භික්ඛූ වක්ඛාම; යත්‍ර හි නාම ත්වං ජිණ්ණො වුද්ධො මහල්ලකො තථාගතස්ස සංඛිත්තෙන ඔවාදං යාචසී’’ති! ‘‘දෙසෙතු මෙ, භන්තෙ, භගවා සංඛිත්තෙන ධම්මං; දෙසෙතු සුගතො සංඛිත්තෙන ධම්මං. අප්පෙව නාමාහං භගවතො භාසිතස්ස අත්ථං ආජානෙය්‍යං; අප්පෙව නාමාහං භගවතො භාසිතස්ස දායාදො [භගවතො සාවකො (ක.)] අස්ස’’න්ති.

‘‘චත්තාරොමෙ , මාලුක්‍යපුත්ත, තණ්හුප්පාදා යත්ථ භික්ඛුනො තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති. කතමෙ චත්තාරො? චීවරහෙතු වා, මාලුක්‍යපුත්ත, භික්ඛුනො තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති. පිණ්ඩපාතහෙතු වා, මාලුක්‍යපුත්ත, භික්ඛුනො තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති. සෙනාසනහෙතු වා, මාලුක්‍යපුත්ත, භික්ඛුනො තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති. ඉතිභවාභවහෙතු වා, මාලුක්‍යපුත්ත, භික්ඛුනො තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති. ඉමෙ ඛො, මාලුක්‍යපුත්ත, චත්තාරො තණ්හුප්පාදා යත්ථ භික්ඛුනො තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති. යතො ඛො,

මාලුක්‍යපුත්ත , භික්ඛුනො තණ්හා පහීනා හොති උච්ඡින්නමූලා තාලාවත්ථුකතා අනභාවංකතා ආයතිං අනුප්පාදධම්මා, අයං වුච්චති, මාලුක්‍යපුත්ත, ‘භික්ඛු අච්ඡෙච්ඡි තණ්හං, විවත්තයි සංයොජනං, සම්මා මානාභිසමයා අන්තමකාසි දුක්ඛස්සා’’’ති.

අථ ඛො ආයස්මා මාලුක්‍යපුත්තො භගවතා ඉමිනා ඔවාදෙන ඔවදිතො උට්ඨායාසනා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පක්කාමි. අථ ඛො ආයස්මා මාලුක්‍යපුත්තො එකො වූපකට්ඨො අප්පමත්තො ආතාපී පහිතත්තො විහරන්තො නචිරස්සෙව – යස්සත්ථාය කුලපුත්තා සම්මදෙව අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජන්ති, තදනුත්තරං – බ්‍රහ්මචරියපරියොසානං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහාසි. ‘‘ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායා’’ති අබ්භඤ්ඤාසි. අඤ්ඤතරො ච පනායස්මා මාලුක්‍යපුත්තො අරහතං අහොසීති. චතුත්ථං.

5. කුලසුත්තං

258. ‘‘යානි කානිචි, භික්ඛවෙ, කුලානි භොගෙසු මහත්තං පත්තානි න චිරට්ඨිතිකානි භවන්ති, සබ්බානි තානි චතූහි ඨානෙහි, එතෙසං වා අඤ්ඤතරෙන. කතමෙහි චතූහි? නට්ඨං න ගවෙසන්ති, ජිණ්ණං න පටිසඞ්ඛරොන්ති, අපරිමිතපානභොජනා හොන්ති, දුස්සීලං ඉත්ථිං වා පුරිසං වා ආධිපච්චෙ ඨපෙන්ති. යානි කානිචි, භික්ඛවෙ, කුලානි භොගෙසු මහත්තං පත්තානි න චිරට්ඨිතිකානි භවන්ති, සබ්බානි තානි ඉමෙහි චතූහි ඨානෙහි , එතෙසං වා අඤ්ඤතරෙන.

‘‘යානි කානිචි, භික්ඛවෙ, කුලානි භොගෙසු මහත්තං පත්තානි චිරට්ඨිතිකානි භවන්ති, සබ්බානි තානි චතූහි ඨානෙහි, එතෙසං වා අඤ්ඤතරෙන. කතමෙහි චතූහි? නට්ඨං ගවෙසන්ති, ජිණ්ණං පටිසඞ්ඛරොන්ති, පරිමිතපානභොජනා හොන්ති, සීලවන්තං ඉත්ථිං වා පුරිසං වා ආධිපච්චෙ ඨපෙන්ති. යානි කානිචි, භික්ඛවෙ, කුලානි භොගෙසු මහත්තං පත්තානි චිරට්ඨිතිකානි භවන්ති, සබ්බානි තානි ඉමෙහි චතූහි ඨානෙහි, එතෙසං වා අඤ්ඤතරෙනා’’ති. පඤ්චමං.

6. පඨමආජානීයසුත්තං

259. ‘‘චතූහි , භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො රඤ්ඤො භද්‍රො අස්සාජානීයො රාජාරහො හොති රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්තෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති. කතමෙහි චතූහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො භද්‍රො අස්සාජානීයො වණ්ණසම්පන්නො ච හොති බලසම්පන්නො ච ජවසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො රඤ්ඤො භද්‍රො අස්සාජානීයො රාජාරහො හොති රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්තෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති…පෙ.… අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්ස. කතමෙහි චතූහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු වණ්ණසම්පන්නො ච හොති බලසම්පන්නො ච ජවසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු වණ්ණසම්පන්නො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලවා හොති…පෙ.… සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු වණ්ණසම්පන්නො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු බලසම්පන්නො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආරද්ධවීරියො විහරති අකුසලානං ධම්මානං පහානාය, කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදාය, ථාමවා දළ්හපරක්කමො අනික්ඛිත්තධුරො කුසලෙසු ධම්මෙසු. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු බලසම්පන්නො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ජවසම්පන්නො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති…පෙ.… ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ජවසම්පන්නො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආරොහපරිණාහසම්පන්නො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ලාභී හොති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආරොහපරිණාහසම්පන්නො හොති .

‘‘ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති…පෙ.… අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා’’ති. ඡට්ඨං.

7. දුතියආජානීයසුත්තං

260. ‘‘චතූහි, භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො රඤ්ඤො භද්‍රො අස්සාජානීයො රාජාරහො හොති රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්තෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති. කතමෙහි චතූහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො භද්‍රො අස්සාජානීයො වණ්ණසම්පන්නො ච හොති, බලසම්පන්නො ච, ජවසම්පන්නො ච, ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො රඤ්ඤො භද්‍රො අස්සාජානීයො රාජාරහො හොති රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්තෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති…පෙ…. අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්ස. කතමෙහි චතූහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු වණ්ණසම්පන්නො ච හොති, බලසම්පන්නො ච, ජවසම්පන්නො ච, ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු වණ්ණසම්පන්නො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලවා හොති…පෙ…. සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු වණ්ණසම්පන්නො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු බලසම්පන්නො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආරද්ධවීරියො විහරති අකුසලානං ධම්මානං පහානාය, කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදාය, ථාමවා දළ්හපරක්කමො අනික්ඛිත්තධුරො කුසලෙසු ධම්මෙසු. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු බලසම්පන්නො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ජවසම්පන්නො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආසවානං ඛයා…පෙ…. සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ජවසම්පන්නො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආරොහපරිණාහසම්පන්නො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ලාභී හොති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. එවං ඛො, භික්ඛවෙ , භික්ඛු ආරොහපරිණාහසම්පන්නො හොති.

‘‘ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති…පෙ…. අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා’’ති. සත්තමං.

8. බලසුත්තං

261. ‘‘චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, බලානි. කතමානි චත්තාරි? වීරියබලං, සතිබලං, සමාධිබලං, පඤ්ඤාබලං – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි බලානී’’ති . අට්ඨමං.

9. අරඤ්ඤසුත්තං

262. ‘‘චතූහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු නාලං අරඤ්ඤවනපත්ථානි පන්තානි සෙනාසනානි පටිසෙවිතුං. කතමෙහි චතූහි? කාමවිතක්කෙන, බ්‍යාපාදවිතක්කෙන, විහිංසාවිතක්කෙන, දුප්පඤ්ඤො හොති ජළො එළමූගො – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු නාලං අරඤ්ඤවනපත්ථානි පන්තානි සෙනාසනානි පටිසෙවිතුං.

‘‘චතූහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අලං අරඤ්ඤවනපත්ථානි පන්තානි සෙනාසනානි පටිසෙවිතුං. කතමෙහි චතූහි? නෙක්ඛම්මවිතක්කෙන, අබ්‍යාපාදවිතක්කෙන, අවිහිංසාවිතක්කෙන , පඤ්ඤවා හොති අජළො අනෙළමූගො – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අලං අරඤ්ඤවනපත්ථානි පන්තානි සෙනාසනානි පටිසෙවිතු’’න්ති. නවමං.

10. කම්මසුත්තං

263. ‘‘චතූහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො අබ්‍යත්තො අසප්පුරිසො ඛතං උපහතං අත්තානං පරිහරති, සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවති. කතමෙහි චතූහි? සාවජ්ජෙන කායකම්මෙන, සාවජ්ජෙන වචීකම්මෙන, සාවජ්ජෙන මනොකම්මෙන, සාවජ්ජාය දිට්ඨියා – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො අබ්‍යත්තො අසප්පුරිසො ඛතං උපහතං අත්තානං පරිහරති, සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවති.

‘‘චතූහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වියත්තො සප්පුරිසො අක්ඛතං අනුපහතං අත්තානං පරිහරති, අනවජ්ජො ච හොති අනනුවජ්ජො විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච පුඤ්ඤං පසවති. කතමෙහි චතූහි? අනවජ්ජෙන කායකම්මෙන, අනවජ්ජෙන වචීකම්මෙන, අනවජ්ජෙන මනොකම්මෙන, අනවජ්ජාය දිට්ඨියා – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වියත්තො සප්පුරිසො අක්ඛතං අනුපහතං අත්තානං පරිහරති, අනවජ්ජො ච හොති අනනුවජ්ජො විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච පුඤ්ඤං පසවතී’’ති. දසමං.

අභිඤ්ඤාවග්ගො ඡට්ඨො.

තස්සුද්දානං –

අභිඤ්ඤා පරියෙසනා, සඞ්ගහං මාලුක්‍යපුත්තො;
කුලං ද්වෙ ච ආජානීයා, බලං අරඤ්ඤකම්මුනාති.

(27) 7. කම්මපථවග්ගො

1. පාණාතිපාතීසුත්තං

264. ‘‘චතූහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ. කතමෙහි චතූහි? අත්තනා ච පාණාතිපාතී හොති, පරඤ්ච පාණාතිපාතෙ සමාදපෙති, පාණාතිපාතෙ ච සමනුඤ්ඤො හොති, පාණාතිපාතස්ස ච වණ්ණං භාසති – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ.

‘‘චතූහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ. කතමෙහි චතූහි? අත්තනා ච පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච පාණාතිපාතා වෙරමණියා සමාදපෙති, පාණාතිපාතා වෙරමණියා ච සමනුඤ්ඤො හොති, පාණාතිපාතා වෙරමණියා ච වණ්ණං භාසති – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ’’ති. පඨමං.

2. අදින්නාදායීසුත්තං

265. ‘‘චතූහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ. කතමෙහි චතූහි? අත්තනා ච අදින්නාදායී හොති, පරඤ්ච අදින්නාදානෙ සමාදපෙති, අදින්නාදානෙ ච සමනුඤ්ඤො හොති, අදින්නාදානස්ස ච වණ්ණං භාසති – ඉමෙහි ඛො…පෙ.....

‘‘අත්තනා ච අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච අදින්නාදානා වෙරමණියා සමාදපෙති, අදින්නාදානා වෙරමණියා ච සමනුඤ්ඤො හොති, අදින්නාදානා වෙරමණියා ච වණ්ණං භාසති – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ…පෙ..... දුතියං.

3. මිච්ඡාචාරීසුත්තං

266. … අත්තනා ච කාමෙසුමිච්ඡාචාරී හොති, පරඤ්ච කාමෙසුමිච්ඡාචාරෙ සමාදපෙති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරෙ ච සමනුඤ්ඤො හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරස්ස ච වණ්ණං භාසති – ඉමෙහි ඛො…පෙ.....

අත්තනා ච කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච කාමෙසුමිච්ඡාචාරා වෙරමණියා සමාදපෙති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරා වෙරමණියා ච සමනුඤ්ඤො හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරා වෙරමණියා ච වණ්ණං භාසති – ඉමෙහි ඛො…පෙ..... තතියං.

4. මුසාවාදීසුත්තං

267. … අත්තනා ච මුසාවාදී හොති, පරඤ්ච මුසාවාදෙ සමාදපෙති, මුසාවාදෙ ච සමනුඤ්ඤො හොති, මුසාවාදස්ස ච වණ්ණං භාසති – ඉමෙහි ඛො…පෙ.....

අත්තනා ච මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච මුසාවාදා වෙරමණියා සමාදපෙති, මුසාවාදා වෙරමණියා ච සමනුඤ්ඤො හොති, මුසාවාදා වෙරමණියා ච වණ්ණං භාසති – ඉමෙහි…පෙ..... චතුත්ථං.

5. පිසුණවාචාසුත්තං

268. … අත්තනා ච පිසුණවාචො හොති, පරඤ්ච පිසුණාය වාචාය සමාදපෙති, පිසුණාය වාචාය ච සමනුඤ්ඤො හොති, පිසුණාය වාචාය ච වණ්ණං භාසති – ඉමෙහි…පෙ.....

අත්තනා ච පිසුණාය වාචාය පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච පිසුණාය වාචාය වෙරමණියා සමාදපෙති, පිසුණාය වාචාය වෙරමණියා ච සමනුඤ්ඤො හොති, පිසුණාය වාචාය වෙරමණියා ච වණ්ණං භාසති – ඉමෙහි…පෙ..... පඤ්චමං.

6. ඵරුසවාචාසුත්තං

269. … අත්තනා ච ඵරුසවාචො හොති, පරඤ්ච ඵරුසාය වාචාය සමාදපෙති, ඵරුසාය වාචාය ච සමනුඤ්ඤො හොති, ඵරුසාය වාචාය ච වණ්ණං භාසති…පෙ.....

අත්තනා ච ඵරුසාය වාචාය පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච ඵරුසාය වාචාය වෙරමණියා සමාදපෙති, ඵරුසාය වාචාය වෙරමණියා ච සමනුඤ්ඤො හොති, ඵරුසාය වාචාය වෙරමණියා ච වණ්ණං භාසති – ඉමෙහි ඛො…පෙ..... ඡට්ඨං.

7. සම්ඵප්පලාපසුත්තං

270. … අත්තනා ච සම්ඵප්පලාපී හොති, පරඤ්ච සම්ඵප්පලාපෙ සමාදපෙති, සම්ඵප්පලාපෙ ච සමනුඤ්ඤො හොති, සම්ඵප්පලාපස්ස ච වණ්ණං භාසති – ඉමෙහි…පෙ.….

අත්තනා ච සම්ඵප්පලාපා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච සම්ඵප්පලාපා වෙරමණියා සමාදපෙති, සම්ඵප්පලාපා වෙරමණියා ච සමනුඤ්ඤො හොති, සම්ඵප්පලාපා වෙරමණියා ච වණ්ණං භාසති – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ…පෙ.…. සත්තමං.

8. අභිජ්ඣාලුසුත්තං

271. … අත්තනා ච අභිජ්ඣාලු හොති, පරඤ්ච අභිජ්ඣාය සමාදපෙති, අභිජ්ඣාය ච සමනුඤ්ඤො හොති, අභිජ්ඣාය ච වණ්ණං භාසති…පෙ.….

‘‘අත්තනා ච අනභිජ්ඣාලු හොති, පරඤ්ච අනභිජ්ඣාය සමාදපෙති, අනභිජ්ඣාය ච සමනුඤ්ඤො හොති, අනභිජ්ඣාය ච වණ්ණං භාසති – ඉමෙහි ඛො…පෙ.…. අට්ඨමං.

9. බ්‍යාපන්නචිත්තසුත්තං

272. … අත්තනා ච බ්‍යාපන්නචිත්තො හොති, පරඤ්ච බ්‍යාපාදෙ සමාදපෙති, බ්‍යාපාදෙ ච සමනුඤ්ඤො හොති, බ්‍යාපාදස්ස ච වණ්ණං භාසති – ඉමෙහි…පෙ.….

අත්තනා ච අබ්‍යාපන්නචිත්තො හොති, පරඤ්ච අබ්‍යාපාදෙ සමාදපෙති, අබ්‍යාපාදෙ ච සමනුඤ්ඤො හොති, අබ්‍යාපාදස්ස ච වණ්ණං භාසති – ඉමෙහි ඛො…පෙ.…. නවමං.

10. මිච්ඡාදිට්ඨිසුත්තං

273. … අත්තනා ච මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති, පරඤ්ච මිච්ඡාදිට්ඨියා සමාදපෙති, මිච්ඡාදිට්ඨියා ච සමනුඤ්ඤො හොති, මිච්ඡාදිට්ඨියා ච වණ්ණං භාසති – ඉමෙහි…පෙ.….

අත්තනා ච සම්මාදිට්ඨිකො හොති, පරඤ්ච සම්මාදිට්ඨියා සමාදපෙති, සම්මාදිට්ඨියා ච සමනුඤ්ඤො හොති, සම්මාදිට්ඨියා ච වණ්ණං භාසති – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, චතූහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙති. දසමං.

කම්මපථවග්ගො සත්තමො.

(28) 8. රාගපෙය්‍යාලං

1. සතිපට්ඨානසුත්තං

274. ‘‘රාගස්ස , භික්ඛවෙ, අභිඤ්ඤාය චත්තාරො ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කායෙ කායානුපස්සී විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං; වෙදනාසු…පෙ…. චිත්තෙ…පෙ…. ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං. රාගස්ස, භික්ඛවෙ, අභිඤ්ඤාය ඉමෙ චත්තාරො ධම්මා භාවෙතබ්බා’’ති. පඨමං.

2. සම්මප්පධානසුත්තං

275. ‘‘රාගස්ස, භික්ඛවෙ, අභිඤ්ඤාය චත්තාරො ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අනුප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදාය ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති; උප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පහානාය…පෙ…. අනුප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං උප්පාදාය…පෙ…. උප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං ඨිතියා අසම්මොසාය භිය්‍යොභාවාය වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරිපූරියා ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති. රාගස්ස, භික්ඛවෙ, අභිඤ්ඤාය ඉමෙ චත්තාරො ධම්මා භාවෙතබ්බා’’ති. දුතියං.

3. ඉද්ධිපාදසුත්තං

276. ‘‘රාගස්ස, භික්ඛවෙ, අභිඤ්ඤාය චත්තාරො ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඡන්දසමාධිපධානසඞ්ඛාරසමන්නාගතං ඉද්ධිපාදං භාවෙති; වීරියසමාධි…පෙ…. චිත්තසමාධි…පෙ…. වීමංසාසමාධිපධානසඞ්ඛාරසමන්නාගතං ඉද්ධිපාදං භාවෙති. රාගස්ස, භික්ඛවෙ, අභිඤ්ඤාය ඉමෙ චත්තාරො ධම්මා භාවෙතබ්බා’’ති. තතියං.

4-30. පරිඤ්ඤාදිසුත්තානි

277-303. ‘‘රාගස්ස , භික්ඛවෙ, පරිඤ්ඤාය…පෙ…. පරික්ඛයාය… පහානාය… ඛයාය … වයාය… විරාගාය… නිරොධාය… චාගාය… පටිනිස්සග්ගාය චත්තාරො ධම්මා භාවෙතබ්බා…පෙ….. තිංසතිමං.

31-510. දොසඅභිඤ්ඤාදිසුත්තානි

304-783. ‘‘දොසස්ස…පෙ…. මොහස්ස… කොධස්ස… උපනාහස්ස… මක්ඛස්ස… පළාසස්ස… ඉස්සාය… මච්ඡරියස්ස… මායාය… සාඨෙය්‍යස්ස… ථම්භස්ස… සාරම්භස්ස… මානස්ස… අතිමානස්ස… මදස්ස… පමාදස්ස අභිඤ්ඤාය… පරිඤ්ඤාය… පරික්ඛයාය… පහානාය… ඛයාය… වයාය… විරාගාය… නිරොධාය… චාගාය… පටිනිස්සග්ගාය ඉමෙ චත්තාරො ධම්මා භාවෙතබ්බා’’ති. දසුත්තරපඤ්චසතිමං.

රාගපෙය්‍යාලං නිට්ඨිතං.

චතුක්කනිපාතපාළි නිට්ඨිතා.